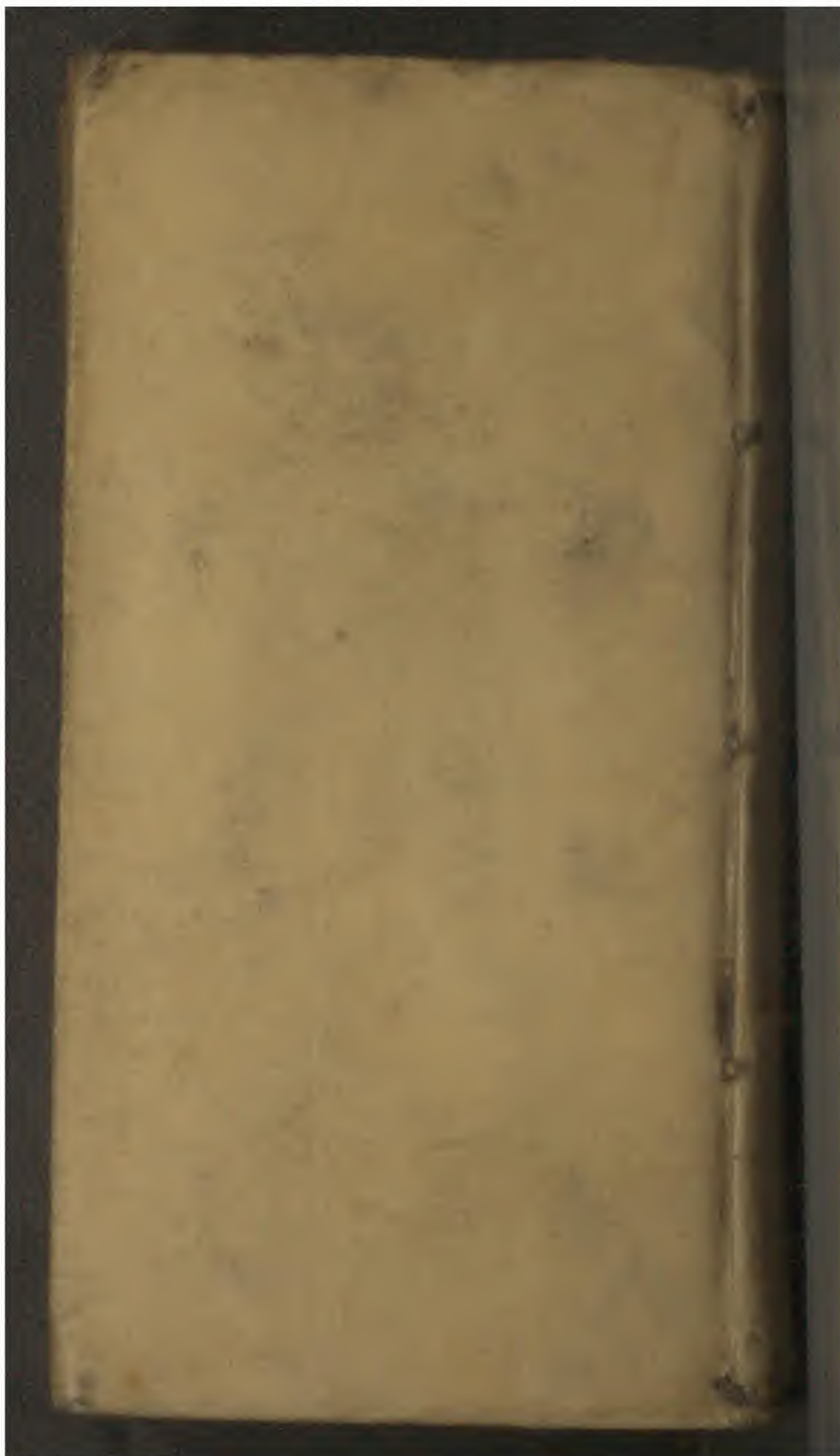

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3628/A

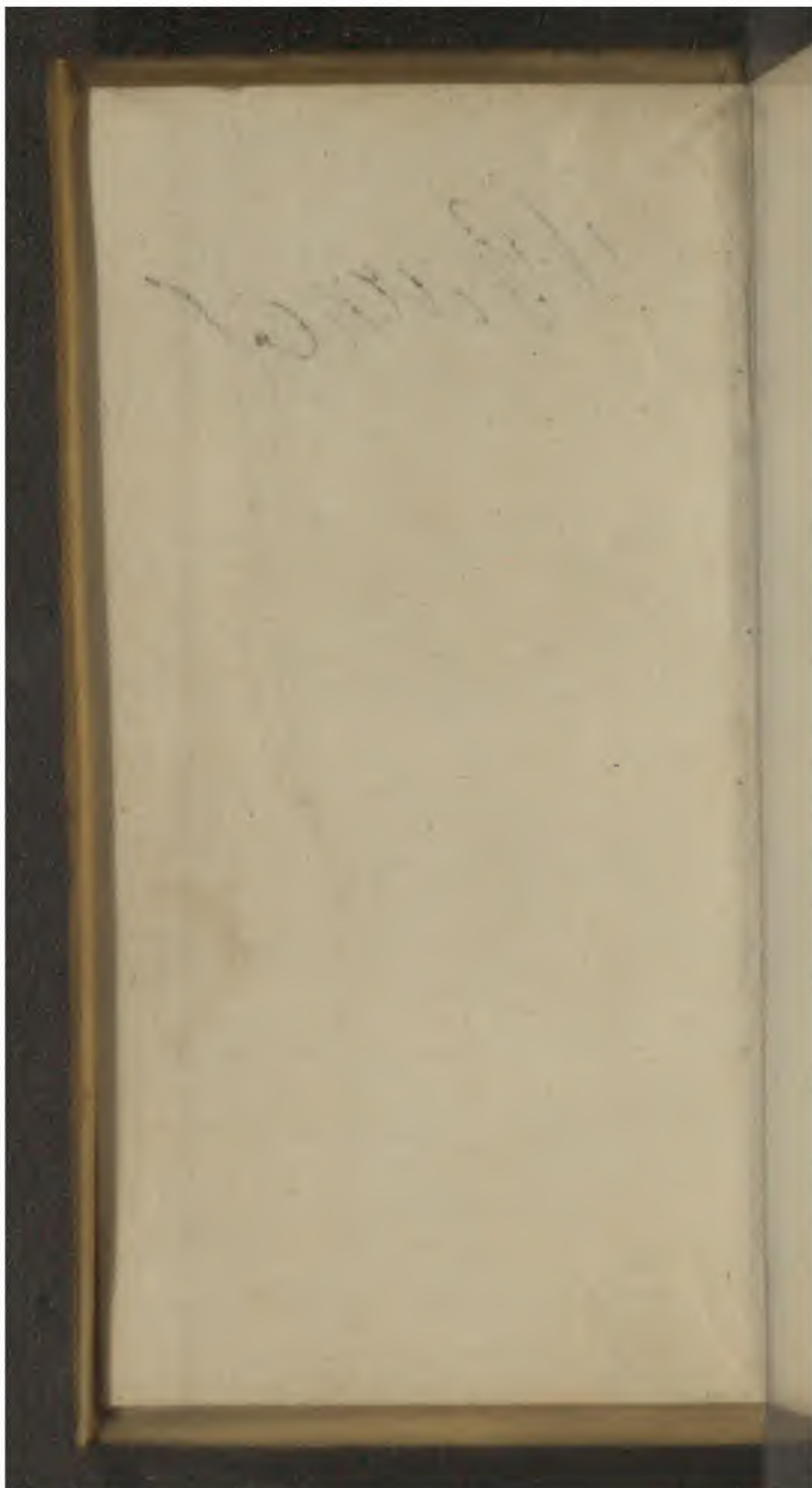
Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3628/A

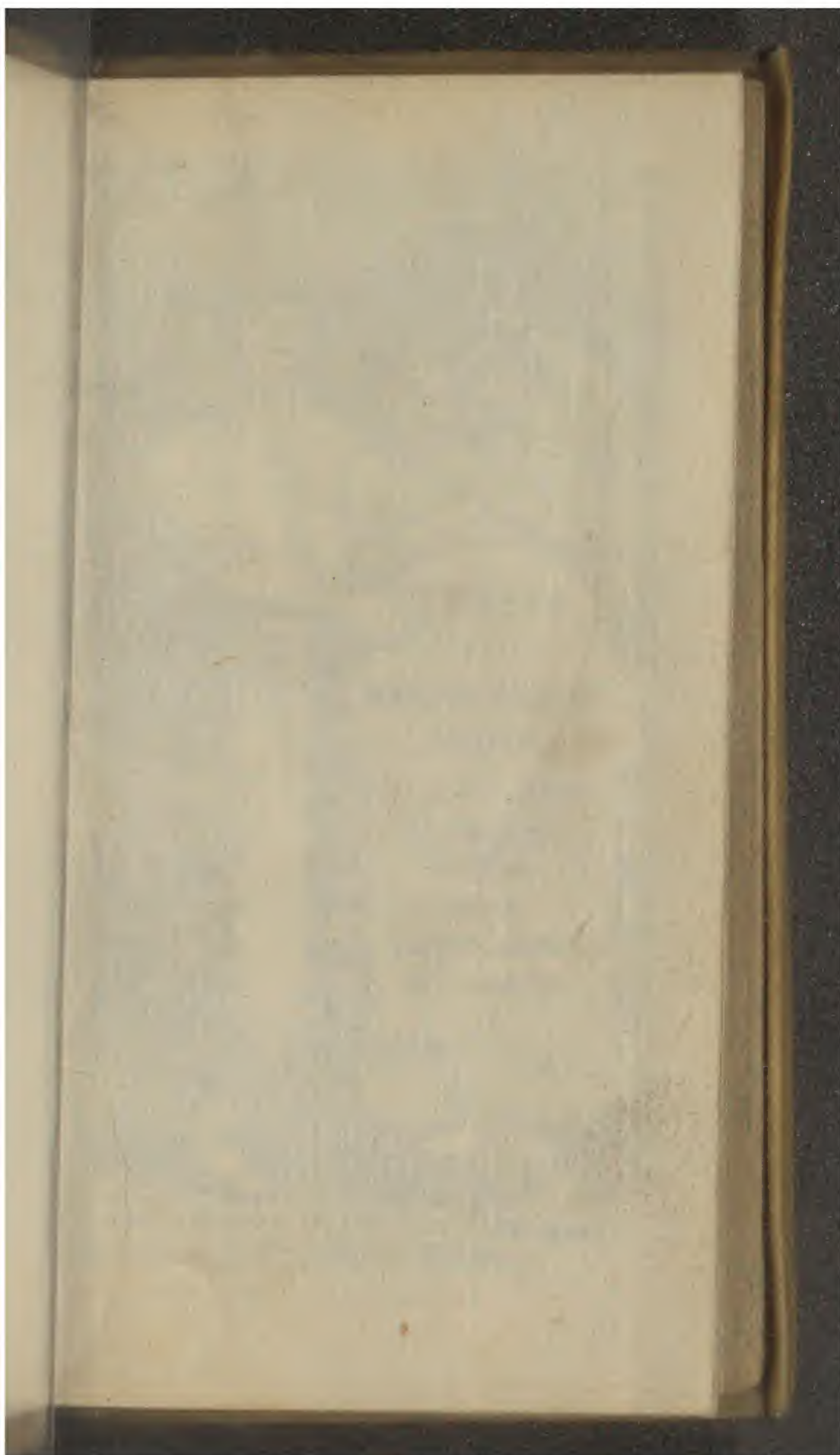

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3628/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3628/A

3628

[LAET (foannes de)]

62271

PERSIA
seu
REGNI PERSICI
Status.

*Variaque Itinera
in atque per
Persiam:*

cum

*Aliquot Iconibus
Incolarum.*

Cum Privilegio.

C. Cl. Dufend
Sculpsit.

LVGD. BATAV. ex officina Elzeviriana,
Anno clō Idc xxxiii.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

Nobilissimo Amplissimoque
Viro

D. VVILHELMO
BOSVELLO

Sereniss. M. BRITANNIAE Regis
res jam Agenti apud Illustriss.
& Præpotentes Fœderati
Belgii Ordines

IOANNES de LAET S.D.

QUod Persica hac sub
Amplissimo tuo nomine
prodire voluerim, plures
quidem causæ sunt: nam
bonam partem illustrandis magni
huius Imperii provinciis, contule-
runt Angli tui; & plura adhuc ab
eorundem accuratis observationi-
bus expectantur: Sed una præcipua,
quod me tuæ singulari humanitati
plurimum debere haud ignarus,
hoc licet admodum levi testimonio,

A 2 pu-

4
publice profiteri gestiam, quam sol-
vendo sim impar: ea enim es mo-
rum probitate, ut facile aliorum
animos tibi devincias: & quod ra-
rum in tali dignitate, tanta erga
omnes comitate, ut quum amici-
tiam tuam debuerim ambire; ta-
men affinium meorum, cum quibus
tibi summa, tum privatim tum
publicè dudum fuit conjunctio, in-
tercessione, ipse ultro illam obrule-
ris: qua fretus confido, hanc opel-
lam meam tibi non ingratham fore.

Vale, Vir Amplissime, & me uti
cœpisti, amare perge.

Lugduni Batavorum,

ANNO CLIO C XXXIII.

TYPO-

TYPOGRAPHI

Lectori S.

QVum superioribus annis, Benevole & erudite Lector, Turcica nostra vel potius varios discursus de Rebus Turcarum ederemus, meminimus nos promississe propediem & Persica ad eundem modum esse adjuncturos; sperabamus enim nos à viro præstantissimo & qui cum dignitate in illo imperio jam aliquot annos fuerat versatus, Persicarum rerum explicationem esse adepturos; tenuit nos aliquandiu frustra hæc spes & jam pene expiravit; quare consultius nobis visum commentarium hunc è variis itinerariis & commentariis probatissimorum authorum concinnatum tibi offerre, partim ut tantisper eo utaris donec pleniora nanciscamur; potissimum vero, ut facilius permoveamus eos, qui aliquid accurati in hoc genere possident, eosque excitemus ad publico illa condonandum; in quo neque operæ nostræ neque sumptui parcemus, uti neque hætenus fecimus; cæterum Benevole & erudite Lector, & benevalere te & conatibus nostris prolixè favere optamus.

A 3

CON-

CONTENTA
huius libelli.

9 I. **T**opographica regni Persicæ
descriptio è variis probatis
authoribus concinnata; in qua de-
scribuntur hæ provincie:

Hyrack.

Parc sive Fares & Farc.

Aderbaion sive Adarbigian.

Gueylon sive Guylan.

Chorasán sive Karasón.

Kermón sive Kermân.

Regnum Harmuz & insulæ in
sinu Persico.

Siston sive Sagistan.

Macron sive Getche-Maque-
rona.

Regnum Candahar.

Maurenahar & Turquestan.

Vzbec Tatarorum provincia.

Kurdestan provincia.

Chufistan sive Churestan.

Irack altera.

130 II. Cæli solique qualitates Re-
gni Persiæ.

III. Po

III. Populorum ingenia, mores, 134
instituta & habitus.

IV. De Religione Persarum, & 149
quid diversi habeant à Turcis.

V. De Regimine politico & c. 159
vili Persarum regni.

VI. Potentia & opes huius regni. 165

VII. Origo Sophinorum, qui ho- 175
die Persia imperant.

VIII. De veteribus Persarum 350
Regibus.

PARS ALTERA.

I. Excerpta ex Itinerario Iosa- 195
phati Barbari, quæ Persiam attin-
gunt.

II. Excerpta quadam ex Itine- 209
rario Ambrosii Contareni Venetæ
Reipublicæ Legati ad Vsum Cassa-
num.

III. Excerpta ex Itinerario Italæ 214
mercatoris anonymi apud Ramnu-
sium.

IV. Excerpta ex Itinerario Ioan- 220
nis Cartwrighti Angli.

A 4

V. Iti-

259 V. Itinerarium Antonii Tenkin-
sonii Angli à Russia ad Boghar in
Tartaria anno clō lō lviii.

265 VI. Alterū ejusdem Itinerarium
ē Russia in Persiam anno clō lō lxii.

269 VII. Itinerarium Ioannis Ne-
berie Angli ab Aleppo ad Ormu-
zium anno clō lō lxxi. Eiusdem
iter ab Ormuzio in Persiam.

279 VIII. Itinerarium Nicolai Hem-
mij ab Ormuzio ad Hispahan an-
no clō lō cxxiii.

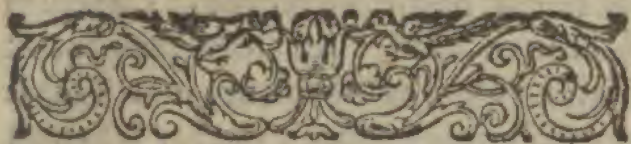
282 IX. Itinerarium Iosephi Salbanck
& Roberti Covert Anglorum ex
India in Persiam & per varias ejus-
dem provincias anno clō lō cix.

293 X. Itinerarium Richardi Steele
Angli ex India in Persiam & per
Persiam ad Bagdat anno clō lō cxxv.

296 XI. Itinerarium Petri Teixeira
ab Harmuzio ad Basoram & porro
per Persia partem.

331 Appendix, Ioannis Boteri relatio-
nē & quedam alia comprehendens.

L. TOPO.

I.

TOPOGRAPHICA
REGNI PERSICI

descriptio è variis probatis Au-
thoribus concinnata.

PLVRES ac diversos do-
minos (inquit Schikardus
in Tarich) habuit vetustissi-
mum Regnum Persiæ; in-
digenas non semper, sed
aliquando extraneos. Nam quum
Alexander Darium vicisset, paruit ali-
quandiu Macedonibus, donec orta in-
ter eos dissensione, Arsaces à Theodo-
ro Bactrianorum præfecto deficiens,
rerum summam ad Parthos transfer-
ret. Postea reductum fuit ad Persas,
virtute Artaxerxis illius, qui ab Arabi-
bus vocatur *Ardshir Babekan*. Sed nec
istius familia tenuit ultra quatuor se-
cula; eripuerunt enim id *Saraceni* Ca-
liphæ. Post ipsos tamen emicuerunt
Pujani, de sanguine priscorum Regum:
quos excusserunt *Tatari*, duce Halacho.
Denique recuperarunt avita regna *So-*

A s *phini*

phini qui hodie imperant. Cæterum discrimen illud quod inter Parthos & Persas vulgo constituitur, nec Tarich agnoscit neq; probat *Teixera*. Est enim nominale tantum, perinde ac si quis ex *Θεσσαλία* & *Θετταλία* diversas vellet facere regiones, quæ non nisi pronuntiatione differunt.

Porro sub Cosroe quem Arabes vocant *Nusahir-rauvan*, qui fuit decimus sextus ab Artaxerxe illo; regnum latissimè patuit. Laudant (inquit Schikardus) simul ejus in administratione regni, singularem prudentiam, quod non modo imperium à majoribus partum sit pacificè tutatus, verum etiam adauxerit notabiliter, acquirendo regiones aliquot amplissimas, nempe *Tocharistan* (quæ pars est veteris Bactrianæ,) *Sablestan*, & *Kabulstan*, quæ sunt Indis proximæ. Quas vero ante possidebat, ne mole dilaberentur partitus est juxta mundi plagas in quatuor Satrapias. Orientis præfecto attribuit *Maurenahar*, *Cerasan*, *Sagistan* & *Kirman*: Austrino assignavit *Ahuvaz* & ipsam *Persidem*: Septentrionali, territoria *Ispahan*, *Kom*, *Adsarbigan* & *Armeniam*: Occiduo denique *Babyloniam* & *Irack*. Ex quorum enumeratione apparet quam late dominatus fuerit,

à Gra;

à Græcis videlicet ad Indos usque, cum quibus utrimque bella gessit.

Saraceni autem (inquit Schikardus) non semel & simul tam vastum regnum subjugarunt, ut vulgo cum Haythone arbitrantur, sed expeditiones illæ durarunt circiter integrum decennium, quamdiu imperavit Omar & ultra; perque diversos duces administratæ fuerunt; quarum seriem breviter cognovisse juvat. Anno Hegiræ XIII (qui Christiano 634 fere respondet) missus est Capitaneus Abu Obed f. Masud adversus Persas, qui primo impetu cum imparatis pugnavit feliciter, deinde prælio apud Alchiram urbem in territorio Iracensi commissio non ipse tantum occubuit, sed una Saraceni quamplurimi, Persis contra hosce latrones fortiter se defensantibus. At pugna paulo post redintegrata, ipsi vicissim acceperunt cladem longe majorem. Anno sequenti misit Omar alium ducem Saed f. Abi Vakaz, qui denique post varia prælia, Persas ingenti strage perculit juxta urbem Elkadisiā in extremitate Iracensis provinciæ & confinio regionis Elbadix 61 pharsangis à metropoli Bagdad versus occasum. Post biennium expugnavit idem Saedus civitatem Chosrois *Elmedaynam*. Sub
finem

finem illius anni, post novem fere menses iterum Arabes invaserunt Persas, prælio apud *Galulam* commisso; & vicerunt Musulmani & fugatus est Rex Iazdigerd ad Pharganam: qui erat ultimus illorum Rex. Subjugarunt deinceps *Ispahan*. Illi vero tot victoriis nondum contenti, etiam Chorasani subigere tentarunt. Quid multa? Saraceni tandem universum regnum Persarum ad se traduxerunt, & ei aliquot seculis sunt dominati.

Sub imperio autem Saffahi Caliphæ enumerat *Elmacinus* hæc provincias, Aderbigianem, Armeniam & Mesopotamiam; Persiam; Indiam, Chorasani, quæ tum Mahumetanis parebant, anno Chr. 1000 LIII.

Verum non est nobis propositum aut Monarchiam Persicam ante tempora Alexandri aut sub Macedonibus, vel etiam Persis iterum Regibus; vel denique sub Saracenis Caliphis describere; aut varias gubernandi formas, pro temporum & gentium mutatione recensere, sed tantum describere Persici regni statum, prout hodie uni Principi paret & jam aliquot annis paruit, præsertim Xa. Abas & majoribus illius. De cujus finibus breviter scribit Petrus della Valle; patere hodie Persa-

rum

rum Regnum pene ab Indo ad Euphratem atque adeo ultra.

Antequam autem singulas provincias describam, operæ pretium me facturum existimavi, hic præmittere Catalogum omnium oppidorum & municipiorum, quæ Rex Persiæ hodie possidet in singulis provinciis, una cum longitudine & latitudine, quemadmodum illas accepi à Nicolao Hemmio qui illas in Persia à Mola quodam acceptas, humaniter communicavit: Collatæ sunt autem eadem longitudines & latitudines, cum iis quas Vlughbekius Teymurlanis nepos & alii Arabes prodiderunt; ita ut non desperem aliquod lumen Chorographiæ Persicæ allaturas esse.

Nostrates affirmant regnum Persarum hodie patere à Babylonia ad Indiam, in longitudinem quidem quinque & quinquaginta dierum itinere: in latitudinem autem à mari Caspio ad sinum Persicum, trium supra triginta dierum itinere.

Pro-

Provincia Pars five Farc.

	longitudo.	latitudo.
	gr. scr.	gr. scr.
1 Kaseroen	80 —	28 10.
<i>Vlugbekius</i>	87 —	29 15.
2 Nabandioen	87 15.	29 —
Noubengan	— —	30 10.
3 Firusabad	87 30.	28 10.
4 Chiraef	88 —	29 —
5 Estacher	88 —	30 —
<i>Vlug.</i>	88 30.	30 —
6 Schiraz	88 —	29 36.
7 Laar	90 —	28 30.

Provincia Khermoen.

8 Zirgiân	90 20.	29 30.
9 Ormuz	92 —	25 —
10 Berdasier	92 30.	29 10.
11 Giroft	93 —	27 30.
12 Bam	94 —	28 30.
13 Bermasier	94 20.	29 —
14 Gabbies	93 —	31 —

Provincia Sablesan.

15 Zarans	97 —	32 30.
16 Bolt	80 —	33 —
17 Nekbefact	81 55.	33 20.
18 Gasna Cassabii	84 20.	33 55.

Pro

Provincia Makeron.

longitudo. latitudo.

gr. scr. gr. scr.

19 Maymant	81	55.	33	20.
20 Rebat amir	85	—	34	—
Vlugb.	85	—	34	40.

Provincia Ayrack vel Hyrak.

21 Iesd	82	—	32	—
22 Chochravvard	82	20.	32	20.
23 Hulvvân	82	15.	34	—
24 Fermafin	83	—	34	30.
25 Dienavvare	86	—	35	—
26 Zoöur	83	20.	36	—
27 Nehavvant	83	15.	34	20.
28 Dankgoene	83	40.	36	30.
29 Abahara	84	30.	38	45.
30 Hamadan	83	—	35	10.
31 Kargh	84	15.	34	—
32 Sauvva	85	—	35	—
33 Casbin	85	—	36	—
34 Aba	85	—	34	10.
35 Gerpadekon	85	30.	34	15.
36 Zamren	85	40.	32	15.
37 Hispahan	86	40.	32	25.
38 Cassian	86	—	34	—
39 Com vel Kom	85	40.	34	15.
40 Hrey	86	20.	35	—

Pro-

DESCRIPTIO

Provincia Dilemon.

longitudo. latitudo.

gr. scr. gr. scr.

41	Govvâr vel Chivvâr	86 10.	35 40.
	<i>Vlug.</i>	87 10.	35 4.
42	Allamoed	85 37.	36 20.
43	Thalekân	85 45.	36 10.

Provincia Gilan.

44	Mousun	85 10.	37 —
45	Kadiour Kallara	88 50.	35 25.
46	Dehenna Kaslaby		
	Damayvan	87 20.	36 10.

Provincia Tabarestan.

47	Amoul	88 20.	36 15.
48	Zariah	88 —	37 —
49	Asterabad	89 35.	37 50.
	<i>Vlug.</i>	89 35.	36 50.

Provincia Gorgian.

50	Oscoen	89 30.	37 50.
51	Gorgian	90 —	36 50.
52	Semnân	88 —	36 —
53	Damegân	88 55.	36 20.

Provincia Khoemûs.

54	Bestân	89 30.	36 10.
55	Beyâd	89 50.	35 45.
56	Ferravvâ	90 —	39 —
			57 Masû

P E R S I A E. IY

longitudo. latitudo.
gr. scr. gr. scr.

57 Masinon	90 30.	38 —
58 Zabzavvâr	91 30.	36 5.
59 Nichabour	92 20.	36 21.
60 Thous	92 30.	37 —
61 Tarchies	92 —	35 —
62 Tabs Gilack	92 —	33 —
63 Thoen	92 30.	34 30.

Alii Arabes à Nizabur referunt op-
pida sequentia ad sequentem provin-
ciam.

Provincia Corasân.

64 Kayen	93 20.	33 40.
65 Tabs Messina	94 15.	33 15.
66 Zuzan	93 30.	35 20.
67 Heraet	94 20.	34 30.
68 Badagis	94 30.	35 20.
69 Zarchâs	94 30.	37 —
70 Marvvarond	97 —	36 30.
71 Marvve	98 —	37 40.
72 Gouregiân	98 —	35 30.
73 Firabad	99 —	37 45.

Provincia Yrakeyn.

74 Koufa	79 30.	31 30.
75 Madain	72 —	36 10.
Vlug.	79 —	33 10.
76 Bagdat	82 —	36 25.
Vlugb.	80 —	33 25.
B	77 VVa-	

	longitudo.	latitudo.
	gr. scr.	gr. scr.
77 VVafet	81 30.	32 20.
78 Soufter	84 30.	31 30.

Provincia Chnffitan.

79 Afka Moukeran	84 30.	31 15.
80 Hauvvefe	85 —	30 30.
81 Roomes	85 45.	30 —
Vlug.	—	31 —
82 Ardgân	86 30.	29 35.
Vlug.	—	31 —
83 Siapour	86 15.	30 —

Provincia Hindoftan.

84 Candabar	97 40.	33 —
-------------	--------	------

Provincia Arabia.

85 Iemina Baharen	82 30.	23 —
86 Hugere Bahary	83 —	25 15.

Provincia Adarbixian.

87 Salmâs	79 15.	37 40.
88 Choy vel Chouvvi	79 40.	37 40.
89 Ourmya	79 45.	37 —
90 Merent	80 45.	37 50.
91 Nahziovan	81 15.	38 40.
92 Maraga	82 —	37 20.

Pro-

Provincia Arraân vel Hyeran.

	longitudo. latitudo.	
	gr. scr.	gr. scr.
93 Tabriz	82 —	38 —
94 Ardevil	82 30.	38 —
<i>aliis</i>	—	37 30.
95 Mougân	83 44.	38 —
96 Berdaâ	83 —	40 30.
97 Gaukeza	83 —	41 20.
98 Siamkoera	83 —	41 50.
99 Teflêlîs	83 —	43 —
100 Allâu	83 —	44 —
101 Beylakân	83 —	39 50.
102 Bakoera	84 30.	39 30.
103 Schiamachi	84 30.	40 50.

Provincia Chabonkara.

104 Darabgerd	90 15.	28 15.
105 Baesde	90 15.	28 28.
106 Chabonkara	89 —	29 15.
107 Gilan		37 —
108 Masandran.		
109 Ferabad.		
110 Rext.		
111 Merans.		
112 Darabgier.		
113 Capan.		
114 Ecklîlîi.		
115 Irrevvaen.		
116 Ecbatana.		
117 Gengia.		

Posteriorum horum oppidorum longitudines & latitudines in exemplari desiderabantur : Addebat Belga à quo accepi, Persarum Regem hodie possidere octuaginta & septem oppida muris cincta præter municipia & innumeros pagos.

Teixera in appendice ad Relationes suas de Regibus Persarum tribuit huic regno provincias hæcæ ; *Parc, Hyerak, Adarbaion* sive *Azarbaion*, *Gueylon* sive *Guyan*, *Mazandaron*, *Strabat*, *Bostan*, *Sabzabah*, *Nyxabur*, *Karason*, *Kermon*, *Sagistan*, *Tabaristan*, *Kablestan*, *Nim-ruz*, *Sta. Har*, *Sistan*, *Curdistan*, *Lorestan*. De quibus singulis ordine dicemus, factò initio potius ab *Hyerak*, quia Metropolis regni in illa sita est, & totum Regnum non raro ab Arabibus Iraca fuit appellata.

Hyerack.

ARabes & Persæ (inquit Teixera) duas regiones insigniunt nomine *Hyerack*, quarum uni tribuunt pro limite Bagadad, quæ successit in locum antiquæ Babylonis & haud longe distat ab hujus rudibus : altera citra hanc versus Persiam, includit multa regna & principatus, præter provinciam *Hyerack* proprie dictam ; & quidem posterores

riorem hanc vocant *Hyerack Agemy*, id est Persiæ; alteram autem *Hyerack Arabii* quæ & Ægyptum & alias provincias complectitur à *Bagadad* versus occidentem; ubi autem de utraque junctim loquuntur dicunt *Hyerakhen* quasi dicas utramque Hyerack.

Porro Hyerak Persiæ magna & nobilissima est provincia, plurima habens oppida celeberrima, quorum tamen hodie metropolis est *Hispahan*, & ut plurimum Regis Persarum aula celebris, commerciis quoque & annonæ copia longe præstantissima.

Izbahan (inquit Schikardus in *Tharich*) quam Geographus Nubiensis regioni *Gebal* hoc est montanæ vel alpestri accenset; tribuit *Abulfeda* in exemplari *Tengnagliano*, longitudinis quidem gradus *LXXVI*, latitudinis vero triginta quatuor cum totidem minutis: unde apparet *Ptolemeum* (qui à fortunatis numerat) ibi novem, hic binis gradibus abundare; (*Vlughbeeckius* quemadmodum à *Clariss. V. Golio* accepi, tribuit illi longitudinis quidem gradus *LXXXVI* & *XL* scrupul. latitudinis autem *XXXII* grad. & viginti quinque minuta: *Garsias de sylva Figueroa* latitudinis gradus unum supra triginta & semissem.)

B 3

Memi-

Meminit illius Rabbi Benjamin: inde
(scilicet a Tabristan) est iter septem
dierum ad urbem *Isbahan* (cujus nomen
deinde indifferenter etiam cum *P* scribit
ut & Arabes) ea est urbs maxima & re-
galis habet in ambitu xii milliaria.
Ibi degunt circiter quindecim millia
Israëitarum, &c. Recentiores geogra-
phi docent ipsius urbis, non in monte,
sed in plano sitæ, ambitum hodie qua-
tuor tantum millia pass. continere;
suburbia vero plusquam decem quæ
Iudæus annumerasse videtur. *(de vera
urbis magnitudine statim dicemus)*
Ajunt mœnia esse Cretacea, populum
frequentem, bellicosum & divitem ob
innumeras serici textrinas: cives olim
recensitos fuisse supra 500000: hodie
numerum hunc valde imminutum: id
qua occasione acciderit, narrat Iosa-
phatus Barbarus testis oculatus *(vide
illius Itinerarium in parte secunda)*;
summa huc redit: Quum ob rebellio-
nem punirentur, iustos esse milites sin-
gulos, singula civium capita Regi af-
ferre: deficientibus ergo viris præ mul-
titudine carnificum, decollatas fuisse
etiam mulieres & capita earum rasa ne
agnoscerentur: ita urbem incolis ex-
haustam, ut Authoris tempore an-
no 1570. quando id factum recens erat,
vix

vix parte sexta fuerit habitata. Quod idem alter quoque Legatus Reipubl. Veneræ ad Vsun-Cassan, Ambrosius Contarenius confirmat: nisi quod uterque nomen tantæ urbis per aphæresin appellant *Spahan* vel *Spaam*. Cito tamen, intra xx tantum annos, ita re-floruerunt & ædes & cives ut 10000 vici ejus numerarentur, unde viros 50000 citra sui nudationem, exarmare posset. Nostra ætate rursus est populosissima, & abundat omni commeatu, mercimoniis verò maxime claret: unde ab ipso Rege inhabitatur, per vices tamen, ut Petrus Teixera testatur, qui accenseret Irak regioni. Anglus ille naufragus, qui nuperrime, post superata Indiæ loca mediterranea, Europæis hætenus incognita, per id emporium domum est reversus, appellat *Ispahavune*, ac multum præfert suo Londino, tum propter mercium omnis generis incredibilem copiam ac æstimationem, tum propter structuras palatiorum, aquæductuum, tabernarum, balneorum, fontium, ambulacrorum denique ac hortorum amœnitates. Hæc ille.

Adjungam hic accuratissimam urbis hujus descriptionem, quam à Nicolao Hemmio nostrate accepi, qui illam vidit anno clō 16 cxxiii & xxiv.

Ispahan (inquit) hodie Persarum imperatoris regia; sita est ad ripam fluminis, duobus supra triginta gradibus ab æquatore versus Arctū & viginti quinque scrupulis: (eandem quoque latitudinem) prodit Vlugbeeckins & alii Arabes; longitudinem autem numerant ab extremo Africæ littore sex gradus supra octuaginta & quadraginta minuta.) Cincta est terreno vallo, modicæ altitudinis undiquaque: fossa minus lata & æstivis mensibus fere sicca: continet intra vallum octodecim aut plura ædium millia, eleganter & magnificè substructarum; quæ desuper planæ sunt; & amœnissimos hortos, qui perpulchra stagna habent adjuncta.

Regis palatium, principali rerum venalium foro imminens, longe sumptuosissimum est, parietibus intus & extus eleganter pictis & deauratis: forum autem patet in longitudinem quidem septingentos passus, in latitudinem vero ducentos quinquaginta: ante palatium jacent triginta machinæ bellicæ ab Harmuzio advectæ sed hætenus indigestæ.

Ambiunt forum hoc undiquaque procerae arbores, & domicilia æqualiter edita ex coctilibus lateribus substructa, cum suis concamerationibus sive cellis, in quibus auri atq; argenti fabri, gem-

gemmarii, aromatarii degunt: quemadmodum & ad alterum latus ex opposito horum, visuntur officinae mercatorum, qui varias merces praesertim sericas venales habent: & varia caupona, in quibus varia edulia parata inveniuntur: ambit item forum torrens inter duos muros è vivo saxo eductos conclusus, qui ad utrumque fori cornu influit in octangulas cisternas: à quibus denique sub plateis, quae concavae sunt ad varias aedes & horros derivatur.

Ad unum fori latus visitur sumptuosissima Mesquita, marmoreis parietibus, ad quam tredecim gradibus ascenditur ex uno marmore excisis. Ad alterum moneta sita est, ad quam transiitur per porticus, sub quibus quoque plures visuntur officinae, in quibus prostant varii panni serici, lanei atque gossypini: etiam vestes omnis generis, calcei atque ocreae & similia. Sunt & aliae praeterea plateae desuper tectae, in quibus variorum artificum mechanicorum officinae visuntur.

Aedes autem plurimae reperiuntur in oppido, quadratae formae & diversae molis, quas vocant *Caravanferas*, in quibus mercatores tam peregrini quam indigenae diversantur, certo pretio in singulos menses. Quales & in cæteris

B 5 urbi.

urbibus & pagis atque agris offenduntur, insigni itinerantium solatio & opportunitate.

Arx sita est ad partem urbis quæ Euxum adspicit, imprimis ampla, duplici muro & fossâ clausa; cum turribus quadraginta; adhæc aliquot machinis bellicis munita; in hac habitat Vezirius Regis, cui custodia Arcis & Thesauri Regii qui ibidem asservantur, est demandata.

Tolerantur quoque in urbe duo monachorum conventus, Carmelitarum nimirum & Augustinianorum.

Habet urbs duodecim portas, quarum prima appellatur *Dalvvaat*, à qua via ducit ad aliquot Armeniorum pagos, quos vocant *Gendemân*.

Secunda *Hassenabad*, à qua via pertinet ad Persiæ metropolim Schiras, iter est sex dierum.

Tertia *Kherroen* ducens ad Gouvvestan & Yeid, quinque dierum itinere.

Quarta *Seydach Madeyan* à qua via ducit ad Candaharam, Lahoram, & reliquas partes Indiæ.

Quinta *Taubara* quam egrediuntur versus Thermas seu Calidas Scaturigines, quæ tridui itinere distant ab oppido, & *Rovdest* ab ipsis vocantur.

Sexta

Sexta *Tochzi* à qua via pertinet ad *Casbian* trium dierum itinere & semis; ad *Casbin* octo; ad *Taurisium* viginti; *Gilan* tredecim; *Ferrabad* novem, aut decem, & *Kom* sex. Extra hanc solent Mahumetani dominicis nostris diebus, festum celebrare, quod *Tammachiam* vocant, & meretrices atque omnis generis suaviludii & scurræ convenire.

Septima *Decridest* à qua via ducit ad *Bagdat* quindecim, & ad *Ardevil* sedecim dierum itinere.

Octava *Lamboen* quæ ducit ad eadem oppida, ad quæ superior.

Nona *Chaarbagh*, à qua via ducit ad *Luaen* tridui itinere: atque ad *Abecou-ram* montem totidem: hunc montem è durissima petra constantem, jam plurimis annis conatus est Rex perfringere & amnem qui secus oppositum ab oppido latus labitur, ad oppidum & illius agros traducere. Anno c^{lo} l^o c^{xxiv} supra ducenta millia operarum in eo desudasse ferunt; duces enim & magnates Regni tum inter se certaverant, ut opus absolverent: nam tantum ducenti passus in longitudinem & centum quinquaginta cubiti in altitudinem restabant. Tantum tribus mensibus hic quotannis operari licet, ob
acre

acre frigus & altas nives, quæ cæteris mensibus montem occupant.

Reliquæ tres portæ hodie clausæ sunt; nimirum *Mergb*, quam apertam, pestem & annonæ inopiam oppido esse allaturam superstitiose credunt.

Kaly, quam itidem summam annonæ caritatem investuram metuunt.

Gouldesta denique, quam Rex convertit in pulcherrimam domum, quæ despicit in amœnissimum locum quem vocant *Chaerbagh*; qui pulcherrimis arboribus in ambitu cinctus est, & ab utroq; latere silicibus stratus; medium fecit amnis *Zinderoend*, lapideo ponte stratus, quem regalem vocant; hic amnis dividit se in quatuor ramos, & mox in plures minores alveolos, qui varias oppidi ædes & hortos permeant. Influent præterea in sex cisternas, quas vocant *Thankas*; quarum una sita est juxta viridarium regium, quod dicitur *Hasergeris*, longe amplissima & plano fundo atque æquali, cum pluribus fontibus & canalibus: ab hoc viridario usque ad pontem, utrimque sunt educta sumptuosa ædificia & in medio semitæ canalis è vivo saxo: à ponte itidem utrimque pertinent ædes usque ad magnificum Regis palatium; ita ut *Chaerbagh* ab hoc palatio ad viridarium

darium Hafergeris, in longitudinem pateat fere integrum milliare.

Extra oppidum sunt aliquot suburbia, nullo vallo murove cincta; quorum unum vocatur *Golsa*, sive ut alii scribunt *Ciolsa*, à sex millibus familiis Armeniorum habitatum, quos Rex superioribus annis è patriis sedibus huc traduxit. Horum ædes splendore & magnificentia certant cum oppidanis: sunt enim Armenii hi plerique opulenti, utpote industrii mercatores, qui pannos sericos, glastum & alias Indicas merces emendo & Halepum, Constantinopolim atque adeo ad Europæas provincias deducendo, maximum quæstum faciunt. Sunt quidem Christiani, sed sectæ Armeniæ: diebus Mercurii & Veneris abstinēt à carnibus, piscibus, butyro & caseo, omnique pinguedine: neque quicquam illis diebus manducant præter panem, aut oryzam aqua ebullitam, mel, olera & arborcos fructus. Observant & quadragesimam ad Romanorum normam; jejunantque ante quædam festa majora, octo & interdum quatuordecim diebus. Ita ut pene dimidiam anni partem ad supra dictum modum jejunent. Desponsant liberos suos admodum juvenes, & ubi ætatem nubilem attigerint, conjunguntur

guntur in templo : viduis ad secundas
atque adeo tertias nuptias transire per-
mittitur, numquam aut rarissime ad
quartas. Sacerdotibus vero etiam se-
cundas nuptias interdiciunt. Supersti-
tionum & ceremoniarum suarum sunt
retinentissimi.

Gauvverabad alterum suburbium
habatur à *Gauvrifis*, quos Rex huc
traduxit è *Gavvrestan* & *Yesd*; sunt au-
tem antiqui Persæ, gentiles, quique
etiamnum ignem colunt, de quo cultu
alibi dicetur: horum familiæ nume-
rantur hic circiter quingentæ: gens
longe melioris fidei & probior, quam
sunt Persæ Mahumetani; mercatores
industrii, gnavi agrorum cultores. Ma-
res sunt robusto corpore & usurpât ve-
stes à reliquorum Persarum amictu di-
versas, præsertim quoad colorem; fœ-
minæ quoque illorum validæ & obœ-
sæ, quæ longe aliter vestiuntur quam
Persicæ in *Hispahan*: neque velant fa-
ciem, uti illæ; neque tam impudicæ
judicantur. Marium autem vestitum
in adjuncta tabella curavimus expri-
mendum.

Abas-

Abassabad tertium suburbium, in quo inter quinque & sex millia familiarum degunt, & Taurisio advenæ, & Mahumetanorum Persarum religionem colentes: plurimi inter hos sunt nobiles, qui aulam quotidie frequentant; reliqui mercatores; hic quoque insignes ædes & horti visuntur.

Chamsabad quartum suburbium, quod à paucis Armeniorum familiis habitatur.

Affennabad quintum suburbium, in quo degunt circiter ducentæ aut ducentæ quinquagintæ familiæ Georgianorum, qui itidem sunt Christiani, sed variarum sectarum, uti alibi in itinerariis notatum invenies. Hi quoque cultu atque amictu nonnihil differunt à Persis; itaque hinc viri Georgiani habitum in tabella exprimendum curavimus.

Virgi-

C

Virgines autem Georgianæ imprimis
sunt decoræ & pulchræ & amiciuntur
ad modum, quem aduersa tabella in-
dicat.

Cheigh

C 2

Cheigh Sabanna sextum suburbium incolitur itidem ab Armeniis, quorum ibi centum aut centum quinquaginta familiæ numerantur. Hactenus noster. *Ioannes de Persia* scribit hanc civitatem supra octuaginta millia civium continere, præter infinitum numerum advenarum: id liquere ex diversoriis, quæ habet fere sexcenta, Persæ vocant *Caravanferas*: balnea quæ vocant *Hamam* habet trecenta: officinas mercatorum omnis generis decies mille; ambiri autem à fluvio *Senderu*: ager ipsius humilior & fere riguus, unde & cælum hic non admodum salubre. Hanc veterum *Hecatonpylen* arbitrat. Ornant illam turres ad minimum centum altissimi & elegantissimi operis; inter quas eminet illa quæ est in equili Regis, cujus fastigium è craniis cervorum compositum scribit, quos uno die Rex *Thamas* venando occiderit supratriginta millia.

Videnda præterea quæ in Itinerariis parte secunda dicuntur, nam omnes principis hujus urbis meminerunt.

Proximum post metropolin locum meretur *Tasf* vel *Tesd*, oppidum itidem amplum & imprimis amœnum atque pannorum sericorum textura imprimis nobilitatum. *Paulus Venetus*

tus

rus appellat illam *Iasdi* mercimoniis & serici textura celebrem ; Iosaphatus vero barbarus *Iex* mœnibus amplissimam, & quinque mill. pass. in circuitu patentem , ubi quotidie decem mille pondo venduntur , incredibili silentio & celeritate , nec sermone ullo intercedente , quod pretium singulis auctoritate publica inscriptum sit. Circa hanc urbem reperiuntur hodieque ignicolæ, qui fanum habent in propinquo monte *Albors* , ubi à temporibus Kaiomarhati hucusque jam ultra xxxv secula ignis continuo arsit : sed de his alibi dicetur. Vlugbekius & alii Arabes constituunt hoc oppidum ad latitudinem duorum & triginta graduum. Dein *Kaxon* secundum Teixeira , oppidum famosum, sericorum pannorum omnis generis textura & agri imprimis fertilitate ; hic enim exquisiti fructus nascuntur , præsertim mala cotonea, quæ per excellentiam *Caxton* appellantur.

Kom quoque sive *Comm* magnum oppidum habens versus Arctum pontem lapideum. Nubiensis vocat *Com* & dicit ab Albahan (ita vocat *Ispahan*) distare itinere bidui. Vide & Itinerarium *Cartuvrightii*.

Saoah Teixeira, Nubiensi uti suspicor *Savan* distans à *Com* xxxvi mill. pass.

C 3

& à

& à *Mascuna* xxvii mill. pass. nisi forte sit *Sauvva* cuius *Vlugbekius* prodit longitudinem lxxxv grad. & latitudinem xxxv. Cujus quoque *Elmacinus* meminit; portatus (inquit) est *Savvam* prope *Hamadanum*, atque ibi mortuus est.

Kasvin sive *Casbin*, oppidum celebre (inquit *Teixera*) ad quod Persarum Imperator *Xa-Thamaz* regiam suam transtulit post *Taurisium* vulgo *Tabriz*, à *Turcis* captum & direptum. *Joaanes de Persia* scribit hanc urbem supra centum millia oppidanorum numerare; *Mesquitas* sive *Mahumetanorum* templa quingenta. Palatium Regis longe maximum est, ita ut quartam partem leucae in longitudinem occupet. Hujus urbis etiam itineraria meminerunt, quæ in parte secunda reperiuntur, quæ consalenda sunt, imprimis *Itinerarium Cartvrichti*, qui diligentissime hanc urbem descripsit, & existimat veterum *Arsaciam* fuisse, (urbem *Mediæ* *Ptolemeo* & *Ammiano*.) *Sira* autem est in amœna & fecunda valle, quæ tridui aut quatruidi iter patet in longitudinem. Oppidanorum ædes neglectim structæ sunt, è lateribus tantum ad solem duratis, ut fere sunt reliqua ædificia per totam *Persiam*. *Vlugbekius*
&

& Arabes ut supra vidimus tribuunt illi longitudinem quinque & octuaginta graduum & triginta sex minutorum. Nubiensis refert ad regionem Algebal id est montanam, & quidem inter regiones minores, licet (inquit) quidam opinentur hanc esse de terra *Deilan*. Et iter ab Hamadan ita designat; ab Hamadan ad *Narestan* xxx mill. pass. ab hoc ad *Aved* xxiv mill. pass. ad *Cazvin* duæ dietæ. Addit his *Teixera Amedon*, quam Nubiensis vocat *Hamadan*, dicitque ingentem esse urbem, distareque ab *Astarabad* xlv mill. pass. Benjamin Iudæus vocat *Hemdan*; ipsa est (inquit) vetus Madai (Mediæ metropolis (inquit Schikardus) à quo litteræ non abludunt) civitas amplissima, ubi degunt ex Israëlitis tantum l mill. viri. Nam ibidem ante quandam Synagogarum, sunt monumenta Mardochæi & Estheræ. Fuit autem hæc urbs à Musilimis capta anno Hegiræ xxiv una cum *Elbira*, non illa (inquit Schikardus) quæ jacet supra Raccam ad Euphratem, sed altera in regione Addeilam circa urbem Kazvvin. Tribuit autem huic urbi Hamedan Vlugbeeckius & Arabes longitudinem trium supra octuaginta graduum & triginta quinq; graduum & decem scrupulorum latitudinē.

Adjungit deinceps *Teixera* oppidum *Nabaond*, quod Nubiensis vocat *Naba-vand*; scribitque ab Hamadan distare XLVIII mill. pass. à *Rudhan* XXI mill. pass.

Et deinceps *Targazin*, *Damaoand* & *Taharon*, de quibus nihil comperi.

Rey Xarear vel *Schariar*, inquit *Teixera*, ubi manna colligitur, sed inferioris notæ: Nubiensis videtur hoc oppidum appellare *Ray*; & iter ab Hamadan ad illam designat; ab Hamadan ad *Sava* XC mill. pass. à *Sava* ad *Ray* L mill. pass. *Vlugbeeckius* & Arabes collocant ad longitudinem octuaginta sex graduum & decem scrupulorum, & latitudinem triginta quinque; quibus alii addunt XL scrupul.

Ad hanc quoque provinciam pertinet *Sultania*, quam *Iovius* putat constructam fuisse è ruinis *Tigranocertæ*. Nomen hoc (inquit *Leonclavius*) est consequuta à Sultanis, quod Persiæ quondam fuerit regia, Sultanique sedes & domicilium. Videnda sunt Itinerraria in parte secunda, quæ prolixè illius meminerunt præsertim *Cartwrighti*. *Vlugbeeckius* & Arabes produunt longitudinem illius quinque supra octuaginta graduum & latitudinem triginta sex grad. & xxx scrupul.

Ad.

Adduntur his ab aliis *Choherarond*.

Hulvvaen quam Nubiensis vocat *Holvan*, & dicit ab urbe Bagdat ad illam sex haberi stationes; nimirum ad *Nahraian* xii mill. pass. ad *Dair-Barema*; totidem. ad *Dasfaram* xxiv mill. pass. ad *Halulan* xxi mill. pass. ad *Chanecquin* xxvii mill. pass. ad *Catfr-Sirin*; ad *Holuan* xv mill. pass. Ab *Hamadan* autem ad *Holuan* iter ejusmodi esse; ad *Astorabad* xlv mill. pass. ad *Catfr-Allosus* xxi mill. pass. ad *Maderam* xxi mill. pass. ad pontem *Almam* parvi amnis xv mill. pass. ad pontem *Abi-Aiub* xii mill. pass. Ad *Iahsun*, indeque ad *Carmazin* xxiv; ad *Zobaidiam* xxiv ad *Marg-Alcalaa*, id est, pratum arcis xxvii mill. pass.

Fermasin de quo nihil inveni.

Cachravvard, *Gerpadekân*, *Zamren*, quorum longitudines & latitudines require supra: nam nihil præterea nobis de illis observatum.

Chivvâr, quam Nubiensis videtur appellare *Giouâr* lx mill. pass. à *Schiraz*.

Aba; Nubiensis vocat urbem parvam, & nullis mœnibus cinctam; scribitque distare à *Fabrag* lxxv mill. pass. à *Rudha* liv mill. pass. à *Murgia* solitudini contermina levem stationem: à qua ad *Schiraz* sint xxxvi mill. pass.

C 5

Paro

Parc five Fares & Farc.

PArc (quam Arabes efferunt Fares & Farc) una est è majoribus & melioribus provinciis hujus imperii; ejus autem Metropolis est *Schiras* quam alii efferunt Xyras & Siraz, nobilissima urbs & antiquissima; omni genere commeatus abundans; & commerciis cum cæteris regnis & provinciis Persiæ florentissima; hic enim panni serici magna copia texuntur, è serico quod in finibus illius provenit. Scribit *Teixera*, hanc civitatem conditam fuisse à Iamked, ambitu duodecim farsangarum. *Ioannes de Persia* scribit sitam esse ad fluvium *Bendamir* & intra muros supra sexaginta millia civium continere; licet autem *Iosaphat Barbarus* illi circuitum tribuat viginti mill. se qui ambitum illius dimensus fuerit non nisi quatuor leucarum castrellanarum circumferentiam deprehendisse. Aër hic frigidior ut testatur *Teixera*; incolæ sunt colore candido, formosi & urbanis moribus. In hujus agro reperitur secunda species Costi, quam Persæ vulgo vocant *Kost-Talk* id est amarum, ad differentiam Costi quod ex India petitur, quod ipsi *Kost-Xerin* vocant, id est dulce.

Audia-

Audiamus & Schikardum in Tarich:
Huic etiam regi (inquit) *Gamschid* primordia sua debet *Schiraz*, inter Persiæ urbes nunc facile princeps, in Regni medietate sita, duodecim farsangas, id est, sex supra triginta mill. pass. in ambitu complexa, temperati aëris nec ita feruentis uti ad australem oram; unde rosetis abundat, & rex ille florum ibi ita luxuriat, ut aquis inde maxima copia distillari solitis vel navis onerari possit. Itaque nec mirum est eorum idioma cæteris Persiæ dialectis præferri, quorum ager tam suavem spirat odorem, cerebri quamvis enecti vivificatorem potentissimum.

Videnda quæ in secunda parte dicuntur de hac urbe in Itinerariis; hic tantum addam quæ à Belga sunt observata anno cIo lOc xxiii.

Schiraz distat ab Æquatore versus Arctum novem & viginti gradibus & sex supra triginta scrupulis: condita est in valle præfertili, complectiturque hodie supra decem millia focorum: eminus accedentibus pulcherrimū præbet adspectum, ob altas illius turres è splendentibus saxis constructas, & hortos atque viridaria, vernantibus cupressis confita, quæ undique illam cingunt; in hisce viridariis reperiuntur omnis
gene-

generis fructiferæ arbores : rigan-
tur autem certis canalibus è vicino flumine
derivatis, quemadmodum & agri qui
ambiunt, plures quoque hic reperiuntur
fontes. Nascitur hic præstantissimum
vinum totius Persiæ, & venundatur ad-
modum vili pretio. Laudatissima au-
tem rosarum aqua, ad varias & longin-
quas regiones deportatur. Ager subur-
banus tritici & aliarum frugum feracis-
simus est: oves hic ferunt lanam cri-
spam cinerei & candidi coloris, & cau-
das ita grandes & obesas ut interdum
octodecim & non raro viginti libras
pendant. In sylvis nascuntur passim ar-
bores quæ mastychen exsudant, excipi-
tur patellis quæ ramis applicantur, co-
loris primum viridis, qui ab æstu vicia-
tur. In hac urbe tolerantur hodie à
Persarum Imperatore duo conventus
Monachorum, qui partim sunt Itali
ordinis Carmelitarum, partim Lusita-
ni ordinis S. Augustini; qui hic con-
ciones habent & missas celebrant; con-
cionantur autem lingua Persica, Ar-
menia & Arabica; nam potissima pars
auditorum sunt Armenii, pauci admo-
dum gentiles aut Mahumetani, quia
indigenis vetitum est vel hilum de mu-
tanda religione cogitare.

Nubiensis Chorographiis, ita circum-
scribit

scribit hanc partem Persiæ ; dicimus (inquit) terram Fares ambiri ex parte orientis magno campo, qui superiore sui parte Sindiæ terram, inferiore Ray attingit. Clauditur autem ab Occidente, mari Persico ; à meridie terra Me-crân ; à Septentrione terra Churestan. Prodit autem varias distantias & itinera ab hac civitate ad alia oppida tam intra quam extra hanc provinciam, nos tantum præcipua quædam hic inferemus.

Iter à *Schiraz* ad *Acaban* (quam hodie vocant *Hispahan* & *Spahan*) ejusmodi est : à *Schiras* ad urbem *Bazas* xii mill. pass. ab hac ad oppidum *Kian* xii mill. pass. à *Kian* ad *Casraain* xxi mill. pass. ab hoc ad oppidum *Astachar* totidem mill. pass. ab hoc ad *Chan-Rus* oppidum populosum etiam xxi mill. pass. Hinc ad oppidum *Kard* totidem mill. pass. Et ab hoc ad oppidum *Karda* xxiv mill. pass. à *Chan Rus* ad *Asbahan* xciii mill. pass.

Verum quidam nostrorum superioribus annis hoc iter egit hoc modo : per *Bazigam* ubi annona comparanda est in biduum, ad *Poule gorck* & *Poule-nou* duos pontes super fluvium stratos : ad *Mahy* pagum, *Emonzade*, *Ousfoenr*, *Assas*, *Coscofer*, *Dedaur Chan* omnes pagos ; *Gombesilattam* arcem ; *Iasgar* pagum

pagum & castellum; *Demaſoet* torrentem; *Abenebad* grandem pagum, ubi teloneum solvitur; *Mayar* pagum & *Spahan eck* diversorium. Testatur autem hoc iter absolvi, equis quidem diebus sex, camelis vero sedecim: vide in secunda parte itinerarium Nicolai Hemmii.

Iter à Schiraz ad *Ias*d prodit Nubiensis tale: *Ias*d (inquit) est ad Orientem, secus extremitatem deserti, in itinere quod ducit ad Chorasan; & nos ad amussim describemus hanc viam prout jacet: Quare egredieris è Schiraz ad *Zarcan* (est autem *Zarcan* domicilia aliquot secus flumen suavis aquæ) tum ad urbem *Astachar* xviii mill. pass. Ab *Astachar* ad oppidum *Tir* xii mill. pass. à *Tir* ad *Cehemend* oppidum xxiv mill. pass. à *Kehemend* ad *Bend* oppidum totidem mill. pass. à *Bend* ad *Iarcoja* xxxvi mill. pass. à *Iarcoja* ad oppidum *Asad* xxxix mill. pass. ab *Asad* oppido forti arce munito ad oppidum *Magius* xviii mill. pass. ab oppido *Magius* ad urbem *Kattha* sub limitibus *Ias*d contentam xv mill. pass. demum à *Kattha* ad *Ias*d xxx mill. pass.

Ad hanc quoque provinciam pertinet *Astachar*, quæ olim illius Metropolis videtur fuisse; Alfraganus in Climate

mate tertio vocat *Asſacharam* in renovata editione Christmanni, quum antea corrupte ibidem legeretur *Asſatar*; faciunt pleraque itinera hujus mentionem, sed potius veluti pagi aut municipii, ita ut à Musulmanis olim excisa videatur. Vide Itinerarium Iosephati Barbari. Quidam autem nostratum, qui hac iter habuit, ita meminit. Sesequi diei itinere à *Schiraz* versus aquilonem, & circiter triginta gradibus ab Aequatore versus Arctum, visuntur hodie rudera magnificæ urbis Persepoleos & palatii imprimis nobilis, vocant hodie *Estacher* & locum ubi palatii rudera visuntur *Chilminare*; in fertilissima & amœnissima convalle, hic supersunt aliquot admirabilia antiquitatis monumenta: ad quæ ascenditur gradibus è petra excisis, adeo latis & planis ut equis eo ascendere liceat; in planicie autem super dictam petram, visuntur primo conclave aliquod, cujus fores è politissimo saxo sunt & variis figuris insculptæ; intra sunt duæ fenestræ è pretioso marmore & ita polito ut instar speculi reluceant; præterea sunt hic aliquot atria in quibus visuntur cistæ è marmore excisæ, in quibus regius thesaurus olim fuit reconditus; supersunt quoque novemdecim columnæ è quadra-

dra-

draginta ; & triginta tria prothyra ; omnia tam affabre facta & tam elegantibus figuris incisa , ut pictor industrius vix anni spatio cuncta posset delineare. Narrat Almacinus in vita *Muavia Calix*, Ziadum nomine Alis Persidis præfectum Istacharæ commoratum, ibique arcem munitissimam extruxisse.

Ab eadem urbe Schiras versus ortum , jacet lacus salus circiter octo aut novem milliaria patens in longitudinem , in latitudinem unum , aut paulum supra. Sal instar nivis candidissimus est , itaque spissè quibusdam locis concretus ut vestigia ferat , verum quum infra concavus sit , non est illi magnopere credendum, facile enim dehiscit, cum summo superstantium periculo.

Ad hanc provinciam quoque refertur hodie *Laar* sive *Lara* ut Portugalli efferunt , à qua urbe sortiuntur nomen *Laris*, numisma ex argento absolutissimo, notissimum & usitatissimum per totum Orientem ; urbs hæc regni particularis caput fuit , & superioribus annis ab Abbas Rege fuit capta , uti paulo post dicemus : anno 1090 ut narrat Teixeira, affixit illam horrendus terræ motus , qui supra mille ducenta domicilia prostravit , plurimasque ci-
sternas.

sternas (quibus salus civium constat, siquidem tantum pluviis aquis utuntur) dirupit & supra tria millia incolarum obruit.

Ad regnum Laræ volunt quondam pertinuisse *Bender. Gomrovv*, ubi Lusitani arcem ædificarunt ad sinum Persicū, postquam Harmuzio fuerant potiti.

Hunc autem locum ita à nostris inveniri descriptum. *Gamrou* distat ab æquatore versus arctum septem & viginti gradibus : estque municipium ad oram sinus Persici situm, parens hodie Duci Schiraz Yman-Couly; Portugallis ademtum ab Ali-Reeche ejusdem Ducis Legato anno 1606. Postquam Belgæ nostri hic appellere & commercia cœperunt exercere, tribus quatuorve annis multo populosius est factum, ita ut jam circiter nongentæ hinc familiæ habitent. Duas habet arces ad latus Meridionale; & versus Arctum validum propugnaculum ad oram Sinus, pluribus machinis munitum : præsidium Persarum constat ut plurimum ducentis peditibus & totidem vel etiam trecentis equitibus; si autem majores copię Portugallorum metuantur, tenetur Arabs quidam regulus Seyd-Mahumet ducentos exercitatissimos Sclopetarios illis subsidio mittere.

D

A Gam-

A *Gamrou* autem ad *Laram* agitur iter per sequentes Caravanferas, sive diversoria ad itinerantium solatium comparata, *Randaly*, *Getrit*, *Cauberestan*, primus hic est pagus qui occurrit trans fluvium *Chour*; dein *Goerebasergon*, *Ghion* sive *Baste Camekoe Gormon* pagum annonæ copia affluentem: *Checkkecheck* sive *Bahadany Waffaly* sive etiam *Baste Parouu*; denique *Chergaef*, à quo transitur ad oppidum *Laram*. Quod oppidum à quodam nostrorum ita accepi descriptum. Oppidum *Laram* ædificatum volunt à *Pilaes* filio *Firoës*, post cujus decessum successit *Gorgion Melech*, vir valde magnanimus, qui super montem, qui oppido à Septentrionibus imminet, amplum & validum castellum fecit communiri, & regnum est auspicatus. Hunc ex ordine secuti sunt duo supratriginta Reges, quorum postremus fuit *Ebrahim Chan*, quem *Xa-Abas* anno 1510 c. regno spoliavit. Arx à Persis diruta fuit & alia rursus excitata commodiore loco, nimirum super montem qui ab Austro propius oppido incumbit. In oppido numerantur circiter quatuor millia domorum, planis rectis, cum certis foraminibus instar fumariorum. Nullo vallo cinctum est,
natu-

natura tamen loci satis munitum, cingitur enim undique asperis montibus. Incolæ sunt robusto corpore; qui potissimum agris colendis, & camelis, asinis, mulis, & omnis generis animalibus pascendis dant operam; maximam quoque partem inserviunt mercatoribus, ad merces illorum ultro citroque vectandas. In medio oppido est forum rerum venalium, desuper rectum, sub quo plures visuntur officinæ omnibus mercibus & annona omnis generis refertæ. Cingunt oppidum amœnissimi horti, in quibus plurimæ fructiferæ arbores sunt confitæ, imprimis quæ datylos ferunt. Regitur à præfecto sive Kady. Arx jam sita est super præruptam petram, ad quam angusto calle ascenditur, ita ut vix duo equites uno ordine possint incedere, supra tamen nonnihil dilatatur: oblonga est Arx, & muro è vivo saxo cincta, valde edito, in illa sunt circiter ducenta domicilia, quinque æneæ machinæ, Hispaniarum Regi ademptæ, & centum delecti milites. Ferunt in armamentario arma conservari quæ tribus millibus instruendis sufficiant. Duos tantum habet puteos qui jugiter quidem scaturiunt sed aquam subsalsam: unde hic aquam pluvialem excipiunt atque conservant

sex cisternis. In oppido quoque nullæ habentur aquæ nisi pluviales, quas similiter excipiunt cisternis, quarum ad quinque millia tam in urbe, quam extra in illius tamen ambitu dicuntur reperiri: & quidem publicas, ita ut cuivis ad eas pateat accessus, tecto superius opertæ. Vnum & maximum vitium est hujus regionis quod tam crebro terræmotibus vexetur, quibus non raro plurimæ ædes prosternuntur.

Quibus in animo est Schiraz proficisci, his maxime opportunum est annonam comparare ad septiduum in oppido, ut iter possit absolvere usque ad *Gemoed*, licet idem quoque fieri possit in vicinis aliquot urbi pagis. Per tendit autem iter ad hunc modum; per *Garem* oppidum distans à *Lara* octuaginta milliaribus, quæ ab equis quidem absolvuntur diebus sex, à *Cassila* autem atque *Camelis* quindecim. Equitibus iter est per *Dehakoe*, *Berry*, *Benaron*, *Chahitale*, *Gharom*, *Michgeck*, *Gassar*, *Mehasera*, *Babbahie*. *Cassilæ* autem per *Dehakoe* pagum; *Berry* municipium & olim oppidum alicujus pretii, *Veheram*, *Chiahikot*, ad torrentem *Angavvinam*, *Augerin*, *Gerde Betabam*, *Gormoed*, *Codbavvan*, *Miggeck*, ubi teloneum solvitur à mercatoribus; *Payaran* fluvium,

vium, *Gaffermesaserii* & *Babazien*.

Ioannes Nevvbury Anglus designat hoc iter hunc in modum : A Lara ad *Dehaccovv*, *Berre*, *Olous*, *Gouen* ubi regnum Laræ desinit. Hinc ad *Gua-arouvv* oppidum ; ad *Demorder* municipium ; ad *Mecocal*, ad *Cavvger*, ad *Chefimon* *Moddassar* diversorium, ad *Covvel* municipium ; ad *Xyras*. Intermediis autē intervallis multi reperiuntur lupi : iter agitur à Larad-Xyras versus Corum & Arctum.

Antequam ad cætera pergo, non possum hic omittere Garziæ de Sylva *Figuroæ* Legati Regis Hispaniarum ad Regem Persiæ observationes de *Chilminara*, cujus supra feci mentionem.

In universo Regno (inquit) vix ulla vestigia antiquitatis videre est, quum omnes ædes è latere non cocto, aut luto inter duos assères coacto structæ sint, quæ cœnum ferre non possunt. Attamen hic supersunt vasta rudera arcis & Palatii *Persepoleos* adeo celebratæ ab antiquis scriptoribus : Arabes & Persiæ vocant *Chilminara*, quasi dicas quadraginta columnas : ita enim appellant altas illas turres, quas Arabes templis suis austruunt. Rarum hoc orbis monumentum se offert iis qui à *Schiraz* ad civitatem *Hispahan* proficiscuntur, circiter

D 3

leucæ

leucæ intervallo à fluvio *Bradamis*, qui veteribus dicebatur *Araxis* (non ille qui *Mediam* dividit à majore *Armenia*) cujus *Q. Curtius* saepe meminit, uti & *Diodorus* & *Plutarchus*, qui nos ad verum situm *Persepoleos* veluti manu ducunt. Altitudo, pulchritudo & firmitas harum columnarum apparet è viginti illis quæ hodieque superant, quæ cum reliquarum basibus omnes in admirationem rapiunt: personarum quæ marmoribus passim insculptæ visuntur amictus, plane conveniunt cum amictu magnificorum Venetorum. tunicæ nimirum ad talos demissæ cum latis manicis; & caputia orbicularia, cæsaries super humeros sparsa & barbæ proluxæ. Quosdam videre est sedentes cum summa majestate in sellis, quales in Ecclesiis nostris usurpantur, cum scabellis sub pedibus, palmum altis. Et quod mirum, in omnibus hisce nulla similitudo se prodit vestium, quas Asiaticæ gentes aut hodie usurpant aut olim usurparunt. Nam licet ab omni antiquitate nulla argumenta promi possint, quibus amictus Assyriorum, Medorum & Persarum ita plane describi possit, uti proclive est facere in vestibus Latinorum & Græcorum: tamen satis constat, usos fuisse vestibus modice longis, ad Punicum

cum modum, quemadmodum hodieque Turci & Persæ usurpant, quas illi quidem *Aliuba*, hi vero *Cavaia* vocant: & capitum involucra colore & forma distincta à cidari seu regali diademate. In his vero sculpturis (quæ licet antiquissimæ sint, tamen ita sunt integræ quasi nuper factæ fuissent) nihil simile videtur iis vestibus quas memoria hominum suggerere potest: ita ut hoc opus omnem antiquitatem haud dubie superet. Idem confirmat inscriptio in tabula Iaspidea, ita nitida & integra ut monstro similis videatur: hujus characteres neque Chaldæi sunt nec Hebræi, Græci aut Arabici, aut cujuscumque gentis hodie notæ: Omnes sunt triangulares, aut pyramidales vel instar obelisci, ita ut tantum dispositione, figura autem neutiquam differant. Quæ architecturæ species fuerit Corinthiaca, Ionica an Dorica sive mixta è rudibus, discerni nequit; nihilominus admiranda quædam symmetria, oculos intuentium mirum in modum afficit. Nihil tamen magis me delectavit quam marmoris & Iaspidis durities; nam multis locis apparent tabulæ ita nitidæ & exacte politæ ut speculorum instar intuentium vultus repræsentent. Meminerunt hujus palatii Arrianus & Iusti-

nus, omnium autem exactissime Diodorus.

Arx universa triplici muro cincta fuit, qui jam ævo cesserunt: sepulchra quoque Regum ad latus montis (ad cuius radices Arx jacet) visuntur eis intervallis, quæ à Diodoro describuntur. Quid multa? ea quæ hic videntur tam pulchre conveniunt cum iis quæ ille describit, ut errori nullus sit locus. Præter hæc rudera, nihil tantæ civitatis superest; præterquam quod mediæ leucæ spacio ab Arce alia columna extet, ejusdem cum cæteris magnitudinis, & aliæ duæ minores paulum ab hac remotæ; in quibus à famulis meis observatæ figuræ equorum & virorum vastæ molis. Sita autem sunt rudera hæc in planicie, quam variæ fossæ è fluvio Araxe derivatæ dividunt & fœcundant, quæ ad decem leucas in ambitu patet, ita ut tantam urbem alere haud difficulter quiverit, hodie tamen tantum modicum municipium quadringentarum casarum habet, quod *Margatean* vocant, haud longe distans ab arce. hæc ille.

Sunt præterea in hac provincia Parc vel Fares alia oppida; à Teixera memorantur. *Tarom, Kaçrun, Lastan, Stahabanon, Neriz, Paçah & Dar. agnerd.*

Kaç-

Kazrun vel ut alii efferunt *Kaseroen*, secundum Nubiensem distat ab urbe *Fasa* LIV mill. pass. & à *Gioüar* XLVIII mill. pass. ab æquatore secundum *Vlughbeeckium* novem & viginti gradibus & quindecim scrupulis.

Lastan, juxta hanc urbem abunde nascitur assa fætida quam Persæ vocant *Ingu*.

Stahabanon cujus indigenæ totum caput pilosum habent, nobilis est animalibus illis quæ Bezoar continent. In provincia *Parc* (inquit *Teixera*) est districtus admodum illustris, vocant *Stahabanon* ab oppido ejusdem nominis, quod distat trium dierum itinere à *Lara* cujus ager abundat herba quadam, quæ haud dissimilis est croco quam depascuntur maximi greges animalium, in quorum ventriculis inveniuntur lapides, qui bonitate & facultatibus plurimum excellunt: hujus provinciæ incolæ totum caput sunt pilati, Persæ vocant *Kachel*. In eadem provincia in vertice montis è petra salit quidam liquor, quem Rex Persiæ per probatæ fidei ministros curat colligi: cogitur autem quotannis ad quantitatem triginta meticalium; id est quinque unciarum, paulo plus, minusve. Persæ vocant hunc liquorem *Momnachy Keny*.

D 5

id

id est, mumiam pretiosam : siquidem instar miraculi resistit venenis & nobilissimum est antidotum, præterquam quod omnibus intestinis rupturis medeatur. Rex Persiæ qui solus hoc liquore potitur, eundem ingentis muneris loco, exigua quantitate elargitur regibus & magnatibus suis amicis.

Neriz, hujus montana abundant metallis ferri & chalybis longe absolutissimi, è quibus arma aliaque instrumenta præstantissima fabricant Persæ.

Pazah autem quam Nubienfis appellat *Basam* & *Dar-aguied*, abundat annona & omnis generis fructibus: distat autem Fasa secundum Nubiensem à Schiraz LX mill. pass. à Kazarun LIV mill. pass.

Nubiensishis adjungit urbem *Ragian*, perpulchram quæ terminat provinciam Fares & Churestan: est autem vicina urbibus Siraf & Kazarun atque Giouar.

Itemque *Siraf* urbem quæ adjacet littori maris Persici, distans ab Æquatore novem & viginti gradibus secundum Vlughbeeckium.

Atque *Sciniz* urbem à mari haud longe distitam.

Alii quoque his addunt *Noubergân*,
quæ

quæ secundum Vlughbeeckium distat ab æquatore triginta gradibus & decem scrupulis.

Et *Firoës abad*, quæ secundum Vlughbeeckium distat ab Æquatore octo & viginti gradibus & decem scrupulis.

Arderbaion sive Adarbigan.

TEixera vocat hanc provinciam *Aderbaion* sive *Azarbaion*, & dicit maximam esse provinciam cujus metropolis hodie sit *Tabriz*. Regio annona omnis generis egregie abundans & ditissima commercia exercens cum Russis, Polonis, Circassis, Georgianis aliisque nationibus: nonnihil hic argenti effoditur, plurimum autem aluminis & rubiæ tinctorum; indigenæ communi nomine appellantur *Calanges*. Quænam provincia hoc nomine censeatur (inquit Schikardus) apparet è Geographo Nubiensi; nimirum ea pars Assyriæ Septentrionalis, quæ circa urbem *Ardæbigaram*, ubi fanum ignis fuit, de cujus cultu postea dicetur: Hodie in Mediam usque protenditur, ut contineat etiam *Ardebil* incunabulis Sophinæ sedæ notam, & metropolim *Tabris*, quæ pridem erat aula eorundem Sophinorum, antequam ætate patrum

trum veniret in potestatem Turcæ. Tebrifium (inquit Leonclavius) nunc *Tauris*, admodum hisce annis innotuit, etiam vulgo, Turcorum stragibus aliquot nobilitatum, inde à Sultani Soleimanis II. temporibus : Qui Ecbatana Mediæ vocant, errare puto ; quum Cedrenus eam Taurezium appellans, in Persarmenia collocet, quam hodieque dicunt majorem Armeniam. In hujus meditullio Tebrifium recte ponit Iovius, ut male Chalcondyles urbem fecit Assyriorum, cujus interpretes Tabrezen, ut Cedrimanus Tabrosium scripsit. Iovii sententiam hæc Aythoni verba confirmant. In majori Armenia civitas Taurisii famosior est & plus aliis opulenta. Ptolemei *Tervam* esse plerique putant & transpositis fortasse literis *Teure* scribetur rectius ; Hebræorum *Sufam* autumat Iovius. hæc ille.

Minadous (inquit Schikardus) cum vulgo appellat Tauris & in epistola quadam Historiæ suæ della Guerra fra Turchi & Persiani subnexa, duodecim argumentis operose contendit, non esse neque Tervam ut Iovius scripsit, neque Tigranoama uti Niger, ne Tigranocertam quidem, ut alii : Sed Ecbatana ut voluit Ortelius & Ananias. Quas doctissimorum hominum opinioniones,
ego

ego ex hac orthographia veriori, omnes uno ictu dissipō, & confidenter dico, esse omnino illam, quæ lib. vi. cap. 2. Ptolem. vitiose quidem Γαβείς appellatur pro Ταβείς; errore in Græca scriptione facillimo. Teixera solus eorum quos legerim, exprimit genuinum sonum urbis. Hæc ille.

Ecbatana (inquit Minadous lib. 8.) hodie Tauris dicta, ad radices montis Orontis qui versus Septentrionem ei imminet, in majori Armenia sita est, octo dierum itinere à Mari Caspio: Versus Meridiem posita est Persia; Versus Occidentem sunt Caspii montes: ipsa urba ventis, frigori & nivibus exposita est; aëre tamen fruitur salubri, abundatque omnibus rebus ad vitam humanam necessariis, celeberrimum est totius Orientis Emporium, quod merces quæ ex Asia in Syriam atque Europam, tum quæ ex Occidente in Orientem transmittuntur hunc ut plurimum deferri soleant. Populosissima est, continetque fere ducenta animarum millia: neque vallo neque muro munita est, cryptas habet multas subterraneas, & ædes pro more regionis è luto & cæno cocto constructas.

Vt autē hoc obiter moneam Ptolemaus loco à doctissimo Schikardo an-

notato

notato meminit duarum urbium sub nomine Gabriz, quarum uni tribuit longitudinem LXXXIII grad. latitudinem XL & XV scrup. alteri secundum Græcum exemplar à Bertio editum LXXXIV & 30 scrup. latitudinem XL. Secundum Latinam vero editionem longitudinem LXXXVII. 40 minut. latitud. XL & 20 minut. Medium montis Orontis longitud. in Græco quidem LXXXV, in Latino LXXXVIII & 30 scrup. latitudo in utroq; XXXVIII. Porro Ecbatana longit. LXXXVIII latitudo XXXVII. in Græco pariter & Latino.

Vlugbeeckius autem & alii Arabes tribuunt Tauri long. 82, latitudinē 38. numerant autem longitudinem ab extremo Africæ littore.

Abulfeda denique dat illi longitudinem 73. 8. latitudinem 39. 10.

Plura inveniet lector de hac nobilissima civitate in variis Itinerariis quæ subjunximus, præsertim in Cartvvrighi qui accuratè illam descripsit.

Meminit quoque illius Marcus Paulus Venetus, sed vocat provinciam in qua sita est Hirach.

Quomodo autem Xa-Abas hanc urbem, aliquandiu à Turcis possessam, ipsis eripuerit luculenter narrat *Petrus della Valle*. Diligentia (inquit) quæ
una

una est è præcipuis virtutibus summi
ducis, huic Regi perfamiliaris est; nul-
lam enim occasionem facile omittit,
quæ rebus ipsius conducatur, sed illam
arripit, & persequitur incredibili cele-
ritate, quod in Tebrisis recipiendo vel
maxime patuit; nam quum ipsi con-
staret Bassam Turcorum cum maxima
copiarum parte abesse & alio profe-
ctum ut populos vicinos, qui rebellave-
rant, ad officium reduceret; & *Spahan*
urbe, quæ circiter viginti dierum itinere
abest à Tebrisis, paucioribus quam de-
cem diebus, uti accepi, ad illud advo-
lavit, cum minori copiarum parte
quum reliqua tam celeriter illum sequi
nequiret, licet vel maxime properarent.
Addidit & celeritati egregium strata-
gema militare: nam quum cum paucis
admodum suorum ad urbem accessis-
set, & famam adventus sui tanta cele-
ritate prævenisset, finxit se mercato-
rem esse & caput magnæ Caravanæ,
quæ lento passu illum sequeretur, ita ut
ab oppidanis qui merces admodum de-
siderabant, neque quod res erat ullate-
nus suspicabantur, facile admitteretur:
Subsistit autem ad oppidi ingressum,
suos uti videri volebat, expectans; ve-
rum quum jam plures copiarum advenis-
sent, paucis Turcis occisis, nullo pene
nego-

negotio, urbe potitur, præter castellum à Turcis urbi impositum. Dein nulla mora interposita, antequam captæ urbis fama divulgaretur, maximas copias dimittit contra Baslam jam redeuntem, & eorum quæ gesta erant penitus ignarum, eumque ex insidiis aggressus cædit & vivum capit: captumque muneribus & promissis ita delinivit, ut fide mutata, se ipsi adjungeret, & filio quem in arce cum præsidio reliquerat, persuaderet arcem Regi dedere.

Teixera secundo loco huic provinciae tribuit oppidum *Xyrvan* vel *Schirvvan* veletiam *Sirvanum*: ea urbs (ut scribit Leonclavius) communi nomine cum provincia sic appellatur, estque Mediæ metropolis capta à Turca anno clō lō LXXVIII. sed mox à Persa recuperata & muris nudata, ne hostibus amplius receptum daret. Regio autem Schiruvan vel Sirvan haud dubio (inquit idem) illa est quam Prisci dixere Mediam, posteriores autem Vaaspracan, ut apud Cedrinum in Constantino Monomacho legimus; id regnum licet Mustaphas Vezir anno clō lō LXXVIII. Osmanidis subiecit, mox tamen à Persis fuit receptum & ab iisdem hodieque retinetur.

Narrat mercator quidam Venetus
apud

apud Ramusium : Servan provinciam
Maumutaga ad *Derbent* patere septem
 dierum itinere, & continere tria ma-
 gha oppida, & totidem perampla ca-
 stella; præcipuum autem oppidum esse
Sumachiam, quæ distat unius diei iti-
 nere à mari Caspio; reliqua duo ad
 eoram maris sita esse *Manmutagam* &
Derbent. De *Sumachia* autem sive
Schamachia & *Derbent* plura inveniet
 lector in parte secunda, in variorum
 itinerariis. E quibus tamen hoc notan-
 dum, *Ienkinsonium* & alios scribere *Sam-
 machiam* distare à mari Caspio septidui
 itinere cum camelis, habitari autem
 potissimum ab Armeniis & jam ruinas
 agere cœpisse anno 1510 LXII. quum
 ille ibidem esset; à *Christophoro* autem
Burrough Anglo observatum invenio
Derbent distare ab æquatore versus Ar-
 ctum uno & quadraginta gradibus &
 quinquaginta scrupulis, à *Scamachia*
 autem quinque & quadraginta leucis.
Vlughbeeckius autem & alii Arabes ob-
 servant *Schiamachi* longitudinem qui-
 dem LXXXIV & 30 scrup. latitudinem
 XL & 50 scrupul.

Ienkinsonius porro agnoscit in *Schir-
 van* oppidum *Schabran* secus mare
 Caspium: quod mercator ille *Vene-
 tus* apud *Ramusium* vocat *Sabran* &
 E nullo

nullo muro tum fuisse cinctam testatur.

Ad Sirvan pertinet quoque secundum Leonclavium oppidum *Van* sive *Wan*, quod cum arce sic ad Persici regni limites (inquit) pertinet ut etiam majori sit finitimum Armeniæ: ab eo vicina Regio etiam *Wastan* dicitur. Vide omnino quæ Cartvrightus de hoc oppido & vicina regione scribit in suo Itinerario.

Teixera, ut ad illum revertamur, ponit porro inter oppida Hadarbigan, *Nak-Xaen* quam Arabes vocant *Nah-ziovan*, & Vlughbeeckius assignat illi longitudinem LXXXI grad. & 15 scrupul. latitudinem XXXVIII grad. & 40 scrup. Non invenio à quoquam hujus oppidi mentionem fieri præterquam à Ioanne Nevvberye Anglo, qui in Itinerario, quod in secunda parte adjungimus, ubi vocat *Naxnan* sive *Nassnan*; sed an hoc idem sit nonnihil hæreo.

Addit deinceps *Hordabat* de quo nihil hætenus inveni.

Et *Ardavel* sive *Ardevil*; civitas est (inquit Teixera) Aderbaion, paucorum dierum itinere à *Tabriz*, non tam grandis quam celebris, ob natales Xequæ Aydar patris Scah Ismael Suphy qui Persis imperavit. Antonius Ienkinsonius

sonius Anglus observat sitam esse triginta octo gradibus ab æquatore versus Arctum, & principes Persiæ hic sepeliri consuevisse. Vide & Itinerarium Cartwrighti. Ab Vlughbeeckio Arabe ponitur ad longitudinem quidem LXXXII. 30 latitudinē autem XXXVIII graduum; vel secundum alios Arabes XXXVII & 30. minutorum. Ab aliis observatum invenio, distare bidui itinere à Soltania, quadridui à Casbin : à Tabriz quadridui item itinere versus ortum.

Nubiensis vocat *Ardabil* & hæc itinera prodit; A *Daynur* ad *Maragam* indeque ad *Ardabil* : à Daynur ad Cheiaregian XXVII mill. pass. ad Talvar XVIII. ad Saisar XXI. ad Andareb XII. ad Bailacan XV. Si igitur ad *Ardabil* ire cupias, perges à Bailacan ad Borzam, quæ est terra Armeniæ, XVIII mill. pass. ad Saber-Chast oppidum XXIV mill. pass. hinc ad *Maragam* XXI. ad Charcan XXXIII. ad Tabriz XXVII. ad Nariz XXX mill. pass. ad Chan XII. ad *Chovarest* III; ad Kavafer XXX: ad Iama XV. demum ad *Ardabil*. Ita ut à Tabriz ad *Ardabil* colligantur supra nonaginta mill. pass. Idem prodit distantiam ab *Ardabil* ad *Mucan* sitam ad oram maris Caspii iter bidui.

Addit denique Teixeira *Halkhan*
E 2 oppi-

oppidum de quo nihil inveni.

Alii & præsertim Arabes adhuc plures urbes intra limiteis Aderbigiân concludunt: nimirum *Selmâs*, Nubiensi *Salmâs*; de terra inquit Armeniæ: *Salamas* urbs est à stagno *Kannudhan* remota; stagnum vero istud falsum est caretque omni animantium & piscium genere. Distat idem stagnum à *Dacher* can xii mill. pass. habetque in longitudine stationes quatuor, inter Septentrionem & meridiem; ejus autem latitudo protenditur inter *Maragham* & *Armeniam* spacio fere lx mill. pass. hyberno tempore maximæ excitantur in eo procellæ, adeo ut cymbæ naufragium patiantur.

Chouvy sive *Choy* oppidum, quod *Vlughbeeckius* & alii Arabes collocant ad longitudinem lxxix grad. & 40 scrupul. latitudinem autem xxxvii grad. & 40 scrupul. meminerunt illius Itineraria in parte secunda; paginis 198; 107. & 219. Putant veteribus dictam *Artaxata*; & distare à *Taurisio* octuaginta milliariibus Asiaticis vel Romanis.

Ourmiâ, *Vlughbeeckio* ad longitudinem lxxix grad. 45 scrupul. latitudinem autem xxxvii. de quo oppido nihil inveni.

Merend; *Vlughbeeckio* ad longitudinem

longitudinem LXXX grad. & 55 scrupul. latitudinem xxxv grad. & 20 scrupul. cuius mentio fit in Itinerariis pag. 219. distat unius diei itinere à *Sophian* & pari distantia à *Iolfa*.

Maraga Vlughbeeckio ad longitudinem quidem LXXXII grad. latitudinem vero xxxvii & 20 scrupul. meminit autem Haytho Armenius oppidi *Marga*, juxta quam Persæ à Saracenis ingenti strage cæsi fuisset commemorantur. Eam (inquit Schikardus) scribit Reineccius ad marginem, esse Thelbencanen, Babylonix scilicet urbem, seductus proculdubio à Munstero, qui hoc idem prior ad lib. 5. cap. 20 Ptol. annotarat. Sed nos interpretemur Haythonem ex seipso qui paulo antea c. 11. dixerat, regionem Chaldaeorum terminari ex parte Septentrionis, urbe *Maraga*. Fuerit ergo illa in confinio Assyriæ. Verum multo præcisius definitur illius situs ab Arabe Geographo, quod locetur circa ruinas veteris Ninives, ac sit nunc quidem tantum pagus, sed ingens. Vide omnino Nubiensem ex editione Gabrielis Sionitæ paginis 206. & 207.

Serier vel *Seriâr* Vlughbeeckio ad longitudinem LXXXII. latitudinē xxxii. de quo nihil mihi præterea occurrit.

GVeylan (inquit Teixera) amplissima est provincia quæ plurima & maxima oppida complectitur, potissimam partem secundum oras Caspii maris sita, unde & mare illud agnomen ab illa sortitur, Persisque inde *Daryah-Gueylan* appellatur: undæ hujus maris salæ sunt, licet nusquam quicquam commune habeat cum oceano: Forma illius pene est ovalis: tribuunt autem illi longitudinem trecentarum *sarsangazum*, id est novies mille passuum: undosum est & validis tempestatibus admodum obnoxium, navigaturque grandibus navigiis, sed quibus fere plani sunt alvei, quia pluribus vadis variis locis est inquinatum; portus aperit variis regnis, commerciis Orientis supra modum opportunos; qualis est Kefah sive Caffa portus & oppidum, nec non insigne emporium Tatarorum; & quia flavius qui Astracan prælabitur in hoc mare sese exonerat, (quod oppidum jam magno Russiæ duci paret) per illum plurima commercia in hoc mari inferuntur. Vide omnino duo Itinera Anglorum in secunda parte.

Hanc provinciam Antonius Sherleius Anglus nobis describit ad hunc modum;

modum; Geylan provincia dividitur à Persia vastis & nemorosis montibus, (quibus Persia ut plurimum caret, raros habens montes & rariores sylvas, magnamque lignorum inopiam, præterquam quæ horti & fruticeta subministrant) qui non tam valles, quam rupturas quasdam sive angustias aperiunt, quæ pluviis mensibus, aut quum nix, quæ admodum alta verticibus montium incumbit, liquatur, crebris torrentibus fere inviæ redduntur. Ab oriente vel potius aquilone Mari Caspio concluditur: inter utraque autem, mare nimirum & montes quos diximus, vasta planicies sternitur, tanta incolarum frequentia culta, tamque incredibili ferici, oryzæ, frumentique copia referta; ut natura cum industria incolarum certasse videatur, utra frequentiore aut opulentiore hanc provinciam faceret; nulla enim pene agrorum portio à cultura vacat; ipsique montes, qui fere petrosi sunt qua Casbinum respiciunt, tam læto gramine sunt vestiti, & tam numerosos alunt pecudum greges, ut etiam vicinis omnibus abunde de commeatu prospiciant.

Teixera porro scribit hanc provinciam divisam esse in quinque præfecturas, quarum Metropoles enumerat hoc ordine.

Raxt cui anno dō 10 xcv quum Teixera illa scriberet, præerat Ianixed Khan.

Laion : in qua etiam sita est famosa civitas *Delmon* sive *Delimon*, vel etiam *Delon*, à qua aliquando tota provincia denominatur : cui tum præerat Khan Hamet.

Gaxkar cui illo anno præerat Syanex princeps magni nominis.

Langarkanon cui tum præerat Amir Aniza Khan vir fortissimus.

Kudam denique cui tum præerat Komron Mirza.

Ioannes autem de Persia vocat Metropolin provincie Guilan *Hichan*, ei-que attribuit septuaginta millia oppidanorum.

Sequuntur ad eandem oram maris Caspii secundum eundem Teixeram.

Mazandaron provincia & urbs à Gueilen versus ortum sita ; oppidani sunt robusto corpore atque bellicosi. Ioannes de Persia scribit provinciam *Mazandaran* patere in longitudinem quinquaginta leucas, & viginti quinque oppida continere, quorum caput sit Mazandaron, quod quinquaginta millia civium numerat: provincia est montensis & frigida, ita ut fructus hic raro ad maturitatem perveniant.

Vtun-

Vtuntur autem provinciales Mazandaran & fere reliqui accolæ maris Caspii amictu à cæteris Persis multum diverso, quem in adjuncta tabella prout acceperamus exprimi curavimus.

Adjungit præterea Teixera *Strabat*: Ioannes de Persia vocat *Estrabat*, dicitque circiter sexaginta leucas per transversum patere hanc provinciam; ejusque Metropolin *Estrabat* supra quinquaginta millia incolarum numerare. Iosephus barbarus videtur vocare *Stravam*; vide illius Itinerarium in parte secunda.

Adjungit deinde Teixera *Bostan* & *Sabzah*, de quibus nihil adhuc observavimus.

Denique *Nyxabur*, provincia Persæ subiecta inter Karason & Vzbec sive Tartariam; amplissima quidem, sed plena desertis, & arenosis locis, quæ continuo moveri & veluti ebullire tradunt. Nubiensis in septima parte Climates tertii scribit: ex urbibus Naisabur est *Harfin* urbs frequens atque populosa, distans à Naisabur stationibus quatuor.

In hac provincia reperiuntur gemmæ illæ cyanæ, quas vulgo appellant Turquosias, quia hæc provincia fines jungit cum *Tarquestan*.

Sunt

Sunt & alia hic oppida (inquit Teixera) quæ quondam capita fuerunt singulorum Regnorum, quæ Persarum Imperatores in provincias redegerunt: quæ singula oppida admodum sunt populosa.

Angli Mercatores qui sæpius tentarunt, serici & aliarum mercium Persicarum commercium, per Russiam & flumen Volgam, instituere, uti videre est ex aliquot Itinerariis, quæ in secunda parte hujus commentarii adjunximus; idem rursus sunt aggressi anno 1610 & sequentibus, quemadmodum didici ex epistola Ægidii Hobs, quam Purchasius laborioso suo operi inseruit. E qua observandum, facillimam esse viam è provincia Gueylan, quæ & serico abundet, & ad mare Caspium opportunissimo loco sita est. Nam ut ille scribit, ex flumine Volga Guilanorum navibus appellitur ad portum quendam, quem vocant *Leygoints*, qui tantum una leuca distat à *Lagion* sive *Laion* ut vocat Teixera, & septem à *Resht* sive *Raxt* ut Teixera effert, à quibus tantum sedecim dierum iter est ad *Spahan*.

Idem memorat, provinciæ Geilan loca maxime illustria *Resht*, *Peomin*, *Shoft* & *Leygon*, ad summum à maris Caspii

Caspîi portubus distare octo leucis. In *Mazandaron* autem, admodum nuper sericum excoli cœpisse, etiam magnam copiam ibidem colligi, non minus opportuno ad transportandum loco.

Chorasán sive Karáson.

Hanc provinciam (inquit Teixera) vocant Lusitani *Coraçon* sive *Cora-sonen*; est autem una è famosissimis & maxime illustribus provinciis Persiæ sive amplitudinem illius spectes sive opulentiam.

Schikardus in Tarich; Non possum (inquit) quin iterum aliquot Geographorum errores ex Arabismo detegam. Plerique agnoscunt unicam *Chorasán*, aliqui scribunt *Orafan*, alii distinguunt inter minorem & majorem, omnes vero errant enormiter in situ. Sic igitur habendum: esse tres omnino regiones, cognati soni nominibus insignitas, quæ ab ignaris eodem fere modo scribuntur, quum tamen distinctissimæ sint, neque confundi debeant. Prima est Occidentior cæteris Kohasan finitima deserto magno, quæ cadit in Sectionem VII Climatis quartam, & Nubienti commemoratur fol. 241. Ejus aliam mentionem inter Latinos non nveni hætenus, nisi quod Petrus devineis

vincis lib. 1. Epistol. cap. 28. Gohesmi-
nos nominat, quos hujus terræ indige-
nas putarim. Altera est *Chorasān* præ-
sentis historiæ, quam Turkemani auxi-
liares infederant. Ea respondet fere ve-
terum *Aria* & rigatur flumine *Habin*,
cujus præcipuæ urbes sunt Meschad ubi
sepulchra Regum : Herah id est Aria
Ptolemæi lib. 6. c. 17. ubi nobilissima
manna colligitur ; *Thun* ubi sericum
copiose provenit, &c. Tertia vocatur
Chouvaraṣan prioribus Orientalior
quia cadit in octavam Sectionem Cli-
matis quarti, juxta Occidentalem ri-
pam fluvii *Gichon*, nec habet (ut ait
Nubiensis) in eis partibus, ultra flu-
men illud, aliquam habitationem sibi
vicinam, ut bene conveniat cum Co-
rasminorum regno, quod Haytho de-
scribit capite IV, dicens finitimum esse
deserto magno, centum dicetas longo.
Terram alioquin fertilem, ac frumenti
feracissimam. Sed eandem extendit al-
trinsecus ad mare Caspium usque quod
nescio an concedat Ptolemeus qui lib. 6.
c. 12. *Χωρομύς* locat ad Oxum in re-
gione Sogdianorum.

Porro Teixera Metropolim hujus
provinciæ, vocat *Mexat* : & scribit esse
civitatem amplam & populosam, in
qua Reges Persiæ post Scachum Ismaë-
lem

lem Suphy sepulti visuntur: valido muro in ambitu cincta est, in quo extant trecentæ turres ad bombardæ jactum à se invicem disiunctæ. Ager illius fertilis est & annonæ omnis generis feracissimus; indigenæ formosi juxta atque bellicosi. Inter hanc provinciam & Turon sive Turquestan itemq; Vzbeck labitur famosus fluvius *Iehun*, unde regiones trans illum Persis dicuntur *Maurenahar*, quasi transfluviales versus arctum.

Præter hanc habet *Thun* magnum oppidum & sericorum pannorum textura imprimis nobile.

Item *Tabai* sive *Thabs*: notandum autem Arabes & imprimis Vlughbeeckium magni Teymurlanis nepotem, duo oppida hoc nomine recensere, diversis agnominibus, quorum unum vocat *Thabs gilac* ad longitudinem xcii graduum, ad latitudinem xxxv. Alterum *Thabs mæssina* ad longitudinem quidem xciv grad. & 15 scrupul. ad latitudinem vero xxxiii grad. & 15 scrupulorum.

Addit deinceps *Kahem*, oppidum croci cultura notissimum. Dubito autem an idem sit quod ab Vlughbeeckio vocatur *Kâyin*, & collocatur ad longitudinem quidem xciii graduum & 20 scrupul.

scrupul. ad latitudinem vero xxxiiii grad. & 40 scrupulorum.

Tum adjungit *Teixera Hrey*, civitatem quondam principalem regni ejusdem nominis, Schikardus in Tarich, agens de Israëlitis olim in ultiores Persiæ regiones deportatos: Ego autem (inquit) ulterius, ad Paropanifum usque deportatos esse statuo, quia textus i. Par. vi. vers. ult. expresse *Hara* meminit quæ omnino videtur *Aria* regio, sic à Metropoli quondam dicta (nunc *Eri vel Hrey*) maxime quoniam & cæteræ appellationes propinquis locis congruunt, ut montis *Nisebon*, de quo Rabbi Benjamin, cum urbe montana *Nisibi*, apud Ptolem. lib. vi. cap. 17. & Marcellin. lib. xxiii. c. xi. Ita *Gozan* cum *Gauzanâ* & *Chabor* cum *Caburâ*: prout in antiqua Ptolemæi tabula, editionis Romanæ legitur; quamvis vulgo Γάζαχα scribatur pro Γάζαα eodem lib. cap. 18. & Κάραγα pro Κάραγα, quæ nunc est *Kabul*. Ita fluvius *Gozan* erit *Oxus* inde scaturiens. Sed ipsum Benjaminum audiamus. Inde (à finibus Persiæ) inquit, iter est viginti octo dierum ad montes *Nisebon* qui sunt juxta flumen *Gozan*. Israëlitiæ qui veniunt inde in Persiam, ajunt ibidem

dem in urbibus *Nisebor* superesse quatuor tribus, nimirum Dan, Zabulon, Afer & Napthali captivitatis primæ, quos illuc deportavit Salmanasser Assyrius; ut scriptum est 2. Reg. cap. 17. vers. 6. abduxit eos in Lachlach & Ghabor, montes Gozan montesque Madai (*ex authentico textu cum 1. Paralip. 6. vers. 26. collato apparet literam Lamed esse servilem & legendum Chelach; nec montes, sed flumen Gozan & Urbes Madai*) Ambitus regionis illius est xx dierum; tenentque urbes & castella in montanis, quæ ex uno latere alluit fluvius *Gozan*. Nec illis incumbit jugum gentium, sed habent præfectum super se, nomine R. Ioseph Amarkela Levitam (*tempore authoris ante quadringentos annos*) & sunt inter eos studiosi sapientiæ. Seminant quoque & metunt, imo proficiscuntur in bellum ad regionem *Cusch* (*non Æthiopiam ut vulgus exponit, sed Cuthæorum terram, circa flumen Cuth; unde novi olim Samaria coloni prodibant. Ioseph. lib. 9. antiquit. c. 14.)* per viam deserti. Fœdere junguntur cum paganis Turcis (*non hodiernis Natolie, sed sibi finitimis, provincie Turkestan incolis*) qui serviunt spiritibus (*dæmones colunt*) & castrametantur in Eremis: gente quæ
non

non edit panem, nec bibit vinum, sed vescitur carne cruda, etiam immundorum animalium; quæque lato prædita vultu, torvum videt, loco nasi duo parvula foramina sive spiracula ostentans, &c. Sed ad urbem Hrey regrediamur. Quam Teixera dicit plurimum celebrari tum (propter amplitudinem suam; (scribit enim Ioannes de Persia, illam circiter sex leucas ambitu suo complecti & supra centum millia civium alere:) tum propter res maximi precii quæ ager illius producit: inter quas potissimum memoratur Manna summæ perfectionis & bonitatis; Persæ vocant *Xir-quest*, quasi dicas liquorem arboris *Quest*. Reperitur in pluribus aliis Persiæ provinciis alia species Mannæ, *Torianabin* dicta, valde similis semini Coriandri, quæ adnascitur certis herbis silvestribus instar carduorum: hæc admodum delicata est & secunda; quare Persæ vulgo illam exhibent infantibus & sceminis, quæ uterum gerunt duplici quantitate, atque illam qua vulgo utimur. Lambit muros huius urbis fluvius *Habin*.

Subjungit deinceps Teixera *Maruvo* vel *Maruve*; quam & Vlughbeeckius agnoscit & collocat ad longitudinem quidem xcvi graduum; latitudinem

F

au-

autem xxxvii graduum & 40 scrupulorum.

Et *Herât* vel ut *Vlughbeeckius* vocat *Hiraet* ad longitudinem xciv grad. & 20 scrupul. latitudinem autem xxxiv grad. 30 scrupul.

Triennio post (inquit *Schikardus* in *Tarich*) scilicet anno *Hegiræ* xxvii ab eodem *Othmano* missus est novus exercitus in orientalia Persiæ loca ducere *Abdalla* filio *Amer*, qui *Chorasani* penitus expugnaret. Licet enim pars ejus ceterior, quam *Turkimani* hospites insederant, jam pridem dedita fuerat; ultiores tamen ipsa longinquitate locorum hætenus tuti, libertatem adhuc servabant. Promiserat autem *Othmanus* ei, qui tam remotas regiones primus adoriretur, illius provinciæ administrationem: ut hac veluti esca militem ad longam expeditionem promtius obeundam alliceret. Votum ergo fecit *Abdalla*, idque juramento firmavit, prius non reversurum sese, quam potasset è fluvio qui urbem *Balach* præterlabitur *Marco Polo* Veneto memoratam lib. i. cap. 31. cui *Abulpheda* *Tengnaly* tribuit longitudinem xci grad. & latitudinem xxxvi. Susceptis ergo itineribus, quum appulissent, expugnavit magna strenuitate præcipuas

Cho-

Chorasanae urbes *Herah* & *Nisabur* & *Tus* (quæ duo loca in *Abulphedæ* numeris coincidunt, ad longitudinem lxxxii & latitudinem xxxvi graduum, unde mendum arguitur) & *Buschang* & *Abraim* & *Talikan* & *Marvva* & *Sarchas*. Omnes magnas, divites & populosas, manna fere, serico, aut aliis mercibus exoticis nobilitatas. Hæc ille de *Herah* & *Marvva* jam diximus.

Almacinus in *Historia Saracenica* lib. i. cap. 4. Chorasanae provinciae oppida enumerat ista *Naisaburum*, *Haratam*, *Busiengiam*, *Tusam*, *Abrimam*, *Marvvarrudam*, *Talacanum*, *Tocharistanam*, *Sarachsam*, &c.

Nisabur collocatur ab *Vlughbekio* ad longitudinem xcii graduum; latitudinem autem xxxvii graduum: *Almacinus* scribit à *Muslimis* captam anno Christi 647.

Tus collocatur ab *Vlughbeeckio* ad longitudinem xcii grad. & 30 scrupulorum, ad latitudinem autem xxxvii. Vnde proclive fuerit errorem qui in *Abulphedæ* numeris deprehenditur corrigere. Ex hoc oppido ortus fuit *Nazaraddinus* celebris mathematicus & *Euclidis* commentator, qui *Mustaëzum* postremum Caliphum *Bagda-*

densum imperio exiit. Alias tamen (inquit Schikardus) cornutos appellat etiam Arabica lingua, illos uxorum suarum lenones qui filios adulterinos educant pro genuinis. Quo pertinet amarus ille jocus *Mustaëzimi*, postremi Caliphæ Bagdadensis, qui Nazaraddino, librum offerenti, vitium id veluti patrium objecit; in Iuchas fol. 153. a. audivi Tufæos (populares tuos, indigenas terræ Chorasān) habere cornua: ubinam tua sunt? alludens ad inhonestum illum lenocinandi morem, quo mariti advenis viatoribus, uxores locabant sub specie hospitalitatis ut M. Paulus Venetus de provincia Casmul refert.

De *Tocharistana*, cujus Almacinus supra facit mentionem; ita Schikardus. Penetrarunt etiam armis victricibus usq; ad extremam *Tocharistaniam*, regionem τῶν Τοχαρίων, ut eos Pachymerius appellat.

Marvvarudam autem cujus Almacinus supra meminit, collocat Vlughbeeckius ad longitudinem xcvi grad. latitudinem autem xxxvi grad. & 30 scrup.

Thalekân, quod oppidum alii referunt ad provinciam *Dilemon*; ponitur ab Vlughbeeckio ad longitudinem lxxxv graduum 45 scrupul. & latitudinem

dinem xxxvi & 10 scrupulorum ; ab aliis ad longitudinem lxxxii grad. 50. scrupul. latitudinem xxxvii graduum & 25 scrupulor. quæ plurimum differunt.

Porro *Talekan* (inquit Nubiensis in octava parte Climatis Tertii) est urbs magna quasi urbs *Maru-Alrudh*, appositæ ad radices montis cujusdam attingentis montes *Horcan* : distatque illa à *Maru-Alrudh* septuaginta duobus miliaribus.

A *Thalecan* ad urbem *Fariab* habentur lx mill. pass. Est autem urbs *Fariab* sub ditione Churegian, minor quam sit ipsa *Talekan* & distans ab ea duabus grandibus stationibus, versus plagam Occidentalem ; ab hac ad *Asturcan*, versus Orientem habentur liv mill. pass. pertinet autem *Asturcan* ad Churegian : Churegian vero nomen est plagæ non urbis. Inter *Asturcan* & *Balch* interfunt liv mill. pass. de *Balch* postea dicemus.

Ad hanc quoque provinciam referunt *Pharganam*, cujus meminit *Elmacinus*, & Nubiensis, qui illud locat intra quartum Clima, parte nona ejusdem Climatis ; ibi viam à *Samarcanda* ad illam ducentem tradit. Memoratur quoque à suo cive *Achmedo* f. *Ach-*

medi (qui vulgo depravatè, ut observat Schikardus, Mahomet Alfraganus audit) cap. 9. ad idem Clima quartum & regionem Chorasan: cui non tantum ut indigenæ loci, sed & mathematico quondam excellentissimo, plena fides merito est adhibenda. Quia igitur cap. 8. præcedenti, illud Clima terminat ad xxxix grad. ideo impossibile credo ut ea urbs in latitudine habeat xii grad. quot ei tribuit Abulphedai, sed numerum corruptum esse; adeoque hanc civitatem tribus minimum gradibus esse Australiorem. Hæc ille.

Kermon.

KErmon (inquit Teixera) provincia inter Parthiam & Karazonen media, inter primas censetur Regni Persiæ, tam amplitudine, quam variarum & multarum rerum proventu, quæ maximi in Oriente fiunt: quales sunt; Aqua rosacea, quam in regno Persiæ habent duorum generum; alia enim fit per infusionem, hanc sua lingua vocant *Gul-Ab*: alia fit per extractionem & alembicum, quam appellant *Areka-Gul*, quasi dicas sudorem rosarum. Prior illa per infusionem in hac provincia maximè usurpatur.

Item aulæ sive stragula, quæ à Persis
appel-

appellantur *Kalichey*, à Lusitanis autem *Alcatifa*; quæ quidem in Iesd sive Yasd pretiosissima & perfectissima rexuntur; in hac autem provincia secundæ notæ.

Tertio *Tutia* sive ut Persæ vocant *Tutyah*, quæ solummodo in hac provincia reperitur, in unico monte, qui distat à Metropoli hujus provinciæ duodecim farsangis. Hanc scribit Teixera fieri è gleba hujus montis, aqua mixta, & in vasis argillaceis in furnis excoctâ; effusa enim aqua postquam ebulliverit, Tutiam hanc vasis adhærere & reprehendit Garfiam ab Horto, qui è cineribus arboris Gaon conflare tradit. Fert præterea hæc provincia præstantissimum & laudatissimum cuminum sive ut Teixera scribit herbam contra lumbricos intestinales, quæ à Portugallis vocatur *Lombriquera*. Persæ appellant sua lingua *Dram nah Kermomy*, id est, medicinam è provincia Kermom, aut adversus lumbricos; ambigua est enim vox Kermom apud Persas, tam lumbricos quam provinciam hanc denotans; in quem finem adducit Rythmum poëtæ cujusdam Persæ, quem vocant Cojam Iasez sive Iaset; qui ludens vocis hujus homonymia, fingit principem quendam iter facien-

tem, cui ad aures accidit vox quædam
ipsum compellans suo nomine; ille au-
tem conversus vidit tantum cranium
humanum humi projectum; quum il-
lud interrogasset, quinam esset & unde
ipsum nosset, respondit cranium, scias
me aliquando hominem fuisse & coro-
nam gestasse uti tu, subjugaveram au-
tem plurimas provincias, & sola super-
erat Kermon, quam quum & subjugare
pararem, subito ab ipsa superatus fui &
devoratus à Kermon, itaque à me
exemplum capias, tibi quod ului fiat.

Eadem provincia producit lapidem
quendam nigrum & transparentem &
nigris punctulis veluti arenulis respar-
sum: duæ autem hujus lapidis repe-
riuntur species; una quæ petitur ex
provinciis Kermon & Karason quæ
optima est & maximi pretii: altera vi-
lior quam Persæ vocant *Mohy*; quia
petitur à Meka sive Mocha ad mare Ru-
brum sita. Vocant hunc lapidem sive
gemma *Sarmah*; utunturque eo A-
rabes, Persæ & Indi ad affectus oculo-
rum, quibus egregie medetur, cum aliis
simplicibus præparatus: itemque ad
ornatum, tam mares quam fœminæ,
infucando oculos ut pulchriores vi-
deantur; amant enim Persæ oculos ni-
gtos, quales fere habent fœminæ Per-
sæ.

ficæ. Teixera opinatur Iesabelem hoc fuco usam fuisse quum ex fenestra prospiceret.

Metropolis hujus provinciæ (inquit Teixera) est *Kermon*, præterquam & alia oppida continet sed haud magni nominis.

Nubiensis scribit terram *Karman* jacere inter Persiam & *Mecran*, (quam hodie vocant *Maquerona*) & continere urbes: Mungian, Vardest, Valasegerd, Hurcan, Rudhan, Rostac Arroftac, Sirgiani, Iazdescir, Rauand Mahan, Chabiz, Gianab, Giroft, Hormoz, Sura, Maun, Riaan, Bamm, Fahrag, Cquermafin & Mastih. Vtrisque autem Persiæ & Karman extremitatibus junctam esse ab Oriente solitudinem maximam cui nulla alia æqualis reperitur in terra habitata.

Nubiensis vocat maximam hujus provinciæ urbem *Sirgian*, quam & Vlughbekius agnoscit, ad longitudinem quidem xc graduum, latitudinem autem xxix graduum & 30 scrupulorum. Et ab hac ad *Giroft* sex haberi stationes & viam esse capiendam per Nâhyan. *Giroft* autem (inquit) magna est, habetque in longitudine fere duo milliaria. De urbibus Karman est etiam urbs Nahia, parva quidem, sed pulchra

F 5 & de-

& decoris ædificiis habetq; vicos mercibus atque artibus illustres. Ab hac ad Sirgian habentur cccii mill. pass. (erratum credo in numeris) versus Septentrionem. Et ab hac ad Giroft, meridiem versus, lx mill. pass. & ab ista ad Nahian xviii mill. pass. Præterea ex urbibus, quæ jacent inter Giroft & Fahr-
rag, est urbs *Hormoz* Regis, quæ vocatur hac tempestate urbs *Hauz*; distatque à Giroft statione una, versus Occidentem.

Ab ipsa ad urbem *Bamm* habetur statio. Et à *Bamm* ad *Giroft* stationes duæ magnæ videlicet lx mill. pass. A *Bamm* quoque ad *Cquermasin*, statio.

Ex urbibus *Karman* est etiam urbs *Hormoz* maritima, adjacens mari Persico, apposita æstuario *Hani* dicto, ex eodem mari Persico egredienti per quod naves ingrediuntur à mari ad urbem usque.

Porro urbs *Fahrag* sita est in initio solitudinis attingentis *Segestan* ducentis decem milliaribus, toto scilicet intervallo, quod prædicta solitudo habet in latitudine. A *Fahrag* ad *Cquermasin* paulo ante nominatam habetur statio.

Credo urbem *Fahrag* esse eandem cum *Parra* vel *Farah*, quæ transitur ab illis qui à *Candahar* petunt Persiam, de qua

qua consulenda sunt Itineraria quæ in secunda parte explicuimus.

Quod autem hic scribit Nubiensis de urbe Hormoz maritima, non est intelligendum de urbe *Harmuz* in insula sita, quæ ante dicebatur *Gerun*, sed de priore urbe quam *Xa Nahamed* primus Rex *Harmuzii* condiderat in continente haud longe à *Kosteck*, quam deinceps decimus quartus Rex *Mir-Bahadin* reliquit & suos transtulit in insulam, ubi hodieque urbs *Harmuz* sita est. Sed hæc in descriptione *Harmuzii* explicabuntur plenius.

*De Regno Harmuz & cæteris Insulis
in Sinu Persico sitis.*

TEixera, Solent navigationum in Indiam periti Sinum Persicum dividere in duas partes: nimirum in fretum *Harmuzianum*, cujus principium designant inter *Guadel* in Persia, & promontorium de *Rozalgate* in Arabia: & in fretum *Basora*, ab *Harmuz* sive *Gerun* usque ad extremum gremium Sinus, ubi oppidum *Basora* situm est, & famosi amnes *Tigris* & *Euphrates* confluunt. In medio autem, licet minime æquali utrimque intervallo (nam una pars tantum centum leucas in longitudinem patet, altera supra ducentas) sita est

est

est insula *Gerun* sive *Harmu*, ambiens circiter sex aut septem millia pass. & distans à continente Persiæ, ubi minimum è regione *Do*ar quinque millia : & ab Arabia novem leucas : obtinet autem multa singularia & digna notatu. Ardebat olim, unde longe asperri- ma est facta : Secat illam mons ab uno mari ad alterum inter ortum & occa- sum ; à cujus radicibus ad cornu Se- ptentrionale ubi oppidum & arx jacer, intervallo quasi unius milliaris, plana est & minus aspera: verum trans mon- tes, nihil habet præter asperrimos col- les & horribilia præcipitia. Continet plurimum salis fossilis ; absolutissimi sulphuris quoque maximam copiam : Hyeme, qua interdû validissime pluit, torrentes qui de montibus in dictam planiciem descendunt, ab æstu cogun- tur in salem.

Mirabile autem & illud, quod quum insula distet ab Æquatore versus Arctû viginti septem gradibus & semissè (aliis xxv tantum gradibus) tantum æstum vernis mensibus experiri, ut incolæ vix ferre possint.

Tres habet fontes perennes, ad radi- ces montis, diversis locis, è quibus o- riuntur tres amniculi, limpidissimæ quidem aquæ, sed marinæ inftar salæ:
quæ

quæ instar glaciei ita concrefcit & amniculos regit ut hominum equorumque vestigia fustineat, aqua interim subtus labente. Sal autem universus tam fossilis, quam qui à sole coagulatur, medicinalis; posteriorem autem tantum usurpant in cibis & condimentis; nam fossilis ita acer est ut magis corrodat, quam conservet carnes & alia quibus miscetur.

Habet præterea Insula duos sinus, qui desinunt in cornu arenosum, cui arx Portugallorum inædificata est, ex melioribus & munitissimis totius Orientis; aquarum tamen potabilium inops est, præterquam pluviarum quæ in agro colliguntur in cisternas; quarum plures passim visuntur: Solummodo in *Torunpaque*, ad caput insulæ, puteus visitur aquæ dulcis, qua Rex & VVazir hortos suos rigant, quos uterque ibidem habet, qui optimos fructus producant; quum in reliqua insula, nullæ arbores aut plantæ visantur, præterquam in planicie illa, aliquot quæ fructus ferunt spinosos qui toto anno virent, vocant *Conar*; & pumilas aliquot malvas primo vere: & Senam purgatricem quam vocant *Makii*. Angulus autem iste terræ solo est argilloso & salso, è quo vasa componuntur è quibus

bus

bus potant, postquam saluginem detraxerunt. Iuxta Torunpaquen inter petras haud longe à mari, scaturit aqua salubris, quam indigenæ vocant *Ab-darmon*, id est aquam medicinalem; quæ pota alvum solvit & expurgat omnes feces & immunditias: unde certis anni tempestatibus multi solent accurrere & illam potare quantum opus habent: cujus experimentum capiunt comedendo partem Aurantii aut Limonis, nam si statim semina per sedes ejeciant, sufficienter se purgatos credunt.

Reperiuntur in insula hac plurimæ rupicapræ & Adibes (vulpecularum species) perdices, turtures aliæque aves: mirum autem est, quum nullæ aquæ dulces hic reperiantur, quam quas jam diximus, quid ista animalia potent; nam minus verisimile est falsas aquas potare, licet quidam id crediderint.

Oppidum haud ita magnum est; licet olim majus fuerit; nam pars aliqua illius demolita fuit, & in grandem aream ante arcem conversa. Aedes educatæ sunt è vivo saxo haud admodum grandes, ut facilius terræ motus ferant quibus insula obnoxia est: & gypso quodam albo cæmentatæ, cujus in continente magna est copia, vocant *Gueche*.

aut

aut rubro, quem insula gignit, sed inferioris notæ. In ædibus autem in aqua substructis, aut quæ aquis resistere necesse est, utuntur alio cæmento, quod hoc modo fit: (vocant Charu) sumunt vetustissimum stercus è stabulis mulorum, & cogunt in orbes sive grandes pilas, quas ad solem siccatas, accumulatasque urunt certo tempore, reponunt autem quod residuum fit: quum autem eo uti volunt, effundunt illud in pavementum durum, ubi ab aliquot Arabibus tamdiu tunditur & pinsitur donec idoneum reddatur; statimque adhibetur, nam si in crastinum servetur, corrumpitur & fit inutile.

Indigenæ maximam partem sunt colore candido; mares urbani & fortes, fœminæ formosæ: loquuntur idioma Persicum; suntque Mahumetani, licet alii è secta Syaitarum qui Ali venerantur, alii è Turcorum; qualis Rex erat. Habitant præterea hic multi Christiani, Portugalli, Armenii, Georgiani, Iacobitæ, & Nestoriani; plures quoque gentiles & circiter centum quinquaginta familiæ ludæorum. Licet autem insula ita sterilis sit, tanta copia aliunde inferuntur omnia necessaria, ut vili pretio veneant.

Aër hic salubris est præsertim vere & æsta.

æstate, quia immodicus æstus malignos humores consumit; autumnus tamen morbosus.

Denique Emporium est longe celeberrimum; cujus Reges tam potentes fuerunt, ut magnæ parti Arabiæ & Persiæ, & toti illi sinui ad Basoram usque imperaverint; donec à Portugallis oppidum & insula ipsis eriperetur. Ab eo tempore sensim commercia declinarunt, propter præfectorum Lusitanorum exactiones & injurias.

Insula autem hæc intercepta fuit ab Alfonso Albuquerque anno clō 15 vii.

Larek insula distat ab insula Harmuz circiter quatuor leucas versus meridiem & Arabiæ continentem.

Queixome sive *Broct* insula sita est ad continentem Persiæ, freto sive sinu maris ab illa divisa; patet in longitudinem quidem viginti quinque leucas; in latitudinem vero duas aut tres; distat ab Harmuz duabus leucis. Promontorium insulæ vocatur *Sermion*.

Keys quam Portugalli vocant *Quays* est exigua insula in medio freti Basoræ; fontibus abundans & arboribus vernans; fuit quandam caput regni; nunc desolata & inculta.

Angen est exigua insula, quæ insulæ *Queixomes* adjacens, stationem satis

op.

opportunitatem navibus præbet.

Andrevii insula, quam Portugalli vocant *de los paxaros* ob innumerabilem avium copiam, quarum ova Arabes solent colligere & ad varias partes venum portare.

Lar sive *Lara*, insula quatuor aut quinque leucis à continente, & raris incolis culta, ob metum Arabum, qui vocantur *Noutaques* & *Nitihelus*, & oram Persiæ accolunt.

Kargh insula è regione *Rey Ceyfadin*, tribus leucis à continente, montosa & scopulosa, atque inculta.

Insula *Barhen*, sita est in mediterraneo sinus Persici, centum leucis ab *Harmuz* & totidem à *Basora*, exiguo intervallo à continente Arabiæ è regione portus *Katifæ*, quæ est in ditione *Lacah*, quam Turcorum imperator possidet. Habitata est Arabibus; Rex autem Persiæ hic tantum præfectum habet & præsidium, ab anno 1510, quo illam ex insidiis & per prodicionem eripuit *Harmuzino* Regi. Solo est amœno; abundatque fructibus, præsertim dactylis; triticum parce fert, hordeum modice. *Oryza*, quam communiter usurpant, ab *Harmuzio* solet subvectari. Aquas obtinet magis salubres quam dulces, inter quas *Nanyah* celebrantur;

G

pro-

profundissimi sunt putei in medio insulæ; secundum locum merentur, quæ sub marinis fluctibus hauriuntur, ad hunc modum: in præcipua municipia insulæ censetur Manama ad littus situm; in mari autem quod alluit, altitudine trium orgyiarum, scaturiunt certi fontes aquæ puræ & dulcis, quam urinando utriculis è corio noverunt egerere, & vendunt vili precio. Narant autem Mahumetani senes, hos fontes in terra quondam fuisse & à fluctibus fuisse haultos: unde insulæ nomen fuerit inditum, quod in Arabica lingua sonat duo maria à *Bar* mare & *Hen* duo: licet alii opinantur id nomen impositum à duobus amnibus qui decussatim & crucis in modum insulam dividunt.

Famosa est insula ob unionum copiam quæ in ambitu & vicino mari capi solet. Duo enim loca in India, Margaritarum piscatura celebrantur; nimirum hic in Sinu Persico; altera juxta Manar seu in freto quod Insulam *Ceylon* dividit à promontorio continens, quod *Tutan Cory* dicitur & à Portugallis *Comory*.

Piscationem autem in Barhen ordiuntur interdum mense Iunio, plurimum autem Iulio, producuntque ad
finem

finem Augusti: solent autem ut plurimum tum convenire circiter ducentæ cymbæ; centum ex hac insula, quinquaginta è *Iulfar*, & totidem de *Nihhelu*. Capiuntur autem conchæ ordinario in portu Arabiae quem vocant Katar, decem leucis ab insula hac versus meridiem.

Uniones hujus Sinus præstant longe reliquis totius orbis tam pulchritudine quam pondere: solent autem hic quotannis educi ad valorem quingentorum millium ducatorum, præter magnum numerum, qui celatur: Præfectus vero Harmuzii percipiebat quotannis supra quatuor millia ducatorum, præter quæstum, quem faciebat ipse.

Sunt & alia præterea loca intra hunc Sinum, ubi conchæ hæ capiuntur mense Septembri, ut *Nihhelu*, *Tene*, *Rozalgate* & sub insula, sed hæ captura non est magni momenti.

Venundantur autem hic uniones per Abas, quarum tres faciunt Quilaten sive Quaraten; & Miticales quæ constant viginti quatuor Quaratis, præsertim minores Margaritæ, quarum qualitas pro numero in uno miticali contentarum æstimari solet.

Nubiensis: dexterum maris Persici littus pertinet ad Arabes, sinistrum ad

Perſas: habet autem in latitudine du-
centa & decem millia, in profunditate
vero à ſeptuaginta ulnis ad octuaginta,
commemorat autem ad oſtium Tigris
in mare Perſicum exeuntis *Alchaſcia-*
bat, dicitque à *Baſra* viam tritam eſſe
ad oppidum *Fabrain*, id eſt, duorum
marium ad littus Arabum ſitam, ſtatio-
nes undecim.

Denique Ormuz ita deſcriptum ac-
cepi à Nicolao Hemmio noſtrate. Di-
ſtat ab æquatore verſus Arctum ſex &
viginti gradibus & ſeptem & viginti
ſcrupulis. Perſarum Rex hoc oppidum
ope Anglorum eripuit Portugallis an-
no clo 1500. Repererunt autem
ibidem ſexcentas machinas bellicas,
tam majores quam mediocres, partim
ex ære partim è ferro conflatas, quarum
octuaginta hodie Arcem ſervant, reli-
qua ad vicinas arces ſunt translata, uti
& ad oppidum *Garmon* & *Laar*; quæ-
dam denique ad Civitatem Hiſpahan,
ubi ante arcem diſpoſita viſuntur.

In Sinu Perſico quotannis perflant
venti triplices; quæ tempeſtates ipsis
appellantur *Elauvvel*, *Elteny*, *Elielet*
ſive *Elghes*; ratio autem navigationis
hic ita ſe habet.

Menſibus, Novembri, Decembri, Ia-
nuario, Februario, Martio atq; Aprili,
tem

tempestas opportuna est tam ingredientibus quam egredientibus Sinum. Mensibus Majo, Iunio, Iulio, ingredientibus quidem opportuna est, sed egredientibus adversa. Contra vero Augusto, Septembri & Octobri tantum egredientibus propitia.

Series Regum Harmuz & Teixera.

Primus in ordine horum Regum ponitur à Teixera Xa Mahumed, filius regis Arabis, qui trajecto Sinu Persico urbem Harmuz condidit in continenti, haud longe à Kosteck in loco dicto Harmuz, in vicinia Xyraz & Kermon.

Huic successit filius *Soleymon*; huic filius *Iza*; illi itidem filius *Laxkary*; huic filius *Kaykobad*; huic filius *Iza II*. Huic itidem filius *Mamud*; huic filius *Xaranxa*; huic cognatus *Amir Xabadin Molong*: qui filiam suam *Set Alkatun Xabadin* tradidit in uxorem cognato suo *Amir Seyfadin Aben Azar* filio *Aly* Germani sui Regis insulae *Keys*: qui *Xabadin* mortuo successit in regnum.

Huic successit *Xabadin Mamud* illius consobrinus; illi autem *Amir Roknadin Mamud* filius *Hamed*, qui obiit anno 1000 c c lxxviii.

Huic successit filius *Amir Seyfadin*

Nocerat, qui cæsus fuit à fratribus suis anno clō c c xci.

Masaud decimus quartus Rex successit fratri, qui fugatus fugit in *Kermon*, postquam tres annos regnasset.

Mir Bahadin Ayaz Seyfin mancipium regis *Nocerat* illi successit; sed Turcis omnia vastantibus, relicto *Harmuzio* se contulit ad insulam *Queixome*, atque inde ad insulam *Gerun*, ubi hodieque urbs *Harmuz* visitur. Obiit anno clō c c c xii.

Huic successit *Amir Ayzadin Gordon-Xa*, è veterum regum prosapia, qui obiit anno clō c c c xviii.

Successit filius *Amir Mobarezadin Baharon-Xa* decimus septimus Rex; quem regno & vita spoliavit anno clō c c c xix. *Mir Xabadin Isuf* tyrannus, & vicissim fuit occisus à *Mir Xa-Kedbadin* fil. *Gordonxa*, qui cepit insulam *Barhen*, *Katizam*, *Kargam* & *Darab*: sed fuit è regno pulsus à Germano *Malek-Nazomadin*; quo mortuo illud recuperavit, discessitq; an. clō c c c c xlvii.

Successit illius filius *Turon-Xa* qui rebus multis præclare gestis obiit anno clō c c c c lxxviii.

Huic successerunt filii ordine; primo *Massud* primogenitus; deinde *Xabadin*; tertio *Salgor-Xa*; quo regnante
Suphy

Suphy Hyalila Perfa continentem omnem subjugavit.

Huic successit *Xavves* : illi autem *Seyfadin* ; quo regnante insula Harmuz occupata fuit à Portugallis an. 1606. Sub quibus porro Harmuzii Reges veluti precario regnarunt, libera solum in suos potestate.

Siston & Sagistan.

TEixera videtur Siston & Sagistan facere duas provincias : quum tamen tantum una eadem esse videatur.

Siston autem ita describit : Provincia *Siston* (inquit) sita est sub provinciis Karasone & Kermon, versus partes Persiæ quæ Sinum Persicum contingunt, ita ut ab una parte habeat *Persiam*, ad cuius præfecturam quoque pertinet *Siston*, & ab altera regnum *Macron*, ad confinia Indiæ. Scribit autem libro secundo capite xxiii. Sub Calipha *Abu Ezach Matacon* filio Harun, qui successit fratri suo Germano *Mamun*, privatum quendam hominem, nomine *Amzah* in hac provincia rebellasse, & bonam partem provinciæ subegisse; verum à præfecto Karasonis debellatum fuisse & provinciales ad officium reductos.

Ioannes de Persia scribit hanc provin.

vinciam, patere in longitudinem quinquaginta leucas, ejusque metropolin vocari *Cistan*, in qua circiter quinquaginta millia civium numerentur.

Boterus in Relationibus suis universalibus de Asia, parte prima libro secundo, scribit post Eri sive Ariam provinciam: superato monte *Coibocaran*, descenditur in provinciam *Sigestan*, regionem undique montibus cinctam e quorum medio exit fluvius *Ilmenter*. Sequitur deinceps *Circan*, ibi olim fuit *Gedrosia*, cum oppidis *Canasi*, *Sistan*, *Mulete*, *Rocagnin*, *Timocain*, *Asian*.

Nubiensis scribit; *Sagestan* provinciam fines jungere cum solitudine illa maxima. (cujus supra quoque meminimus) & celebriores illius urbes esse *Zarang*, *Tac*, *Fars*, *Hovai*, *Sarvan*, *Bost*, *Ranecan*, *Bengevai*, *Asfengiai*, *Tira*, *Hase*, *Baanin*, *Dorra*, *Harra*, *Corra*, *Darac*, *Malin*, *Karcoia*, *Haisum*, & *Basurd*.

Schikardus in *Tarich* opinatur populos, quos *Leonclavius* vocat *Segestanos*, veteribus *Drangianos* fuisse dictos, qui juxta fluvium *Arbin* habitaverunt, *Castaldo* nunc *Ilment* vocatum.

Porro *Zarang* vel *Zarans* meminit quoque *Vlugbekius* & collocat illam ad
lon-

longitudinem quidem xcvi graduum,
ad latitudinem autem xxxii graduum
& 30 scrupulorum; esse autem urbem
Chistan sive *Siston*. -

Scribit idem Nubiensis parte octava
Climatis tertii, Orientalem partem Se-
gestan conjungi cum *Ghaur*, & plagam
conterminam *Ghaur* vocari *Raier*.

Observandum porro è Nubiensi, op-
pidum *Baanin* distare ab urbe *Derthel*
apposita ad ripam fluvii *Hendemend*,
unius diei itinere.

Item ab urbe *Bengevai* ad *Kahac* iter
esse Orientem versus; & ab hac ad flu-
men *Hendemend* Septentrionem ver-
sus, unius haberi stationis intervallum,
& hoc flumine trajecto occurrere ur-
bem *Dertel* ad ejusdem ripam appo-
sitam.

Item *Darac* urbem propinquam esse
flumini *Maru-Alrudh*.

Dorram autem distare ab urbe *Corra*
stationem unam.

Malin denique distare stationem
unam à *Burengian*, quæ est urbs perti-
nens ad terram Chorasani.

De cæteris urbibus nihil memorabile
adhuc observavi, nisi quod *Vlughbeec-*
kus Bost collocat ad longitudinem
quidem lxxx graduum, latitudinem
autem xxxiii.

HOc regnum appellatur ab aliis *Ge-
teche-Maqueron* : Incolæ sunt
Baluches, quibus anno clō lō c xiii.
imperabat *Meleck-Myrza*, qui quum
antea Regem Persarum superiorem
agnovisset, tunc jugum excussit, &
tributum pendere recusabat : putant
hanc esse provinciam illam, quam ve-
teres Geographi vocant *Carmaniam*.

Sunt autem *Baluches* hi, ferox &
valde barbara natio, ita ut Robertus
Covertus Anglus prodat, anthropopha-
gos esse; attingunt Indum fluvium ver-
sus ortum.

Quum Angli anno clō lō c xii. Ro-
bertum Sherleyum Persarum regis Le-
gatum reducerent, applicuerunt ad
hanc provinciam. Incolæ autem ut
iplos in insidias præcipitarent; finge-
bant Regem suum *Meleck Myrzam*
Regi Persarum obnoxium atque adeo
tributarium esse; adhæc facile & com-
pendiosum iter esse, ex ipsorum pro-
vincia in Persiam; nam à *Guader* tan-
tum novem dierum iter esse ad Chir-
mansive, atque inde undecim dierum
iter ad aulam regis Hispahan.

Quare Anglis facile persuaserunt ut
se cum oneraria sua conferrent ad præ-
cipuum

cipuum hujus regionis portum qui dicitur *Guader* vel *Guadel* ; sed deerat ipsis dux itineris ad oram ipsis penitus incognitam. Itaque unum nacti non sine certamine, & aliquot Baluchum interitu, eo contenderunt & decimo septimo mensis Septembris applicuerunt ad *Guader*, & anchoras jecerunt in portu. Atque hic haud dubio omnes fuissent trucidati, & sarcinæ Legati direptæ & navis ipsa intercepta, nisi à quodam Hoge Comal de imminente periculo fuissent admoniti. Nam mendaciis præfecti *Guader* & ipsius Regis irretiti, jam aliquot suorum cum sarcinis Legati in terram exposuerant, & jam cum Legato in terram exscendere parabant, cum insidiæ ipsis patuerunt. Itaque non sine summa difficultate & astu sarcinas suas recuperarunt & inde se absolverunt, & navigarunt ad ostium Indi fluminis.

Notant autem hanc provinciam Macqueronam, partem esse Asiæ continentis & fines jungere cum Persia; & portum hunc *Guader* situm esse ad vigesimum quintum gradum Septentrionalis latitudinis; & summam hic esse anchoras figendi opportunitatem in mari quatuor aut quinque orgyas alto. Ostium autem fluminis Indi, quem

quem indigenæ vocant *Sinde* distare ab æquatore versus Arctum quatuor & viginti gradibus & triginta octo scrupulis. Vnde facile colligi potest quàm prope hæc regio Indiam veram contingat.

Candahar.

ANtequam ab his extimis & Orientalibus Persarum regni provinciis ad interiores regrediamur, aliquid nobis dicendum est de Candahar regno, quod Rex Persarum Xa. Abaz ab Indorum rege sive magno Mogole recuperavit.

A metropoli Indiæ Lahore ad Candahar iter instituitur ad hunc modum: ad *Chach. Sunder* exiguum oppidum xi cos. ad *Non Saray* xv. ad *Mutteray* viii. ad *Quemal-Chan* xix: ad *Herpach*, xvi: ad *Alicafavan*, xii. ad *Trumban* totidem: ad *Sedanshall* xiv: ad *Callixeckebanden* xv: ad *Mulshan* xii antiquum oppidum haud supra iii cos. ab Indo.

Hinc trajecto flumine ad *Petto. Alle* exiguum pagum, xx: dehinc alter fluvius ratibus trajiciendus, & paulo post tertius sed minor, qui *Lacca* appellatur. Deinceps per asperos montes & arida atque latronibus obnoxia loca transitur; ad *Charzan* exiguum castellum
ter-

terreo vallo septum, ubi Mogol præsidium alit adversus latrones, à quibus hi ipsi præsidarii non multum ablu-
dunt. Intermedio itinere omnium re-
rum inopia est, præterquam quod pau-
cis locis, nonnihil graminis reperitur,
jumentorum solatio. Montium, quos
diximus, incolæ appellantur *Agrvanes*,
latrocinii & furtis supra modum infam-
es. A Chatza ad *Duckeen* eorundem
barbarorum municipium, ubi Mogol
arcem habet & stativa præsidiorum,
septuaginta & duæ numerantur cosæ.
Toto hoc intervallo, omnis generis
commeatum vendunt incolæ itineran-
tibus satis vili pretio. Porro ad *Secoran*
tres pagos sibi in vicem, ad radices
montium, in modum trianguli con-
junctos, xiv cos. Hinc ad angustias
montium ipsi vocant *Durves*, ubi pau-
ci admodum plurimos possunt susti-
nere & sistere, sunt circiter xxiv cos.
Ad *Pesngan* castellum *Duckee* non ab-
simile xxiii cos. A quo ad Candahar
per vastos montes & viam omnium
pene rerum indigam restant lx cos.

In montanis autem hujus regni Can-
dahar degunt ferocissimi populi, quos
Putranes & *Agrvanes* vocant, robusto
corpore & colore quidem paulo candi-
diore quam vulgo sunt Indi; verum
fur-

furtis, latrociniiis & insigni crudelitate infames; & licet ob Mogolis reverentiam & ob lucri dulcedinem quod è mercimoniis percipiunt (nam abundant pecore & frugibus) paulo mitius superioribus annis cum itinerantibus agere, capisse dicantur; tamen non raro quum paucos & imparatos offendunt advenas, abripiunt illos in avia montium, mancipantque servilibus operibus, mutilantque eos nonnunquam ne possint aufugere.

Metropolis hujus regni *Candahar* antiquum est oppidum, olim quidem, ut ferunt, à Baneanibus habitatum: nunc autem à Puttanibus; magnum & pulchrum est oppidum, & commerciis opportunum, siquidem merces Occidentis & Orientis hic ultro citroque commeant: in quem finem in agro illius ad septem aut octo millia Camelorum ut plurimum aluntur: Provinciæ præfectus ibidem degit cum valido præsidio: Vrbs ad Occidentem præcipiti & aspero monte, ad Meridiem & Orientum valido cingitur muro: Suburbia superant pene ipsam urbem, tantus hic est advenarum ab omni parte concursus. Annonæ quidem hic satis magna est copia, verum summa caritas tum ob frequentiam hominum; tum maxime quia

quia omnis regio inter hanc urbem & Hispahan, admodum infœcunda est. ita ut pluribus locis vix quicquam herbidi videre sit, præter aquarum defectum qui summus est, præter falsarum & insalubrium.

Distabat denique tum quum Mogol ea potiretur, tantum triginta cos. à finibus regni Persarum.

Qua ratione Persarum imperator urbem recuperaverit, in Indicis nostris explicuimus.

Maurenahar & Turquestan.

M*Aurenahar* (inquit Teixeira) appellantur regiones quæ jacent trans fluvium *Gehun* (qui aliis dicitur *Gichon*) qui illas dividit à *Karasone*, hic jacet *Koarrazin* & *Gaznahem*. De *Koarrazin* diximus supra è *Schikardo* ad provinciam *Karazon*. Nubiensis vocat *Chovarzin* & in octava parte *Climatis* tertii scribit; A *Marn* ad *Amol* non longe distat ab amne *Gihon* sex modicæ stationes, id est milliaria centum viginti quatuor: Et vero *Amol*, quæ pulchra est civitas distat à prædicto amne *Gihon* tribus milliaribus. Et ab hac *Amol* ad urbem *Chovarzin*, quæ & *Giorgiana* vocatur, duodecim habentur stationes. Et à *Giorgiana*
ad

ad lacum suum stationes sex. Similiter ab *Amol* ad *Zamm*, ascendendo per amnem, stationes quatuor; à *Zamm* ad *Termed*, per flumen, stationes quinque. A *Termed*, per flumen, ad *Badhachscian* stationes tredecim. Atque hæc est longitudo *Chorasan* & *Chouaražin*, juxta cursum fluminis videlicet quadraginta stationum.

Giorgian faciunt alii provinciam per se, eique tribuunt urbes *Giorgiân*, *Semnaen* (forte eadem est cum *Zamm*) & *Dammaan*: quarum longitudes & latitudes vide supra.

Nubiensis porro scribit flumen *Gihon* originem trahere è terra *Vaghian*, in finibus *Badhachscian* & ibidem vocari *Hazyat*. Influereque in illud quinque magnos amnes è finibus *Gil* & *Vachs*; è quibus omnibus flumen tam grande constituatur, ut reliqua orbis terrarum flumina, tam aquarum copia quam alvei latitudine atque altitudine facile superet. Memorat quoque inter amnes qui confluunt in *Gihon*, amnem *Vachsciab* qui egreditur è regionibus *Torc* (vel *Turqueslan*.) Schikardus autem astringit amnem *Gichonem* eundem esse cum eo quem *Ptolemæus* lib. 6. c. 12 vocat *Oxum*, qui dudum terminus fuit inter *Perlas* & veteres *Turcas*.

Ad-

Adjungit deinde Teixeira *Turquestan* regionem ad oram maris Caspii versus ortum, in terris *Maure-Nahar*, cujus incolae Persæ vocentur *Turck* sive *Turckman*, à quibus haud dubio *Turci* orti.

Benjamin Iudæus (in Itinerario) scribit à finibus Persiæ viginti octo dierum iter esse ad montes *Nisebon*, qui sunt juxta flumen *Gozan*; Israëlitas autem qui inde veniunt in Persiam, affirmare in urbibus Nisebor superesse quatuor tribus Dan, Zabulon, Aser & Napthali: esseque illos fœdere junctos cum paganis Turcis (non hodiernis Natoliæ (inquit Schikardus) sed sibi tunc finitimis, provinciæ Turkestan incolis) qui serviunt spiritibus, &c. Ut provincia hæc magis illustretur, adjungam hic quæ Haytho scripta reliquit cap. 15. Iniquitatis filii Agareni, (inquit) copioso exercitu congregato regnum Persarum invadere cogitarunt. Et primo ingressi fuerunt Mesopotamiam, deinde perrexerunt ad regnum Chaldæorum, quod erat sub dominio Persarum Regis, qui non poterat resistere Saracenis, unde de terra illa fecerunt omnia vota sua. Rex vero Persarum *Asaiorth* nomine (is est *Iaʔdigerd*) timens Saracenorum potestati subjugari, nuncios suos misit ad terras & regna quæ erant circa

H flumen

flumen *Phison* (imo *Gichon* ut postea dicetur) & ab iis subsidium imploravit, promittendo venientibus magna stipendia & honores.

De regno igitur *Turquestan*, quod propinquius erat regno Persarum, congregaverunt se sex millia virorum, qui nominabantur tunc temporis *Turquimani* & iter arripientes, Regi Persarum dare subsidium intendebant. Transiverunt quoque flumen *Phison*, &c. Schikardus autem recte astringit flumen quod *Turquemani* hi transierunt fuisse *Gichon* & *Aythone* hic lapsus: idque ex ipso *Aythone* qui cap. 7. Persiam distinguit (pro statu regni suæ ætatis) in duas regiones. Vnam quæ superior minor & planior est, facit confinem *Turkestanæ*: alteram inferiorem extendit usque ad *Armenos* & *Medos*. Illius primæ habitatores appellat Persas propriè qui olim idola & solem coluerint, urbes eorum nominans *Boctora* & *Seonorgant* (quæ sic corrupte scribuntur pro *Buchara*, *Medici Avicennæ* & *Samarcand* regis *Tamerlanis* ortu nobilitatis) ut non possit esse alia quam *Bactriana*, ubi *Ptolemæo* sitæ sunt Metropolis *Bactra* & *Marcanda* lib. 6. c. 11. Hujus vero secundæ regionis, urbes totidem præcipuas nominat *Nesabor* &
 Spa-

Spachen, quæ rectius Nisabur & Izba-
han efferuntur & situ correspondent
Prolemaicis Nisibi quidem in Aria &
Aspæ in Parthia; non Hecatompylo,
ut iners Geographorum vulgus autu-
mat. Inter ambas locat Haytho flumen
Phison.

Nubiensis videtur hanc provinciam
vocare *Tocharestan*; cui tribuit urbes
*Halem & Semengian, Thaaan, Sacal-
cand, Varavalin, Azharuzuan, Tale-
can, Sashimest, Varuser, Hofb, Ande-
rab, Meder & Kas*. Vide illum parte
octava Climatis tertii.

Vzbeck.

VZbeck (inquit Teixeira) amplissima
provincia, quæ licet superioribus
seculis Persiæ fuerit subiecta, hodie non
tantum ab ea separata est sed & Persis
bellum infert, & nonnullam partem
Persiæ decerpit. Ejus Metropolis est
Balck civitas populosa, opulenta & bel-
licosus incolis frequens; collocatur ab
Abulfeda ad longitudinem quidem ex
grad. latitudinem autem xxxvi gra-
dum & 40 scrupul. Nubiensis scribit
illam distare à *Thaaan*, urbe itidem
populosa & fluviiis atque arboribus
conspicua, in *Tocharestan* sita, sex sta-
tiones. A *Badhuchscian* urbe conter-
mina

mina regionibus *Chennaug* ad Indiam
pertinentibus tredecim stationes.

Præter hanc habet *Samarcandam*
urbem celebrem, præsertim natalibus
Teymurlanis, quam opinantur Mar-
candam Ptolemæi; quam Abulfeda
collocat ad longitudinem quidem xcix
graduum (alii cix) ad latitudinem vero
xl graduum. Nubiensis iter ab illa ad
Balch ita designat: ab urbe Samarcand
ad urbem Kasc stationes duæ.

Item à Samarcand ad Kanud Mah-
chet vi mill. pass. Etiam à Samarcand
ad Astihan xxi mill. pass. Orientem
inter & Meridiem. Et ab ipsa ad Kasa-
niam xxvii mill. pass. Marcus Paulus
Venetus suo tempore illam ita descri-
bit. Samarchan est civitas nobilis, cum
pulcherrimis hortis, & planicie plena
omnis generis fructibus, incolæ sunt
partim Christiani partim Saraceni;
parentque cuidam nepoti magni Chan.
Cum quo tamen minus bene ipsi con-
venit, sed crebro inter se belligerant.
Meminit & Iosaphatus barbarus, qui
appellat urbem grandissimam, & inco-
lis frequentem, adhuc commerciis cum
Orientalibus nobilem.

Teixera refert ad eandem *Dama-
cand*; & *Bokaram* patriam Avicennæ
qui ipsis dicitur *Boaly*. Bokaram collo-
cat

cat Abulfeda ad longitudinem quidem
xcvii graduum (alii 107) & 30 scrupul.
latitudinem autem xxxix grad. & 10
scrupul. vide Itinerarium Ienkinsoni
in parte secunda pagina 263. ipse autem
vocat Bogar. Nubiensis ita describit iter
à Bochara ad Samarcand; A Bochara
ad *Sorraa* xii mill. pass. Inde ad *Dabu-
siam* xv mill. pass. Ad *Arsan* xv
mill. pass. Ad *Kord* xviii mill. pass.
Ad *Karminian* xii mill. pass. Ad ca-
stellum *Aalcama* xv mill. pass. Deni-
que ad *Samarcand* vi mill. pass. Orien-
tali parti *Bochara* cum flexu ad Meri-
diem, contermina est terra *Tsogd*: pri-
mæque margines illius incipiunt post
Karminiam, è qua progredieris ad
Dabusiam Orientem versus xxiv mill.
pass. à *Dabusia* ad *Astihan* statio levis.
Ab hac ad *Zorman* xviii mill. pass. ad
castellum *Aalcama* xv mill. pass. ab
hoc ad *Samarcand* vi mill. pass.

Præterea *Kaxgkar* & *Axkgar*, quæ
perfectissimum nobis dant Rheubar-
barum, inquit Teixeira. Et alia plura.

Ex Arabe anonymo, beneficio D.
Golii hæc accepimus.

	longitud.	latitud.
	gr. scr.	gr. scr.
Khis	109 30.	39 30.
Dargân	107 —	40 30.
Asfichar	109 50.	43 30. ad Oxum.
Therâs	109 50.	44 36.
Naxiab	108 —	39 — al. Nest.
Ilâck	109 10.	43 30.
aliis	99 10.	43 20.
Chougent	100 35.	41 55.
Chouakand	100 50.	42 50.
Fargana	102 —	42 20.
Chuten	106 —	42 —
Bykend	107 30.	39 —
Termont	101 15.	37 —
Tenkod	101 —	43 25.
Benchuf	101 —	45 —
Kasân	101 35.	42 50.
Kobba	101 50.	42 50. ad Araxum.
Balch	101 —	36 40.

Incolæ hujus provinciæ, inquit Tei-
xera, sunt bellicosi; pugnant equites
arcu & sagittis, lanceis, gladiis, scutis
atque clavis, semper retrocedendo:
atque hisce armis nostra ætate multa
dominia sui juris fecerunt; inter alia
occuparunt regnum *Kandar*, cujus
Rex ad magnum Mogolem profugit
cique se subjecit, qui licet potentissimus
sit,

fit, hunc tamen in Regnum restituere minime potuit. Usbequii non habent Reges qui hæreditario jure sibi invicem succedant, eligunt sibi duces pro virtute: habitu corporis, moribus & sermonis pronuntiatione ad Chineses quam proxime accedunt. Hæc ille.

Accepimus à Nicolao Hemmio nostrate icones duas, quarum prima exprimitur habitus Tatarì Vzbequii.

Altera habitus & cultus filia Vzbequii Tatarì.

H 4

Kur-

Kurdestan.

TEixera numerat quoque inter Persiæ provincias *Kurdestan*. Ioannes autem de Persiæ tres provincias hoc nomine commemorat.

Primam quidem quæ fines jungit cum Hadabigian, cuius Metropolis appellatur *Coysalma*, & complectitur circiter triginta millia oppidanorum, & præterea complectitur quindecim urbes; populus valde est urbanus, & armis valde additus. Vivunt maximam anni partem in tentoriis in agro, ad modum Arabum.

Secundam dicit aliter vocari regnum *Malagæ* sive *Maragæ*.

Tertiam scribit secundæ huic vicinam esse, & Metropolim illius vocari *Cormabam*, & fines jungere cum Babilonia sive Bagdat: tria autem hæc regna patere in longitudinem circiter trecentas leucas, frequentesque esse populis bellicosis, qui perpetuo bellum gerant cum vicinis Turcis.

Verum harum trium provinciarum tantum postrema hæc recte hoc nomine designatur, in qua agunt populi qui hodie dicuntur Curdi, quorum mores & consuetudines descriptas invenies in itinerariis, præsertim paginis 198 & 226.

licet

licet etiam populi hi fines videantur jungere cum *Bagdat*. Secunda autem illa provincia, quam vocat *Maragam* hodie pertinet ad *Adarbigian*, in cujus descriptione hujus quoque oppidi meminimus.

Prima autem proprie hodie vocatur *Chusistan*.

Chusistan.

SChikardus in *Tarich* scribit Omarem Kalipham, anno Hegiræ *xxi*, misisse Mosen cognomento *Ascharæum* cum exercitu ultra *Tigrim*; qui occupavit totam *Chusistaniam*, ejusque duas urbes primarias *Ahvazam* & *Susam*: quorum situs talis est: Nubiensis parte sexta Climatis tertii; ab Orientali parte lapsus *Diglat* (id est *Tigridis*) juxta mare *Abadan* (quod ni fallor, *Saurensem* sinum nostri hodie vocant) sita est terra *Chusistan* (nomen habens à *Cossæis* latronibus, quorum *Plinius* meminit lib. 6. cap. 27.) ad quam pertinent *Ahvaz*, & *Escar-Mecrom*, & *Gendi-Sabur*, & *Susa* & *Ram-Hormoz*, &c. & ibidem: egreditur fluvius & vergit in Occidentem usque dum perveniat ad urbem *Escar-Mecrom*, ubi pontem habet magnum, *xx* circiter navium: vehuntur in illo navigia majore.

majora & alluit *Ahuvaſam*: inter quam
& *Mecrom* ſunt xxx milliaria ſecun-
dum annem: idem ait ab urbe *VVaſe*
(quæ ad ripam Tigridis, ſex itineribus
ſupra illius oſtia locatur) abeſſe centum
milliaribus, unde jam ſitum *Ahuvaſa*,
licet ignoretur Tabulis, abunde cogno-
ſcimus. Addit deinde Schicardus plura
de Suſa: quantum vero ad Suſam (in-
quit) notior eſt illa, quod meminerint
illius multi ſcriptores. Strabo lib. 15.
tradit nobilitatam aula Cyri; eſſe ob-
longam ſine mœniis tamen, habere in
ambitu 120 ſtadia, vel juxta Policleti
relationem 200; quæ respondent 25
milliaribus Italicis. Addit, æſtivum ibi
calorem intendi tantum, ut comburat
lacertos, ſub Meridiano ſole per apri-
cum repentēs: inde cogi incolas ut ædi-
ficia tegant ſuperingēſta humo, ad pro-
funditatem duarum ulnarum. Cauſam
reſcit in montes, qui ad boream ob-
jecti, non frigidiores tantum auras in-
tercipiant, ſed & reſcutiant illapſos
radios ſolis, ut reduplicentur. Curtius
lib. 5. meminit anguſtiarum in illis
montibus, quæ *Pylæ Suſidæ* dicantur,
ubi Alexander cum ſuis multum eſt pe-
riclitatus. Quod vero Dionyſius (hiſce
locis natus propterea fide dignior) ait
Choaspen alluere *Suſianos*, id illis er-
randi

randi occasionem dedit, qui opinantur attingere ipsam urbem ; at hoc non dicit author, sed præterfluere terram Susarum. Et aliud nos docet S. Daniel cap. 8. v. 3. arcem Susan sitam esse ad fluvium *Vlai*, quem Plinius lib. 6. c. 27. optime cum sacra Scriptura conveniens, appellat *Eulaum*; oriundum in Media, condi sub terram intermedio cursu & rursus emergentem circuire hanc arcem: unde Reges eum honorent, ut non ex alio bibant, etiam peregre abeuntibus sibi ad longinqua loca deportari curent. Disterminat ille Susianam ab Elymaide, provincia humidior, quæ ob uliginem non nisi per circuitus obiri potest, ac in Bibliis Elam audit: ut R. Benjamin recte notavit nisi quod etiam in nomine fluvii aberrat. *Cusestan* (inquit) ipsa est Elam regio magna, sed non amplius habitatur tota. Nam vastata fuit ex parte. Inter ejus ruinas extat Susan arx, quondam palatium Ahasueri Esth. 1. v. 2. habet etiamnum adificia magna & pulchra inde à diebus antiquis. Flumen Hiddekel, ponte stratum, secatur urbem.

Nubiensis scribit ex parte Meridionali Churestan fluere amnem *Tab* & dividere *Churestan* à *Fares*.

Porro ab Vlughbeeckio & Arabibus attri-

attribuuntur huic provinciæ sequentes urbes: *Achoïas*, Nubiensi *Ahiar*, Almacino *Ahvvaʒa*; quam collocant ad longitudinem LXXXV grad. latitudinem XXXI. Saraceni eripuerunt illam Persis anno 10 c XLI. & habuerunt in tanta dignatione, ut provinciæ nomine inter præfecturas numerarent.

Nubiensis vocat flumen *Mesercan* quod urbem præterlabitur.

Deinde *Askermucran* ad longitudinem LXXXIV graduum & 30 scrupul. & latitudinem XXXI grad. 15 scrupul. Nubiensis vocat urbem magnam & vetustam, ad flumen *Mesercan* appositam.

Tertio *Ramchermis*, Nubiensi *Ram-Hormoz*, aliis *Roomes* ad longitudinem LXXXV grad. & 45 scrupul. latitudinem XXXI. Nubiensis prodit interval- lum inter *Ascar mocran* & *Ram-Hormoz* duarum stationum.

Quarto *Archân* ad longitudinem LXXXVI grad. 30 scrupul. latitudinem XXXI graduum vel ut alii XXXI.

Quinto *Siapur* vel *Iesabur* ad longitudinem LXXXVI grad. 15 scrupul. latitudinem XXX. Nubiensis hujus non meminit nisi forte eadem sit cum *Giondi Sabur*, quæ distat à *Susa* unica statione.

Notan-

Notandum autem Nubiensem scribere, ex urbibus Churestan conterminis terræ Fares, esse urbem *Laur*: quæ haud dubio est *Laar*. De qua supra diximus in Fares.

Irack.

HÆc provincia quam alii vocant *Irack*, Nubiensis *Aarack* olim quoque pertinuit ad regnum Persarum. Præcipuæ autem illius urbes sunt *Koufa*, *Medain*, *Wafit*, *Bagdat* & *Bashra* quarum longitudines & latitudines supra retulimus.

De *Kufa*, quam Elmacinus ab Omare Calipha muro fuisse cinctam scribit anno 635: scribit Nubiensis. *Kufa* sita est ad ripam fluminis Euphratis. Sexto autem ab illa milliari extat testudo maxima, altis undique sustentata muris, ostio clauso, pretiosissimis ex omni parte velis cooperta, & pavimento stercis Samniticis strato, & intra ipsam fertur esse sepulchrum Ali filii Abi taleb generi Mahumetis. Distat autem à Bagdat quinque stationibus.

Medain, Nubiensi Medina distans à *Kufa* circiter xx stationes, Post biennium (inquit Schikardus) id est anno 636 expugnavit Saedus civitatem Chofrois, quæ ut olim Roma καὶ ἐξοχλὸς
urbs,

urbs, sic ista Elmedayna, urbes, ob excellentiam & amplitudinem in plurali numero nominabatur, ac mihi à Chofravo Abravvez præ cæteris exculta, inhabitata ac amplificata creditur, quia ejus Regis nomen aliquando gerit; nec tamen ab eo primum exstructa, cum illius etiam antiquior extet memoria, ut quando Mahummedes in suis responsionibus ad Abdiam & Abdallam Iudeorum Rabbinos, Alkurano subnexis, eandem Elmedenam Chaldaæ urbem, jam sua ætate recenser inter quatuor Metropoles infidelium populorum, ex inferno natas, hoc est, maledictas. Author Geogr. Arabs à magnifico D. Besoldo mihi concessæ, locat eam ad Occidentalem ripam fluvii Diglat seu Tigridis, quindecim tantum milliaribus infra Bagdadum, hoc est, in eo limite regionis Irack: sed Casp. Balby Venetus qui anno 1580. à Bagdat per Tigrim Balsaram, hoc est, Bazram usque descendit, adeo præclaræ urbis, quam omnino transire debuisset, nihil prorsus meminit, sed tantum aliquot pagorum in ruinis jacentium: unde colligo hanc Medaynam post horribilem terræ motum, quo anno Hegir. 245 nostro 859 cōcussa esse memoratur, nunquam deinceps surrexisse ad pristinum decus.

Bagdat

Bagdat de qua urbe consulenda sunt itineraria: præsertim pag. 257. Scribit Almacinus in *Saracenica Historia* lib. 2. Anno Hegiræ 145 nostro autem 762. Iussit Almanzor Califa ædificari civitatem Bagdadum; eamque fundavit eo tempore, quod unanimi consensu elegerant Astrologi: dicitur autem fuisse pratum viride, in quo tugurium erat Eremitæ, cui nomen erat Bagdadi, atque ab eo hoc nominis traxisse. Almanzor autem eam appellavit *Medinato-Isalami*, id est, Civitatem pacis; utque absoluta fuit ædificatio ejus, facta est sedes Calisis Abbasidarum. Nubiensis scribit illam jacere secus Tigrim; à Kufa stationes quinque sive c x mill. pass. Xa-Abas Rex Persarum eripuit illam Turcis anno c l o l o c x x i v.

Wasit sive *Wased*, Nubiensi *Vaset*, distat ab urbe *Bagadet* octo stationes sive c l x x v mill. pass. à *Basra* septem stationes, à *Kufa* sex. Nubiensis inquit, duæ urbes *Vaset* jacent ad utramque ripam *Degelat*, id est *Tigridis*. Anno Hegiræ 83 (inquit *Teixera*) nostro 703 condidit Abdel Maleck in medio Mesopotamiæ grandem & populosam civitatem, quam vocavit *Wacet*, id est medium; jacet enim inter duo flumina, quæ confluunt ad *Cornam*;

I

cujus

cujus hodie tantum ruinæ superant.

Bafhra : Elmacinus scribit muro cinctam fuisse à Muslimis A. C. 635 : de qua videnda sunt itineraria nequid hic repetamus.

II.

Cæli solique qualitates Regni Persiæ.

QVum tot provinciæ sint in hoc regno, non mirum est qualitatibus cæli solique multum differre.

De Persia proprie dicta ita judicat Iosephus Barbarus. Tota Regio Persiæ secus viam quidem qua nos incedebamus deserta est, pulverulenta, cretosa, scopulosaque, & plurimis locis aquarum prorsus inops. Hinc fit, ut ubi aquæ aliquæ occurrunt, ibi etiam villæ quædam reperiantur, sed & tum maximam partem erant desolatæ; harum quælibet fere castellum habet è cespite aggestum. Nā quum sementes, vineæ & fructiferæ arbores aquis opus habeant, ubi illæ desiderantur, non nisi incommoda habitatio esse potest. Verū solent aquæductus sub terra ducere interdum quatuor aut quinque dierum itinere à flumine aliquo: idque in hunc modum:

Primo

Primo haud longe à ripa scrobem molliuntur, & ab hac canaliculum profundiorē ad libellam excavant, recta versus locum quem rigare intendunt, ad passus viginti aut circiter, & tum rursus aliam scrobem, & denuo canalem, atque ita porro, donec ad villam aut urbem duxerint; tum denique fluvium derivāt in vicinam ripæ illius scrobem. Rarissimæ quoque hic visuntur arbores & fere fructiferæ ubi rigari aliquo modo queunt. Materiem autem ad ædes struendas subministrant populi albæ, quas locis aquosis conferunt, quantum opus habent. Habent & fabros lignarios admodum industrios qui hisce lignis tam parce uti norunt ut mirum videatur.

De eadem ita Contarenius. Persia planissima est regio & valde arida; in multis locis aquæ salæ reperiuntur: frumenta & fructus aquæ adminiculo abundanter proveniunt; ab utroque latere imminēt montes fertilissimi, qui frumenti & fructuum copiam producunt, omnia maximo precio venduntur.

Provinciam in qua Taurisium situm est, commendatur ab amœnitate & fertilitate soli; riguum enim est & maximam partem planum.

Ne diu Lectorem moremur, siquidem in singulis provinciis nonnihil diximus de solo atque cælo: Temperies adeo diversa est, ut quum in Harmuz & vicina continente supra modum æstuet, in reliquis Persiæ provinciis, etiam iis quæ Harmuzio propiores sunt nihil tale sentiat, nisi forte paucis interdum diebus adulta jam æstate; in Hispaniam vero & agro illius totaque illa provincia hybernis mensibus supra Climatis modum friget; & noctu interdum tam acriter gelat, ut unius noctis glacies non raro vestigia hominum ferat, quemadmodum à nostratibus inveni observatum.

Porro soli qualitates & fruges atque fructus Persiæ ita à nostratibus inveniò descripta. Persia atque Parthia plena est montibus partim petrosis, partim fecundi soli: non desunt tamen plurimæ valles & agri satis feraces & culturæ idonei. Pauca tamen pro amplitudine provinciarum, sunt oppida, municipia & pagi, neque ea est incolarum frequentia, quæ omnibus agris colendis plene sufficiat: agri quoque multis locis sunt inaquosi; ita ut necesse sit canalibus & aquæ ductibus illos rigare; unde fit ut juxta rivos & amnes plurimi pagi & municipia visantur. Armentorum

rum & pecorum hic magna est copia ;
verum tauri & vaccæ non sunt ea mo-
le, qua in Europa nostra ; oves vero
longe grandiores & obesiores, habent
enim latissimas & obesissimas caudas,
quarum adipēs Persæ liquefaciunt, &
utuntur loco butyri : licet neque buty-
rum hic desideretur, quod excoquere
solent, ut melius conservetur, in utri-
bus è tergoribus factis, durat enim hoc
modo in septem octove menses ; igno-
rant enim illud sale condire. Panem
habent optimum : Caseos multos, qui
recentes haud mali sunt, sed falsi & qui
breui tempore ita siccantur, & indu-
rantur instar lapidum : ita ut mirentur
summopere nostrates caseos, tam lon-
go itinere huc traduci posse incorru-
ptos. Abundant quoque lacte & fero.
Pisces quidem habent multos, sed no-
stratibus longe deteriores, sunt enim
spinosi, & sapiunt cœnum quia fluvii
hic minus sunt alti.

Arboreos fructus habent magno nu-
mero ; nimirum poma sed nostratibus
minora ; Persica mala vastæ molis,
præcocia, cerasa ; & similes fructus,
præter fraga ; quorum loco hic repe-
riuntur, præstantes melones, & angu-
riæ, quæ ægrotis à medicis præscribun-
tur loco potus : itidem fructum, quem
I ; vocant

vocant *Alloagia*, instar pruni, sed comeditur viridis, & magni fit in hisce regionibus. Omnes autem fruges & fructus, venundantur pondere, quod vocant *Maun* & æquivalet duodecim libris nostratibus.

Accipiunt præterea è mari Caspio Haleces, Salmones, Sturiones, Trutas & alios pisces: tam sale conditos quam ad solem induratos.

In Persia, inquit Teixera, plurimæ reperiuntur & præstantissimæ uvæ, quas sua lingua appellant *Xarab*: è quibus plurimum vini exprimunt, quod clanculum & dissimulato nomine, tanquam si esset aqua rosarum solent in vitris & vasis, exportare in Indiam, in Harmuzium & Mogostan.

III.

*Populorum ingenia, mores, instituta,
& habitus.*

SCRIBIT Teixera in appendice; gentem Persarum esse candido colore, formosam, & eleganti dispositione; amicum illorum pene se habere ad Turcarum modum; sequi sectam Morts. Alii, & in quibusdam articulis differre à secta Mahumetanorum cæterorum (de quo
postea

postea plenius à nobis dicetur) : pugnant ut plurimum equites lancea & scuto, arcubus atque sagittis, acinace, loricis bene tecti : sunt bellicosi & robusti, armorumque periti tractatores. Amant libros legere, & in eo gloriantur; delectantur arte poëtica, habuerunt plures in illa excellentes, & opera perquam erudita: Norunt omnes scientias & artes speculativas; & professores illarum tractant eas cum summa curiositate & subtilitate; jus ipsorum publicum tantum continetur volumine ipsorum sectæ sive libro legis Mahumatanae, secundum quam & politiæ & justitiæ administrationem institunt; hanc tamen committunt viris probatæ fidei. Viri Persæ admodum sunt zelosi, fœminæ autem ut plurimum impudicæ. Quid multa; regnum Persiæ, unum est ex maxime politicis Monarchiis universi, & facile è maximis.

Persiæ communiter largissime utuntur opio, quod ipsi sua lingua vocant *Asion*, & per excellentiam *Theriacam*, tanti illum succum coagelatum papaverum solent facere : præstantissimum autem fit è lachrimis capitellorum ipsius papaveris sine ulla alia mixtura: vilius è corticibus aqua ebullitis, quo tenuiores utuntur; quos propterea

vocant *Pusly* (à *Pust.* quæ vox papaverum corticem sonat;) sicuti illos qui præstantius illud usurpant *Asiony*: usus autem illius gummi, ut Persæ opinantur, primum inventus fuit à principibus & magnatibus, quibus curæ insomnia conciliabant, ad somnum inducendum; quos vulgus, uti fere solet, imitari cœpit, atque ita usus illius tandem promiscuus & communis esse cœpit. Usurpant & alium potum, qui tamen etiam Turcis & aliis Orientalibus valde communis est, quem vocant *Kaoah*: qui fit ex leguminibus, instar minutarum fabarum, quæ ex Arabia petuntur: coquitur in ædibus ad id deputatis; decoctum est spissum, subnigrum, insipidum pene, aut si ullum saporem habeat, subamarum, ita tamen ut amaror vix percipiatur: hauriunt autem calidam sorbillando, & stomacho volunt prodesse, ventositatesq; expellere & appetitum promovere.

Porro indigenæ hujus regni (inquit *Teixera*) communiter ab Arabibus appellantur *Pary* & *Agemy*: Leonclavius in pandectis scribit à Turcis *Aiem Vilaget* & *Aiem Memleket* vocari regnum vel regiones Persarum ac Parthorum; incolas autem rectius Azamios vel Azemios appellari, quod idem sit cum Aiemis

miis propter affinitatem litterarum I, G, & Z, ante literam E positarum. Schikardus autem opinatur Turcas per ignominiam Persas appellare *Aiem* vel *Agem*, id est barbaros, & non veros Arabes.

Ceterum Persarum lingua etiam pluribus partibus Orientis persamiliaris est; Teixera autem scribit tres illius veluti dialectos observari; *Xyraz*, *Rostahy*, & *Harmusi*. Prima lingua est ornatissima & elegans qua utuntur in civitate Xyraz vel Schiras: altera est vulgaris, & impolita: tertia denique est mixta, inurbana, & multis impropriis verbis suffarta, quæ Harmuzi potissimum usurpatur. Præter communem quoque hanc Persicam, habent diversæ provinciæ etiam sua propria & peculiaris idiomata, ubi Persica tantum usurpatur quemadmodum apud nos Latina.

Amictus Persarum decens est, & à Turcarum habitu non multum diversus, qui ex iconibus melius cognoscetur quas in illum finem hic adjunximus.

Viri Persæ in oppido Hispahan vestitus.

Feminarum amictus in Hispahan.

I 5

Sem-

Semper autem (inquit Teixera) in Persia, cingula fuerunt indicia honorum & dignitatum, quemadmodum & hodie: nam è materia & opere illorum cognoscitur cujusque dignitas; summæ enim argumentum sunt aurea, secundæ argentea; idque prout vel gemmis sunt distincta, aut illis carent. Ita ut è cingulis proclive sit judicare, quem quisque locum & dignitatem in aula obtineat. Sponsis tamen cujuscunque sint dignationis permittitur etiam præstantioribus, nuptialibus diebus, uti, quemadmodum & plumis, licet hæc quoque nobilitatis insignia censeantur. Forma autem horum cingulorum pene talis est, qualis antiquitus in Castella & Lusitania à fœminis solebat usurpari.

Persæ communiter supra modum sunt libidinosi, neque tantum fœminas ardent, sed & pueros atque adolescentes; infames enim sunt Sodomitæ, vitiumque hoc adeo familiare est ut Cyneborum greges passim oberrent sine ullo pudore, cum fidibus; solentque in symposia se ingerere & lascivis gestulationibus & choreis convivas delectare & ad spurcas illas & abominandas libidines provocare.

Venationi atque aucupio deditissimi sunt: atque rapacibus avibus non tantum

rum alias aves capiunt, verum etiam
 feras, uti cervos, rupicapras, lepores &
 similes: Norunt enim falcones & simi-
 les aves ita instituere, ut se dimittant
 in capita ferarum inter cornua, atque
 inde oculos animalium rostro fodiant;
 & tantisper detineant donec venatores
 accurrant & irretiant. Ad venationes
 alioquin non modo venaticos canes,
 quos longe optimos habent, adhibent;
 sed & lynces & leones pardos cicuratos,
 quos vehiculis in exercitu secum tra-
 hunt magnates; tenuiores autem in
 equis suis super laminas ferreas, ne un-
 guibus suis jumenta possint lædere.

Habent autem hîc præter feras Euro-
 pæ quoque familiares, rupicaprarum
 quoddam genus, minori mole, corni-
 bus acutis, & recurvis, grandibus ocu-
 lis & vivacissimis; unde Persæ quum
 pulchritudinem oculorum fœminæ ali-
 cujus laudare volunt, solent dicere ipsi
 acies esse *Gazal*, id enim huic feræ est
 nomen. Præterea arietes silvestres, quos
 suo idiomate vocant *Pagen*: utraque
 autem fera hæc amat loca aspera: cæ-
 terum arietes illi non multum differunt
 forma à communibus, nisi quod majores
 sint, corpulentiores atque robustissi-
 mi; adeo ut dimidiam colubrinam
 æneam facile loco moveant. Cornua
 habent

habent longa quidem, sed secundum dorsum expansa, singulari naturæ beneficio; nam hoc pacto se de petris præcipitant sine noxa, quod ipsis familiare est, quum à Venaticis canibus urgentur.

In Persia uti & in plerisque partibus Orientis habent plurimos medicos, tam methodicos quam Empyricos; illos vocant *Akym*, hos autem *Tabib*: Illi autem sequuntur Hippocratem, Galenum & Avicennam aliosque; neque medendi modus à nostrorum differt, nisi quod rarius venam secant. Porro Persæ adeo addicti sunt medicinæ, ut præter pharmacopolia publica, quæ plura sunt, (habent enim singuli medici fere singula) etiam qui re paulum sunt lautiori ut plurimum domi instructissima habeant, omnis generis simplicibus; adeo ut nostratia pharmacopolia non raro superent, præstantissimis simplicibus, quibus nostra plerumque carent, uti vero Amomo, Rheubarbaro, Spica, Sene, Costo, Castoreo, Turbit, &c. Solent quoque Persæ honoratiori nomine Medicos appellare *Mulah*, id est magistros, quod nomen & in religione & aliis scientiis usurpatur. Est autem vox Arabica, quam Africani efferunt *Muley*, licet apud illos majoris jam sit dignatio.

gnationis. Observandum autem id nomen à Persis tantum tribui liberalium artium & scientiarum magistris; nam Mechanicis dant nomen *Osta* sive *Ostiad*. Habent præterea & fœminas, quas vocant *Dayah*, quæ fœminis & infantibus solent medicinam facere; nec facile alii medici ad fœminas aut infantes advocantur.

Ioannes de Persia, ipsorum instituta & mores ita nobis depingit. Ducunt plures uxores, quanquam inter nobiles numerus illos gravat, inter plebeios facit eminere, permittuntur autem usque ad septem, facili repudio. Nobiles maxime distinguuntur à plebeis, redimiculis capitum, ipsis enim solis licet usurpare duodecim illas plicas, quas primus Suphy Tulbanto addidit, vocant sua lingua *Tachi*.

Vestes eorum ut plurimum sunt diversorum colorum, & fere sericæ, panni enim serici hic vili precio veneunt, ita ut holoserici ulna decem regalibus venundetur, & cæteri ad eundem modum. Panni quoque linei vel potius gossypini tanta copia ex India inferuntur, ut vilissimo precio haberi possint.

Nobiles valde addicti sunt magicis scientiis, & scientiæ imprimis quam vocant sanctam, quæ ex Alkorano hauritur;

ritur; unde hic plures habent Alfaques & Professores qui publicis stipendiis in singulis pene urbibus aluntur.

Adificia omnia fere sunt è lateribus structa; non pauca quoque lignea; universa autem ut plurimum habent hortos.

Duo hic minime prætereunda sunt, ritus publici nuptiarum, & sepeliendi mortuos; in quibus Persæ aliquid habent peculiare.

Sponsalia quidem & nuptiæ hic celebrantur, quemadmodum à quodam nostrate oculato teste accepi, ad hunc modum; Adolescens jam nubilus, & conjugari affectans, per parentes aut si illi desiderentur, per proximos agnatos inquiri curat virginem aliquam ætati & dignitati suæ convenientem, neque enim virgines hic vulgo videntur à matribus; & ubi condicio placet; per patrinos suos, qui circumcissioni illius adfuerunt, virginem à parentibus facit postulari; ubi autem jam inter partes convenit, auspicato die prodit sponsus, cum amicorum magno comitatu in equis, pro dignitate ornatus: & sponsa ad eundem modum, faciem & totum corpus peplo quodam velata, & dextro tantum brachio nudo & exserto; & postquam palam in conjugium disertis
verbis

verbis consenserint; eo comitatu deducuntur ad ædes *Cady*, ubi coram *Mulab* denuo interrogantur, de consensu tam parentum, quam contrahentium; qui ubi annuerint, nomina conjugatorum, dies & hora à *Cady* pariter atque mutati referuntur in commentarium, & manus testium copulantur, & juramentum præstatur in nomine Dei, Mahumetis & Aly. Hinc eadem pompa deducuntur ad ædes sponsæ, & post choreas & symposium introducuntur conjugati in conclave nuptiale; postquam sponsa ante in balneo se abluerit; sponsus autem postquam sponsam cognovit mane intrat balneum, & nova nupta rursus vespera; atque porro ad ostiduum. Addit Ioannes de Persia, mares & fœminas separatim choreas ducere; & prima nocte, vetulas quasdam conclave ingredi & linteum proferre sanguine maculatum, quod sponsi cognatis ostendunt; sin contra accidat, sponsum cum cognatis se subducere, & sponsam repudiare. Observat quoque noster; etiam conjugia hic iniri ad certum tempus, quo absoluto, conjugati liberi sint à vinculo matrimonii.

Sepeliendi ritus & pompa variat pro mortuorum condicione & dignitate.

K

Ioan-

Ioannes de Persia scribit, primæ digni-
tatis ad hunc modum inhumari. Præ-
cedunt cadaver omnes domestici, cor-
pus nudi usque ad cincturam, & bra-
chium dexterum vulnerati, ita ut lar-
gus sanguis emanet, inter quos & filii
atque hæredes defuncti. Cadaver au-
tem trahitur funibus à ducentis homi-
nibus, qui orationes fundunt Mahu-
metæ. Hosce autem præcedunt viginti
adolescentes, qui bini humeris bajulant
sedile sumtuosum, & Alkoranum alta
voce intonantes. Hos quoque ante-
cedunt plurimum ramis viridibus, &
imaginibus & corollis florum, & variis
fructibus pro anni tempestate. Agmen
elandunt equi defuncti, cum armis at-
que trophæis illius, qui ducuntur ab
equitibus, ad eundem modum nudatis
& sauciatis. Cum hac pompa adeunt
fontem aliquem, ubi cadaver abluitur,
& munda Sindone involvitur; & re-
vertentes versus monumentum, elar-
guntur omnis generis annonam pau-
peribus. Inhumato autem cadavere
eodem ordine & pompa regrediuntur
in oppidum: cognati denique anno pe-
ne integro statis temporibus accedunt
monumentum ut defunctum plangent.

A Belga oculato teste accepi, tam
inopum quam opulentiorum cadavera
statim

statim ablui, & munda Sindone involvi & ad sepulcrum deduci tam extra quam intra oppidum, cum confuso multorum hominum comitatu: nisi quod milite aliquo aut tribuno defuncto, omnes illius equi insigni pompa, armaque prægerentur: & tympanis atque aliis musicis instrumētis accinatur.

Arma Persarum (inquit *Minadous*) quibus ut plurimum in bello utuntur, sunt machæra, lancea, & arcus atque sagittæ: machærae tamen usus ipsis est familiarior, quam cæterorum armorum. Nonnulli bombardas tractant, quibus ab Ismaële & primis Tamasi annis sunt assuefacti. Plerique ferreis thoracibus, atque galeis, quas globuli tormentarii vix penetrant, sese muniunt. Reperiuntur, qui equos armis solidissimis & optimis contegunt. Equi apud eos reperiuntur generosi, qui Persarum, quos Strabo pro Regibus in Armenia asservatos fuisse scribit, naturam imitari videntur. Velocitate cursus, robore & ferocitate in acie præstant, & facile quævis addiscunt: non ephippiati, sunt mansuetissimi, armati vero bellicosi, & facile sessoris imperium patiuntur, unde mirum non videbitur, quosdam eorum mille, alios mille trecentis aureis venditos fuisse.

K 2

Qui

Qui militiæ nomen dant, nobili plerique orti sunt prosapia; quibus fere innatum est, fugare potius alios quam fugari. Quos si cum Turcarum exercitu compares, qui plerumque è multarum regionum convenis & miscelaneo, inutili ac vili hominum genere, fœgæ & rapinæ dedito, constat, merito his illos præferes. Ipsos Persas quot attinget, ut plurimum ingenio vafro præditi, insidiis & fraudibus alios student circumvenire: fidei minima ratio apud illos ducitur, quo vitio fere cuncti barbari laborant: Imperii sunt impatientes, novitatis studiosi, quod malum Persæ quovis tempore in sinu fovissè videntur, unde non modo Regibus à subditis, verùm quod detestabilius est, parentibus ab ipsis filiis structæ fuerunt insidiæ.

Nulla autem re magis deterrentur Persæ; quam catapultis ignivomis & bombardis: & tamen iis spretis munimenta castrorum hostilium sæpius aggredi & tentare subitis excursionibus audent. Sed tormentorum usum ipsi nondum exacte didicerunt, idque potius ex cæca quadam ambitione, quam quod piaculum ducant contra hominem tam crudele armorum genus usurpare: vel quod arte aut materia, è quibus illa conflantur, destituantur.

IV. De

IV.

*De Persarum religione, & quid
diversi habeant à Turcis.*

E Leonclavio.

Persæ inimicissimi sunt tribus Mahu-
metis prophetæ sociis, Ebubekiri,
Omeri & Osmani, studiosissimi autem
quarti, videlicet Alis. Idem Persæ tra-
dunt, Angelum Gabrielem, quum è
cœlis in terras portaret Alkoranum,
(quo libro Mahumetanorum lex con-
tinetur) Ali reddendum, errore quo-
dam eum Mahumeti obtulisse: Deum-
que, velut ea re nequaquam offensum,
qui Mahumetem quoque tali dono
gratiaque dignum videret, plane nihil
obloquutum esse. Præterea dicunt ii-
dem Persæ, primam uxorem Mahume-
tis, cui nomen fuerit Aische, nunquam
fuisse castam. Immo prophetam Ma-
humetem, qui se putaret inventurum
virginem, ac pudicam, reperisse plane
contrarium. Addunt etiam, quod ex-
stincto propheta Mahumete, quum
Alis, propinquus & gener ejus, electus
esset Califes sive vicarius & successor
ipsius; Ebubekir favore malignorum
quorundam adjutus, per injuriam,
contra factum à Propheta testamen-
tum,

K 3

tum,

tum, se constituerit Califen. Idem post ipsum, reliquos etiam duos, Omerem & Osmanem factitasse. Alim interea in quadam spelunca semet abdidisse, donec omnes ordine morirentur, atque ita tandem eis successisse. Quum ergo tres isti contra supremum elogium testamenti, præceptumque prophetæ Mahumetis deliquerint: nullam, iis Persæ fidem adhibent, quæ à tribus illis vel tradita voce vel literarum monumentis prodita sunt. Immo ubicunque libros ipsorum & scripta reperiunt, confestim flammis exurunt & crudeliter in eorum observatores animadvertunt. Idem Persæ Scachum sive regem suum adorant ac ita venerantur, ac si Deus quidam terrenus esset. Non etiam quinques interdum noctuque precari solent, Osmanicorum more, sed semel duntaxat.

Ad summam, sectatores sunt religionis à doctore quodam eis traditæ, cui nomen fuit Sceiches Haidar: & quidam ex ipsis alterius quoque doctoris vestigiis insistant, quem Imamum Harustim appellant. Hi duo doctores vel Imami extiterunt in urbe Persarum Reza, quo tempore vixerunt Erdebil, usum Chassanis Scachi Persarum gener & Scachus Ismaël, ejus nominis primus,

mus, Erdebilis filius, Vslun Chassanis è filia Martha nepos. Quumque doctores hi tam concionando, quam scribendo ea proposuissent, quæ diximus, duo illi principes Erdebil & Ismael pater & filius, eorum doctrinam sectamque probarunt & amplexi sunt. Ac filii quidam Ismaelis cognomento Sophini, ea felicitas fuit, ut novæ religionis, quam Sophinam vocarunt, fama confluentibus ad ipsum parvis initio, deinde majoribus hominum copiis, tandem præliis victos Persarum reges, Iacupem avunculum suum, ejusque filium Aluantem, occiderit; ac sibi regnum subjecerit, ad posteros etiam dignitate regia in hunc usque diem propagata. Nihilominus illi duo Persarum Imami sive doctores, Haidar & Harustis, non Osmanicorum duntaxat, verum etiam aliorum Mahumetanorum execratione damnantur tam in Barbaria vel Africa, quam in Kezusbassæ latissimo imperio, qui magnus Tartarorum Chan Chitainus vulgo dicitur.

Paulo aliter hæc narrantur ab aliis, uti postea apparebit, quum peculiari capite de origine Regum Sophinorum agemus.

Obiter autem hic ex eodem annotandum: Annales Kezienbassam, fami-

liari Turcis nomine, Chanem illum appellant Chitainum; qui Vlu-Chan discriminis causa vocatur, id est, excelsus aut summus Chan sive Rex Tatarorum. Kesziebassa, si verbum verbo reddas, filtrinum caput significat. Ita tum in genere Tataři Chitaini nominantur, à caput tegumentis è filtro factis: tum peculiariter ipsorum Chan vel Princeps maximus: perinde ac Persas in genere dicimus Keszilbassarios, à rubris caput tegumentis & ipsi peculiariter eorum Scacho nomen Keszilbasse tribuimus. Tegumenta vero caput hæc Tatarica viridis in universum coloris sunt, quo singulari quodam jure sive privilegio se uti adserunt omnes propterea, quod ortam à propheta gentem universam gloriantur. Quippe non utuntur apud Turcos & ceteros Mahumetanos vestitu viridi, nisi qui genus suum ad Mahumetem referunt; ac præsertim aliis, extra hos, viride capiti tegumentum adhibere, piaculum fuerit.

E Wilhelmo Schikardo in Tarich.

Non alienum ab instituto fore putato, si de ignis cultu Persis olim sacerdotio, nec hodie prorsus abolito, aliquid obiter interferam. Refert Strabo sub finem lib. xv. quod plures quidem Deastros

Deaſtros colant, ſed maxime ignem, cui ſacrificent lignis non niſi melioribus & decorticatis, oleo ſuperaffuſo, addit vero peccatum cenſeri, ſi quis illum injecta re ſordida quacunque contaminet; aut halitum ore tantum aſpiceret, idque ſupplicio capitis luendum: ſoveri ergo non inſufflando ſed ventillando. Procopius lib. 2. de bell. Perſ. tradit in Ardabigara boreali oppido Aſſyriæ Pyreum illud eſſe, ubi perpetuum ignem cuſtodiant Magi, quem cum Veſta Romanorum comparat. Agathias lib. 2. etiam in pluribus ædificulis ait, ignem hunc perennem aſſervari & velut oraculum interrogari de futuris. Omnium vero explicatiſſime hunc ritum deſcribit Iudæus Benjamin in Itinerario, hiſce verbis; Ante aram ædium ſacrarum, eſt ingens fovea, in qua continuatis ſeculis ardet ignis maximus, quem appellant divinitatem. Per eum traducunt filios ſuos (expiandi cauſa luſtrant ſine noxa tamen) mortuos vero prorfus illuc injiciunt. Pergit Rabinus & commemorat admirandam devotionem ſtultæ gentis, quod qui ſanctitatis affectent opinionem, ſe vivos in hunc ignem præcipitent, & magno ſpectantium applauſu, voluntarium ſuſtineant martyrium, quod me

K 5

illius

illius Peregrini admonet in Luciano, qui ut aliis ludos exhiberet, sibi cruciatus fecit, in Olympiaca panegyri se ipsum sponte comburendo, saltem ut nominis famam pararet. Sunt inter illos (inquit Benjamin) de magnatibus terræ, qui devovent semetipsos in vita, ut comburantur igni, cumque id suis familiaribus & propinguis denunciant; ecce votum feci spontaneum, ut infiliam in ignem vivus! Respondent omnes & acclamant illi; ô te felicem & beatum! quando autem appropinquat dies executionis, parant ei convivium lautum, ipse vero vel vehitur caballo, si dives est, vel si pauperior, pedes incedit, usque ad marginem fossæ, ibi dum præceps ruit in flammæ, omnes cognati ejus lætantur, tympana pulsantes & agentes Choream, donec totus conflagret. Ut vero cognoscas, quænam illa persuasio tam efficax esse possit, ut vitam sic prodigere velint, imo gaudeant cruciari, percipe ulterius insignem diaboli astum, qua ratione credulis hominibus illudat.

Appetente (inquit Benjamin) tertia die, veniunt bini sacerdotes de primoribus, in ædes combusti & dicunt hæredibus ejus: parate domum, nam hodie accedet vos pater vester, ut præcipiat vobis

vobis quid faciendum sit. (significet ultimam voluntatem, quasi Testamentum conditurus post fata) Accersitis ergo testibus ex urbe, apparet Satanas illius habitu. Tunc uxor & liberi sciscitantur, quomodo se habeat in altero seculo? respondet: veni quidem ad collegas meos, sed illi me noluerunt recipere prius, quam solverim universa debita, familiaribus æque ac vicinis. Partitur itaque opes suas hæredibus, jubens dissolvere quicquid ipse debeat aliis, & exigere vicissim quod illi debeant sibi. Has expensas consignant advocati Testes, ut ille abeat viam suam (necdiu detineatur) deinceps non cernunt illum ullatenus. Tali mendacissima fascinatione, quam edunt magici sacerdotes, confirmantur illi, ut dicant (de superstitione gloriantes) simile quid non accidere in ulla terra (hoc est ejusmodi religionem, tam evidentibus miraculis conspicuam, non reperiri in orbe toto.) Ne quis vero existimet me loqui de re pridem omnino antiquata, *Teixeram* audiat, qui testatur, quamvis hodierni Persæ maximam partem Alkurano sint addicti, superesse tamen etiamnum plurimos gentiles, qui sic ignem colant. Eos ad Mahummedanorum differentiam tradit vocari

Gacora

Gaur. Yazdii; quos ego Ethnicos *Yas-*
denfes interpretor: quanquam author
 ille voculam *Gaur*, à cultu bovis dedu-
 cere conetur, quod Persice *Gao* signi-
 ficet vaccam (cui nostrum *Kueh* con-
 sonat) ego tamen potius à Turcico
Gaur derivassem, quod infidelem notat
 & opponitur Musulmano. Circa ur-
 bem autem *Yasd*, reperiuntur adhuc
 hodie ejusmodi ignicolæ (uti supra me-
 meminimus) qui fanum habent in monte
Albors, ubi à tempore *Kajomarrathi*,
 huc usque, jam ultra xxxv secula,
 ignis arsit continue, nec unico interea
 momento extinctus fuit; unde non mi-
 rum est ipsos, antiquitate superstitionis
 suæ fretos, Muhamedismum noluisse
 admittere.

Caterum ut ad Persarum qui Mahu-
 metani sunt religionem revertamur,
 habent Persæ non minus quam Turcæ
 varias superstitiones, etiam perridicu-
 las; quarum unam inveni à nostrati-
 bus observatam. Solet Sacerdos sum-
 mus qui *Mechæ* agit, ut plurimum
 mense Octobri, filium suum mittere
 cum Camelo ad id devoto, quem primo
 per urbem ducunt, ubi à vulgo ipsi pili
 toto corpore detrahuntur; deinde ma-
 gna pompa ipso Rege atque aulicis
 omnibus comitantibus educitur in pa-
 ten.

rentissimum campum; atque hic Rex pedes Sacerdotis illius deosculatur; tum Camelus ab hoc benedicitur aut potius solemnī carmine devovetur; accurrit deinde Doraga sive prætor, transfigitq; Camelum lancea; cui deinceps ab altero caput amputatur acinace: quibus absolutis, fex vulgi atque etiam honestiores, tanta celeritate cadaveri incumbit, & particulas dissecat atque auferre conatur, ut non raro plures vulnerentur, & pauci aliquot aut conculentur aut ad mortem vulnerentur. Hoc festo se memoriam sacrificii Abrahami celebrare profitentur.

Novi anni auspicia celebrant mense Martio, summa celebritate, vocant *Narou*, duratque quindecim aut sedecim diebus.

Mense Iulio solvunt exequias Alii Prophetæ magna solemnitate, vocant *Caddier*.

Vigesimo quinto celebrant memoriam Baptismi S. Ioannis, vocant *Auvu-patsian*, ludicris cæremoniis; aspergunt enim se invicem aquis, & commaculant cæno ante Regis palatium, qui singularem ex eo capit voluptatem, præsertim si quis aulicorum aut etiam magnatum vulgi licentia fuerit inquinatus.

Rama-

Ramadan denique non minus superstitiose & stricte servant quam Turci; adeo ut à Belga, qui viderat acceperim, duos qui jejuniis illo durante, potu ad ebrietatem se ingurgitaverant, plumbo liquefacto in os infuso, publice fuisse enectos.

Celebrant quoque initio Octobris festum quoddam, quod vocant, ut à nostratibus accepi, *Iedt Oussent*, quo celebrant memoriam supplicii sumpti de servo aliquo, qui prophetam *Ali* interfecerat; idque octiduo noctu atque interdiu, cum magno tumultu & festivitate; parricidam illum è stramine efformatum & vestibus indutum circumgestant per urbis plateas, sagitta per nares trajectum; denique cum aliquot militum cohortibus ducunt extra urbem, & constituunt imaginem in medio, ubi à Sacerdote oratio habetur, & cantilenæ aliquot cantantur in laudem *Ali* & parricidarum detestationem; denique incenditur caput imaginis pulvere tormentario suffartum: ibidem ostentantur arma quædam *Ali*: circumstantes autem incidunt partes corporis & eliciunt sanguinem, & remittunt invicem noxas, reconcilianturque in speciem; Magnates quoque copulant dexteras inter se, & Rex complectitur principa-

cipales in signum pacis & amicitiae. xiii Octobris celebrant memoriam Husleni filii Ali qui siti enectus fertur; Rex enim & magnates tunc induunt vestes lugubres, neque decem diebus sibi comas aut barbam radi permittunt: lugubres autem hi dies demum xxiii ejusdem mensis magna festivitate & multis ludicris terminantur.

V.

*De Regimine politico & civili
Persarum Regni.*

Regnum Persarum haud dubio monarchicum est, nam penes unum Regem universa potestas est tam in sacris quam profanis; quum & se supremum sacerdotem ferat, & unicum legum ferendarum & abrogandarum dominum.

Persæ autem, ut ait Teixera, vocant Regem suum *Xa* siue *Patxa*, id est, Regem; (quod nomen Latini scriptores fere efflerunt *Scachus*: Leonclavius autem *Padischach*, quod est idem cum *Patxa*, pantocratora velut habentem universum imperium, regemque regum) atque etiam *Sahayb*, quæ vox sonat dominatorem.

Quin-

Quinetiam attribuunt illi titulum arrogantissimum *Kodahon*, id est, divinum, nam *Kodah* in lingua Persica denotat Deum.

Licet autem regnum hoc ita sit absolutum, tamen non ita accedit ad Tyrannidem, quam Turcicum, ut recte observat Boterus; nam non tantum nobilitas hic maximi fit à Regibus, omnibusque rebus tam pace quam bello gerendis adhibetur; sed & plures in hoc regno sunt principes, licet vasalli, qui & opibus & potentia excellunt, inter quos haud infimum locum obtinet dux *Schiraz*. Hisce autem vulgo tribuitur nomen *Chanis* vel *Hanis* C aspiratione forti, id est principes.

Neque tamen Reges hisce semper obnoxii sunt, licet temporibus *Codabendæ* regnum in diversas partes distractum fuit, collapsa tum imperii maiestate: nam ut *Petrus del Valle* testatur, Rex *Abas*, ne quidem ut consiliariis illis utebatur, sed pene omnia per se solus ordinabat: nonnunquam autem in gravissimis negotiis, pro libitu huius aut illius consilium requirebat; neque tamen sequebatur nisi quod ipse maxime probaret.

Tamasus (inquit *Minadous*) filio suo *Ismaëli*, qui ei in imperio successit, septua-

septuaginta reliquit præfecturas, quarum Præfecti Sultan & Chan (quæ nomina Bassis quoque Turcarum conveniunt) vocantur. Horum quilibet urbem quandam præpotentem, quarum septuaginta erant regebat, & in alias urbes minores, arces & oppida, jurisdictionem absolutam habebat, unde exercitus colligi & milites conscribi poterant. Quæ autem hæ septuaginta urbes fuerint, quibusque nominibus insignitæ, absq; summa difficultate plene scire nemo poterit, attamen præcipuarum quarundam nomina, quæ nobis innotuerunt ponemus: Sumachi scilicet, Sechi, Eres, Seruan, Derbent, Caracach, Ardovil, Tauris, Reivan, Genge, Hispahan, Masandran, Gheilan, Heri, Cassan, Shiras, Starabat, Chilmimar, Candahar, Iesd; Sapanec, Sultania, Bargo, Com, Coran, Seva, Casbin, aliæ. Harum ut dixi imperium in alias quoque urbes minores, arces, oppidaque sese extendebat. Hispahan à duodecim Sultanis gubernatur, Casbin sive Arfacias Rex præest cum tribus præfectis. In Heri sunt alii tres præter Abas Mirza, & totidem in Candahar cum Rustan Mirza. Hæc ille.

Porro quo ad civile regimen, justitia hic satis bene administratur, & crimina

L severe

severe admodum puniuntur, & exquisitissimis atque adeo crudelibus suppliciis crimina graviora, imprimis autem adulteria, quæ in gente tam luxuriosa, & ea fœminarum impudicitia non nisi frequentia esse possunt: deinde furta etiam minima; postremo autem latrocinia in agris perpetrata, unde fit ut itinera etiam in vastissimis & incultis regionibus hîc tutissima esse prædicentur. Accepi à quodam oculato teste aliquot exquisita supplicia furibus & latronibus irrogata, quæ vel audita horrorem incutiunt. Hanc autem severitatem in castigando, & crudelitatem in plectendo in hoc regno pernecessariam esse, astringit *Petrus della Valle*: Scribit enim hanc esse populi hujus ferociam, ut non nisi ferrea virga facile possit coërceri. Non esse autem mirum nobis hæc supplicia atrocia atque crudelia videri; verum (inquit) ego, qui leges eorum & ingenia gentis perspexi, & gentis obstinatam duritiem, severitatem illam facile necessariam esse judicavi: nam populi isti nequaquam metuunt communem mortem; neque supplicia apud nostrates usitata, sed exquisitis suppliciis à maleficio deterrendi sunt. Vnde fit; ut furta, & homicidia casu inter rixandum commissa, hic quo-

quoque uti apud nos capitis supplicio plectantur : verum cædes clandestinæ, aut latrocinia in viis publicis aut in agris facta, raptus item aut alienarum uxorum violentæ corruptiones, imprimis honestarum stupra, pauperum oppressiones, enormes itidem fraudes contra fidem publice datam; rebelliones, crimina majestatis, & similes graves excessus, atrocissimis pœnis coercenda sunt; neque enim aliter ab iis absterrentur Persæ, in omnia vitia proclives. Quare assâsinis hic ventrem discindunt; alienarum uxorum stupratoribus violentis, membra amputant genitalia; adulteras de alta turre præcipitant: atque ad eundem modum enormia scelera horrendis plectunt suppliciis.

Offendes adhuc nonnulla quæ ad hoc caput spectant in parte secunda. Addam hic adhuc unum locum è Minadoi libro II. de bello Turco-Persico: Arfaciæ (inquit) moratur præcipuus Persarum Sacerdos, quem Mustaed Dini, seu principem Legis vocant, Turci eundem nominant Mufti; qui in reliquis urbibus sunt, huic soli parent. Non tamen hic jus eligendi vel ad libitum creandi Sacerdotes habet, quoniam illud penes solum Regem est, qui Mahu-

metien & Aly imitatus, non modo res
ad regni statum pertinentes, sed & sa-
era curat, verum evitandi majoris la-
boris causa minus electionis aliis con-
cedit. Hunc Mustaed Dini parent quos-
que Calife, qui verè ii sunt, qui ipso-
rum cultum divinum in Mosceis pera-
gunt: præcipuus horum Regi coronam
in inauguratione imponit, quod Caffæ
quondam hodie Arfaciæ fieri consue-
vit, quum Caffam adire Turcæ non
permittant. Tres insuper Sultani Ar-
faciæ commorantur, quibus totius im-
perii Persici cura permissa est, diversa
tamen officia gerunt. Vnus eorum mi-
litiæ præest, reliqui duo fiscum & redi-
tus atque ararium curant regium: Hos
Turcæ *Deffadar* vocant. Persæ supre-
mos duos Cancellarios, qui Arfaciæ
sunt, *Mordar* vocant: hi leges, decreta,
& literas regias scribunt, alter sigillum
tenet, alter subscribit Regis nomine.
Ibidem iudices duo, quos *Caddi* Turcæ
appellant, in litibus omnibus & con-
troversis civilibus jus reddunt: in cri-
minalibus questio & testium examina-
tio ipsis commissæ est, quæ diligenter in
libello conscripta, quem *Sigil* vocant,
Sultano urbis præfecto tradunt, qui
latam postea sententiam more gentis
exequitur. Quæ in regia hac urbe ma-
gistra-

gistratum & munerum ratio est, eadem in aliis urbibus observatur: omnia tamen à nutu & voluntate Regis dependent. Præcipua autem in regno Persiæ officia, hæc fere nomina habent, Scha, Miriza seu Mirize, Chan & Sultan, Mordar, Destardar, Caddi, Mustædini, Calife.

Video ab aliis quoque mentionem fieri *Hacom* & *Darogæ*; quorum hic veluti prætor est urbanus.

VI.

*Potentia & opes hujus Regni
Persici.*

Regis Persarum potentia ex eo primum potest æstimari, quod tam vastum terrarum spatium, tot provincias, tantas urbes possideat; & ut testatur Petrus del Valle, hodie regnum hoc pateat pene ab Indo flumine usque ad Euphratem; & in latitudinem circiter viginti gradibus inter Austrum, atque Arctum. Secundo ex opulentissimis mercibus quæ in Regno illius proveniunt, præsertim serico, cujus copia & bonitas incredibilis videtur.

Communis est opinio omnium (inquit Minadous lib. 2. de Bello Turco-

Persico) qui rerum Persicarum noti-
 tiam habent, sub Tamasi imperio quin-
 que auri miliones annuos vel circiter
 in Regni ærarium collatos fuisse : ipse
 autem singulari usus stratagemate, lon-
 ge maiorem eam summam effecit, ut ad
 octo miliones accederet. Edixit enim
 severissime, ut omnis generis monetæ
 duplo quam ante precio vānirent, &
 passim ab omnibus eo valore expende-
 rentur & acciperentur : suis quoque
 militibus ea pecuniæ æstimatione sti-
 pendia solvit. Sub hoc autem Rege re-
 ditus annui, ut communis fama est,
 duos auri miliones vix excedunt. Non
 enim ea in Mahemete acquirendarum
 divitiarum est industria, quæ in Tama-
 so fuit : Neque eadem ipsi quæ Tamaso
 à subditis præstatur obedientia. Hæc
 autem ærarii diminutio partim inde
 procedit, quod tot opulentæ ditissimæ-
 que regiones huic imperio à Solyma-
 no aliisque Turcarum Imperatoribus
 ademptæ fuerunt ; & imprimis Meso-
 potamia ; Assyria & Ergirum ; partim
 etiam quod tributa à Georgianis &
 aliis regni subditis non persolvuntur.
 Hæc ille.

Verum quum satis constet superio-
 rem Regem Aban, non modo hæc
 omnia recuperasse, sed & provincias
 opu-

opulentas imperio suo adjunxisse, ut *Lar, Candahar, Harmuzium*, alia: par est credere ingentem Thesaurum quotannis in ærarium illius inferri.

Vt autem melius appareat quibus modis Rex Persiæ Abas, immensas opes in ærarium suum derivarit, operæ precium me facturū existimavi hic inferere memorabilem locū è commentario Petri del Valle, qui in commentario suo de condicionibus Abbas Regis Persiæ ita infit. Regi valde placet aurum: quantumque aliunde in ipsius Regnum infertur, id universum sibi sumit, iusto illius pretio persoluto, & ex illo efformari curat grandia vasa, magni quidem ponderis, sed levis operis, quorum copiosissimam habet suppellectilem & grandissimi valoris: quæ secum ducit, quocunque movet, atque adeo in castris, tum ut illis utatur & regiam magnificentiam ostendet in publicis conviviis secundum regni consuetudinem, extraneis qui magno numero ad aulam ipsius solent accurrere: maxime vero ut necessitate urgente, quam minima jactura illud convertere possit in nummos. Et quia, inquit, supra facta est mentio, de commerciis quæ ipse Rex exercet, ob quæ ab aliquibus, qui minus rationes illius in-

telligunt, accusatur animi vilis & ab-
jecti, non possum onittere hæc ab ipso
consulto fieri & quidem salutari regno
suo consilio, atque adeo maxime ne-
cessario. Solent continuo provincie
illius frequentari à numerosissimis Ca-
ravanis, ut vocant, sive numero mer-
catorum qui ex India, Tartaria, & altis
longinquis regionibus, merces varias
adducunt immensa copia: & tantus
est mercium numerus ut difficillime re-
periri possint mercatores, qui universas
emant; nam exempli gratia interdum
adveniunt trecenti cameli onusti pipe-
re; aliquot centeni cameli onusti Tur-
bantis; atque ad eundem modum plu-
ribus mercibus exoticis: ita ut aliquot
millia camelorum quotannis adducan-
tur, & omnimodæ merces immenso
numero: quas & minutatim vendere
mercatoribus longum, & magnæ ex-
pensæ foret. Quare Rex ut hisce in-
commodis obviam eat, & merces exoti-
cas universas simul emit, & in regno
suo natas aut vendit aut evehendas cu-
rat, magno tam exterarum quam suo-
rum commodo: contrahitque cum ex-
teris pro immensis summis, eisque sol-
vit partim nummis, partim mercibus
Persicis, aut etiam exoticis quas sibi
comparavit: ita ut exteri brevi tem-
pore

pore absolvantur; & regnicolis quam optime necessaria subministrentur. Quare nulli fas est cum exteris contrahere, antequam ministri regis, ad id deputati, merces lustraverint: & aut illas in usum Principis emerint, aut refuterint, facta aliis easdem emendi facultate. Cogitur quoque Rex in regno suo, aliam mercaturæ formam inire: nam quum universi pene illius redditus, promanent è terris quas possidet ad modum privatorum (nam pauca sunt in regno illius tributa aut vestigalia, aut saltem non magni momenti) fructus qui ex iisdem ad ipsum perveniunt, (postquam aula ipsius abunde fuerit provisum, & militibus itidem quibus illos elargitur justo precio, stipendiorum loco) aliis, quibus opus est, vendit. Necessarium quoque est ut venundet fruges terrarum, quas infinito numero possidet in omnibus Regni sui provinciis, proportionem vere regia. Præterea cum militiæ illius robur consistat in numerosis equitibus; quibus sane Turcis præcellit & numero & velocitate; plurimos equos solet alere & propagare, quos aut bene de se meritis donat, aut militibus suis stipendiorum loco venundat. Merces quoque quæ in Regno illius proveniunt, ingenti quidem

numero, sed parce in singulis locis, uti gossypium & sericum, quorum pene singuli oppidani in universis urbibus aliquantum colligunt, à nemine coadunari præterquam ab ipso possunt, insigni opportunitate & compendio exterorum mercatorum; qui hoc pacto ingentem copiam, & aliquot navium interdum onera (uti Anglos & Belgas facere satis constat) brevi tempore ab ipso Rege possunt comparare; & suorum quoque levamento, quibus nihil necesse est, urbes suas egredi & merces suas cum molestia & sumtu alio traducere. Hæc ille.

Verissimum est quod scribit de aureis vasis, nam accepi à quodam nostrate tantam eorum in aula usurpari atque exponi in solemnibus conviviiis copiam, ut spectatores obstupesciat. Postem ad eundem modum meminisse contractuum, cum Anglis atque Belgis initorum; sed hæc pervulgata sunt. Narrat quoque nolter anno c1510cxxxiii dum ibi versaretur, à Chane Schiras Regi Persarum fuisse oblata quadringenta sexaginta quinque millia florenorum in parata pecunia; quadraginta & novem amphoras ex auro absoluto; & duas supra septuaginta & argento; præter alia quamplura magni pretii,
quæ

quæ à trecentis quinquaginta Camelis
vehebantur.

Accepi ab eodem & catalogum præ-
cipuorum Ducum, & quantum equi-
tum numerum possint adducere, atque
servitiorum :

Eman-Couly Chan Schiraz &	
Gorgestan præfectus	25000.
Daud ipsius frater Chan alterius	
provinciæ	12000.
Isaghan Beeck militum supremus	
præfectus	24000.
Seffy Chan præfectus Bagdat &	
vicinæ provinciæ	15000.
Achmet Chan filius Alou Chan	15000.
Goeslerot Chan præfectus Ara- bestan	10000.
Kasah Chan præfectus Schyrvan	
& Saumachi	12000.
Mahomet Chan præfectus Gen- giæ sive berdes	8000.
Percker Chan præfectus Gorsiltā	10000.
Emir Goene Chan præfectus Yre- vvan	20000.
Haslan Chan præfectus Hrey vel Ere	10000.
Assur Chan præfectus Mervvan	12000.
Mauvveser Chan	10000.
Gusserof Chan præfectus Farabad	
in Media	15000.
Hamfā Chan præfectus Darab	7000.
Seffy-	

Seffy-Couly Chan fil. Eman. Cou.

ly præfectus Harmuzy 16000.

Dergagolie f. Gangia Aly Chan

præfectus Candahar 4000.

Baha. Vdeur Chan, iudex; 6000.

Etaman doulet supremus Vezi-

rins 17000.

Zedder supremus Cadiorum 12000.

Samoen Ducibus major 18000.

Hussen 19000.

Gussieroft Mirza præfectus pro-

vinciæ Tauris 12000.

in universum equites 309000.

Peditum autem supremus præfectus est Mir Fatta, qui sub se habet quadraginta quinque Subbassas sive Tribunos militum quibus singulis, centum aut ducenti atque etiam plures pedites parent.

Aly Beeck præfectus Subbassarum

præest 12000.

Callack Beeck præfectus manci-

piorum regionum 12000.

Chiaus Beeck præfectus manci-

piorum 8000.

Othâr Beeck prætor Ciolfalino-

rum 4000.

Nazer Beeck supremus machina-

rum præfectus 4000.

in universum pedites 40000.

Tem-

Tempore autem Codabendæ scribit
Minadous; educi potuisse ex Hispahan
& territorio illo subdito equites 8000.

Bargo 2000.

Castan 4000.

Seva 1000.

Sultania 1000.

Calbin 12000.

Ardevil 1000.

Schiraz 8000.

Tauris 4000.

Com vero & Cuchiuc Tauris 2000.

Genge & reliqua pars Georgiæ 4000.

Reperiuntur (inquit) & alii maximo
numero, qui stipendia merent & qui
sponte militiam sequuntur. Omnibus
autem copiis hinc inde collectis nume-
rum 60000 equitum vix efficient, mo-
do ex locis, quos jam nominavi, debita
auxilia compareant. Quod si reliqui
Principes, qui hactenus contumaces,
in bello comparere noluerunt, subsidia
iusta mitterent, exercitus 130000 vel
140000 militum colligi possit. Ex qui-
bus apparet, postquam Abas Rex o-
mnes provincias ad obsequium redu-
xit, & Regnum tantopere auxit, quan-
ta facta sit equitum, peditumque ac-
cesso.

Scribit autem Leonclavius; apud
Persas esse tria genera militantium:

Primi

Primi vocantur ab iis *Turcomanni*, quorum ea est condicio, quæ vasallorum apud nos, quos feudatarios appellamus. Et sunt apud eos feuda perpetua, quæ à parentibus ad liberos & posteros devolvuntur, secius ac Turcis est in usu. Quoties igitur hi jussu Regis evocantur, eo cum equitum numero se Regi sistunt, quem ratione feudorum tenentur adducere.

Alteri dicuntur *Corizzi* vel *Coridschi*, qui stipendiis militant.

Et alia stipendia reapse non sunt apud Persas, quam quæ Græcis *σὺλφισα*, Romanis annonæ militares nominabantur; res nimirum ad alimenta pertinentes, cum equis, vestibus, armis, tentoriis, ceteris.

Tertii constant è copiis auxiliaribus, confœderatarum, finitimarumque gentium, Armeniorum videlicet ac Georgianorum qui religionem Christianam profitentur; in Persas propensi, Turcis infesti.

Denique uti à quodam nostrorum accepi, redditus annui Regis Abas æstimabantur trecentis quinquaginta septem millibus Tomannis; id est, si ad nostram monetam revoces, quatuordecim millionibus, ducentis octuaginta millibus florenorum: præter ea quæ

acci-

accipit à variis ducibus, terris & oppidis: nam summa illa quam expressimus maximam partem provenit ex serico & frugibus hortorum, quos Rex possidet, & minutis quibusdam portoriis, & locatione Caravan Seraiorum.

Teixera comparat Tomanum Persicum sedecim ducatis.

VII.

*Origo Sophinorum qui hodie Persia
imperant: è Leonclavio.*

Pater (inquit) Ismaëlis Sophini fuit Erdebil, quem Iovius & alii vocant Arduelem & Harduellem. Hoc illi cognomen faciunt à loco quodam Persiæ cujus dominus aut regulus fuerit: ipsum vero nomen ejus tradunt fuisse Secaider. Ajunt præterea sectatum fuisse vitam religiosam, instar eremitarum vel monachorum nostrorum. Ideoq; Sec interpretatur Spanduginus nunc abbatem nunc plebanum sive curatum. Ego vero in opinione mea persisto, diversa esse hæc nomina diversarum personarum, quorum unus fuerit Erdebil pater Ismaëlis, familia apud Persas natus illustri, ditionisque
cujus-

cujusdam regulus : alter Scheich Haidar, non princeps aut regulus, sed revera id, quod audiebat: nimirum Scheiche vel iman; quorum illud hominem religiosum gentibus illis significat, ab innocentia sanctimoniaque vitæ: hoc vero doctorem. Etenim ex opinione vitæ religiose ac duriter actæ consequutus aliquid apud vulgum autoritatis; tribus Mahumetis prophetæ sociis, E. bubekire, Omere, Osmaneque rejectis, Alim quartum prophetæ socium, ejusdemque consanguineum & generum sequendum in omnibus affirmabat, si salvi esse vellent. Docebat autem hæc & alia, quodam in oppido Persarum, cui nomen *Reza*. Fama novi doctoris, novæque disciplinæ, longe lateque didita, confluit ad Scheichem vel Imamen Haidarem ingens è Persia vicinisque regionibus hominum multitudo. Primus autem ex magnatibus & regulis *Erdevil*, non hanc duntaxat Haidaris sententiam doctrinamque probavit, verum etiam ex ejus præscripto se gerens, patrocinium causæ suscepit; eaque re multitudinis animos sibi mirifice devinxit. Ita nimirum aliàs quoque constat homines ingeniosos, novæ religionis usos prætextu, ad insignem potentiam pervenisse. Tantopere quidem

Erdevil

Erdebil, cetero qui non magni nominis opumve regulus, hac novi dogmatis professione crevit: ut ei filiam suam Rex Persarum Chasanes, quem à proceritate staturæ nominatum Vsun Chasan supra indicavimus, matrimonio legitimo copularer. Quippe filiam Martham ex Caterina Comnenia susceperat; Calvioannis nempe Comneni penultimi Trapezuntiorum imperatoris filia; quam Calvioanne mortuo frater illius David, ultimus imperator Trapezuntius, Vsun-Chasani dedit uxorem, ut ejus præsidio contra nimium vicinas & infestas sibi vires Sultani Muchemetis paullo tutior esset. Ex hac Vsun-Cassanis filia Martha natus fuit Erdibili filius Ismail. Vsun Cassanus autem moriens habuit successorem lacupem filium, qui vulgo ab historicis Iacobbeg, ab annalibus Sultanorum Sultan lacup appellatur. Is protectorem novæ sectæ sororium suum Erdebilem mirifice sibi suspectum, quod vereretur, ne regius affinis & tantæ multitudinis devotione fretus, sibi regnum eriperet, interfici curavit. Evasis crudeles avunculi manus Ismail admodum adolescens (ut plerique tradunt) octodecim id temporis annos natus: seque Martha matre comite, contulit

M

ad

ad amicum paternum Pircalem, regulum ditionis & castellorum quorundam ad mare Caspium, nunc Culzum Denizi Turcis, Beher Culzum Arabibus appellatum, quo clausum mare significatur. Istic educatus Ismail ex præscripto religionis paternæ, tandem extincto per venenum à conjugē datum Sultano lacupe avunculo domum reverti, paternæque ditionis hæreditatem, cum oppidis & prædiis maternæ dotis nomine sibi debitis, statuit adire.

Dominio paterno potitus, mox ulterius progreditur & ccc tantum militibus stipatus Somakian pene prodigiosum in modum occupat. Hinc copiis non parum adauctis & instructis, Tebrisiū extimam Persarum regiam, sese confert: eamque superato Rege Aluante Iacupis filio & successore, victor in potestatem redigit. Iterum cum Aluante congressus, non modo superior evadit: verumetiam ipsum, cum majori exercitus parte trucidat. Inde Muratem Chanem, Aluantis occisi fratrem persequutus, pari prosperitate superat. Is victus ab Ismaile, Bagadatim versus aufugit, hodiernam scilicet Babylonem, propter ruinas priscae Babylonis sitam. Victor urbem Sciras, armorum omnis generis officinam, à Tebrisi
xx die-

xx dierum itinere distantem cum victoricibus copiis adit & occupat. Ibi demum insigniter armavit suum exercitum. Postea negotium illi fuit cum Vlu.Chane Tatarorum Scheco, quem instructum exercitu trecentorum milium equitum, aggredi prælio non dubitavit: quo singulari virtute fortunaque victor evasit, hoste cæso vel in turba (quod alii tradunt) à suis oppresso suffocatoque. Tandem ad tot illustres de plurimis partas victorias, is felicitatis eximiae cumulus accessit; ut moriente in exilio Murate Chane, non modo Persici regni possessione, sublati æmulis, quiete potiretur; verumetiam vicinos quosdam populos ac præsertim Bagadatinos, in deditionem acciperet.

Ab Osmanidis ei Sophi cognomen tum & Kiselis Bassæ per ignominiam fuit inditum. Prius quidem ab Arabica voce *Sophi*, quæ lanam significat. Nam quum Mahumetani & præsertim Osmanidæ, more veteri, Tulipanto lineo subtilissimi operis caput involvant, nova hæc secta præcipit inter alia, ne caput fastu quodam lineis ejusmodi spiris ornent, sed ut tegumenta capitum è lana, non magni pretii conficiantur. Et quia lancum hoc tegumentum, quo præter aliorum Mahu-

M 2

meta-

metanorum utuntur, plicas habet duodecim, ab Arabica voce Enasser sive duodecim, etiam Enasserlary vocantur: denique quia tegmen hoc tantum rubro colore gestare solent, Kiselbassilary, veluti capita rubra.

*Origo & series eorundem Regum
è Texeira.*

XA sive Xequc Ismaël Sufii, erat filius Xequc Aydar, filii Sulton luneyd, filii Xequc Ebrahim, filii Xequc Aly, filii Xequc Muza, filii Xequc Sasy & in summa trigesimus nepos Morts Aly sobrini & generi Mahumetis. Quum Teymurlang Victo Turco Bajazete rediret in Persiam, adduxit plurimos captivos è Caramania variarum familiarum, quos in animum induxerat trucidare quando notabilis aliqua occasio sese offerret; & oppidum Ardevil ingressus aliquandiu ibidem subsistit. Vivebat in illo oppido Xequc Sasy, ob vitæ innocentiam & sanctitatem, in magno honore apud omnes illas gentes habitus; cuius fama & probitas Teymurem permovit, ut amicitiam illius summopere desideraret, & quum aliquoties illum visitasset, jam discessurus ultro obtulit illi ut ab ipso peteret quicquid illi placuisset: is propositi Teymuris

muris de trucidandis captivis gnarus, petiit illos sibi condonari, & illis impetratis, recepit captivos in suas aedes & vestibulis aliisque necessariis instructos remisit in patriam: Quo facto non modo horum, & amicorum qui in patria remanserant, animos tantopere sibi devinxit, ut continuo illis varia dona mitterent, eumque magno numero sæpissime visitarent: duravitque hæc benevolentia etiam ad posteros hujus Safy, atque adeo tertium ipsius nepotem Sultan Iuneyd: qui vixit tempore loonxa filii Kara Isuf: qui crebras hæc visitationes, & auctoritatem Iuneyd suspectam habens sibi ab illo timens, interdixit illi ne amplius se à tam multis visitari permitteret: Iuneyd hoc interdicto offensus, & graviora haud quaquam operienda ratus cum devotis suis movit ex Ardavel versus Diarbek: Ozun Azembek qui tum ibidem regnabat, excepit illum perbenigne, eique tradidit in uxorem filiam suam Kadijan Katun, quæ peperit illi filium Aydar. Consueverat autem Neque Iuneyd excursions inde facere in Gurgestan, sub prætextu religionis suæ, quam captivos cogebat amplecti; & in eo continuavit donec in Regnum Trapezuntiorum ingressus, & rege il-

M 3

lius

lius trucidato illud occuparet, eique filium Aydarem præficeret, qui & post patris obitum illud obtinuit. Evenit postilla ut Azembek de medio tolleret loonxa, quare Aydar ad Ardevilen est reversus, duxitque in uxorem filiam Azambeky & cognatam suam Alemxam, quæ ipsi peperit Aly Patxa & Xa Ismaël, qui natus fuit anno Hegiræ 892 Christi 1488. qui Sufy fuit dictus ob hanc causam.

Sectæ quidem Mahumetanorum sunt plures; duæ tamen principales: *Suny*, quæ Arabes & Turci sectantur, omnesque alii qui Alkoranum observant sine ullis commentariis aut expositionibus: & *Xyabys* qui Morts Aly sequuntur, uti Persæ & alii. Hujus secundæ erat Aydar, pater Ismaëlis, quem & filius est imitatus, tanto Zelo, ut illius causa, quum Persiæ regnum acquireret, inauditas crudelitates admitteret in adversarios. Et quia in lingua Persica communiter Sufy appellantur, qui relicto seculo, soli divino cultui vacant, huic ob insignem religionis zelum, à suis datum fuit nomen *Sufy*. Paulo ante ad eundem modum in Persia res novas fuerat molitus Hhalila, qui propterea quoque dictus fuerat Sufy Hhalila: ita ut Sufy non sit nomen proprium, aut

Regum

Regum commune, sed adjectivum, nam nullus Regum post illum id nomen sibi sumsit; sunt autem per totam Persiam plures Sufy, id est, religiosi.

Aydar anno proximo in regnum Xyruan ingressus à Rege illius Farrock Yassar, ope Iacubbek, fuit profligatus & cæsus, & duo filii illius in captivitatem abrepti, Sultan Rostanbek autem majore natu trucidato, Ismaëlem postea dimisit. Ismaël autem secessit in Gueylon, ibique substitit annis sex; videns deinde res Persiæ turbatas esse ab Akuyonliis, transit in Arzenion, ubi ad ipsum accurrerunt septem millia Caraniquorum, qui Sufy addicti fuerant, & familiis sive tribubus Estayalu, Xamlu, Takaluh, Versablu, Romlu, Zulkaderlu, Auxarkayar, Sufiah, Karaydak & plurium aliarum, qui illum sequuti sunt jam quatuordecim annos natum; & anno 1501 ingressus est Xyruan, & prælio congressus cum Farrok Yassar, qui Patrem ipsius occiderat, illum vicit & occidit, regnoque illius est potitus: anno proximo congressus est cum Alvvano in Naxaon, qui profugit, & ipse cepit oppidum Tabriz. Hac victoria potitus instituit Tadge, id est, Tulbantum rubrum cum

duodecim plicis ad memoriam duodecim filiorum Ozen filii Aly, qui sancti ab ipsis habentur, è quibus se ortum ferebat; atque inde originem habuit nova illa militum secta, qui Cazel Bax, id est, caput viride dicuntur, à Bax caput & Cazel rubrum.

Regressus deinde ad Arzenion impetum fecit in Regnum Zulkader; sed ipso absente Alvvanus obsedit Tabriz, sed Ismaële regrediente, fugit Alvvanus Bagadetum, & post biennium in Diarbek reversus ibidem obiit, anno 1503. Ismaël in Tabriz permanens, exercitum suum dimisit in Persiam contra Moradbekium; qui ingenti prælio ab Ismaëlis copiis profligatus, ipsi Persiam & Kermion vacuam reliquit anno 1504. Ismaël autem hibernavit in Kom, & copias suas misit sub præfecto Eliasbeck contra urbem Rey, quas Ozembek Gelohy Dux Kalat Ferus Kuh in itinere oppressit & profligavit. Ismaël hujus cladis nuncio accepto, quantocius persequitur Ozembekum, verum ille se recepit in Feruz Kuh, locum à natura atque industria munitum; quare illum obsedit Ismaël & quum aliter non posset, rupto aquæ ductu per quem obsessi aquas accipiebant, coëgit ad deditio-nem, postquam unum mensem circa locum

locum cum exercitu hāssset : petiere
tamen brevi illo tempore circiter tri-
ginta hominum millia. Movit deinde
Ismaël versus Korason ; interea autem
Rex Mahamed Karrahy coactis aliquot
militum vexillis interceptit Yazd ; sed
Ismaël reversus illum licet fortissime se
defendentem , tandem urbe potitus,
cepit & vivum jussit concremari , an-
no 1506.

Hinc Xyras profectus edictum pro-
mulgavit, ut universi qui prælio contra
patrem suum interfuerant , occideren-
tur , quo factum est ut triginta aut qua-
draginta millia hominum cæderentur.

Anno autem 1509 dum ipse hiber-
naret in Taron, discessit Sultā Ozem
Mirza Rex Karason , occupavitque Re-
gnum illius Xaybek Khon Vzbekius,
& defuncti Regis liberi fugerunt in
Hyerak.

Ismaël adunato exercitu movit ver-
sus Rumestan sive Turcos, & Mahamed
Khon Estayalu in præfectura Diarbek
confirmato ; anno 1511 petiit Bagadad,
cui Barhyeck imperabat , qui profugit
ad Turcos ; & Ismael illam urbem ce-
pit , pluribus suorum antea amissis in
transitu fluvii Tigridis. Hinc digressus,
subjugavit Kufistam , sive Susam Af-
sueci quondam regiam ; & media hye-

M 5

me

me petiit Xyruan, Baku & Darband
atque illas expugnavit anno 1512.

Deinde profectus est ad Karason con-
tra Xaybekkhon, qui adventus illius
gnarus, copias suas contraxit in Mar-
vvo; sed prælio congressus cum Ismaë-
le, & vitam & regnum amisit.

Obiit eo anno Bajazetes Turcorum
imperator & successit illi filius Selimus;
Ismaëli autem anno 1514 natus est filius
Xa-Thamas: anno autem 1515 duxit
Selimus copias suas versus Arzenion:
Ismaël tum erat in Hisphaon metropo-
li Hierack, & inde venit Chalderon;
ubi cum Selimo congressus, profligatus
fuit & quinque millia suorum amisit;
fugitque Tabriz atque inde ad Gazin:
Selimus vero Tabriz potitus, tantum
quindecim diebus ibidem substitit &
regressus est Amasiam: hoc anno fuit
in Diarbek à Cazelbaxiis trucidatus
Sultan Morad; & caput illius Ismaëli
oblatum. Anno proximo cepit Selimus
Kemah arcem munitissimam & pro-
vincias Aladaolet, & Zulkader & Ha-
leppum in Syria, & anno 1517 subjuga-
vit Damascus & Aegyptum, & anno
1518 Mesopotamiam hodie Diarbek
subjugavit; obiitque anno 1521 succes-
sitque illi filius Suleyman.

Leonclavius ex Annalibus Turcicis
notat

notat Selimum obiisse anno 1520.

Ismaël quoque postquam Persiæ imperasset annis viginti anno 1525 ætatis suæ trigésimo octavo. Quatuor ipsi erant filii, major natu Xa. Thamas, secundus Aleas seu Eliás Mirzah, tertius Som Mirzah, quartus Barhon Mirzah. Xa. Thamas autem illi successit. Qui aliquot bella gessit, præsertim cum Turco. Regnavit autem tribus & quinquaginta annis, obiitque anno 1576. duos reliquit filios Xa. Ismaël & Mahamed cæcum; successit illi Xa. Ismaël: verum postquam tantum unum annum & decem menses imperium obtinisset, discedens illud fratri suo Mahumeti cæco reliquit anno 1578.

Mahamed tenuit regnum septem annis, & moriens anno 1585 reliquit illud filio suo Xa. Abas, qui hodieque (inquit Texeira anno 1608) illud possidet, & jam possedit annis tribus supra triginta: Quo tempore varias suscepit expeditiones, imprimis famosam illam anno 1594 in provinciam Gueilan, quæ rebellaverat; nam cum viginti millibus equitum quam celerrime profectus quem ad fluvium latum & satis altum accessisset, & indigenæ cymbas omnes subduxissent ut moram injicerent, sine mora in aquas insiliit & reliquæ copię post

post ipsum ; in quo & ipse summum
vitæ discrimen adiit & quatuor millia
suorum amisit ; perfectum tamen ea
celeritate ut provinciam brevi ad offi-
cium cogeret. Evertit Regem Laræ &
regnum redegit in provinciam. Tau-
rin quam Turci ab avi illius tempori-
bus possederant , eripuit magis astu
quam armis.

*Eadem origo & successio è commen-
tario Petri della Valle.*

Abbas, cui secundum antiquam
consuetudinem Regum Persiæ , dant
titulum *Sciab* , id est Regis , *Schiah-
Abbas* itaque est filius ;

Chodabende Muhammed Regis, fra-
ter Germanus Ismaëlis ii regis & filius ;
Tahamasp Regis, filii,

Ismaël I. Regis , non modo primi
illius nominis inter Reges Persiæ, sed &
familie illius quæ hodie Persiæ imperat,
& qui primus armis propagavit & ob-
servari in Persia fecit sectam Mahome-
tanam, quam ipse sequebatur, quam
vocant Siaiti. Et quia à populo judica-
batur esse vitæ sanctæ & religiosæ, ob-
tinuit nomen *Sofi* , quo designatur ho-
mo res mundanas spernens ; licet vo-
cabulum *Sofi* proprie significet electum,
aut lanceis vestibus amictum ; utraque signi-

significatione optime conveniente personis vitæ religiosæ & probæ, qualem se volebat videri. Erat porro hic filius,

Haider Sultani aut principis, qui à quibusdam nostrorum scriptorum vocatur Sceich-Haider: quia vitam religiosam profitebatur inter homines sectæ suæ; & quia erat caput gentis sive populi; utraque enim significatione accipitur nomen Sceich, licet proprie notet senem. Ab aliis nostrorum perperam appellatur Ardeuel, quum Ardebili deberent dicere, id est, Ardebilitam, erat enim dominus oppidi Ardebil; hic fuit filius

Guineid Sultani, filii

Ibrahim, id est, Abrahami, filii

Choagiæ Aly, filii

Musæ, id est, Mosæ, agnominati Sadeddin, id est, Primatis legis; filii

Sofi Eddin Is hac, qui primus in Persia recuscitavit sectam Sciaitorum; agnominatus propterea Cutb' el Eulia, id est, Polus sive vertex sanctorum, licet vix talis esse crederetur.

Atque porro genus deducunt ab Aly & Fatima filia Mahumetis.

Notat idem. In Genealogia horum Regum, crebro reperiri adjunctum titulum *Imam*, præsertim iis qui Mahumeti propiores sunt, quæ vox denotat

pro-

proprie Pontificem. Turci autem, qui sectam Sonnitorum sequuntur, vocant Imam omnes ministros templorum suorum, sive Meschitarum: verum Persæ & Sciaiti hunc titulum non solent attribuere, nisi duodecim descendantibus à Mahumete; (qui non fuerunt fratres, aut filii Huslein, uti Vbbo Emmius perperam existimavit, sed pater & filii successive, quorum & Huslein unus fuit, & omnium primus Ali;) quia credunt, (in eo quoque à Turcis diversa sentientes) hos successive fuisse primates superstitionis suæ testæ. Atque adeo eorum ultimum hodieque superstitem à Deo occultari, cujus Rex Persiæ, tanquam Rex & ex eadem stirpe propinquissimus, in mundo sit Vicarius.

Xa. Abas tres habuit liberos mares *Sufi-Mirzam*, *Codabendan* & *Imanculi*. Quorum primogenitum *Sufi-Mirzam* adolescentem magnæ spei, trucidari fecit, hac occasione uti narrat Petrus delle Valle.

Sofi-Mirza, inquit, revelavit parenti conjurationem, quam quidam contra ipsum moliebantur, atque eo tum gratiam meruit à patre; verum postea, quum eadem molitiones ab aliis fuissent institutæ, non modo illas celavit, sed

sed ætate jam maturior easdem videbatur fovere, & favorem populi anxie captare, & patri non raro ob leviculas causas irasci, neque satis dissimulare spes suas: atque etiam facere, ea quæ Pater prohibuerat.

Quare Pater vitæ suæ metuens, certo die, quo Astrologi magnum ipsi discrimen imminere denunciabant, filium mandavit occidi; persuasus ab iis quibus plurimum deferebat, id publicæ quietis interesse.

Chodabendam autem secundò genitum, qui magnos spiritus gerebat, alia occasione jussit excæcari. *Chodabenda* (inquit idem) *Mirza*, juvenis jam adultus & uti apparebat, arrogantior, à Patre arctius habebatur. Accidit autem ut Rex juberet occidi illius gubernatorem, quia audacius & insolentius aliquando pro filio apud patrem intercesserat: metuens ne filius ab illo magis instigaretur ad ea ordiendâ, quæ cum publica calamitate haud dubio forent conjuncta. *Chodabendas* hac cæde efferatus, parenti audacissime etiam discincto gladio insultavit, atque malum est minatus: Placatus tamen tum Rex in speciem quidem; verum à *Ferrabad* movens versus *Spahan*, filium in itinere jussit excæcari, ut illum à suc-

cessionem

cessione Regni excluderet; quod tamen calido ferro ut solent apud Persas, ita factum, ut non penitus omni videndi facultate privaretur.

Imanculi tertio genitus patri per omnia obediens, in Regni spem ab ipso fuit educatus.

Habuit & *Xa-Abas*, è primogenito nepotem *Suleimanem Mirzam*, quem lumine quoque fecit privari quum in procinctu esset, ut cum maximis copiis versus Candahar moveret, & minorem natu filium secum duceret: ne nepos hic se absente, novas res moliretur; conscius populum Persicum semper novarum rerum esse appetentem; idque sibi vel maxime metuendum, quum tam longe à regia & extra regni limites excedendum esset.

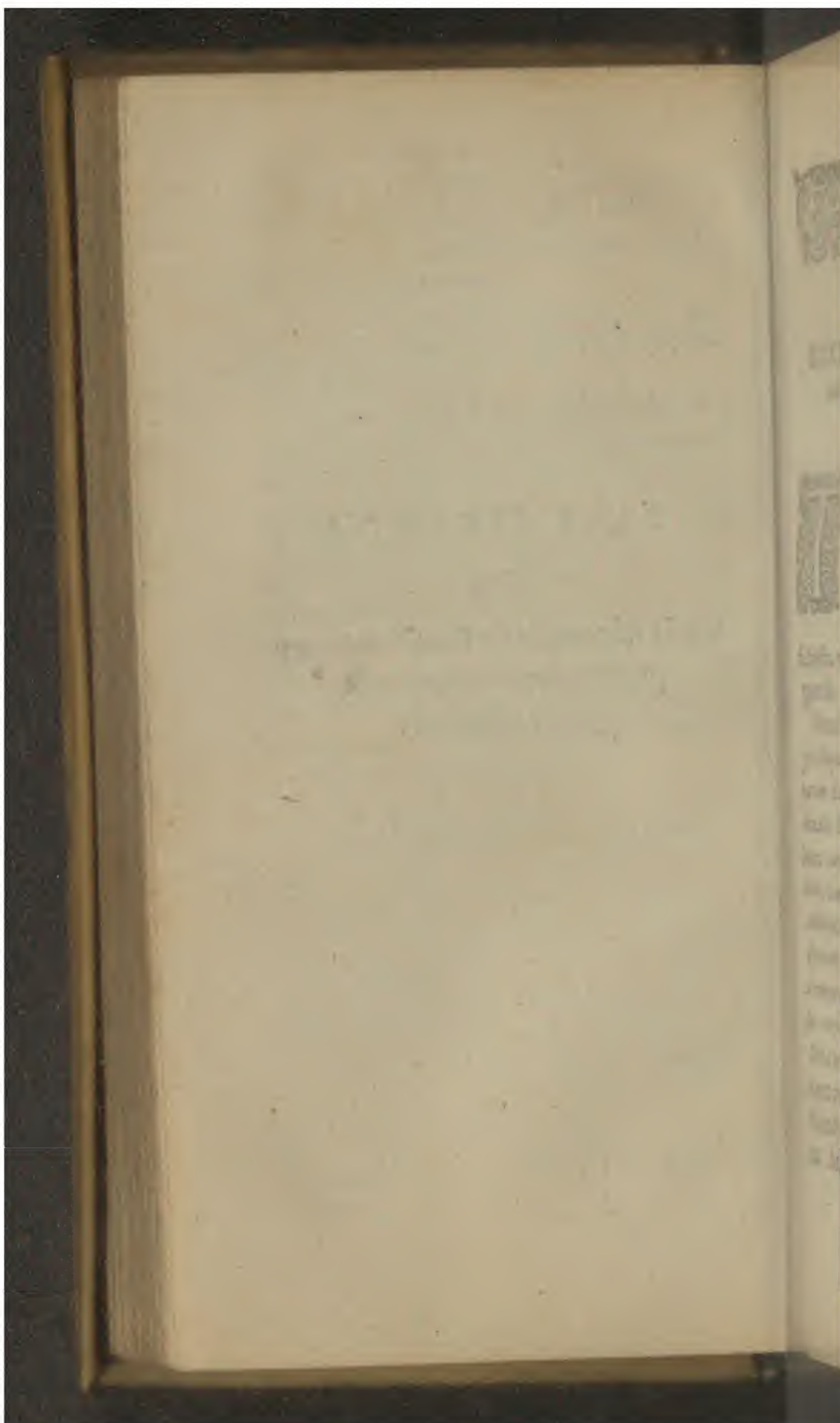
VIII. *Titulus sequitur pag. 350.*

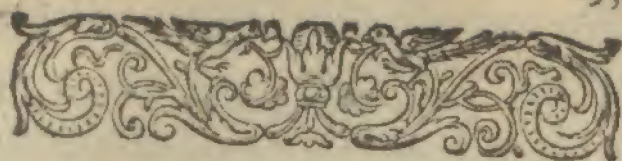
P A R S

PARS SECVNDA

Qua

Varia itineraria in Persiam & per
provincias Persiæ com-
prehenduntur.

I.

EXCERPTA EX ITINE-
rario Iosephati Barbari, quæ
Persiam attingunt.

T Harsum (inquit) egregiam urbem appulimus ; ea Dulgado paret , qui fratrem habuit Sessicarum nomine : Regio vero Sultani imperio subiecta est , licet Armeniæ minoris pars sit.

Nota è Leonclavio: *Provincia sive regio Dulgadir, à nostris partim Anadoule, partim Aladoule dicitur. Turcici vero Annales Dulgadiris nomen regioni tribuunt, cuius princeps ab iis dicitur Aladeule. Limites ditionis, Cappadocia montibus inclusa tunc temporis erant, versus Syriam Halepo: versus Persicū imperium Armenia minor: versus Turcicum Amasia: versus Carmaniam, Adana & Tarsus.*

Urbs tria milliaria in circuitu cōtinet, in eam pons lapideus per fluvium, quo fere undiquaque cingitur, aditum præbet. Arcem habet amplam ex lapide

N 2

egre-

egregie constructam, urbs in colle parum edito posita.

Inde unius diei itinere *Adena* est (Leoncl. *Adana*) amplissima urbs, quam itidem fluvius spaciosus alluit, pontem lapideum habens XL passuum, arcibus distinctum. *Adena* & vicina regio gossypino abundat, Sultano subjecta est, licet in Armenia minori sita sit.

Nota è Leonclav. *Fluvium qui utramque urbem alluit veteribus fuisse dictum Cydnum, nunc Turcis Carasu, ab aqua profunda nigro admodum colore.*

Multæ passim arces, oppidaque destructa & devastata ad Euphratis usque ripas cernuntur, hunc fluvium nave Turcica, qua XVI Imperatoris equi vehabantur transivimus. Ad alteram ripam Armeniorum pagi sunt ubi pernoctavimus: superato fluvio proxima urbs sese obtulit *Orpha* nomine, quam *Edeßam* quondam vocatam volunt, *Asambeo* paret, & administratur à fratre illius *Balibecho*. Non ita pridem imprimis floruit, sed destructa maiore ex parte à Turcis, cum *Asambæus Bir* obsidione destineretur.

Inde ad radices montium delati *Merdinam* urbem pervenimus, ad quam aditus per scalas patet, cujus gradus lapidi incisi magnitudine pedum quatuor,

tuor, per milliare Italicum se extendunt. In summitate porta est, qua per longam plateam in urbem itur; mons undique fontibus aquæ dulcis est irriguus; in ipsa urbe alius est mons præceps, arcis firmissimæ vicem gerens, ad quem similiter per scalas & gradus ascenditur, ædium parietinæ sunt pro muro & civium frequentia, qui serico & gossypio quæstum faciunt.

A Merdina sex dierum itinere pervenimus ad oppidum *Affauchiph*, Aslambeco parens: sed prius ad dextram frequentes visuntur specus & antra in parvo quodam monte excavata, & hominum habitationi destinata; ad sinistram autem mons cui urbs imposita est: non incelebre emporium, sesqui milliare ambiens, continens egregia ædificia & nonnullas Moscheas. Adjacet lacus & fluvius Sert olim Tigris præterlabitur sublicio ponte stratus.

Hoc monte superato, iter ducit per planiciem, paucis collibus distinctam neque altis neque asperis; bidui itinere quasi versus Orientem, ad urbem *Sairt*. Quæ triangulari forma constructa, ab una parte castello multis propugnaculis cincto, defenditur, cujus muri ex parte conciderunt: ambit tria millia; incolis frequens, ædibus templis,

& eximiis fontibus ornatissima duo magni & rapidi amnes transeundi sunt, quorū unus vocatur *Betelis*, alter *Isan*. Atque hactenus extendit se Armenia minor.

Nunc regiones quæ Tauro subjacent subeundæ sunt, qui à ponto Euxino oriens juxta Trapezunta, pergit versus ortum ad Sinum Persicum usque. Hunc primum attingentibus sunt obvii altissimi & asperi montes, à Curdis habitati, qui idioma usurpant à vicinis diversum, & crudelissimi sunt latrones, habitant enim castella editis jugis & asperis clivis inædificata (sed plurima jam ob latrocinia à principibus sunt excisa) ita ut vix quisquam viatorum manus illorum possit effugere. Cujus ipse experimentum cepi: nam quum iv April. 1474. ex urbe *Chexan*, (quæ paret vasallo cuidam *Assanbei*) mane essemus digressi & vix medii diei iter confecissemus, in præcipiti clivo Curdi hi impetum in nos fecerunt, ita ut Legatus *Assambei*, & aliquot meorum caderent, ipse vulneratus ægre effugerem. Tertio die ingressi sumus urbem *Vastan*, pene dirutam, populo infrequentem & vix ccc focis constantem. Inde bidui itinere distat *Choy*, itidem pene diruta, & tantum cccc focorum.

Quum

Quum ad finem montis Tauri venissem, alio ductore usus triduo perveni Taurisium; veteribus Ecbatanam & Mediæ caput.

Meminit deinde *Soltania*, quæ olim nobilis urbs fuit, nullo tamen muro cincta, sed castello munita, cujus murum quoque disiecti fuerant: oppidum est satis amplum, quatuor millia ambiens, nec infrequens, fontibus abundans: A Sultania versus Schiras proficiscenti, primo fit obvium exiguum oppidum *Culperchean*, sed quod olim grandius fuisse, plures parietinæ faciunt fidem; capit duo millia & circiter quingentos focos.

Inde quoque adivimus urbem *Spahan*, ea vallo è cespitibus & fossâ undique circumdata erat; & ambitu suo quatuor milliaria cõplectitur, & si suburbana annumeres circiter decem, in quibus tam pulchra ædificia visuntur, quam in ipsa urbe. Intelligebam autem illam cum numerosis incolis abundaret, bellicosus & imprimis opulentis, non raro Regibus suis minus fuisse obsequentem; & circiter viginti annis ante illud tempus, quum Giausa rerum in Persia potiretur, rebellasse, ideoque illum militibus suis imperasse ut singuli singula capita ad se deferrent, unde

N 4 maxi-

maxima strages in oppido fuerit facta ; ita ut vix sexta illius pars tum habitaretur. Multæ visuntur in illa antiquitates & pulcherrima opera : inter quæ eminet stagnum quadratum, aquæ limpidissimæ & pulcherrimæ potari ; in ambitu illius sunt variæ columnæ , variæque officinæ mercatorum ; quæ noctu septo clauduntur ad mercium securitatem. Sunt alia plura ædificia admiranda , quæ prætereo ; unum addo, etiamnum ad centum quinquaginta millia animarum in oppido & suburbiis numerari.

Venimus deinde & *Cassanum*, oppidum populosum, in quo plurimi panni & alia fiunt è serico & gossypio ; muro cinctum est, ambitque circiter tria millia ; habetque præterea plura & ampla suburbia. Adivimus & *Comum*, oppidum non satis bene ædibus instructum, quod sex millia ambit, muro cinctum ; oppidani colendis agris, & vinetis imprimis vacant ; plures hic visuntur horti, in quibus nascuntur optimæ melones ; quarum quædam pendunt xxx libras, carne candida & suavi instar sacchari ; focorum numerat viginti millia.

Pergentes inde offendimus *Iesdi* oppidum artificibus habitatum, qui sericos pannos texunt : muro cincta est, qui

qui ambit circiter quinque millia. Suburbia habet ampla. Plerique autem incolæ sunt textores, maxima enim optimi serici copia huc adducitur, à Strava, Azi & provinciis versus Zagatayum & mare Caspium sitis ; ita ut hinc longe optimi panni serici petantur.

Haftenus quidem viam sequutus sum versus Notum; regredior jam ad orientem : & primo dicturus sum de *Sciras*, quæ postrema est Persiæ ciuitas versus ortum ; maxima ciuitas & quæ cum suburbiis ambit circiter viginti millia ; populo frequentissima, maxime mercatoribus; quia omnes qui ab Ere, Samarcand & aliis partibus orientalibus Persiam petunt, hanc transeunt ; Assambeus cinxit illam vallo è cespitibus aggesto valde alto & spisso, fossaque; templa habet pulcherrima & ædificia affabre facta : numerat supra ducenta millia animarum.

Ab hac extra Persiam itur ad Ere, oppidum provinciæ *Zagatai*, & parens filio Sultani *Eusech* : amplum quidem sed tertia parte minus quàm *Sciras*. Hinc iter prosequentibus versus boream, per solitudines & steriles terras, atque aquarum inopes, præterquam in puteis quibusdam industria factis, quadraginta dierum itinere venit *Samarcanda*

N 5

dam

dam in eadem provincia Zagatai sitam, amplissimum oppidum & populosum: nam per illud eunt redeuntque mercatores Cini, Macini & Cathaenses: quorum provincias non vidi, sed intellexi Cinos & Macinos grandes provincias occupare & idololatrias esse.

Qui autem à Taurisio petunt sinum Persicum, illis iter est per oppidum *Cuerch*, exiguum quidem sed opportuno loco situm.

Redeuntibus ab Ormuzio iter est per *Lar*, insigne & magnum oppidum, atque emporium: numerat circiter duo millia focorum. Hinc transitur ad *Siras*; atque inde ad *Camaram* magnum pagum, juxta quem visitur mons rotundus, & circiter sex passus altus, cujus vertici complanato, quadraginta columnæ superstructæ sunt, quas vocant *Chilminar*, id est, quadraginta columnas; singulæ sunt altæ viginti cubitos, & crassæ quantum tres viri completi possunt: quædam illarum jam conciderunt; satis apparet fuisse pulcherrimum ædificium: solum autem unum est saxum, cui figuræ hominum insculptæ videntur, mole pene gigantea: & supra omnes imago intra circum, qualem Deum patrem solemus fingere, quæ orbem in manu habet, & sub illo

illo longe minores figuræ; & porro imago hominis arcui innixi, quem Salomonem esse volunt; inferius adhuc longe plures videntur, quibus alius superstat qui mitram papalem videtur gestare, & manu elevatâ atque apertâ cæteris benedicere. Ulterius videtur imago equitis robusti, quem Samsonem interpretantur; post quem sequuntur plures longis capillis & Francico more vestiti: & similia.

Inde bidui itinere venit ad villam *Thimar*: & rursus biduo ad alteram ubi matrem Salomonis sepultam fabulantur. Et rursus triduo ad villam *Dehebeth*; tum biduo ad *Vargau* olim magnam & pulchram urbem; numerat hodieque mille focos: & quatruiduo ad villam *Dester*: triduo ad *Tasfen*; denique unius diei itinere ad *Tasden*. Hinc venit ad exiguam villam *Meruth*; & bidui itinere ad *Gnerden*, ubi habitant *Abraïni*, sive ab Abrahamo originem ducant, sive religionem illius sequantur.

Inde biduo transitur ad oppidum *Naim*, circiter quingentorum focorum; & iterum biduo ad villam *Naiſtan*; & porro biduo ad exiguum oppidum *Hardiſtan* circiter quingentorum focorum. A quo ad *Cassanum* superest
iter

iter tridui : & itidem tridui à *Cassana*
ad *Comum*.

Ab *Como* unius diei itinere venit
Savam, mille focorum. Tridui itinere
à *Sava* jacet exiguum oppidum *Eucharis*
& alterius tridui *Soltania*.

Idem iter à *Taurisio* ad provincias
quæ mari Caspio adjacent versus or-
tum, quæque *Zagatayo* annummeran-
tur, ita designat.

A *Taurisio* ad *Soltaniam* vii die-
rum iter.

A *Soltania* ad *Euchar.* iii. dier.

Ab *Euchare* ad *Savam* iv. dier.

A *Sava* ad *Coim* vel *Koim* exiguum
oppidum vi. dier.

A *Coi* ad *Rhei* parvum itidem oppi-
dum atque infrequens iii dierum.

A *Rhei* ad *Sarri* exiguum oppidum
oppidum totidem.

A *Sarri* ad *Sindam* minutum oppi-
dum iv.

A *Sinda* ad *Tremigam* parvum op-
pidum iv.

A *Tremigan* ad *Bilan* sex dier.

Sequitur deinceps *Strava*, à qua se-
cta *Stravainorum* nomen accepit ; op-
pidum situm est ad mare Caspium loco
insalubri, frumentique inope, unde
fere oryzam hic mandunt. Iacent &
alia loca ad dictum mare, uti *Lahazi-*
bent

bent & Mandradan, aliaque; in quibus præstantissimum sericum colligitur, quod reliqua universæ Persiæ dicitur superare.

Idem quoque iter à Trapezunte ad Taurisium ita designat: A Trapezunte iter instituentibus versus Notum, proficiscendum est per montes & sylvas inhabitatas, ubi occurrunt aliquot villæ & exiguæ arces. Prima arx alicujus nominis est *Baiburth*, in valle sita, undique montibus conclusa, bene murata & munita, solo sæcundo, numerat circiter mille quingentos focos, dominum agnoscit Assambeum. Ab hac quinque dierum itinere venit *Arzingam*, magnum olim oppidum, nunc maxima parte dirutum. A quo ad Euphratem nominatissimum fluvium sunt duo milliaria, transitur hic lapideo ponte xvii arcuum. Deinceps occurrit castellum *Carputh*, quinque dierum itinere ab Arzinga; in hoc tum agebat uxor Assambeï, filia imperatoris Trapezuntii Despinacarum dicta. Tum castella *Moschont*, *Halla* & *Thene* bene munita, & circiter quingentorum focorum singula, quæ magnum flumen præterlabitur haud longe à *Carputh* descendens. Incolæ hujus districtus appellantur *Coinari*, id est, pecuarii. Hinc moventibus
versus

versus ortum, obvium fit castellum scopulo *Pallu* insidens, circiter trecentorum focorum; præterlabitur fluvius. A quo ad eandem plagam quatruidi itinere venit ad castellum *Amus* in solo male culto.

Transitur deinceps in Turcomaniam, quæ olim Armenia major dicebatur: indigenæ illius hodie dicuntur Caraculu, id est, nigri arietes, uti Persiæ & Zagatay incolæ Accorlu, candidi arietes. Quæ partium nomina inter ipsos habentur, uti olim Guelphi & Gibellini aut similes.

Hic primum occurrit castellum *Mus*, exiguum sed bene munitum, monti superstructum; sub quo jacet oppidū, tria milliaria ambiens & populosum. Hinc tridui itinere *Alhart* pulchrum & munitum castellum, ad lacum situm, qui patet in longitudinem quidem centum quinquaginta milliaria, in latitudinem, ubi maxima est, quinquaginta. Ab hoc quindecim miliaribus versus Arctum jacet alter lacus circiter octuaginta milia ambiens. Sub *Alharte* jacet oppidum circiter mille focorum. Ad secundum lacum jacet oppidum satis pulchrum & muratum, *Ceus*. Vnius diei itinere secundum oram maris aditur oppidum *Herzi*, secus quod fluvius labitur,

bitur, qui ponte stratus est. Quinque milliaribus à lacu visitur munitum castellum *Orias*; pergit lacus dimidii diei itinere versus ortum, ubi oppidum *Coi* jacet, de quo supra.

Quinque autem dierum itinere à *Coi*, visitur campus ubi quondam fuit magna urbs, olim destructa à Teymurlango. Reperiuntur ibidem & multæ villæ, & post illas lacus, qui patet in longitudinem quidem ducenta millia, in latitudinem vero triginta. Sequuntur denique duo oppida *Tessu* & *Zerister*, quæ utraque numerant circiter tria millia focorum.

Ab oppido Taurizio iter instituentibus versus ortum, & interdum versus Arctum, omissis in medio aliquot locis haud magni momenti; circiter duodecim dierum itinere occurrit *Sammachi* oppidum Mediæ in provincia Thezichia: cujus dominus appellatur *Siruan-scha*, ex hoc oppido quum opus est decem millia equitum educi possunt. Abest à mari Caspio sex dierum itinere, quod habet ad dexteram; ad sinistram autem Mengreliam cum mari Euxino, & Caitacchos sub monte Caspio. Ampla est urbs & circiter quinque millium focorum: habitatores illius maximam partem sunt Armeni, qui sericis pan-

nis

nis texendis dant operam.

Ab hac iter est ad *Derbent*, oppidum ab Alexandro magno ut volunt structum, super mare Caspium, milliari uno à monte, supra quem castellum habet; à quo descendunt duo muri usque in ipsos maris fluctus. *Derbent* sonat in nostra lingua Angustias; vocant hodie *Thamircapi*, id est, portas ferreas. Dividit enim *Mediam* ab *Albania*, quæ hodie est pars *Tartariæ*: ita ut illis, quibus iter est è *Syria* aut *Persia* in *Tartariam*, necessario per hanc urbem sit transeundum. Nam inter duo maria *Euxinum* & *Caspium* protenduntur intervallo quingentorum millium, altissimi montes & valles, quas minuti reguli habitant; nemo tamen has transire audet propter metum latronum. Ad idem mare *Caspium* jacet urbs *Bachu*, à qua mare *Caspium* hodie agnominatur; juxta quam visitur mons, oleum eructans nigrum & gravis odoris, quod in lucernis usurpant, & inungunt illo camelos adversus scabiem, cui alioquin ista animalia valde sunt obnoxia.

II. EX.

II.

EXCERPTA QVÆDAM EX
Itinerario Ambrosii Contareni Ve-
netæ Reip. Legati ad Vñun
Castanum.

PRæteritis iis quæ ipsi obvenerunt in Polonia atque Russia, usque ad urbem Theodosiam sive Cassam: ita progreditur. Theodosia urbs ad Ponti Euxini littora sita, emporium est frequens & celebre, maxima habitantium copia refertum & ut fama fert, opulentum satis & potens.

Cassa (inquit) solvimus xv Iun. & vento secundo Euxinum ingressi, recta cursum versus *Tinam* direximus; quum jam xx fere milliaribus abessemus, monuerunt nautæ locum esse periculosissimum: quare vela versus *Lias* & *Phasin* dirigi jussi. Locum cui *Varti* nomen est xxix Iun. attigi: equi expositi & *Phasin* lx milliaribus distantem deducti. *Varti* autem castrum est, pagusque exiguus in *Mengrelia*. Dominus cui paret, *Gorbola* appellatur, ad quem *Caltichea* quoque spectat, ad Euxinum sita, exigui momenti locus. Nonnihil serici & canabis atque ceræ ibi reperitur, incolæ miserrimi sunt.

O

Cal.

Cal. Iulii Phasis ostia attigi, relicta autem navi in cymbam nos coniecimus, eaque fluvii ostium ingressi, primum insulam quandam offendimus, in qua Octes Medæ pater regnasse dicitur, hic pernoctavimus, culicum infestationibus valde divexati; postera die flumen cymba ascendi, præterita Assio urbe ad ripam sita & sylvis undique cincta; hic fluvius duos balistæ jactus patet in latitudinem; hic in terram exscendi & biduum sum commoratus.

Phasis urbs in Mengrelia sita est, Bendiano principi subjecta, qui exiguam ditionem habet, tri dierum itinere forte patentem, sylvis & montibus passim impeditam, incolæ sunt feroces & brutis simillimi. Cerevisiam coquunt, frumenti & vini parum & nullius momenti habent. Cibus ipsorum consuetus ex panico fit, pultis instar cocto, quo misere sustentantur. Nihil illis deest præter industriam & vigilantiam, qua si essent præditi, tantam piscium copiam in fluvio capere possent, quæ ad vitam sustentandam sufficeret: Christi nomen profitentur & observant Græcorum ritus, multis gravissimis superstitionibus vitiatos.

Phaside IV Iulii discessi: & Mazum
fluvio

fluvio rate trajecto, biduo per continuas sylvas & montes magnam Mengreliaë partem emensus, vesperi attigi locum, ubi Bendianus cum universa aula sub arboribus quiescebat.

vii Iulii iterum viam per continuos montes & sylvas ingressi, sequenti die flumen superavimus, qui Mengreliam à Georgia distinguit. ix Iul. oppidulum *Cotachis* attigimus, arce lapidea super collem munitum, ubi templum visitur antiquum. xii. inde discessi & facto continuo itinere per montes & sylvas, vesperi ad pedem montis quievimus, proximum erat castrum *Scander*, ubi Rex Pangrates residebat. Ad quem deductus, ducemque itineris nactus; xv Iul. iter continuavi, per sylvas & montes horribiles, per biduum, maxima molestia: Tandem xvii venimus ad urbem Goriden, Georgiaë Regi subjectam; in planicie sita est & arce munita; præterlabitur magnus fluvius.

Georgiaë provincia superat bonitate aliquantulum Mengreliam, incolarum tamen iidem plane sunt mores & eadem vivendi ratio.

xx. Iul. hunc locum reliquimus & continuato itinere per montes & sylvas, interdum reperimus pagos, ubi victum comparavimus, nocte juxta

O 2

fontes

fontes in gramine quiescentes; atque ea ratione totam Mengreliorū & Georgianorum provinciam sumus emensi.

xxii. Iul. Montem immensæ altitudinis ascendere cœpimus, & sub noctem vix ad summum culmen penetravimus, ubi quiescere coacti fuimus licet aqua plane destituti. Postero die superato monte, primum Vsuncaſſani ditionem, quæ Armeniæ initium est, attigimus; vesperi ad arcem *Reo* delati, quæ in planicie sita ad fluvium profundissimum, cui ab altera parte excelsus mons imminet; Ad ripam pagus est quem Armenii incolunt, arx à præfidiariis Vsuncaſſani custoditur.

xxvi. Iul. Reo discessum; & superato quodam monte in planiciem descendimus.

xxix. Ad montem Noæ penetravimus, qui quum sit altissimus, numquam non ad radices usque nive albescit, eamque faciem per totum annum retinet. Exinde nobis per spaciosissimos campos, quos colles nonnumquam distinguiebant, iter fuit.

xxx. Iul. Arcem *Chiagri*, quæ Armeniorum liberorum est, pervenimus. Inde Cal. Augustis, sub vesperam discessi, ad pagum Armeniorum, qui ad montem situs erat; postero die fluvius
supe-

superatus, qui præterlabitur; à sinistra manu xi Armeniorum pagi conspecti, exiguo intervallo distincti. Hæc regio totius Persiæ fertilissima & amœnissima est.

III. Aug. Oppidum *Marerichi* attigimus, prope quod ea nocte transgressi, postridie in summo calore, per continuas planicies equitavimus, nec usquam aquam puram ad sitim sedandam invenimus. Eodem die *Taurin* seu *Ecbatanam* ingressi sumus; quæ in planicie sita, vallo è terra male congesto cingitur; prope conspiciuntur montes, quos Tauri montes vocari asserunt.

XXII. Ecbatana discessi. Regio per quam profecti sumus, undique planissima est, raris collibus distincta, arida quoque, ubi nusquam arbor nobis nisi prope fluvios visa. Pagos offendimus exiguos, ante meridiem in campo quievimus, ubi etiam noctem postea per egimus: in pagis necessaria comparavimus. Hac ratione iter continuando XXVII Septemb. Soltaniam urbem pervenimus, arce ampla munitam, & muro undique cinctam. In ea tres portæ æneæ conspiciuntur, damasceno opere elaboratæ. Vrbs in planicie sita est cui tamen contigui sunt montes paulum editi, tempore hiberno incolæ propter frigus alio migrant.

xxx. Septemb. priorem proficiscendi rationem nunc per planiciem, nunc per colles repetentes, consueto in campis pernoctandi more observato;

iv Octob. urbem *Senam* appulimus, quæ nullo muro clauditur, in planicie ad fluvium sita, nonnullis arboribus cincta.

vi Octob. inde digressi, mature urbem *Kom* attigimus. Urbs in planicie sita est, non adeo magna, muro è cæno constructo munita; incolarum frequentia & omnium rerum copia abundans.

xxiv Octob. iter denuo ingressi, postridie urbem *Cassan* attigimus, Como aliquanto pulchriorem. Sequenti die in urbem *Nethas* delati, quæ in plano quoque sita vini abundantia claret.

xxviii Octob. itinere per planiciem continuato: iiii Kal. Novemb. *Spaan* urbem, in qua *Viluncassanus* morabatur, attigi. Cingitur vallo è terra congesto: in planicie sita, omnium rerum quæ vita desiderat, abundans.

III.

EXCERPTA EX ITINERARIO
Itali mercatoris anonymi
apud Ramusium.

EX Haleppo profectus primum adiit
oppidum *Bir* exiguum trans Euphratem

tem ad ripam situm : id à Sultano Carabeech muro undique cinctum , cum pulchra & munita arce. Observat autem , omnia oppida & castella trans Euphratem semper , atque etiam tum (scripsit autem post annum clo lxx) fuisse sub imperio Regis Persarum , uti illa quæ cis fluvium jacent sub Imperio Sultani Ægyptii.

A Bir bidui itinere pervenitur *Orsam* , quam indigenæ narrant antiquissimam esse & à Nimrotho primum ædificatam ; ambit decem millia , sine ulla fossa ; in medio oppidi extant duæ pulchræ & altæ columnæ , quæ nequaquam cedunt Venetis ante ædem S. Marci : uti & pulcherrimus fons , qui septem molas intra urbem circumagit , & agros in vicinia rigat : vocant fontem Abrahami. Extra oppidum circiter sex mill. pass. visitur puteus cujus aquæ lepram sanare dicuntur. Oppidum est imprimis magnificum , in quo multa extant palatia & decem aut duodecim pulcherrima templa , multo marmore ornata. Ager suburbanus amœnissimus est & fecundissimus. Oppidum denique metropolis est provinciæ Dierbeck.

Bidui itinere ab Orfa occurrit castellum *Iumilen* super monticulum structum , debili muro & fossa angusta è

saxo excisa. In ambitu sunt plurimæ cavernæ è petra excavatæ, in quibus habitant agrestes, homines imprimis bardi. Ager aridissimus est ita ut pluvias aquas vernis mensibus in cisternis cogantur servare. Tridui itinere ab hoc castello jacet *Caramit*, amplissimum oppidum, quod à Constantino structum volunt, ambit circiter decem aut duodecim millia, muros habet validos, è vivo saxo eductos, cum trecentis sexaginta qua turribus, qua turriculis, fabricæ admirabilis. In oppido visuntur multa magnifica templa & palatia marmorea, græcis litteris inscripta. Abundat aquis, & fontibus; inter fluvios qui alluunt memoratur *Set*, qui hibernis mensibus supra modum intumescit, & rapide decurrit ad *Asanchif*, & juxta *Bagdat* confluit in *Euphratem*.

A *Caramit* unius diei itinere occurrit *Dedu* pulcherrima arx, sub se habens plures pagos.

A *Dedu* unius diei itinere aditur *Mirdinum*, magnifica urbs, quatuor aut quinque millia ambiens, super edirum montem; habet & castellum: validis muris cincta est; in urbe sunt magnifica palatia & templa. Nisi autem aquarum inopia laboraret, quæ hic
pauca

paucæ & fere falsæ, haud dubio pulcherrima foret hujus provinciæ *Diarbeck*.

A Mirdino bidui itinere versus aquilonem, occurrit oppidum *Gizire*, ab Armeniis habitatum & Curdis & aliis; in Insula situm, præterlabitur fluvius *Set*, qui montem vicinum radit, ubi arx visitur. Sed hoc oppidum ab iis qui Taurisium petunt relinquitur ad dexteram.

A Mirdino itaque quatridui itinere venit *Asanchif* metropolin *Dyarbeck*: ambit quatuor aut quinque milia, muro cincta ad radicem montis, præterlabitur fluvius *Set*, emporium populosum. Imminent oppido duo castella, extra oppidum sunt quatuor suburbia: ad ortum quidem ad clivum montis sunt plurimæ specus è petra excisæ quæ modicum oppidum æquant: sub hisce jacet alterum suburbium cum magnificis ædibus: Trans fluvium autem & ad præruptas illius ripas sunt similes specus, & insignes ædes, cum gradibus pulcherrimis, quos descendunt ad aquam è fluvio hauriendam. Fluvius hic pulcherrimo & admirabilis operis ponte junctus est, qui ab hoc suburbio ducit ad oppidum.

Ab *Asanchif*, quinque dierum itinere

O 5

per-

pervenitur ad *Cafondeur* castellum exiguum super asperum montē positum; in regione montosa & arida.

Paulum extra viam jacet oppidum *Sert*, ubi gallæ, & castaneæ nascuntur maxima copia.

Afanchif subsunt tres pulcherrimæ arces, *Aixu*, *Sanfon*, & *Arcem*.

Sequitur deinde *Bitlis*, mediocri oppidum, muro nequaquam cinctum, sed arce grandiori super collem sita defensum. Situm est oppidum inter altissimos montes, in convalle. Omnis hæc regio nivibus supra modum est obnoxia; ita ut non possint sementem frumenti facere ante vigesimum Aprilis. Secat oppidum fluviolus.

Bidui itinere à Bitli, occurrit *Totavan* exiguum castellum, in monte situm, qui lacui salso imminet; patet in longitudinem trecenta millia pass. in latitudinem centum & quinquaginta mill. accolunt potissimum Armenii in plurimis pagis. Ad partem illius orientalem jacent quatuor arces, *Totavan*, *Vastan*, *Van* & *Belgari*; ad occidentalem tria, *Argis*, *Abalgiris* & *Calata*: quorum *Calata* olim magnum fuit oppidum uti è ruderibus apparet, nunc exigua arx. Inter *Totavan* & *Vastan*, jacet insula duobus mill. pass. à ripa, edita,

edita & mera rupes, quæ ab oppido tota occupatur, quod ambit duo millia pass. *Arminig* dicitur, frequentibus Armeniis habitatū. Vniversum lacus ambiunt altissimi mōtes & jugi nive tecti.

Bidui dein itinere venit *Vaslan* castellum ab Ismaële excisum, ita ut tantum pagus cum foro supersit.

Vnius diei itinere aditur *Van* castellum super rupem structum, forma oblonga; ambit mille passus: distat supra milliare à lacu.

A *Van* tridui iter est à *Elatamediam* castellum, à Turcomanis habitatum. Et alterius tridui ad *Merent*, quæ olim fuit grandis urbs, uti ex antiquis ædificiis apparet; in planicie sita, quæ à multis amniculis rigata, pulcherrimos hortos complectitur.

Tridui itinere à *Merent* aditur pulcherrima planicies, montibus undique cincta, in cuius medio jacet *Coi*, magna urbs, & olim major uti ex ædificiorum ruderibus apparet. Rex Persiæ *Xa-Ismael* hic sumptuosum palatium struxit, quod vocant *Doulet Chana*, id est, domum pulchram. Hinc per alterum exiguum oppidum, *Sophian*; tandem venit ad *Taurisium* nobilissimum & antiquissimum oppidum de quo supra plura diximus.

Arde-

Ardevil distat quatruidi itinere à Taurisio.

Maumutaga arx munitissima ad mare Caspium : portum habens , ad quem naves appellant à Sara & Masandran, cum omnis generis mercibus , quæ Summachiam & Taurisium subvehuntur. Ab hac arce bidui iter est ad *Summachiam* , oppidum grande & opulentum emporium.

À Maumutaga ad Derbent iter est septem dierum per provinciam Servan; habet autem secus mare Caspium tria magna oppida & totidem castella. Principale autem oppidum est Sammachia, circiter unius diei itinere à mari.

A quo haud longe abest castellum *Culistan* , altissimo & petroso monti superstructum , difficilis admodum accessus.

IV.

EXCERPTA EX ITINERARIO
IOANNIS CARTVRIGTI ANGLI.

AB *Haleppo* trium dierum itinere pervenimus ad ripas fluminis Euphratis , per varios ignobiles pagos , & planiciem fecundam atque omni annonæ genere abundantem. Unus tamen pagorum est alicujus notæ , qui ab accolis
appel-

appellatur *Tedich*, ubi Iudæi servant memoriam magnæ Synagogæ hic constructæ anno mundi 3498. Haud longe ab illo abest vallis Salis, Aramitarum clade nobilis, quorum millia octodecim hic à Davide cæsa. Ibidem & Camson Gaurus magnus Ægypti Sultanus à Selymo I. magno prælio superatus fuit, & ipsemet ab equitibus conculcatus creditur.

Euphrates è lacu *Chieldor-Giol* in Armenia pluribus rivis effluens (unde ab indigenis designatur nomine quod mille capita sonat) eo loco quo primum illum attigimus, jam uno alveo fluens, eam latitudinem obtinet quam Thamesis supra Londini pontem. Hic mercatores cymbas solent conscendere & secundo flumine Babylonem descendere, ut molestissimum & periculosissimum iter per desertum Arabiæ vitent. In hoc descensu interdum viginti, interdum & triginta dies occupantur, pro undarum copia aut inopia: commodissimum autem tempus est Aprili aut Octobri; quibus mensibus flumen ob pluviarum abundantiam valide intumescit: cymbæ planis carinis sunt fabricatæ, ob crebra vada & tamen mensibus Iulio & Augusto atque Septembri quoque nonnunquam hærent,
ita

ita ut lembos plures secum ducere cogantur, quibus onera levent. Singulis noctibus consistunt in anchoris; mercatores in cymbis, nautæ ad ripas humi cubant. Plurimi hic Arabes ad ripam vagantur, qui omnis generis annonam & præcipue lac & similia, cum aliis mercibus permutant: tam fœminæ quam mares natandi peritissimi sunt; latrociniiis & furtis deditissimi, ita ut summa cautio ab itinerantibus sit adhibenda.

Ad adversam ripam Euphratis jacet *Bir*, oppidum Mesopotamiæ, quæ provincia Turcis appellatur *Diarbeck*. Hæc fecundissima est, & licet à Turcis miserrime sit vastata, tamen aliquot urbes habet quantivis pretii.

Et quidem primò ab oppido *Bir*, bi-dui itinere, *Orsam* nobilem urbem & magnæ dignationis, quam plurimi famosam illam *Edeffam* fuisse opinantur. Hic etiamnum aliquot monumenta reperiuntur à Balduino imperatore Latinis litteris inscripta. Aër hujus oppidi persalubris & solum fertile; sed arboribus nudum, ita ut oppidani ob lignorum defectum, fimum camelorum & aliorum animalium, ad solem siccatum, cogantur urere. Oppidum quadrata forma est conditum; latus illius occiden-

dentale, affidet radicibus scopulosi montis; orientale declinat in spaciosam vallem, vinetis & viridariis multis distinctam: mœnia valida, & quamplurimis machinis bellicis præmunita: ambitus illius capit tria milliaria Anglica, quondam Mesopotamiæ metropolis habita; in cuius locum hodie Caramida successit: fons hic est piscibus fœtus, ita domesticis, ut alimenta e manibus hominum accipiant: Iudæi, Armenii & Turcæ referunt, fontem hunc Iacobi patriarchæ puteum fuisse, juxta quem Labani socero bis septenos annos famulatus est pro uxore Rachele. Portæ oppidi nuper admodum conquassatæ erant ab Eliafgere scriba & perduellibus qui illum sequebantur, qui quinquaginta millia Chequinorum oppidanis extorserant. Eadem civitas olim *Carre* fuit dicta, memorabilis ingenti illo prælio quod Romani cum Parthis conseruerunt, quum Marcus Crassus illis præesset, his vero Surena.

Ab Orfa oppido quinque dierum itinere distat *Amida* hodie *Caramida* vel *Cara-Emit*, partim per asperos & præruptos montes, partim per amœnas valles & planicies, inter quas una celebratur, undique montibus conclusa, ita ut unum tantum aditum habeat;
hic

hic Aladeulem paradisum suum habuisse volunt.

Cara-Emit sonat nigram civitatem in lingua Turcica, sive ob colorem saxorum è quibus mœnia structa sunt, quæ colore Gagatem sive Thracium lapidem æmulantur; sive ob soli ubertatem, quod hic valde nigricat. Insidet civitas eminenti scopulo, complectiturque ambitu suo pene sex milliaria Anglica, Licet autem à natura satis munita videatur, tamen duplici muro cincta est; quorum exterior non nihil collapsus, interior vero validus & magna machinarum vi instructus.

Regitur à Bassâ, qui duodecim Sanguiacis & triginta millibus Tymariotarum imperat; estque hodie metropolis Mesopotamiæ. Anno 1578. quum Amurathes Persiam invaderet, hinc deducta fuerunt duodecim millia militum, Mustafâ graviter indignante, quod non plures advenissent.

A Caramida digressi, primo descendunt in amœnam & fœcundam planiciem, multis hortis & viridariis distinctam; per quam flumen Euphrates perniciousiter dilabitur æstate quidem tenuis, ita ut multæ in illo insulæ & peninsulæ extent, in quibus oppidani æstivis mensibus tentoria sua solent figere; hyeme
vero

vero ita intumescit ut insulas hasce operiat, ut vado nullatenus possit transiri; unde circiter milliari uno ab oppido ponte lapideo stratus visitur, viginti arcuum. Hic itinerantes relictis camelis sumunt sibi mulos, animal magis idoneum ad asperos montes superandos, qui hinc deinceps se offerunt; nimirum altissima Armeniae juga, quæ sacra Scriptura vocat *Ararat*.

Porro bidui itinere à Caramida, vaste attollitur petrosus mons è quo Tigris oritur; nimirum è tribus scopulis tam admirabilem in modum suspensis, ut qui subter transeunt, ne capitibus suis irruant, vereantur. Turcæ hic tres pontes struxerunt, ut eorum adminiculo hæc naturæ miracula propius liceret intueri: verum tantum hic est undarum murmur in præceps ruentium, ut animos potius horrore quam admiratione impleat.

Hunc montem plures alii excipiunt, in quibus plurimæ arbores nascuntur, quæ gallam ferunt, quercubus nonnihil similes, sed minores & fere incurvæ. Hinc rursus ad Euphratem pervenitur, qui hic interdum vado potest transiri. Ad hujus orientalem ripam degunt Curdi, antiquorum Parthorum, uti opinantur, reliquæ; gens rudis,

dis, eleganti tamen corpore & membris bene compositis; nunquam sine armis suis procedunt etiam in extrema senectâ, quæ ipsis sunt arcus atque sagittæ, acinaces & scuta: colunt veneranturque diabolum, ne armentis ipsorum noceat, Christianis insensissimi, unde eorum provincia hodieque terra diaboli appellatur; furtis atque latrociniiis infames, in quibus Arabibus nequiquam concedunt: Parent quidem Turcarum Imperatori sed summa cum libertate.

In tota hac Curdorum provincia tantum unus pagus est alicujus nominis *Manuscate*, quinque dierum itinere à *Caramida* & trium à *Bitlish*; in fecundissima valle situs, inter duos montes: & circiter milliare ab hoc loco est Hospitale S. Ioanni Baptistæ sacrum, quod tam à Mahumetanis quam Christianis crebro aditur: credunt enim iis qui hic sive agnum sive capram aut aliquot nummos obtulerint, omnia prospera in itinere obtingere & omnium peccatorum veniam promereri.

Ab hoc plures asperi & prærupti montes transcenduntur ad ripam usque Euphratis, qui hic Mesopotamiæ limites concludit. A quo transitur in magnam Armeniam, quæ à nonnullis in
tres

tres partes diuiditur; quarum quæ minima est & Arctum respicit Georgia dicitur; media autem Turcomania; tertia propriè Armenia. Turcomania hæc prima Turcarum sedes fuit, qui è Scythia moventes per Caspias portas in Georgian (quæ tum Hiberia dicebatur) ad oram maris Caspii transierunt, & hanc Armeniæ partem ita inuaserunt, ut hodieque illam possideant, & ab ipsorum nomine denominetur.

In ipso aditu hujus provinciæ, pulchra & lata planicies fit obvia, altis montibus undique cincta, in qua plures jacent pagi, omnes ab Armeniis habitati; gens illa industria est & laborum tolerans; fœminæ illorum arcum & sagittas aliaque arma haud minus dextre tractare norunt, quam mares, veterum Amazonum in modum, & earum fœminarum quæ hodie in Persia montana *Xatab* incolunt. Familiæ illorum amplissimæ sunt, nam tam filii quam nepotes & neptes omnes sub uno testamento degunt, & parente defuncto reguntur à primogenito; verum ipso decedente, non filius illius sed major natu frater succedit; omnibus autem fratribus defunctis, tum demum primogeniti filius major natu surrogatur: omnes vestiuntur ad eundem modum,

& viſitant in ſumma quiete & honeſtate. Sed de nationis hujus frequentia nihil attinet plura dicere, ſiquidem non modo utramque Armeniam ſed & Ciliciam, Bithyniam, Syriam & Meſopotamiam, atque adeo bonam Perſiæ partem incolunt: quum autem tam ſint laborioſi & mercium in varias provincias transportandarum peritiſſimi, magnum utriuſque Imperatoris ærario adferunt incrementum. Duos habent Patriarchas, quos vocant univerſales, quorum unus in Carmaniæ oppido *Sis* haud longe à Tharſo degit: Alter in monaſterio *Ecmeaſin* haud longe ab oppido *Ervan* in hac ipſa regione. Sub hiſce ſunt octodecim monaſteria, plena monachis ſui ordinis: & viginti quatuor Episcopatus. Singuli Patriarchæ percipiebant olim à ſingulis familiis, ad ſui ſuſtentationem unum Maidinum; ſingulis autem ſuberant ad minimum viginti millia familiarum: verum Imperator Turcicus hodie tributum hoc ſibi ſumſit, ita ut jam è ſtipe vivere cogantur, & cum uxoribus & liberis ab uno oppido ad alterum commeare. Servant hodieque religionem Chriſtianam, ſed multis abſurdis ſuperſtitionibus inquinatam; cruce ſe ſignant ad Romanorum modum, idque merito-

rium

rium putant, si duobus digitis fiat, sed vanum si uno, ut Iacobitæ solent: crucibus quoque ornant templa sua, alias imagines non modo ignorant sed & abominantur: in reliquiis conservandis admodum sunt superstitiosi, & virginem Mariam summa prosequuntur veneratione. Die Sabbathi carnibus vescuntur cum Dioscorianis, quod Mercurii aut Veneris nefastum putant & mortale peccatum; præterquam inter festa Paschatis & Ascensionis. Quinque Sabbathis quotannis abstinent ab esu carnum, in memoriam illius ævi, quo gentiles liberos suos idolis immolabant. Festum annunciationis Mariæ virginis celebrant sexto Aprilis; Nativitatis Domini nostri sexto Ianuarii: Purificationis quarto Februarii; & Transfigurationis in monte, decimo quarto Augusti. Lythurgia communi illorum lingua conscripta est, ut ab omnibus intelligatur: in missis autem pro defunctis magni sunt Idololatæ, nam agnum immolant, quem prius circum templum deduxerunt; assum autem & puro linteo impositum secant in partes & præsentibus dividunt manducandum: Tantum absunt (paucis familiis exceptis) ab obedientia sedis Romanæ præstada, ut sibi ipsis omnia

antiquitatem, inde à temporibus Apostolorum arrogant.

Porro per multos Armeniorum pagos tandem pervenitur *Bithlin*, antiquum oppidum, sed in quo hodie iniquissime cum advenis agitur: situm est in amœna valle, quam lambit exiguus fluvius, ex Anti Tauri montibus descendens: fuit quondam limes Regni Persici, & præsidio Persico contra Mesopotamiam firmatum, antequam hæ regiones anno 1535. à Solymano subjugarentur. Quo anno memorabile prælium fuit inter Bassas Cairi & Syriæ ab Vleman proditore Persa conductos, atque Delimenthem nobilem & fidelem Persam. Vlemas hic & Bassæ jussi fuerant à Solymane à direptione urbis Taurizy redeunte, cum octodecim millibus extremum agmen claudere, ut Persis si forte in recedentes inveharentur, sese objicerent. Delimenthes autem cum quinque millibus Persarum, vestigiis Turcarum insistens, illos in hac valle est assecutus, & quum tenebræ atque pluvix illius conatibus mirum in modum faverent, in inopinantes & somno sepultos Turcas invecus, ita illos cæcidit, ut Bassæ & Vlemas conscensis equis ægre effugerent. Tres magni Sangiaci
occisi

occisi & unus captus, octingenti lani-
zari, quum se à suis desertos viderent,
armis abjectis Persarum fidei se dedide-
runt. Persæ in rei memoriam diem de-
cimum & tertium Octobris quo hæc
gesta sunt, hodieque festum agunt.

A Bithli ad magnum oppidum *Van*
trium dierum iter est; longe difficilli-
mum ob altos montes & asperas ru-
pes, angustiasque viarum, quas Turcæ
narrant jussu Amurathæ tertii, summo
labore nec minori industria fuisse ex-
cisas, ut exercitum suum traduceret.
Auget & itineris difficultates & discrimen
lacus salus, qui vulgo *Actamar*
dicitur, subter rupem labens, quam
transire necesse est; in ipso lacu duobus
circiter milliaribus ab ora, jacent duæ
insulæ, quæ *Ecmenicæ* appellantur, ab
Armeniis & Georgianis habitatæ, quæ
non modo frugibus sed & armentis ita
abundant, ut vicinarum regionum hor-
rea judicentur. Ad occidentalem hujus
oppidi plagam amœna planicies sterni-
tur, ad septentrionalem autem dictus
lacus jacet, olim palus Martiana aut
Margiana aut denique Mantiana dicta;
in hoc lacu plurimi pisces capiuntur
halecibus haud absimiles, quos ad so-
lem duratos, longe lateque venum ex-
portant.

Oppidum duplici muró è quadratis lapidibus est vallatum, cenferurque mun-
nitissimum totius hujus regionis, quip-
pe magno numero ænearum machi-
narum instructum, & castello insuper,
quod editæ rupi insidet egregie defen-
sum. Persæ olim tenuerunt. Eripuit
Solymanus Turcarum Imperator an-
no clolo XLIX. postquam decem tan-
tum diebus arcta obsidione illud cinxis-
set. Regitur à Basla, qui duodecim mil-
lia Tymariotarum sub se habet.

Ab hoc oppido profectis montes A-
rarat ascendendi sunt, quorum summa
juga olim Periardus dicebantur, hodie
Chielder montes. Hæc juga celeberrima
sunt fontibus multorū fluminum, quæ
vicinam regionem, ita fertilem red-
dunt, ut à barbaris *Leprus*, id est, ferti-
lis appelletur: & quidem primo pro-
fluit ex illis Araxes, qui è lacu exiens,
multis alveis hos campos & siticulo-
sam regionem permeat & irrigat: ex-
silit autem è monte Tauro, ea parte
qua Periardus visitur, è latere montis
Abo; & versus ortum defluens usque ad
fines provinciæ *Syrvan*, ibidem se fle-
ctit versus Corum, & Cyro fluvio con-
junctus dividit *Ariaxatam* (quæ hodie
Nassivan dicitur Armeniorum civitas)
& Armeniam porro rigans, præterque
Araxis

Araxis planiciem labens, exonerat se in mare Caspium, linquens ad meridiem quidem Armeniam, ad arctū vero Sevaniam cujus metropolis est *Eris*.

Cyrus ad eundem modum oritur ē Tauro, & in campestria Georgia descendens, pluribusque aliis amnibus acceptis, condit se in Araxem & cum illo exit in mare Caspium. Indigenæ vocant hunc amnem *Ser*, Turcæ vero *Chiur*.

Ex eisdem montibus oritur fluvius *Canac*, qui insulam paulo supra Erin complexus, confluit itidem in Araxen.

Sunt præterea hic duo montes magni nominis; Anti-Taurus qui hodie mons niger dicitur, qui vergit versus Mediam: & Gordæus; quorum vertices jugi nive candicant. Gordæus pluribus minoribus montibus coronatur in quorum fastigiis vestigia & rudera magnorum ædificiorum visuntur. Turcæ vocant hunc Gordæum montem *Augri-Daugh*, Armenii *Mesû-Saur*: ita editus est ut reliquos omnes superemineat: ē radicibus hujus milleni fontes scaturiunt, qui torrētibus suis alii Tigrim alii alios fluvios augent: & in circuitu habitantur circiter trecenti pagi ab Armeniis & Georgianis. Præter antiquum monasterium S. Gregorio sacrū, adeo capax ut Persarum Imp. Tamasem cum exercitu

P 5

capere

capere potuerit ; qui monachorum austerum vivendi modum contemplatus, illud minime excidit, uti ante destinaverat. Iuxta illud magna farris copia nascitur, quod Europæo duplo majus dicitur ; & Rheubarbarum, sed quod nulli ipsis usui est, quia ignorant modum radices illius siccandi. In vertice hujus montis Arcam Noachi conquiesse credunt Iudæi, Turcæ & Armenii.

A radicibus porro hujus montis ad *Chiulfal* unius diei iter est, per angustos tramites, inter montes & profundissimas valles, in quibus Araxes fluvius crebris meandris & præcipitiis horrendum murmur ciet, & illos qui forte ruunt in haud dubium trahit exitium : Clivi vero montium, quibus angusti hi tramites adhærent, densis nemoribus & lucis obstiti, tristi obscuritate simul & silentio, quod non nisi raro ab auræ crepitu aut ferarum ululatu interrumpitur, hac iter agentes non levi timore perfundunt.

Chiulfal Armeniæ oppidum ad fines Atropatiæ, à Christianis incolitur, partim Armeniis partim Georgianis ; populus hic magis serici & aliarum mercium mercimoniis clarus, quam bellicis virtutibus nobilis est. Constat oppidum duobus millibus ædium, & decem millibus

libus animarum; ad radicem asperi & scopulosi montis conditum, in solo adeo effæto, ut annonam suam, vino solum excepto, ex oppido *Nasivan* quod dimidiæ diei itinere hinc distat & *Artaxata* in confinibus Mediæ & Armeniæ fuisse putatur petere cogantur. Ædificia *Chiulfal* pulcherrima sunt & è quadratis saxis substructa; oppidani sunt urbani & affabiles, vini quidem appetentes, sed inter pocula minimè rixosi, nam pene poti tum potissimum preces suas effundunt, & virginem *Mariam* tanquam absolutam filii sui dominam, & sanctos apud Deum intercessores venerantur. Persis obediunt atque tributum pendunt, Turcis supramodum infesti. Magnum discrimen adierunt, bello vigente inter *Amurathen* & *Mahumetem* Codabendam Persarum Imperatorem. Nam quum *Bassa Reivan* nomine Turcici Imperatoris ad oppidum cum mille quingentis sclopetariis advolasset, insigni munere illum placarunt sese excusantes, quod domini sui Persarum Imperatoris indignationem veriti, non ultro tributa ipsi obtulissent; quo digressio misit Rex Persarum, *Aliculi Chanum* cum tribus millibus militum, & mandato, ut si Turcæ regionem armis subjugassent, cum

cum

cum iisdem prælio decerneret; sin ultro se dedidissent, totam regionem, flammis vastaret & præcipuos oppidanorum in servitutem abduceret: oppidani ut hoc quoque periculum evaderent, Persæ longe maiora munera offerre coacti sunt; atque ita inter utrorumque arma, qua mendaciis, qua muneribus vitam conservarunt & libertatem.

Sesqui diei itinere ab hoc oppido jacent Chalderana plana; memorabili prælio inter Ismaëlem Persam & Selymum Turcam anno cło lxxiv commissò, nobilitata, in quo prælio Selymus supra triginta millia suorum desideravit.

Trajecto hinc Araxe, descenditur in Mediam, quæ à quibusdam dividitur in Mediam Atropatiam & Mediam majorem. Omnis regio perfœcunda est, rigaturque à fluviis Araxe, Cyro, aliisque qui ab antiquis scriptoribus celebrantur.

Plura oppida obtinet, quorum præcipua sunt, *Sumachia*, *Derbent*, *Sechi*, *Eres* & *Aras*. *Sumachia* metropolis est *Sirvan*, inter *Derbent* & *Eres* sita, ubi Reges *Sirvan* olim aulam suam habuerunt; incolitur ab Armeniis & Georgianis. In hac urbe anno cło clxxvi mer-

mercatores Angli domum habuerunt, indultam ipsis ab Obdovvlocan, qui pro Rege Persiæ illi præerat. Ibidem videntur ruinæ barbari & horrendi monumenti, turris nimirum è silicibus & vivo saxo exstructæ, inter cujus juncturas comparent crania nobilium hujus regionis, crudeliter à barbaris mactatorum, hac fere occasione: *Sirvan* olim nobilissima provincia plures civitates, pagos & arces habuit, & Regem ita potentem ut Persis sese comparare non dubitaret, verum ob religionum diversitatem, facile à Persis domitus fuit, & plurimæ urbes funditus excisæ, omnisque nobilitas exterminata, & præcipuorum capita ad vulgi terrorem in hac turri tristi & horrendo spectaculo exposita.

Circiter milliare ab hac urbe, visuntur rudera castelli, quondam è munitissimis judicati, & ab Alexandro magno non nisi summo cum labore expugnati. Et paulo ultra virginum monasterium magnifice structum, in quo tumultatam narrant Amelekem Cannam, Regis filiam, quæ virginitatis voto obligata, quum à Patre cogeretur cum principe Tartarorû connubio se jungere, cultro se ipsam exanimaverat: in cujus memoriam virgines hujus regionis semel quot-

quotannis huc solent confluere, ut exitium illius deplorent.

Cæterum distat urbs à mari Caspio septidui itinere & sex dierum à *Derbent*; oppidani anno cl^o l^o lxxviii se Mustaphæ Turcorum Duci, ultro se dederunt; quam ipforum infidelitatem Emir-Hamza primogenitus Mahumetæ Codabendæ Persarum Regis ulturus, cum maximis copiis provinciam Syrvan est ingressus, & oppidanos miserum in modum contrivit, ædes illorum prostravit, & mœnia à fundamentis diruit, agrum denique omnem pervastavit.

Derbent oppidum, quod sex dierum itinere abest à Sumachia, varia nomina sortitur, nam interdum vocatur *Derbent* ob formam oblongam & angustam; interdum *Demir-Capi*, quia hic ferreæ portæ fuerunt, quæ aditum in Scythiam aperiebant; interdum *Alexandria*, quia primum conditum fuit ab Alexandro magno quum Medis & Persis bellum inferret: quo tempore & altissimum & crassissimum vallum perduxit ab hoc oppido ad *Tephlin* Armeniorum oppidum, cujus nunc tantum vestigia apparent. Oppidum insidet edito colli; mœnia illius è vivo saxo educta in summam altitudinem & cras-

crassitiem ad Europæorum pene modum: neque tamen propterea unquam magnum aut celebre fuit factum, hodieque parvi æstimatur: quia tantum transitum præbet iis qui ultro citroque è Persia in Tartariam commeant, nullo pene oppidi emolumento; denique locus est advenis magis necessarius, quam incolis suis utilis.

Quatuor dierum itinere à Summachia, situm est oppidum *Sechi*, cujus incolæ ad eundem modum Mustaphæ se ultro dediderunt, & ab illo in patrocinium suscepti & magnis honoribus & muneribus fuerunt decorati.

Hic quoque jacet oppidum *Eres*, cujus ager mirifice fecundatur à fluviis Araxe & Cyro; & superioribus annis plurimum serici illius albi dedit, quod vulgo Mamodeanum appellatur, cujus hodie ne vestigium quidem hicprehenditur, ob vastitatem quam exercitus Turcici & Persici huic pene continuo intulerunt. Nam postquam oppidani *Sechi* atque *Eres* se citra certamen ultro Mustaphæ dediderant, Emir-Hamza Persiæ princeps cum ultricibus copiis adfuit, & tam crudeliter in illos est grassatus ut neque ulli sexui neque ætati aut conditioni parceret: atque adeo è castello abduxit ducentas machinas

chinas bellicas, quas Mustapha hic deposuerat, easque misit Kasbin ad patrem.

In eodem regno & aliud oppidum jacet ad limitem Georgiae quod *Arasse* vocatur; præcipuum hujus regionis emporium, partim ob insignem copiam serici, quod in illius agro colligitur, partim ob quamplurimas alias merces quæ aliunde adferuntur, quales sunt gallæ scabræ juxta atque glabræ; gossypium, alumen, omnis generis aromata, & gemmæ, adamantes, rubini & similes, quæ ex India huc traducuntur. Principem autem locum tenet sericum, ita ut quotannis hinc interdum quingenti, non raro & mille muli serico onusti ad civitatem Halepum com-
meent.

Ab *Arasse* ad *Taurin* sex dierum iter est: Araxi autem trajecto ex Atropatia in majorem Mediam transitur: cujus metropolis est Tauris, Prophetæ Danielis domicilio quondam nobilis, quem juxta hanc magnificentissimam arcem condidisse volunt, tam eleganti structura, ut longum tempus illius decorem imminuere nequiverit, & Iosephus narret, illud integrum suo ævo stetisse. In hac arce Reges Mediæ, Persiæ atque Parthiæ pluribus seculis fuerunt tumultu-
lati;

lati; sed nunc edax vetustas illud penitus obliteravit: urbs tamen *Ecbatana*, hodie *Tauris*, etiamnum perennat atque floret. Est autem condita ad radicem montis *Orontæ*, octo dierum itinere à mari *Caspio*; & licet mons hic ventis & nivibus obnoxius sit, tamen aër hic valde salubris est, & ager omni genere annonæ affluentissimus. Oppidum opulentum non tantum ob continuam subvectionem mercium orientalium, quæ hinc in *Syriam* deportantur, sed etiam *Europæarum*, quæ per totam orientem distribuuntur.

Populosissimum quoque, ita ut ducenta millia animarum alere credatur: sed jam mœnibus & propugnaculis nudatum omnibus exercitibus patet; præter unam arcem superioribus annis à *Turcis* constructam: ædes è lateribus structæ & fere humiles. Ad Australem urbis plagam pulcherrimum & amœnissimum viridarium jacet, diversis arboribus & bene olentibus herbis confutum, & mille qua fontibus, qua torrentibus riguum, qui è flumine derivantur, quod illud ab oppido separat: locus tam incredibilis pulchritudinis, ut ab incolis *Sechis. genet*, quod octo paradisos sonat, appelletur. Hic *Persarum* reges olim habitare consueverant; nunc

Q

illo-

illorum præfecti, postquam Reges ob bellum cum Turcis *Casbin* se contulerunt. Varias vices hæc urbs superioribus annis fuit experta, tam à Turcis quam à Persis. Nam quum anno cō 10 xiv Selymo Turcorum imperatori fuisset dedita, ille contra fidem datam, ingentem pecuniæ summam oppidanis extorsit, & tria millia familiarum, præsertim armorum fabricandorum scientia præcellentium, abduxit Constantinopolin. Rursus spoliata fuit anno cō 10 xxxvi à Solymane, qui urbem militibus suis diripiendam concessit, qui nullum non avaritiæ & scivitæ exemplum in miseros cives ediderunt: præterea sumtuosissimum Regis Thamaz palatium & splendida Nobilium ædes à fundamentis diruerunt, & multa nobilia & formosa imprimis capita in miseram servitutem abduxerunt. Denique anno cō 10 lxxxv rursus ab Osmane Vizirio Amurathæ III. miserrime fuit direpta; verum Abas qui hodie Persiæ imperat, anno cō 10 c iii tam inopinato cum exercitu suo supervenit, ut famam adventus sui anteverteret, & post sex hebdomadarum obsidionem (in qua primum tormentis bellicis Persæ usi fuerunt, quæ antea ut fortibus viris indigna contemserant)
urbem

urbem rursus in suam redegit potestatem, & pene totum regnum Syrvan paucis tantum castellis exceptis recuperavit.

A Tauri ad Casbin decem dierum iter est, primis quidem tribus diebus per asperos & præruptos montes, cum summo discrimine præsertim quum nives valide decidunt: atque hic circiter Turci & Persæ dominia ab altissimo monte *Duzim* separantur. Primus Persarum pagus appellatur *Darnah*, qui licet mirum in modum vastatus sit, tamen summa hic est annonæ vilitas, ita ut triginta ova duobus, capram decem, quatuor gallinas quinque denariis liceat emere.

A Darnah ad *Soltaniam* antiquam urbem, trium dierum iter est, per quam plurimos pagos, incolis frequentissimos, qui ultro citroque in summa pace & quiete commeant; qua felicitate Persæ præ Turcis gaudent. Hic multæ ruinæ visuntur templorum à Christianis olim magnifice structorum, cum celsis turribus. Vrbs hæc pene desolata, cingitur undique altissimis montibus, qui jugi nive tecti visuntur; olim *Nyphates*, *Caspius*, *Coathras* & *Zagras* dicti: & haud dubio oriuntur à Caucasio omnium montium veluti parente;

Q 2

qui

qui nunc conjuncti nunc divisi & hac illac vagi, varias provincias dividunt. Ante urbem jacet patentissima planicies, horrenda illa tempestate memorabilis quæ Solymanem Turcorum Imperatorem anno clō 10 xxxiv afflixit. Nam quum hic castra fixisset, sub initium Septembris, sæva & illa anni tempestate insolens tempestas de montibus se effudit in hanc planiciem, ita ut nimbus in terram decidens continuo verteretur in glaciem, & nix tanta copia caderet, ut tentoria & oppleret & pondere suo everteret, exitiumque non modo hominibus sed & jumentis adferret: obscuritate noctis nullum effugium miseris concedente & ignibus passim extinctis: quæ res Turcos timore simul & superstitione implevit.

Notandum: Annales Turcicos à Leonclavio editos, hanc cladem ad annum clō 10 xxxv referre hoc modo: Tum vero fugere Parthi, fugientibus instare Osmanici: donec haud procul ab oppido Hemadane perventum fuisset. Ibi cum pluviis & annonæ penuria, tantum frigus Osmanicos oppressit, ut plurimi tam manus quam pedes à frigore læsos amitterent, ac incredibilis hominum jumentorumque multitudo fame interiret. Præterea contigit, ut
in

in ipso conatu transmittendi amnis, qui *Docus-Gezid* vocatur, flumen illud aquis pluviis adauctum vehementer intumesceret. Ideoque dici non potest, quot istic homines, jumenta, rerum aliarum sarcinæ interierint, adeoque de sua quilibet salute desperabat.

Porro à Sultania ad *Casbin* quatri-
dui iter est, per plurimos pagos: Vrbs
ea opulenta est tum propter regiam au-
lam tum propter frequentem mercato-
rum concursum: olim *Arsacia* dice-
batur, nunc *Casbin* vocatur, quod lin-
gua Persica pœnam sonat, nam Reges
Persiæ fontes huc in exilium mittere
consueverant. Sita est in amœna &
fertili planicie, quæ vix tridui itinere
obiri potest, in qua sunt duo millia vil-
larum: sed negligenter structæ, & fere
lateribus non igne excoctis sed ad so-
lem exsiccatis; ut fere sunt reliqua æ-
dificia Persiæ. Vnum est ex Regis Per-
siæ domiciliis, postquam Thamaz hujus
avus, huc è Tauri sedem suam transtu-
lit; & hic magnificum palatium sibi &
alterum concubinis suis struxit: sed
Rex qui hodie regnat ut plurimum in
urbe Hispaan degit, quæ hinc abest de-
cem dierum itinere versus ortum. Tria
sunt in hac urbe loca maxime nota-
tu digna: Regis palatium, diversa

Q 3

fora

fora quæ vocant *Bazar*; & forum principale quod vocant *Atmaiden*. Palatii porta saxis versicoloribus strueta est & auro interstincta; atria ampla, quorum solum stratum est tapetibus, serico & auro intertextis: tabulata autem picta sunt eleganti opere, quo prœlia omnia cum Turcis & Tartaris à Persarum regibus commissa repræsentantur, quæ omnia satis indicant splendorem Aulæ Persicæ. Bazars autem sunt variæ urbis plateæ, in quibus singulis, singulæ merces preciosæ venales reperiuntur. *Atmaiden* denique seu principale forum, quadratâ formâ, fere milliare Anglicum ambitu suo completitur; ubi & mercatores conveniunt, & variæ res venundantur. In hoc quotidie confident duodecim mensarii, qui & gemmas, aliaque pretiosa vendunt; nummos peregrinos permutant, & denique pignoribus acceptis plurimum nummorum ingenti fœnore elocant. Robur autem hujus oppidi non consistit in mœnibus aut propugnaculis, sed in multitudine militum: nam intra & extra oppidum inque illius agro continuo aluntur viginti millia equitum: licet Parente hujus Regis rerum potiente, tantum duodecim millia fuerint.

A Cas.

A Casbin quatuor dierum itinere, & bidui à Sultania abest *Ardevil*, oppidum magni nominis, in quo Alexander magnus aulam suam tenuit, quum Persiam esset invasurus; hic plurimorum Regum Persicorum visuntur sepulchra: præcipuam autem dignitatem addit urbi, quod hæc prima sectam Persicam receperit à Guini hujus sectæ auctore, qui hic regnabat.

Similiter quatruidui itinere à Casbin distat *Geilan*, Hircaniæ oppidum haud longe à mari Caspio. Hujus provinciæ quæ hodie *Ghilan* audit, pars quæ ad arctum vergit densis nemoribus opaca est, in quibus plurimæ arborum species, præsertim cedri, abietes, quercus, & tanta ferarum copia, ut itinera infesta reddant; verum versus oram maris pascuis abundat, peramœnis & riguis, ob ingentem copiam scaturiginum, quæ è vicinis montibus saliunt. Plurima sunt oppida in hac provincia, quorum præcipua, *Beslan*, *Massandran*, *Panziazer*, *Bachu* & *Geilan*; oppida tantæ dignitatis ut præfectos habeant, quales sunt *Bastæ* apud Turcos. *Bachu* autem peropportunum est emporium, portum habens ad mare Caspium, haud longo intervallo distitum ab *Ardevil*, *Tauri*, *Eres*, *Sumachia* & *Derbent*. Haud

Q 4 longe

longe ab oppido mirabilis fons sub terra scaturit, magnam copiam nigri olei eructans, quo Persæ in elychniis utuntur, & passim per universam Persiam deportant.

A Casbin sex dierum itinere ad oppidum *Com* pervenitur, per plurimos pagos & commodissima juxta viam diversoria. Oppidum hoc antiquissimum est, quod à Ptolemæo appellatur *Guria*; olim tantæ amplitudinis fuisse produnt, ut Constantinopoli duplo majus esset. Sed Teymurlanes ita vastavit, ut ne nunc quidem respirare potuerit, præsertim oppido *Cassan*, quod aliquando ipsi paruit, omne mercimonium illi præripiente. Situ alioquin jacet peropportuno; abundatque omnibus rebus ad vitam necessariis; præterlabitur fluvius, qui lapideo ponte transitur: quo superato Parthia aditur, nobilissima olim provincia, sed hodie ita Persæ permixta, ut ne nomen quidem supersit.

A *Com* ad *Cassan*, bidui iter est; famosum & opulentum oppidum, licet Ortelius & alii illius non meminerint; in perpulchra planicie conditum; verum quia montes fere diei itinere ab urbe distant, valde hic æstuat & pene ut Ormuzii; ver enim & æstas citius
hic

hic ingrediuntur quam in reliqua Persia. Abundat fontibus & omni genere annonæ, atque adeo singulare est Persiæ Emporium, ad quod ex variis regionibus & præsertim ex India omnis generis merces deportantur. Oppidani excellunt in omni genere texturæ è serico & lana, adeo ut hic preciosissima peristromata conficiantur. Imprimis autem in politico regimine excellit, nam nulli hic otiosi homines tolerantur, etiam sexennes pueri laboribus admoventur. Obtinet enim hic Lex (quam & apud Ægyptios viguisse memorat Diodorus) qua singuli apud magistratus coguntur profiteri nomen suum, & quam vitam degant, quamque artem exerceant: Sin autem mentiantur, aut verberibus sub plantis pedum castigantur, aut publicè servituti mancipantur. Unica scorpionum lues, qui hic permagni & nigri visuntur, oppidanis valde infesta est, & nisi caute vitentur, interdum magnum dant damnum.

A Cassan ad Hisphaan tridui iter est. Hæc civitas olim Hecatonpolis dicebatur, id est, centum portarum urbs: quod nomen hodieque tuetur, nam mœnia illius in circuitu vix uno die equo obiri possunt; & maxima est omnium urbium Persiæ; cujus frequen-

Q 5

tia

tia eo major est, quia Rex hic aulam suam habet. Eadem & situ munitissima est, & validissimo muro cincta, & latis atque profundis fossis, quæ aquas suas accipiunt à torrentibus, qui è Coronianis montibus descendunt. Ad septentrionalem illius plagam munitissima arx adjacet, ingenti muro qui in ambitu mille quingentas ulnas capit: in medio illius extat turris varia atria & cubicula complectens, sed paucis machinis instructa. Ad occidentalem plagam duo palatia visuntur, quorum unum regiam familiam capit, alterum gynæcio destinatum est: Palatia hæc magnificentia sua longe superant cætera ædificia; è nitido & rubenti marmore constructa; pavementum omne opere tessellato stratum, & tapetibus sericis & auratis constriatum: fenestræ alabastro & candido varioque marmore nitent; postes eburnei & ebeno variegati, spectantium oculos magis sistunt quam fatiant. Palatio adjacet hortus spaciosus & latus, innumeris arboribus fructiferis, & bene olentibus herbis atque floribus confusus: mille fontibus & stagnis riguus, & inter alia fluviolo qui placido cursu & leni murmure eundem à Palatio dividit: hic non tam anxie custoditur, quin non modo equitibus sed

sed & civibus subinde illū liceat ingredi & mentem oculosque amœno illius prospectu explere.

Ad Palatii autem custodiam, Rex diversos militum alit ordines: quorum præcipui & frequentissimi appellantur *Curchi*, qui veluti regii corporis custodes sunt, octo millium numero, sub diversis tribunis, qui principali Tribuno parent, qui *Curchi* *Basla* dicitur, & plerumque è magnatibus assumitur. Alterius ordinis milites *Esfahul* appellantur, numero mille, sub pluribus tribunis, qui itidem uni subsunt, qui *Esfahul* *Basla* nominatur. Omnes hi accipiunt stipendium à certis oppidis & pagis Regis Persarum vasallis; certoque tempore accipiunt à Rege, arma, equos, vestes & tentoria pro cujusque conditione: his præfidiariis perpetuo Rex cingitur, imprimis autem quum aliquo procedit. Regimen civitatis præter Regem ipsum & principem, penes duodecim est Sultanos: Tres autem præcipui totius curam gerunt, quorum munia distincta sunt: Nam unus rei bellicæ curam gerit per totum Regnum; reliqui duo omnes regni redditus recipiunt, & rationes accepti atque expensi reddunt, ita ut merito Thesaurarii possint dici. Secundum locum post illos obti-

obtinent *Mordari*, duo magni Cancellarii, quorum munus est edicta omnia promulgare, omnes literas scribere, quæ regimen imperii concernunt; unus sigillum custodit, alter scriba est. Præter hos duo sunt *Caddi*, id est, Iudices, qui controversias in rebus civilibus examinant & determinant: in causis vero criminalibus, tantum examinant & audiunt testes, & informant declarationem, quam vocant *Sygil*, quam dein Sultano, id est, aut civitatis aut totius imperii præfecto offerunt, qui dein pro meritis pœnas infligendas curat, secundum regni consuetudines. Quale autem est regimen hujus civitatis, tale est & cæterarum.

Ecclesiasticum regimen in hac civitate primo & principaliter est penes *Mustædinum*; in reliquis urbibus alii sacrorum præfecti præsunt, qui non ab illo eliguntur aut destituuntur, uti à Papa Romano fieri consuevit, sed ab ipso Rege, qui non modo civilium sed & sacrorum Princeps est & summus Sacerdos, quemadmodum *Mahumet* & *Ali* fuerunt. Sed Rex ut turbas vitet, hanc curam à se in alios devolvit, quorum judicio permittit quicquid controversiarum circa Legem ipsorum inciderit. Sub hoc summo Sacerdote sunt
Cali.

Califes , qui quotidie in moseheis & templis sacris operantur . Quorum princeps est qui cornu Regis capiti imponit cum inauguratur . Quæ ceremonia primitus Cusæ prope Babylonem celebrabatur , sed postquam Turca Assyriam Persis ademit, interdum in Casbin , interdum in hac urbe peragitur . Denique oppidani hujus urbis, moribus pene similes sunt antiquis Parthis , imprimis equitandi industria . Plerumque in equis iter agunt , in equis cum hostibus pugnant , in equis emunt atq; vendunt merces suas , in equis denique confabulantur : atque hoc unicum nobilium atque ignobilium & servorum discrimen est , quod servi nunquam equis vehantur , nobiles nunquam pedites incedant . Gens natura arrogans, seditiosa , dolosa & quietis impatiens ; sed pravitas hæc à severo Regum imperio plurimum coërcetur , & temperatur . Luxuriæ admodum sunt dediti, nam tria genera scæminarum ipsis sunt, honestæ , semihonestæ , & impudicæ sive scorta : & tamen nullum crimen gravius puniunt quam adulterium, idque tam in honestis quam semihonestis . Denique pleni sunt dolis, neque stant promissis (quod omnium pene barbarorum proprium est) haud dudum

dum una regiminis forma contenti,
novitatum appetentissimi.

Ab Hispaan ad urbem *Siras* redeundo versus Syriam, decem dierunt iter est. Urbs hæc sita est ad ripam *Bindamir*, magni atq; famosi fluminis, quod per Persiam & Regnum *Lar* defluens in sinum Persicum sese exonerat: quondam Metropolis hujus regni, antequam Hispaan hoc decus illi præriperet. Amplissima tamen est, & ambitu suo complectitur pene decem milliaria; jacetque juxta regiam viam quæ ab Hispaan ad Ormuzium ducit. Intra & extra hanc urbem visuntur multa rudera antiquorum monumentorum, nimirum duæ vastæ portæ, duodecim milliarium intervallo à se invicem distinctæ quæ urbis hujus amplitudinem, dum Regni Metropolis esset, demonstrant. Ad australem plagam videre est ruinas magnifici palatii à Cyro ut volunt structi; quod *Ælianus* magnifice extollit lib. 1. de animalib. c. 59. Ad arctoam autem rudera antiqui castelli, quod triplici muro fuisse cinctum videtur, primus viginti quatuor pedes altus erat multis turribus ornatus, secundus primo similis, sed duplo altior; tertius vero quadratus & nonaginta pedes altus; omnes è vivo saxo educti. Vtrimque erant duo.

duodecim aeneae fores & ante illas aeneae columnae eleganti opere factae, quae magnificentiam conditoris arguunt. Ad ortum exiguo intervallo ab hoc castello mons assurgit, in cuius fastigio elegans capella fuit, antiquorum Regum monumentis nobilis. Licet autem haec urbs varias vicissitudines experta sit, tamen facile adhuc nomen tuetur inter praecipuas Persiae; nam ex illa brevi tempore viginti millia bene armatorum equitum cogi possunt. Praeterea nobilissimum orientis emporium est, & armorum omnis generis officina, quae hic summa industria ex ferro & chalybe tam eleganter fabricantur, ut bonitate & nitore Europaea longe superent.

A Siras octidui itinere aditur provincia *Susiana* quae nunc *Cusestan*, olim *Assyria* dicebatur: fines habet ad Arctum quidem, australem Armeniae partem, ad occidentem Mesopotamiam, ad Austrum partem sinus Persici, qua parte plena est paludibus & uliginosis locis, sine ulla statione aut portu. Aer hic valde fervet, solum bituminosum, & arboribus inimicum, aquas quoque inquinans, ita ut indigenae hic brevis sint aevi.

A limite hujus provinciae ad oppidum

dum *Baldac* bidui iter est, hoc quondam ingens illa Susa fuit, nunc pene desolatum : oppidum hoc lambit fluvius Choaspes, qui post varios flexus atque reflexus tandem illabitur in sinum Persicum; aquæ illius limpidissimæ & potari pulcherrimæ, optimique saporis.

Sex dierum itinere trans fluvium hunc *Mosul* aditur, antiquissima civitas ad ripam fluvii Tigris. In planicie autem Assyriæ & ad ripas hujus fluvii, in regione Eden, Ninive à Nimrod fuit inchoata & à Nino absoluta. Inter sacros juxta atque profanos scriptores constat hanc civitatem omnium maximam & magnificentissimam fuisse. Nam fundamenta murorum hodieque testantur, quadrata quidem forma conditam fuisse, lateribus licet inæqualibus; nam duo longiora latera singulacentum & quinquaginta stadia patebant; breviora tantum nonaginta; ita ut ambitu suo caperet quadringenta & octuaginta stadia, id est, sexaginta miliaria Italica. Mœnia centum pedes alta erant, & in superficie adeo lata ut tres currus conjunctim possent incedere: hæc mœnia mille quingentis turribus ornata erant. Nunc penitus excisa est urbs à Chaldæis (uti Deus prædixerat) & tantum miserum tantæ molis sepul-

sepulchrum; ubi tantum exiguum oppidulum hodie cernitur, in quo Nestorianorum Patriarcha Turcæ permissu degit.

Ab hoc adverso flumine distat Insula *Eden*, duodecim milliaribus: quam partem paradisi fuisse autumant: Hæc ambitur à Tigri, crediturque circiter decem milliaria Anglica ambitu suo continere: fuitque quondam latericio muro cincta, uti è ruderibus apparet; & licet barbaries florentissimas has regiones penitus inundarit, tamen hæc insula hodieque servat nomen *Eden*.

A Mosul secundo flumine *Bagdat* descenditur, ratibus quæ utriculis è caprarum pellibus confutis & vento inflatis innatant; nautæ autem vendunt materiem in urbe Bagdat & revehunt pelles jumentis domum, ut iterum illis utantur. Hæc civitas à nonnullis nova Babylon appellatur, quia è veteris, quæ haud longe abest, ruinis excitata creditur; nequitiam ita pulchra urbs est aut ampla, quippe quæ tantum tria milliaria Anglica ambiat; mœnia structa è lateribus ad solem siccatis. Hic octo mensium spacio, nulla non modo pluvia cadit, sed nec nubila pene ulla videntur, noctu aut interdiu. Hiberni menses sunt ipsis November, Decem-

R ber,

ber, Ianuarius & Februarius, ita tepidum tamen ut ab æstivis in Anglia non multum differant. Hæc urbs quondam celebre & frequentissimum fuit emporium: sed postquam Lusitani, Angli & Belgæ in Indiam navigare cæperunt, multum huic, sicuti & Cayro in Ægypto decessit, rarioribus mercatoribus è sinu Persico ad illam, & è mari rubro ad hanc commeantibus. Suburbium habet trans flumen, ad quod ponte super cymbas strato transitur. Haud procul hinc ruinas videri volunt Turris Babel, cujus reliquæ quartam partem milliaris complectuntur, & grandis turris altitudine hodieque assurgunt, è grandibus lateribus tres quartas partes ulnæ longis & unam quartam latis, & bituminosa calce conjuncti, singulis autem ordinibus storeæ interjacent è palmarum foliis contextæ, quæ hodieque durant. Iuxta quoque ruinæ Babylonis ostenduntur; à quibus trium dierum itinere distat oppidum *Ayr* peno dirutum, quod ab Arabibus habitatur.

Iuxta hoc oppidum mirabilis jacet vallis, in qua quamplures scaturigines visuntur, quæ nigram quandam substantiam instar picis cum ventoso murmure eructant, tanta copia, ut vicinis provinciis ad naves impicandas abunde suffi-

sufficiat. Mahumetani vocant os inferni.

Ab Ayt trium dierum itinere per desertum pervenitur *Annam*, Arabum oppidum; quod tria milliaria in longitudinem patet, sed angustum; habitant Curdi, furacissimum hominum genus. Iuxta labitur Euphrates pernici cursu, qui regionem adjacentem rigat atque fecundat.

Ab hoc oppido scribit author se octodecim dierum itinere pervenisse Aleppum, quum aliàs Caravana (ut vocant) quadraginta diebus id iter absolvi soleat.

V.

ITINERARIUM

ANTONII IENKINSONII

Angli, à Russia ad Bogar in Tartaria, anno clō 15 LVIII.

A Moscua secundo flumine descendit *Collom* xx leuc. sub *Collom* circiter unam leucam Moscua fluvius confluit in Occam: à confluente ad castrum *Terrevetisko* viii leuc. quoad dextram relicto ad castrum *Peroslave* viii leuc. à quoad veteris *Rezanie* rudera vi leuc. ad arcem *Terrecoviam* xii leuc. ad *Cas-*

R 2

fin

sim arcem ... leuc. qua ad sinistram
 relicta ad *Morem* xx leuc. ad *Nyse-*
Novogorod xxv leuc. hic *Occa* confluit
 in *Volgam*; ad *Vasiliogorod* xxv, leuc.
 ad castellum *Sabovvshare* xvi leuc. ad
 Castrum *Sugastio* xxv leuc. Ad *Cazan*
 ... leuc. Ad *Astracan*. Insula in qua
 hæc urbs sita est distat ab *Æquatore*
 XLVII gradibus & x scrupulis. Ab hac
 insula fluvius variis mæandris petit
 mare Caspium: orientale illius ostium
 distat ab *Astracana* xx leuc. Ab ostio
 oram legentibus versus boream primo
 occurrit insula *Accurgar* edito monte
 conspicua; & x ab hac leucis *Bavvhi-*
ta insula, priore longe editior. Vtraque
 autem objacet sinui, qui ad arctum se
 subducit & vocatur mare cæruleum.
 A posteriore hac insula ad regionem
Baugleatân ventum, quæ distat à dicto
Volgæ ostio LXXIV leucis & ab *Æqua-*
*tor*e sex & quadraginta gradibus & LIV
 scrupulis versus Arctum. Hinc decem
 leucas secundum oram versus Eorum
 provecti amnē *Iaic* præternavigarunt;
 à cujus ostio circiter unius diei itinere
 jacet oppidum *Serachick*, principi Tar-
 taro parens, incolæ pecuarii, latrociniis
 deditissimi. A *Iaic* xvi milliar. prove-
 cti, sinumque sex leucas latum præter-
 vecti, venerunt ad promontorium,
 quo

quo superato ora recedit versus boream, aperitque sinum, in quem fluvius *Tem* è provincia *Colmack* descendit. Dein viginti leucis enavigatis, humilis occurrit insula, multis vadis inquinata, & pone illam sinus qui irrum-
pit versus Arctum; illi autem ut vada evitarent, flexerunt ad dexteram & versus Eurum, & triginta leucis absolutis, rursus oram conspexerunt, editis & fragrosis montibus conspicuam; quam legentes, primo sinum, dein prominens terræ cornu offenderunt; quo superato portum *Manguslave* proponentes ingredi, ob adversam tempestatem è regione illius anchoras jecerunt, & excensione facta, magno precio camelos sibi compararunt, tertio Septembris.

Hinc ventum ad territorium Sultani *Timor* Tatarum; & viginti dierum itinere per terras aquarum inopes, præterquam quæ è profundis puteis hauriuntur; quinto Octobris rursus venerunt ad sinum Maris Caspii, in quem *Oxus* fluvius olim se exonerabat, nunc autem confluit in fluvium *Ardock*, qui versus arctum labitur, & se sub terram condere & rursus post immensum intervallum emergere creditur & in Lacum *Kithay* influere.

Hinc septem diebus ventum ad Ca-

stellum *Sellizure* cui tum Azim Chan imperabat. Situm est in edito monte, ubi regia Chani visitur è luto aggesta. Ad meridiem habet terras humiles, admodum fecundas & variorum fructuum feraces; inter quos memoratur fructus *Dynie* magnæ molis & succi plenus, quem indigenæ post cibum usurpant loco potus: item *Carbuse* mole magni cucumeris, flavo colore & suavi sapore: & *Tegur* species farris, cujus ilipes est instar cannæ sacchari, procerus & far instar oryzæ, in culmo cannæ extans instar racemi uvarum.

A *Sellizure* biduo ventum ad oppidum *Vrgence*, cui Sultanus Ali imperabat frater prædicti Azim, qui nuperrime ceperat oppidum Corasan in finibus Persiæ.

Hoc oppidum *Vrgence* in planicie situm est, vallo luteo cinctum, ambitu quatuor milliarium; ædes itidem è cespite aggestæ; unam habet plateam desuper tectam, in qua forum rerum venalium celebratur.

Regio omnis à mari Caspio ad hoc oppidum vocatur *Turcomania*, paretque Sultano Azim & fratribus illius; qui fere inter se discordes, utpote diversis matribus prognati. Indigenæ ut plurimum in agris degunt, habentque
oves

oves cum magnis & ponderosis caudis; carent nummis, sed permutatione rerum emunt venduntque, nullus ipsis panis, carnibus maximam partem vitant, potus ipsis lac equarum acidum.

Ab Vrgence profecti secus fluvium Oxum centum milliaribus, transierunt per fluvium *Ardoc*, qui vastus est & pernix: septimo Decembris pervenerunt ad Castellum *Kait*, cui imperabat Sultanus Saramet frater Regis Vrgence.

xxiii Decemb. venerunt ad oppidum *Bogar* in Bactria, id situm est in humili solo, & alto vallo luteo septum: divisum est in tres partes; quarum duas Rex tenet; tertiam occupant mercatores & mechanici separatim degentes: vastum est oppidum, & ædes fere è cespite aggestæ; licet non paucæ & aliquot templa è lapidibus sint structa; inter quæ visuntur balnea sumtuosissime educta; per mediam urbem labitur exiguus amnis, cujus aquæ sunt insalubres, & generant iis qui non assuevere vermes in cruribus inter cutem & carnem, qui singulari industria sensim eximuntur. Nulli hic fas quicquam bibere præter aquam aut lac equinum, & acerrime animadvertitur in illos, qui aquam vitæ aut similem potum gustaverint; habent enim Metropolitanum stre-

num legis hujus observatorem, quem magis venerantur, quam principem suum, qui & interdum ab ipso exautoratur.

Paruit quondam hæc regio Persis, quorum & idioma hodieque usurpant, sed nunc perpetuo cum Persis bellum gerunt, religionis ergo, licet utrique sint Mahumetani: sed Tartari hi superius quoque labium radunt, secus ac Persæ, quos ipsi propterea *Caphars*, id est, infideles vocant.

Rex Bogar neque potens est neque locuples, decimam licet accipiat omnium rerum venalium, & quum eger, etiam vi rapiat à subditis suis, quantum lubet: numisma ipsorum partim argenteum est partim æneum; argenteum unicum ipsis est valens XII denarios Anglicos: æneum vocant *Poole*, quorum cxx valent unum argenteum: Rex autem pro arbitrio sæpe mutat utriusque valorem.

Rediit autem eadem pene via in Rusiam anno clo lo LX.

Latitudines ab ipso observatæ:

Manguillave XLV grad.

Virgence XLII grad. XVIII scrup.

Boghar XXXIX grad. X scrupul.

Notandum autem eandem plane latitudinem Bocharæ tribui ab Abulfeda.

VI. AL.

VI.

ALTERVM EIVSDEM ITI-
nerarium è Russia in Persiam
anno clo lo LXII.

E Volga in mare Caspium ingressus ;
primum prætervectus est tres insu-
las, quæ distant ab ostio Volgæ novem
milliaria ; deinde navigans versus Afri-
cum attingit quatuor insulas, quas vo-
cant *Challica Ostriva* quadraginta mil-
liaribus à superioribus tribus. Postero
die eundem cursum secuti viderunt
Tukem in provincia *Tumen*, ubi pluri-
mi piratæ agunt ; itaque cursum flexe-
runt versus ortum circiter quadraginta
milliaria, & inciderunt in vada, ma-
gnoque naufragii discrimine evitato,
inciderunt in pulchram Insulam quæ
appellatur *Chatalet*, distantem à Chal-
lica Ostriva circiter centum milliaria ;
ubi circiter sex milliariibus ob adver-
sam & horridam tempestatem an-
choras jecerunt, & summum adierunt
discrimen ; atque inde moventes versus
Austrum, offenderunt provinciam
Shyruansha, sub qua rursus anchoras
jecerunt centum & quinquaginta mil-
liaribus à *Chatalet* ; atque ita tandem
provecti inde versus Euxum, appulerunt

R 5 ad

ad *Derbent*, quod oppidum tum parebat regi Hyrcaniæ: describit autem illud ad hunc modum.

Derbent antiquum est oppidum, habens arcem vetustam in monte sitam qui *Castorv* vocatur, è vivo saxo edificatam ad Europæorum modum, altis & crassis mœnibus cinctam: ab Alexandro magno conditam: qui & murum altissimum & crassum deduxit ad *Teflin* usque Georgiæ oppidum: adjacet mari, uno & quadraginta gradibus ab Æquatore versus Arctum.

Hinc profecti versus Eorum circiter octuaginta milliaria appulerunt ad *Shabran*: hinc terrestri itinere camelis vectus, sex dierum itinere venit *Shamakiam* in regno *Shirvan* olim Hircania, cui tum *Obdolucan* imperabat. Describit autem *Shirvan* hoc modo.

Hircania quondam magni nominis fuit provincia, habuit ut plurima oppida, pagos & arces: ita ut reges cum Persarum rege potentia certarent; sed nunc res longe aliter se habet, nam pleraque oppida fere conciderunt, & Rex Persis tributarius est factus. Meminit & turris illius in *Sumachia* è craniis nobilium constructæ. Urbs autem illa distat à mari septidui itinere, camelis; habitatur hodie potissimum ab Armeniis.

niis. Oppidum *Arrasb* ejusdem provinciae ad fines Georgiae, hodie emporium frequens est & opulentum, plurimum enim hic serici reperitur. Haud longe à Shamachia visitur vetustum castellum *Gullistan* à Persis superioribus annis dirutum. In eadem provincia jacet altissimus mons *Quiquis*.

VI Octob. à Shamachia movens, post triginta sex miliarium iter venit ad pagum *Tavaten*; præterlabitur fluvius Cor, qui è montibus Georgiae profluens, inter duo antiqua oppida Shabran & Bachu in mare Caspium egreditur: Hinc per vastam planiciem, sed à barbaris & rudibus populis habitatam, decem dierum itinere venerunt ad oppidum *Ardevill*; quod distat ab æquatore triginta octo gradibus, antiquum oppidum provinciae Aderraugan; ubi Persiae principes ut plurimum tumultantur,

Ab Ardevil quatruidi itinere versus occidentem jacet Tauris, maxima urbs Persiae.

Ab Ardevil autem decem dierum itinere profectus est Casbin tum Imperatoris Persiae regiam:

Profecutus est idem iter in Persiam anno cl^o l^o LXV. Arthurus Eduardi Anglus, qui quum pridie Kal. Augusti, ab Astracan solvisset, demum vigesimo
tertio

tertio illius mensis subiit portum *Nazauon*; atque inde sex dierum itinere pervenit ad *Shamakian*; obiit autem eo anno mense Octobri Shyrvani rex Obdolucan.

Anno autem proximo, ab Astracan octiduo navigavit ad oppidum *Gilan*; à quo iter quatruidi prodiit ad *Casbin*.

Anno autem clō lō LXXIX. rursus è Russia profecti, per Astracan applicuerunt ad oppidum *Bildih* in provincia Shirvan, quam Turci tum possidebant, oppido Derbent potiti. Distat *Bildih* ab æquatore versus Arctum quadraginta gradibus & vigintiquinque scrupulis; & à *Bachu* unius diei itinere, sive sex leucis.

Derbent autem, quemadmodum, tum accurate ab ipsis fuit observatum, distat ab Æquatore versus Arctum uno & quadraginta gradibus & quinquaginta duobus scrupulis.

Ab hoc ad *Bildih* numerant sex supra quadraginta leucas. A Shamachia ad *Bachu* decem leucas sive triginta milliaria Anglica. A *Bachu* ad *Bildih* terrestri itinere quinque aut sex leucas, maritimo duodecim.

VII. Iri-

VII.

ITINERARIUM

IO A N N I S N E V V B E R I E

Angli ab Aleppo ad Ormuzium,

anno clō 15 LXXXI.

DEcimonono Martii ab Aleppo discedens, præterit post meridiem altam turrim edito monti superstructam, quam vocant *Boab*; & sub vesperam venit ad pagum *Halse*.

xx. Venit *Bir* ad orientalem ripam Euphratis: hic cymba conducta secundo flumine descenderunt, & xxvi. ejusdem mensis præternavigarunt *Raick* pagum ad orientalem fluvii ripam situm.

xxvii. Præternavigarunt arcem *Balleffen* ad occidentalem ripam, sed jam dirutam. Et mox *Gabbar* oppidulum super montem situm ad orientalem ripam.

xxviii. Vetus oppidum *Raccam*: cui arx adjacet sed jam diruta ad eandem ripam.

xxx. *Balladac* oppidum & arcem, utraque jam diruta ad occidentalem ripam; mox *Dier* oppidum, ad occidentalem ripam, fossa undique cinctum.

i. Aprilis arcem *Rab*, ad eandem ripam.

ii. *Asbar*

II. *Ashar* exiguum oppidum ad eandem ripam.

III. *Subercan*, jam plane dirutum, ad orientalem ripam.

IV. *Manallen* pagum, ad occidentalem ripam & mox *Annam* longissimum oppidum ad utramque ripam situm, sed maximam partem ad occidentalem; in cujus medio visitur Arx aquis circumdata, & multæ insulæ amnicæ. Nono & decimo parum profectum ob adversam tempestatem.

X. Venerunt *Addetram* & sub vesperam *Gebbar*, ad orientalem fluvii ripam.

XI. *Heit* cum arce ad occidentalem ripam. Inter *Annam* & *Heit* utraque ripa pluribus ædibus & arboribus quæ dactylos ferunt est obsita.

XII. Discedentes ab *Heit*, XIII. venerunt *Ambar* pagum ad orientalem fluvii ripam.

XIV. *Felugiam*, ubi exscensione facta, terrestri itinere petierunt *Bagdat* & XV illam sunt ingressi.

XXIV. A *Bagdat* provectus, præternavigavit.

XXVI. *Bourac* oppidum, ad occidentalem fluvii ripam, sed dirutum; & mox turrim in medio alveo situm.

XXVII. *Menil* oppidum ad orientalem

Iem ripam; cujus tantum una turris superest; & mox *Amor* exiguum Casale ad eandem ripam.

xxx. *Sekia* oppidū ad orient. ripam; & mox *Kenedge* oblongum pagum, sed destructum, ad eandem ripam: & sub vesperam appulerunt *Gurnam*, ad cornu terræ situm, ubi *Furro*, & fluvius qui Bagdat præterlabitur confluunt: ad meridionalem ripam *Furro* jacet alterum castellum; & tertium itidem tribus milliaribus infra hoc.

i May, venerunt *Balsaram* oppidum à fluvio versus Eum situm; extra oppidum jacent varia fora rerum venalium; & ædes factæ sunt è grandibus cannis; intra urbem structæ sunt è lateribus ad solem duratis. Oppidum habet quatuor portas: æstus marinus hic percipitur. Turca cepit hoc oppidum anno clo lo L.

xvi. Navem conscenderunt; & xxiv demum ingressi sunt mare seu sinum Persicum.

xxv. Viderunt montana Persiæ, & eodem die viderunt insulam *Carreghe*, & applicuerunt ad illam xxvi ejusdem: abundat fontibus; patet circiter duo millaria in longitudinem, totidemque in latitudinem.

xxvii. Ab insula proVecti viderunt
humi-

humiles terras Persiæ; & præternavigarunt Castellum *Abousher*.

Ultimo May attigerunt scopulosum terræ cornu; à quo naves altum petunt, quæ Insulam Baharen adire volunt.

vii. Iun. attigerunt Insulam Scie vel Seche, quæ Portugallis paret; estque fluctibus pene æqualis.

ix. Applicuerunt ad *Nechel* quatuor leucis à *Scie*, hic in terram descendunt. Fœminæ hic oblongis vestibus utuntur; gestantque annulos in naribus.

xi. Discesserunt *Nechele*; & xii. venerunt *Melgor* magnum Casale, inter montes sitū. xviii. Gesseritidem Casale.

xix. *Bender*; xx. Insulam *Lest* attigerunt; è regione autem *Bender* jacet insula *Bassedor*; & utraque paret Portugallis. Gesser vero & *Bender* in continente *Abrahamo Chan*; olim quidem Regi Ormuzii.

xvii. Iun. clō lō LXXXI. venerunt Ormuzium.

Ejusdem iter ab Ormuzio in Persiam.

Secundo Augusti; ab Ormuzio venit *Bender Gomrouv*, ubi Portugallum arcem & præsidium habebant.

Quinto sub noctem à *Gomrouv* mo-

moventes; octavo venerunt *Couvriz* Casale: decimo *Ourmangel*; decimo quarto ad oppidum *Lar*.

xxiv. Aug. *Lar* discedens, venit ad pagum *Dehaccouvv* & postero die *Berren* Casale: xxvii. *Olous* haud longe à *Gouen*, ubi provincia *Lar* desinit.

i. Septemb. venerunt ad oppidum *Gaarrem* & mox ad Casale *Demonder*:

ii. *Mecocal* ubi aquæ graviter olent.

iii. *Cavvger*: iv. *Chefimon Moddassar* elegans diversorium: v. *Couvel*. vi. mane *Shiraz*. Inter *Lar* autem & *Schiraz* plurimi grassantur lupi. Iter autem à *Lar* ad *Schiraz* fere agitur versus *Corum*.

xxii. *Schiraz* relicta, venerunt *Sargem* oppidulum ad radicem montis, in amœna valle.

xxiii. Ad pagum *Auglamor*; cui alius vicinus jacet dictus *Augalm*.

xxiv. Mane pontem transierunt; & venerunt *Moyffe*.

xxv. Ad pagum *Sesmon Dermal*.

xxvi. Superato altissimo monte ad *Augouv*.

xxvii. Ad *Hausapaus* sub monte situm, cum arce rotunda super vicinum collem versus occidentem ab oppido.

xxviii. *Cuskesar*, ubi novum diversorium struebatur.

S

xxix. Ger-

xxix. *Gerdoun* : xxx. *Testacas* super rupem in profunda valle.

ii. Octobr. *Boial* pagum adierunt, fructibus abundantem.

iii. *Moydar* : iv. pervenerunt *Hispahan*.

ix. Ab *Hispahan* profecti, venerunt *Sen* : x. *Shesfers Can* & mox ad magnum pagum *Calenda*.

xi. Ad *Sben* oppidum fructibus abundans.

xii. *Garrattoy*, & eadem vespera oppidum *Cassan*.

iv. Novemb. A *Cassan* ad *Casale Sensen* super collem situm ; ab hoc haud longe abest pagus *Bedra*, qui arcem habet.

v. *Casmovam*, exiguum pagum, in magna planicie situm cum arce versus meridiem.

vi. *Com* oppidum amplum, habens ad arcem lapideum pontem.

vii. *Gassaravvan* novum diversorium.

viii. Oppidū *Sovvva*. ix. *Daungh*.

x. *Arrassan* pagum. xi. *Kirram* super rotundum collem.

xii. *Passen* vino & nucibus abundantem.

xiii. *Aussar* pagum, & mox *Dessam* diversorium.

xiv. *Re*

xiv. Relicta versus Africum Solta-
nia, ad novum diversorium nuper à
Rege structum.

xvi. *Sangas* oppidum. xvii. *Nechavu*
diversorium.

xviii. *Sarcham* diversorium.

xix. *Meyannau* oppidum.

xx. *Turkeman* pagum. xxi. *Hagge-*
gavu pagum.

xxii. *Avaspeng* pagum. xxiii. *Taurin.*

i. Decemb. Tauri relictæ venerunt
ad pagum *Souffion*.

iii. *Souffione* discedentes, eodem die
venerunt *Merent*.

iv. *Iolfaum* oppidum, quod Araxes
præterlabitur, cujus ripæ lapideo ponte
junctæ fuerunt, qui jam concidit: op-
pidum jacet ad radicem montis: com-
plectitur circiter tria millia ædium, &
septem templa.

v. Ad oppidum *Naxnan*, abundans
annona.

vii. Ad pagum *Potta*. viii. Pagum
Cambelleloam.

ix. *Errevvan* sive *Reyvan* ubi multi
degunt Christiani.

x. *Echimassen* Casale Christianorum.

xiv. *Dagsuvan*. xv. *Serassam* Casale.

xvi. *Cappannac* Casale. xvii. *Comat-*
seur. xviii. *Shevvban* itidem Casalia
seu diversoria.

xix. Præter oppidum *Hassan-Gallauth* cui munitissima arx adjacet triplici muro cincta venerunt ad Casale *Bellovvasch*.

xxi. A *Bellovvasch* venerunt *Arzerom*, oppidū insigni annonæ copia affluens, quod tres habet portas.

xxix. Ab *Arzerom* ad Casale *Pretzon*.

xxx. Ad Casale *Shemar*.

i. Ianuar. Præter Casale *Gottier*, ad diversorium *Gebeffe*.

ii. Ad grande Casale *Backeregge*.

iii. Ad Casale *Bettareg* haud longe ab *Arsingam*; atque ita eodem die *Arsingam*, quatridui itinere à *Trapezunte*. Ad ortum hujus oppidi jacet munitissimum castellum & ad austrum lapideus pons super fluvium *Ponnat* stratus.

xiii. Ab *Arsingam*, ad diversorium *Serperron*.

xiv. Ad Casale *Ardanseggh*: hoc die superarunt montes *Cardalor*, nivibus & summo frigore pene enecti.

xvi. Ad Casale *Shevubaning*.

xvii. Ad grande Casale *Andre*: extra viam in pulcherrima valle situm ad radicem montis.

xviii. Ad Casale *Teoltedder* ad ripam fluvii situm, præter magnam ar-

cem

cem super editum montem sitam versus Arctum.

xix. Per altos montes ad Casale Longo.

xx. Ad Casale *Prassa* : & xxi. *Tocatum*, à quo ad aquilonem labitur fluvius *Ponnat*, valido ponte lapideo stratus; ab oppido versus arctum insidet altæ rupi munitissimum castellum; ad meridiem autem imminet utrique editissimus mons. In hoc oppido degunt multi Christiani.

xxix. Lapideo ponte superato, ad Casale *Ackelcon*.

xxx. Per Casale *Burghcarre* ad pagum *Tackian*.

xxxix. Ad Casale *Dadovv*, à quo haud longe versus Boream abest urbs *Amasia*.

i. Febr. ad Casale *Searadella*, divisum in duas partes. ii. Ad Casale *Chagannadel*: iii. Ad oppidum *Garom* cum arce sua versus Eurum ab oppido sita.

iv. Ad Casale *Lout*: v. Casale *Mourb Larfarrate*, trans fluvium *Casalmach* qui se exonerat in pontum Euxinum.

vi. Ad Casale *Allagour* super montem situm.

vii. Ad Casale *Ennebean*. viii. Ad Casale *Sarracust*.

S 3

x. Ad

- x. Ad exiguum Casale *Saddar*.
 xi. Ad Casale *Erandrervan* juxta
 amœnam vallem, urbs *Angria* distat
 hinc dimidii diei itinere.
 xii. Ad oppidum *Aash* in valle si-
 tum.
 xiii. Ad Casale *Abemet Shalla*.
 xiv. Ad pagum *Garacham* inter
 montes situm.
 xv. Ad Casale *Gaye* superato prius
 monte *Chambelle*.
 xvi. Ad Casale *Carralla* : xvii. Ad
 Casale *Souvdegan*, trajecto fluvio qui
 labitur versus ortum.
 xviii. Ad Casale *Coucherderrom*.
 xx. Per oppidum *Boufeinc*, ad oppi-
 dum *Bararich*.
 xxi. Superato edito monte ad Casale
Korshonnoun.
 xxii. Ad Casale *Afsan* : xxiii. ad
Bursam.
 v. Martii, trajecto flumine, cujus ri-
 pæ lapideo ponte junguntur ad Casale
 Christianorum *Peage*.
 vi. Præter finum maris, cui oppi-
 dum *Gamlech* assidet; & lacum *Bour-
 chi*, ad *Samaldech*.
 viii. Præter Pharum ad pontum
 Euxinum, ad *Skell*.
 ix. Ad Galatam & Constantino-
 polin.

VIII. ITI-

VIII.

ITINERARIUM

NICOLAI HEMMII

ab Ormuzio ad Hispahan

anno clō lō c xxiii.

Tertio Augusti à *Gambron* profecti cum Cafla c lxxx camelorum, tria milliaria promoverunt, & cubarunt sub dio.

iv. Præterierunt duo aut tria diverforia, & cisternas è quibus homines atque jumenta aquas petunt; & venerunt *Getfi*, aliquot montibus superatis.

v. Duos amnes vado transierunt, quorum alter valido lapideo ponte stratus erat, cujus pars ab undis rupta fuerat, & venerunt ad hospitium *Cauvverestan*.

vi. Ad *Goerobasergon*.

vii. Ad *Gigon*, & mox cœlo tum supra modum æstuante, sub vesperam ad Caruanferam *Tange*.

viii. Ad *Gourmon* xxxiv ædium pagum, valde amœnum & immenso numero palmarum cinctum, quæ magnam copiam dactylorum ferunt; incolæ hic gravæ tributum pendunt. Et hinc sub vesperam ad *Bahadinii*.

S 4

ix. Ad

ix. Ad *Vassalii*; & noctu ad *Scar-
chan* pagum qui circiter milliare distat
à *Laar*.

x. Ad *Laar* ante meridiem; ubi di-
versorium sortiti sunt in hospicio Cha-
nis *Siras*, multis atriis & cubiculis di-
stincto; cui amœnissimus hortus ad-
iacet.

xvi. Oppido *Laar* relicto venerunt
ad pagum *Dahaku*.

xvii. Ad magnum pagum *Berii*, qui
olim oppidum fuit, habetque etiam num
arcem super montem sitam.

xviii. Ad *Benarouu* & trans arduos
& asperos montes media pene nocte
ad diversorium *Schabitalek*.

xix. Per asperos & præruptos mon-
tes post meridiem ad pagum *Gaharon*;
noctu cubarunt sub dio.

xx. Sub meridiem ad *Gaffer*, plures
pagos uno & cõmuni nomine sic dictos.

xxi. Itinere per totam noctem con-
tinuato ad diversorium *Mesaferii* amœ-
no loco situm.

xxii. Paulo post auroram ad *Baba-
hagii*; circiter quatuor miliaribus à
Siras; & sub vesperam ad pagum *De-
rouval*; relicto ad dexteram falso lacu;
solū undiq; confurgit in altos montes,
quibus ventæ æris, argenti, sulphuris, &
aliorum metallorum occultantur.

xxiii. Ac-

xxiii. Attigerunt *Siras* elegantissimam urbem.

viii. Septemb. Discesserunt ex urbe *Siras*.

ix. Superatis aliquot montibus, descenderunt in amœnam vallem, in qua multa armenta ab Arabibus pascuntur.

x. Ad fluvium, ad cujus ripas cubaverunt sub dio.

xi. Ad magnum pagum *Maim*.

xii. Ad *Emoufadam*, locum quadrata forma instar arcis conditum.

xiii. Superato edito & difficili monte ad pagum *Oufion* in pulcherrima valle situm.

xiv. Ad pagum *Aspas*, cui arx adjacet super montem.

xv. Ad *Chosgosar* diverforium, gelabat ea nocte.

xvi. Toto die equitantes sub vespere venerunt ad pagum *Deheygourdon* in amœna valle situm; relictis ad dexteram aliis duobus pagis cum suis arcibus.

xvii. Ad *Coubet Iellalam*, cui arx adjacet.

xviii. Ad arcem *Iasichas* super rupem sitam, juxta vallem in qua plurimi horti visuntur.

xix. Præter *Abenabad* novum diverforium

S 5

forium

forium ad *Deymachsoet* ad radices montium.

xx. Præter plures pagos cum amœnis hortis, ad amplum pagum *Chomshe*.

xxii. Ad *Mayar*, via hæc amœnissima est, & hortis atque viridariis undique cincta.

xxiii. Ad magnum & pulchrum pagum *Spavech* sesquimilliarî à *Spahan*.

IX.

ITINERARIUM
IOSEPHI SALBANCK

ET

ROBERTI COVERT

Anglorum,

Ex India in Persiam, & per varias ejusdem provincias, anno cl^o loc ix.

ANgli fregerant navem grandem, cui nomen erat *Affcensio*, ad oram Cambaiæ, & quum plerique incolumes in Indiam penetrassent, variis itineribus domum sunt reversi; nos duorum quorum itineraria Anglice typis divulgata prodierunt hic adjungemus. Eorum unus fuit Iosephus Salbank qui ita iter suum instituit.

Ab *Agra* quæ est regia hodie magni Mogolis, iter ingressus per *Byanam*,
omisso

omisso illo quod per Lahorem agitur, quod longum censetur; biduo pervenit *Byanam*: ab hac octidui itinere venit *Mertam* per plura oppida & pagos. Et trajecto flumine *Paddar*, qui per Guzeraten descendit in oceanum Indicum: viginti quinque dierum itinere attigit *Suckar*, facto itinere per *Reuree* & *Buckar*; secus *Buckar* labitur fluvius *Damiadee*, qui post octidui iter illabatur in Indum, qui se evolvit in mare inter *Guader* & *Guçaraten*. De quibus diximus in Indiæ veræ descriptione.

Ab oppido *Suckar*, in insula amnica sito, viginti diebus venit *Candaharam* oppidum & emporium quantivis pretii, ob commercia cum Persis juxta atque Indis: iter hoc actum per solitudines & sylvas, cum summa difficultate.

A *Candahara*, movens versus *Hispan*, quinque dierum itinere attigit *Grees* Persiæ oppidum, trajecto fluvio *Sabaa*, qui Mogolis ditiones tum dividebat à Persiæ regno. Est autem *Grees* præsidarium oppidum, ubi Persa alit circiter mille milites.

A *Grees* octidui itinere ventum ad *Parram* oppidum, per vastam regionem, & nonnullos pagos, quorum uni è præcipuis nomen est *Vea*. *Parra* au-

tem

tem emporium est, ubi magna copia serici venundatur.

A *Parra* octodecim dierum itinere, venit *Iesd*, per regiones admodum desolatas. Haud longe ab hoc oppido jacet municipium *Pahanaunis*, ubi plurimum serici colligitur; & quatridui itinere *Godana*.

A *Iesd* septendecim diebus venit *Hispahan*, maximum Persiæ oppidum & Regis aula nobile.

Ab *Hispahan* integri mensis itinere pervenit *Bagdat*, ad Tigris ripam situm oppidum, quod circiter duo miliaria Anglica ambitu suo includit.

A *Bagdat* flumen descendens viginti octo diebus attingit *Balsaram*, ubi autem aquæ fluminis intumuerunt, octodecim diebus id iter peragi potest. *Balsara* urbs sita est ad Persicum sinum, ambitq; circiter sesquimilliare. Omnes illius ædes, murique tam oppidi quam arcium, structi sunt è lateribus ad solem induratis. Turcarum imperator hic tum alebat quingentos Ianizarios præter alios complures milites.

A *Balsara* sex diebus navigavit ad oppidum *Catizam* ad Arabiæ felicis oram, cui tum Turca præerat, qui adversus imperatorem suum rebellaverat: abundat omnis generis fructibus præsertim dailis.

A Ca.

A Catifa per varias minores insulas navigans sexto die attigit famosam insulam *Baharem*, juxta quam quatuor anni mensibus Junio, Julio, Augusto & Septembre præstantissimæ margaritæ capiuntur.

A Baharem petierunt *Calaram* ad eandem Arabiæ felicis oram : hic (inquit) iter camelis arripui versus *Shiriff-din*, intendens *Aman* petere, ut inde Henrico Middletomo significarem, quam perfide in his partibus superiori anno nobiscum actum fuerat; verum quum intellexissem eundem per proditionem in Moha captum fuisse, & cathenis oneratum, deductum ad Bassam *Sinam* oppidi in mediterraneis Arabiæ, iter flexi versus *Limam* oppidum ad oram sinus Persici situm, ubi navem ascendi ut Socotoram insulam peterem; verum à pyratis interceptus, deducor ad oppidum *Snar* sive *Sohar*, littorale oppidum haud longe à *Lima*. Hic Portugalli præfecto persuaserunt me exploratorem esse, atque haud difficile impetrarunt ut in manus ipsorum traderer : atque ita à Portugallis primo ductus fui ad *Azibo*, atque inde *Mascaten* insulam, ubi ipsi præsidium alunt quadraginta militum aut circiter, & ecclesiam habent; subducunt enim

enim hîc triremes suas. Hic mihi perpetuo in dura captivitate manendum fuisset, nisi Iesuita quidam Anglus me liberaffet. Cætera non sunt hujus instituti.

Alter Anglus fuit Robertus Covert, qui comes fuit prioris, & iter hoc paulo accuratius descripsit; quod tamen tantum persequemur à Candahara, quia cætera sunt aliena ab hoc instituto & ad Indiam pertinent.

Candahar (inquit) est magna & pulchra urbs Pultanorum, ubi Savvder Khan præfectus vice Regis Pultanis imperat. Hic continuo commercia exercentur è Persia, India, & Mesopotamia, & reliquis partibus orientis; nam septem aut octo millia camelorum in ambitu aluntur, ad merces ultro citroque devehendas. Alit præterea præfectus quadraginta millia equitum, ad Puttanos, bellicosam gentem, in officio continendos, quia Mogoli haud libenter parent.

Sexto May iter sumus ingressi versus *Ispahavunen* (ut vocat) & illo die octo cursus confecimus & pervenimus ad pulcherrimum amnem cujus ripis utrimque assident duo oppida, in quo uno quod *Langor* dicitur ea nocte quievimus.

VII. Sex

vii. Sex aut septem cursus promovimus per planiciem.

viii. Septem cursus absolvimus & sub dio pernoctavimus.

ix. Planiciem transgressi circiter xii curs. ad amnem pervenimus, qui Putanorum terras dividit à Persia; dicitur *Sabbaa*.

xii. Trajecto fluvio venimus ad arcem & oppidum *Grees*, præsidarium adversus Mogoles. unde hic à Rege Persarum decem millia militum aluntur sub præfecto.

xiv. Per planiciem 6 Farsangas confecimus, quarum singulas leucæ comparant & binis cursibus.

xv. Per planiciem alias 6 Farsangas, ad Castellum quoddam.

xviii. Per Campestria 5 Farsangas & sub dio pernoctatum.

xix. 4 Farsang. ad oppidum *Doctarham*.

xxi. 5 aut 6 Farsang. ad oppidum *Schavve*. Vnde fere iter noctu peregrimus ob summum æstum; & xxiii. undecim Farsangis absolutis venimus *Veam*, ubi plurimi peristromatum textores degunt.

xxiv. 6 Farsang. ad pulchrum oppidū *Parra*, hic ferici mercimonium viget quod Persica lingua vocant *Averisham*.

vi. Iunii

vi. Iunii hinc promoventes, xi. domum 32 farfangis per montana absolutis *Bandam* pervenimus, publicum diverforium.

xii. A Banda moventes per planiciem, 15 aut 16 farfang, xv. pervenimus ad municipium *Sunday*.

xvii. Hinc digressi per planiciem viginti unam & dimidiam farfang.

xix. Venimus *Beastan* municipium.

xxi. Post 10 farfang. iter venimus *Gustan* oppidum.

xxiii. Hinc digressi, post 21 farfang. iter, xxv. Venimus *Darreen*, melonum copia abundantem.

xxvii. Post 11 farfang. iter attigimus *Resd*.

xxviii. 5 farfang. ad oppidum *Pa-hanavens*, ubi serici maxima reperitur copia.

ii. Iulii 5 farfang. per planiciem.

iii. 8 farfang. per solitudinem effœtam, ubi aquæ omnes sunt salæ, & ipsum solum sale rectum; uti & iv. 7 farfang. per falsum sive nitrosum solum.

v. 15 farfangas absolvimus per similes terras, ob aquarum inopiam festinantes, & attigimus *Biben* oppidum.

viii. 14 farfang. ad oppidum *Godanna*, ubi plurimum serici reperitur.

x. 20 far

x. 20 farsang. ad oppidum *Hemda*,
vis melonibusque abundans.

xii. 15 farsang. ad oppidum *Cor-*
setta,

xiii. 6 aut 7 farsang. ad municipium
Irrinisa.

xiv. 4 farsang. ad exiguum pagum.

xv. 5 farsang. ad oppidum *Gouura*,
amplum & pulchrum, & serico abun-
dans.

xvii. 9 farsang. absolvimus ante-
quam aquam offenderemus.

xviii. 7 farsang. ad exiguum pagum.

xix. 7 farsang. per planiciem.

xx. 5 farsang. xxi. sex. xxii. duas &
limidiam per planiciem.

xxiii. demum venimus *Ispahavunen*.

vi. Augusti, *Hispahavne* digressi
5 farsang. absolvimus & sub dio quie-
vimus ad ripam amnis cujusdam.

vii. 10 farsang. promovimus per de-
sertum. Et viii. alias sex ad oppidum
Corronday.

ix. Ad *Miskereon* 6 farsang.

x. 10 farsang. per desertum.

xi. undecim farsang. xii. 9 farsang.

xiii. 14 farsang. ad exiguum pagum
Corryn.

xiv. 10 farsang. xv. 9 farsang.

xvi. 9 aut 10 farsang. omnes per de-
sertum ad exiguum oppidum *Lackeree*.

T xvii. 8 far-

xvii. 8 farsang. xviii. 12 farsang.

xix. 14 farsang. omnes per desertum ad exiguum oppidum *Corbet*.

xx. 12 farsang. ad municipium, cujus ædes instar tentoriorum è panis villosis factæ erant.

xxiii. 8 farsang. xxiv. 9 aut 10 farsang. per desertum ad simile oppidulum.

xxv. Ingentem sylvam transivimus, quindecim farsangas longam, ubi tam præcipitem montem descendimus ut duo cameli in præceps ruerent, & encarentur, & homines cum summo discrimine evaderent.

xxvi. 2 farsang. ad simile oppidum; atque hic tributum solvimus magnæ urbi quæ tantum unam farsangam abest; vocant *Nezzeret*: juxta visitur monumentum Sultani cujusdam super editum montem, uti tanto vicinior esset cælo: uti indigenæ credebant.

xxx. 10 farsang. ad fluvium *Synnee*, qui descendit in Euphraten, dividitque Persiam ab Arabia; ad ripas autem visuntur rudera antiqui oppidi Persarum à Turcis aut Arabibus quondam diruti.

xxxv. 8 farsang. per vastam regionem.

i. Septemb. 12 longas farsang. ad gran-

grandem urbem *Sabbercam*, primum Arabiæ oppidum, ubi poma granatensis maxima copia nascuntur, quæ Arabes vocant *Anarres*. Præsidarium est oppidum Arabum.

xi. 14 farsang. ad oppidum *Baldad*, præsidarium, & plenum latronibus.

vi. 18 farsang. ad civitatem Bagdat aut Babylonem, ad Euphratem sitam, opulentam & longe munitissimam, vallum enim circiter centum & viginti machinis æneis defenditur. Turcarum Imperator quadriennio ante illam eripuerat Persis.

xxii. Octobris, iter ingressi versus *Haleppum*; & ad minimum sexaginta leucis absolutis per solitudines, octiduo, venimus ad oppidum *Mussavu Cefam*.

xxxi. Hinc digressi quatruidi itinere per deserta, & fere triginta leucas emensi municipium *Russelee* attigimus.

iv. Novemb. 8 leuc. ad exiguum pagum *Deesh*. Et v. versus Musel profecti, circiter triginta leucas, quinque diebus, absolvimus. Hæc urbs jam maximam partem diruta est, reliquæ tamen facile comparari possunt cum maxima earum, quas hætenus in itinere meo vidi: Regitur à Basîa Turcarum magni nominis; adjacet munitissima

arx ad ripas Tigris fluvii. Plurima hic
visuntur postremę antiq. monumenta.

xiv. 4 leucas promovimus ad Castel-
lum *Nussebau*; & postero die 12 leucis
absolutis attigimus *Nussebau*, ubi pro-
phetam Ionam prædicasse volunt; cujus
adhuc imago è saxo excisa (licet mul-
tum deformata) ibidem custoditur à
Christianis.

Hinc profecti triduo viginti leucas
absolvimus, & xviii. vesperi venimus
Hamadainem veterem Armeniorum
urbem; sed jam à Turcis pene desola-
tam. Hic quoque multa visuntur Anti-
quitatis monumenta, quę oppidum
olim nobile fuisse testantur.

xx. Inde discedentes post viginti quin-
que leucas triduo absolutas, veni *Goub-
bam*, vigesimo secundo mensis illius.

xxvi. Post alterius tridui atque 25 leu-
carum iter venimus *Vlsavven* magnum
oppidum, ubi grave tributum solvitur
ab itinerantibus, neque tamen licet ipsis
in oppido pernoctare.

iv. Decemb. Post tridui & xxv. leu-
carum iter venimus ad oppidum *Bir*
Euphrati adlitum, quod valido præsi-
dio à Turcis custoditur.

vii. Post bidui & xv. leucar. iter atti-
gimus *Lumman*; & denique post octo
leucarū iter viii. ejusdē mensis *Halepi*.

X. Ixi.

X.

ITINERARIUM

RICHARDI STEELE

Angli, ex India in Persiam &

per Persiam ad Bagdat,

anno clō lō c xv.

A Djungemus & alterum itinerarium Richardi Steele Angli. Hic discedens à *Candahar* xxiii. iulii anno clō lō c xv eo die promovit 10. curs. ad pagum *Serraben*.

xxiv. 12. c. ad exiguum pagum *Deabagen*. xxv. 8. c. ad exiguum castellum *Cushecunnam*, ubi Mogol præsidium alit.

xxvi. 17. c. ad fluvium, ubi sub dio pernoctarunt. xxvii. 4. c. ad castellum *Grie* quod Persis paret. xxviii. 2 farfang. ad pagum *Maldec*. xxix. 10 farfang. xxx. 5 farfang. ad exiguam arcem *Gazi-han*. xxxi. 5 farfang. ad dirutum castellum.

i. Augusti, 5 farfang. ad castellum *Delaram*. iiii. 7 farfang. ad vetustum castellum *Bacon*. iv. 4 farfang. v. totidem. vi. 5 ad *Farram* vel *Parram* exiguum oppidum alto muro cinctum è lateribus ad solem duratis, & quadratum, ambiens milliare Anglicum; nihil

T 3

habens

habens memorabile præter Bazar sive forum desuper rectum. Ager illius fecundus est & rignus, quod rarum in hisce partibus; mirum autem quanta industria & labore, aquas ad agros suos deducant, qui aliquantulum fecundi sunt.

ix. 1 farfang. ad amnem. x. 7 farfang. xi. 4 farfang. ad exiguum pagum sed annona abundantem. xii. 4 farf. xiii. 8 farf. xiv. 5 farf. ad pagum *Dravv*. xvi. 3 farfang. xvii. quatuor. xviii. quinque f. ad *Zaidebas han*. xix. ad pagum *Muden*. xx. 5 farf. ad *Birchen*: xxii. ad *Dezeaden*. In omnibus hisce locis elegantissima peristromata texuntur.

xxiii. 3 farfang. xxiv. 5 farf. ad *Choore* vetustum & pene dirutum oppidum. xxv. 3 farf. xxvi. 7 farfang. xxvii. ad *Dehagen* ubi calidæ scaturigines visuntur. xxviii. 7 farf. ad *Dea Curmam*.

xxix. 5 farfang. ad *Tobaz*: ubi Caravanæ ad minimû quatuor aut quinque dies quiescunt, ut facilius salsum desertum, quod quatriduo tantum superatur, transeant. Hic uti & in superiori pago, quotannis tria millia Maun serici absolutissimi conficiuntur, quæ ad pulcherrimam urbem Iesd devehuntur; quæ duodecim dierum itinere distat à Spahan, & duodecim

decim farsang. extra hoc iter.

xxx. novem farsang. confecimus per desertum; xxxi. decem.

i. Septembris quinque; ii. novem ad exiguum castellum; iii. quinque. iv. decem ad *Seagan*. v. quatuor; vi. decem ad castellum *Irabad*. vii. sex. viii. octo ad *Ardecan*. x. quatuor ad *Sellef*. xi. tres ad exiguum castellum *Agea Gaurume*. xii. novem. xiii. tres ad *Beavas*. xiv. quatuor ad *Goolabad*. xv. quinque ad *Morea Shabaden*. xvi. quinque ad *Coopam*. xvii. quinque ad *Sabs*. xviii. quatuor. xix. tres ad *Spahan*.

ii. Decemb. à *Spahan* ad *Seraium* quinque farsang. iii. octo ad alterum *Seraium*. iv. ad pagum sex. v. septem ad *Dreag*. vi. septem ad *Seraium*. vii. octo ad *Golpigan*. viii. septem ad *Curovon*. ix. septem ad *Shovugot*. x. sex ad *Saro*. xi. octo ad *Dissabod*. xii. duodecim ad *Tossarkan* pulchrum oppidum. xv. ad *Kindanor* sex. xvi. octo ad *Sano*. xvii. ad *Shar-Nuove*. xviii. pontem transierunt; ubi quisque tenetur profiteri quis sit & quò tendat. xix. ad *Kassamkhan* postremum locum Persiæ; hinc enim transitur in terras Turke-
manorum. xxi. Montes ascendimus qui regiones has dividunt; & xxii. per-

venimus ad pagum , octo farsang.
xxiii. septem. xxiv. octo ad oppidum
Mando Turcis parens. xxv. octo ad
Emomeſter. xxvi. ad *Borob* & trajecto
fluvio ea nocte ingreſſi ſunt *Bagdat*.

XI.

ITINERARIUM

PETRI TEXEIRÆ

ab Harmuzio ad Baſoram &
porro per Perſiæ partem.

Harmuz diſtat à *Mafcate* Arabiæ
portu ſexaginta leucis. Ab *Harmuz*
navigavimus xiv Aprilis, inter inſulam
Queixome ſive *Broſſ* & Perſiæ conti-
nentem, per fretum quod, ubi maxi-
mum, in latitudinem patet leucas tres,
ubi minimum, dimidiam leucam; hæc
inſula patet in longitudinem viginti
quinque aut triginta leucas, in latitu-
dinem decem aut duodecim ubi latiſſi-
ma eſt: habet aliquot portus ſed haud
magni momenti; intra fretum hoc
præcipui ſunt *Dargahon*, *Lapt*, *Chau*,
Sermion: extra habet promontorium
Queixomes arboribus opacum, & præ-
ſtantibus fontibus riguum; *Karvez*
Angan

Angan quæ exigua insula à majori angustulo freto dividitur & portum apertum ita capacissimum juxta & securissimum.

Porro Insula *Queixome* fertilissima est, olim incolis frequens, nunc pene deserta, propter Arabum qui *Nihhelus* dicuntur continuos incurfus; distat ab *Harmuz* tribus leucis. Extimum illius promontorium vocatur *Sermion*; à quo porro navigatur secundum oram Persiæ, ad insulas *Pelur*, *Keys* & *Andrevii*, quam, ob innumerabilem avium copiam, Lusitani *Isla de los Paxaros* vocant; *Lar* sive *Laran*; quæ insulæ tres, quatuor aut quinque leuc. distant à continente & à paucis habitantur ob latrocinia Arabum qui *Noutagues* & *Nihhelus* appellantur, & ad oram Persiæ degunt.

Lara insula humilis est & pelago pene æqualis. Ora Persiæ hic montosa est, aspera & infœcunda, habet tamen aliquot valles, quæ culturam patiuntur.

Atque ita navigando secundum oram pervenimus *Chilaom* (haud longe à *Verdoftam*,) in sinu situm oppidulum, inter promontorium *Vedican* & brevia *Kane*, verum ab adversa tempestate coacti fuimus reverti ad *Harmuz*,

T 5

muz,

muz, ubi rursus anchoras fiximus vigesimo primo May.

Ex Harmuz secundo provecti, navigavimus secus exterius latus Insulae *Queixomes*, & breviam *Kanes* prætervecti, præternavigavimus *Roxel* arcem ad oram maris sitam & frugum copia & bonitate nobilem; paret Regi Persiæ: magis versus arctum jacet *Regb Ceyfadin*, Arabibus habitata (uti fere tota hæc ora Persiæ) qui Persiæ parent: huic trium leucarum intervallo objacet Insula *Karg*, duas leucas ambitu continens, scopulosa & montosa, ceparum imprimis ferax & Arabibus habitata: hæc Persiæ ora montibus aspera est ad litus usque, hinc vero montes magis intra continentem recedunt, & ora ita humilis est ut non nisi è propinquo videatur; ad hanc oram duo amnes è Persia in sinum Persicum descendunt, nimirum juxta *Roxel* & *Reg Ceyfadin*.

Hic gubernatorem Mahumetanum nacti iter instituimus versus occidentem, & non sine discrimine enavigavimus breviam *Karab*, quæ ad quatuor leucas hic in alto sternuntur; civitatem magnam hic quondam fluctibus haustam fabulantur accolæ: hisce superatis, ora utrinque conspicitur; nos
oram

ram Persiæ legentes Kalend. August.
anchoras jecimus in ostio *Xat el Arab*,
est, fluvii Arabum.

Notandum autem (inquit author)
Arabes majores fluvios *Xat*, minores
Kor & *Vved* appellare.

Porro hic fluvius, cujus dulces lati-
ces, in ipso freto tribus leucis à terra
mauriuntur, originem habet è duobus
famosissimis fluviiis, *Tigri* atque *Eu-
phrate*, qui confluunt ad *Cornam* ar-
cem prædiciariam Turcorum in exti-
mo angulo Mesopotamiæ sitam tridui
itinere supra Basoram: à confluenta
autem secant terras planissimas; qua-
rum ex quæ ad arctum versus Persiam
vergunt, licet fertiles sint, pene incul-
tæ jacent, ex possidentur à *Mombark*
filio *Motelob* potentissimo Arabe, qui
cum Turca bellum gerit; in harum
districtu jacent *Magdon*, *Oeza* & *Dorc-
ka* oppida quantivis pretii; illæ autem
quæ ex adverso versus Arabiam jacent,
sunt fecundissimæ & omni genere an-
nonæ abundantes. Fluvius paulum
intra ostium, cubito reflectitur, sed sta-
tim revertitur ad genuinum cursum,
qui est ab occidente ad orientem; lati-
tudo in ipso ostio est duorum millia-
rium.

Ripas utrimque accolunt Arabes,
qui

qui pecore, gallinis & frugibus abund-
dant, quas vili pretio vendunt adve-
nis. Vbi octo aut novem leucas ad-
verso flumine ascenderis, dividit se flu-
vius in duo brachia; quorum unum
labens versus meridiem, & Arabiam
secans, sinum Persicum ingreditur in
Karisa juxta *Barhen*, ita ut à conti-
nente veluti dividat regionem quæ in
longitudinem patet supra octuaginta
leucas: alterum est quod ipsi ascende-
mus; supra divortium fluvius latior est
& profundior, cursusque longe rapi-
dior, hic mox obvia fit insula, unam
leucam longa, vix dimidiam lata, cæ-
terum admodum amœna, & palmis
confita: alveus autem qui secus Ara-
biam labitur profundior est altero;
hunc ascendentes sexto Augusti, veni-
mus *Serragen*; quæ distat ab ostio flu-
minis quindecim aut sedecim leucas.
Turcæ hic arcem prædiariam habent,
uti & alias plures supra & infra ad ri-
pas fluminis, adversus Arabum latro-
cinia: ab hac per elicem unius leucæ
itinere ascenditur ad *Basoram*. Hæc-
nus fluxus & refluxus maris sentitur,
sine ulla tamen aquarum salugine.

Basora oppidum est Arabum distans
à ripa fluminum Tigris & Euphratis
circiter duo millaria versus occasum,
(iter

ter est per elicem quam diximus, at-
ne etiam per terram licet pluribus al-
eis & aquæ ductibus divisam:) in pla-
cie conditum: intra & extra muni-
enta, numerat decem mille casas,
grandes quidem & spaciosas, sed è
aspice aggestas, ita ut vix triennium
curare valeant; tenuiorum autem
uguria facta sunt è storiis & cannis,
quarum magna in flumine est copia.
Arcem habet quadratam, magis tamen
longam quam latam, cum terreo vallo
plurimisque propugnaculis, & lata at-
que profunda fossa, quæ ex elice illa de-
ivatur: in hac fere commercia exer-
centur; regitur à Bassa, qui è vectiga-
libus, quæ amplissima sunt, alit tria
millia præsidiariorum: Armamenta-
rium item habet in quo sunt plurimæ
machinæ magnæ molis, & aliquot tri-
remes, sed minores & inelegantes, qui-
bus Arabes compescunt: elix ponte
transitur ligneo super octo cymbas
strato: utuntur & aliis cymbis, quas
vocant *Danequs*, quæ licet è minutis
lignis (nam majorum summa hic ino-
pia est) compactæ sunt, tamen certo
bitumine quod vocant *Quir* ita impi-
cantur ut undas facile excludant: pro-
fluit istud bitumen ad *Hitt* oppidum
Euphrati assidens, è duobus fontibus,
liqui-

liquidum quidem sed mox coagulatur
& durefcit.

Ager oppidi feraciffimus eft omnis
generis fructuum, præfertim dactylo-
rum ita ut vili admodum hic veneant;
non minus & farris omnis generis,
atque leguminum, præterquam quod
& aliunde importatur. Abundat pe-
core atque armentis: pisces tantum
quos flumen alit haud ita laudati; vo-
lucrum denique ingens copia.

Cælum autem valetudine incolarum
infame, quippe æstate feruentiffimum:
Multos fcorpiones generat inufitatæ
molis.

Incolæ vero funt pauci Turci, plures
Arabes utpote indigenæ: fœminæ autē
male audiunt ob infignē impudicitiam.

Præterquam quod omnis generis
nummos hic ufurpant, habent & pro-
prios nummos quos cudunt, & quidem
duorum generum; primo *Larines* ex
argento absoluto, quibus duæ pernæ
retortæ incufæ; fecundo *Xays*, ut ipfi
vocant, ex argento minus probo, ro-
tundos fine figillo; priores valent fexa-
ginta quinque marayodifios. Ædificium
hic nullum notabile, plurima tamen
habent balnea, quæ mares ante meri-
diem, fœminæ à meridie ad vefpe-
ram ufurpant, hæc confuetudo tena-
citer

ter & caute hic observatur.

Iter ab hoc oppido ad *Bagadad* fere
 diverso flumine cymbis peragitur,
 quod difficillimum est, antequam un-
 x fluminis à pluviis inflentur, quod
 ere fit post festum nativitatis; id quum
 mihi molestum videretur expectare,
 applicui me ad *Casilam*, quæ terrestre
 iter per *Arabiam* desertam medita-
 atur.

Habet *Basora* versus meridiem, pa-
 entem aream, quam vocant *Maxarak*,
 n qua præterquam quod foro rerum
 enalium inserviat, Mahumetani die-
 us Veneris festum agere solent; in hac
 convenit Caravana sive *Casila* secundo
 Septembris; tertio iter ingressi sumus
 & circiter mediam leucam emensi, in-
 gredimur campos desertos & riguos,
 plenos sale, quem solis feruor qui hic
 maximus est coëgerat, è salis undis fi-
 nus *Persici*, qui licet hinc distet supra
 decem leucas, tamen campos hosce
 inundat: ducit angustus trames è terra
 aggestus quatuor leucarum intervallo
 versus meridiem, ad *Drahmyam*, ubi
 rudera visuntur antiquæ *Basora*, quam
 urbem satis amplam fuisse ruinæ ipsæ
 indicant.

Hinc sexto ejusdem mensis nos ab-
 solvimus, & iter instituimus versus
 co-

corum (VV. N. VV.) per terras deserta sed admodum planas, relicto ad sinistram, intervallo sex aut septem leucarum, monte satis alto & ii leucis longo, quem Arabes vocant *Gibel Sina*, per quem iter est illis qui à Basora *Mekam* petunt; supra duas leucas progressi, quievimus juxta puteos aquarum limpidarum, in campo pleno coloquintidis, quibus Arabes in medicina utuntur cum lacte camelorum: Arabes vocant hunc locum *Bragacyam* sive *Cobracym*, hic offendimus gregem *Beduynum*, Arabes sunt pauperes qui *Scytarum* instar vagantur & è venatu vivunt.

Sub vesperam alias duas leucas progressi ad campum sterilem & aquarum inopem; Arabes communi nomine hos campos vocant *Choa bedeh*.

Hinc septimo mensis digressi per eandem planiciem, sole feruentissime tum urente, supra quinque leucas absolvimus, ad locum qui ipsis *Reamelah* dicitur, ubi tres extant putei, sed aquarum impurarum, crassarum & salutarum. Hactenus versus arctum & corum profecti fuimus.

Octavo mensis iter convertimus ad occidentem, & septem leucis absolutis per aridissimos & arenosos campos, quievimus in planicie, quæ ad eundem modum

modum ipsis *Choabedeh* dicitur; in medio illius octo tuguria *Beduynum* exstant, & aliquot putei aquæ grave olentis: vidimus toto hoc die versus arctum solum admodum crassum, ad ripas *Euphratis*, quæ bidui itinere hinc distant, excitari asserebant ab accolis *Arabibus* qui cannas urunt ut cineribus solum sementi faciendæ aptius redolant: toto hoc itinere multi lepores occurrunt & glires silvestres; animal est nostris mole par, parda pelle, auribus, digitis & cauda gliris, capite & oculis cuniculi, cruribus rupicapræ, promovent saltando, & cuniculos agunt subter solum: Arabes in cibis usurpant.

Inde tres leucas progressi per solum magis editum & minus planum, conaedimus in convalle arida & serpentibus obnoxia.

Nono summo mane iter urgentes per arenosa loca sex aut septem leucas promovimus ad puteum muro cinctum, & circiter triginta orgyas altum, cujus aquæ licet limpidæ tamen pessime olebant propter angues qui in illo degunt; Arabes hunc locum vocant *Hhe Vn* sive *Hhyuna* vel *Ahen*, id est, fontes.

Sub vesp̄eram tres leucas absolvi-

V

mus

mus ad grandem planiciem, sed nitrosam & aquarum inopem; toto hoc die ad occidentem progressi.

Decimo conversi ad VV. S. VV. postquam tres leucas absolvissemus, intravimus vastos montes arenarios quibusdam arbutis obsitos, per quos ita tam difficile est, ut ob asperitatem aquarum inopia accedente, aliquot camelii & asini perirent, & homines sit pene enecarentur; octo leucas eo die absolvimus & venimus ad *Hbynigara* locum plenum coloquintidis; hic plures puteos invenimus, sed cæno obstructos, quo regesto optimam aquam invenimus, sine qua perire necessarium fuisset.

Vndecimo tantum duas leucas promovimus versus eorum (N. VV.): Duodecimo versus VV. N. VV. circiter sex leucarum profecti per colliculos, soli haud infelicis sed aridi, pervenimus ad puteos aquæ limpidæ; & porro progressi paulo ante meridiem ad alveum amnis siccum, quem hybernis mensibus, ea est capacitas, satis altum esse verisimile fit: juxta hunc in loco edito visitur arx quadrata antiqui operis, cum duodecim propugnaculis, ad singula latera ternis, è coctili latere & cemento tenaci bene coagmentata: & sexa-

aginta pass. ab illa oratorium exi-
um decem cubitos altum ejusdem
peris : Vtraque ab injuria temporis
videm pessime accepta, sed quæ ma-
nificentiam regiam satis adhuc pro-
vant, utpote quæ illo loco non sine in-
genti sumtu & summa molestia extrui
reliquerint : Arabes vocant *Alkayzar*
ve *Kayzar*, id est, palatium Cæsaris,
quo nomine fere reges insignire solent :
pus ferunt Regis Arabis, ad securita-
tem Casilarum hic structum ; situm est
medio intervallo inter *Rasuram* &
Mexat alii. Hoc die octo leucas ab-
solvimus ; in alveo jam dicto reperi-
mus aliquot puteos aquæ limpida sed
tam male olentis, ut nisi necessitas co-
geret ferri nō posset. Sub vesperam tres
adhuc leucas promovimus. Decimo-
tertio iter summo mane ingressi per
terras planas riguas, nitrosas & quibus-
dam silvestribus arboribus vestitas ver-
sus corum, septem leucas absolvimus &
consedimus in arenali aspero, & aqua-
rum inope, quas mediæ leucæ inter-
vallo ad dexteram sive ad ortum peti-
tas, fallasprehendimus instar ma-
rinæ.

Decimoquarto summo mane iter
ingressi per similes terras versus corum,
postquam sex leucas absolvissimus,

confedimus in planicie, quæ distat mediam leuc. à puteis, qui extant inter rudera antiqui oppidi *Sayda*, unde hi putei Arabibus dicuntur *Hayun Sayda*, id est, fontes *Saydæ*: sub vesperam alias tres leucas promovimus.

Decimoquinto sex leucas progressi per terras inæquales, confedimus in loco qui Arabibus vocatur *Kalb Alfor*, id est, cor bovis; ubi puteus extat aquæ sordidæ & male olentis: sub vesperam quatuor leucas promovimus & quievimus in loco satis opportuno, dispositis excubiis & multis pyris accensis ob metum tam latronum quam leonum qui hic sunt plurimi.

Decimo sexto; duabus leucis absolutis venimus ad magnam rupturam, per quam hyems magno impetu fertur torrens quem Arabes vocant *Haneghan*, quod non pauci interdum hic undis hauriantur; alias sex leucas ante meridiem emensi, quievimus in *Semat* loco arbutis & cannis opaco, ubi aliquot putei optimæ aquæ reperiuntur: sub vesperam per terras asperas & aridas quinque insuper leucas promovimus; toto hoc die multi asini sylvestres nobis visi.

Decimo septimo cum summa molestia, fame & siti, sex leucis ante meridiem

tem absolutis, venimus ad alveum
siccum fluvii *Vtcele*, & confedi-
mus in loco arbutis & cannis opaco &
quod rei caput est optimis aquis abun-
dante: sub vesperam tres leucas pro-
movimus.

Decimo octavo versus eorum pro-
fecti, octo leucas ante meridiem absol-
vimus, & pervenimus ad caput septen-
trionale lacus quem Euphrates hic fun-
dit satis magnum. Iam à summo mane
conspexeramus oppidum *Mexat Aly*,
quippe edito loco situm ad orientale
latus ejusdem lacus, licet adhuc sex leu-
cis à nobis abesset, ita ut sub noctem
demum illud assequeremur.

Lacus quem dixi, originem suam de-
bet Euphrati, qui ubi pluviis mensibus
intumuit, ripas suas egressus se difun-
dit in hanc planiciem, generatque hunc
lacum, in multos sinus divisum, lon-
giorem tamen quam latum, & qui am-
bitu circiter triginta quinque aut qua-
draginta leucas colligat, nusquam la-
tior quam sex leucas. In medio, vado
transitur æstivis mensibus, reliquis par-
tibus altior est; alit & pisces grandes
juxta ac minutos, licet undæ illius ob-
fundum nitrosum salæ evadant, & sole
feruente plurimum salis generent: Ara-
bes lacum hunc vocant *Rah: mah*.

Oppidum *Mexat Aly* sive *Mam Aly*, quasi dicas oratorium *Aly* antiquissimum est, quippe ante mille annos conditum, postquam *Aly* gener *Mahumetæ* hic fuit conditus, quem servus *Kufa* (quæ haud longe distabat ab hoc loco, jam plane diruta) occiderat: & deinceps à sectatoribus illius cum tanta veneratione cultum, ut ex immensis donariis sumptuosissimum templum hic structum fuerit, quod jam ob sectæ illius decrementum, ruinam minari incipit, sicuti & urbis muri è coctili lapide & cemento structi; habuit olim ædes supra sex aut septem millia, hodie vix quingentæ habitantur, reliquæ jam conciderunt, ita tamen ut ruinis suis splendorem antiquum urbis adhuc testentur: Aquæ inops est oppidum præterquam salæ; nisi quod *Selimus* Turcarum Imperator, ab *Euphrate*, trium leucarum intervallo, ingenti sumtu & labore aquæ ductum perduxerit, qui non raro oblimatur. Annona hic valde rara & cara, utpote quæ aliunde inferatur. Incolæ colore sunt candido, sed pravis moribus; advenas omnes, præterquam suæ sectæ, oderunt & ut imundos abominantur. Habeat suum regem, sed Turcæ subjectum & vestigalem.

Vige-

Vigesimo tertio è *Mexat* digressi, versus arctum septem leucas absolvimus ante meridiem, per terras planas sed steriles, & quievimus in diversorio, (*Khan* vocant ipsi) antiquo quidem sed satis eleganter structo: intermedio spacio circiter mediâ leucâ extra viam regionem visitur grandis domus cum alta turre, in qua prophetam Ezechielem tumulatum volunt. Diversorium hoc dicitur *Efegel*. Vesperî alias sex leuc. versus arctum absolvimus & venimus *Genezan*, id diversorio est nomen.

Vigesimo quinto versus *Corum* profecti septem leuc. emensi, venimus *Mexat Ozem*. Oppidum est, nullis mœnibus cinctum, in quo quatuor millia ædium numerantur. Templum habet longe sumtuosissimum & antiquissimum in quo *Ozem* filius *Aly* sepultus jacet, quem in hoc deserto siti extinctum tradunt; quare sectatores illius sectæ imprimis meritorium iudicant, gratis sitientibus omnibus aquam ultro offerre, in quem finem utres & amphoras plenas aqua circumgestant. Abundat oppidum commeatu omnis generis; aer hic benignus & salubris; habet puteos aliquot publicos aquæ optimæ & limpidissimæ; ager illius imprimis fructiferis arboribus abundat

rigaturque aquæ ductu ex Euphrate, qui hinc octo leuc. abest, derivato; multas nutrit pecudes atque armenta. Oppidum hoc uti & *Mexat Aly* parat *Mir-Nazer* regi Arabum, sed Turcæ vasallo.

A *Mexat Ozem* digressi ii Octobr. maximam partem secundum aquæ ductum illum sive canalem, per terras planas & optimi gossypii feraces, octo circiter leuc. itinere absoluto, venimus ad ripam Euphratis, cui assidet diversorium publicum imprimis splendidum & nitidum.

iii. Octobr. Euphratem trajecimus cymbis, qui hic triginta cubitos altus est, nutrit plures pisces, Arabes & Persæ vocant *Forat*. Aestate hic tantum ducentos passus latus est, hyeme longe latior quippe qui interdum quatuor aut sex cubitos augeatur. Trajecto flumine descenditur in *Mesopotamiam*, ubi diversorium est publicum, superstructum rudibus antiquæ urbis *Mezayebh*, cujus tantum nomen & aliquot parietes supersunt. Adverso flumine ascendentibus occurrunt plurima oppida ad ripas illius sita, inter quæ excellent *Gedida*; *Hyt* bituminis *Quir*, quod *Lufitani* vocant *Quile* nobile; *Hadyta*, *Haluz*, *Iuba* plenum formosis fœminis,

lis, *Mamura*, *Ana*, & alia plura usque ad *Byr* haud longe ab *Aleppo* & secundo flumine duarum horarum itinere ab hoc loco *Hela* oppidum antiquum, per quod *Israëlitæ* captivi traducti ducuntur in *Babyloniam*.

Hinc iter fecimus per *Mesopotamiam* versus arctum relictis ad dexteram ruinis veteris *Babylonis* intervallo duarum leucarum, & transivimus pulcherrimum diverforium à domina quadam *Turcica* hic conditum, & post mediam noctem venimus *Berenum* diverforium nobile, munitum & capacissimum, octo leucis à ripis *Euphratæ*.

iv. Octob. decem leucas absolvimus, interdum per terras siccas, interdum per campestres; & toto illo itinere vidimus ad dextram & sinistram multos lateres ad solem induratos, quos ævum jam exederat, de quibus infra dicetur; & sole oriente conspeximus è longinquo templa, *Alcoranes* ipsi vocant, illius partis *Bagadad* quæ est in *Mesopotamia*. Hanc partem intravimus prima hora post meridiem, & tertia transivimus flumen ad alteram partem *Bagadad*.

Bagadad famosissima civitas, sita est ad ripam *Tigridis*, quem indigenæ vocant *Digilah* sive *Dignylah*; secat me-

diam civitatem inter arctum & meridiem, æstate circiter ducentos triginta passus latus; transitur ponte super viginti octo cymbis strato, intervallo inter singulas quatuor passuum, & utrimque catenis ferreis ipsis ædibus alligato. Hic noctu, & diebus Veneris disiungitur, singulis partibus ad ripas retractis: aqua Tigridis magis pura & limpida est quam Euphratæ, nutrit optimos pisces. Pars civitatis quæ jacet à flumine versus occidentem intratur per vallum è terra aggestum & per duos pontes fixos; vallum hoc aggestum fuit anno 1601. ab *Azen* Bassa *VVazir*, qui & diversorium, forum & casam *Koah* atque pulcherrimam mesquitam ad sinistram introitus exstruxit, è candidis saxis quæ à Mosul (quam Niniven fuisse autumant) subvehuntur. In hac parte urbis numerantur tria millia ædium; inter publica ædificia eminet ista casa *Koah*; *Koah* est potio è certo legumine cocta, minutis fabis haud absimili, quod ex Arabia petitur, hanc nobiles juxta ac ignobiles hic quatuor aut quinque unciarum quantitate forbillant calidam; nigra est & fere insipida; hanc hyeme quidem interdium, æstate vero noctu hauriunt. Hæc casa sita est ad ripam fluminis, cum amœnissimo pro-

prospectu. Extra vallum multa rudera visuntur antiquorum ædificiorum.

Alterâ pars urbis trans fluvium occupat secundum ripam in longitudinem grande milliare; ad arcum habet arcem magis grandem quam validam, quadratam, magis longam quam latam; continet in ambitu mille quingentos passus; cingitur fossâ octo cubitos alta, lata duodecim; muri & propugnacula sunt è latere: unam portam aperit in Persiam, cujus agri fertilissimi & planissimi sine ullis collibus, unde non raro hyeme à flumine inundantur; ubi arx desinit, ordiuntur muri civitatis è costili latere, qui ad modum semicirculi circumgyrant sesquileucam & ad fluvium desinunt, cum multis propugnaculis, præsertim quatuor prægrandibus in quibus plurimæ grandes machinæ collocatæ omnes æneæ.

Regitur à Bassâ qui absolutum habet imperium, belli pacisque tempore: dedit tamen Turciæ imperator advenis & mercatoribus protectorem, qui illos contra violentiam Bassæ & aliorum ministrorum summa integritate defendit.

Hic & in vicinis locis plerumque aluntur quatuordecim millia quæ equitum,

tum, qua peditum; inter quos numerantur mille quingenti Ianizari. Bassa autem in ipsa arce ut plurimum habet mille quingentos aut plures etiam delectos milites: in ipsa urbe agunt quatuor aut quinque mille; reliqui in vicina præsidia distribuuntur.

Intra urbem visuntur multa rudera magnificorum ædificiorum, qualia sunt Mesquita quam vocant *Calefaba*; *Madrassa* sive hospitale, & alia aliquot templa quæ ætati jam cedunt: nova autem opera pauca hic videre est præter duas mesquitas, quarum una haud longe distat à ripa fluvii; altera prope muros sita est, quæ sumtuosissime structa est, cum aquæductu inde à flumine derivato; opus splendidum & utilissimum oppidanis.

Vrbs licet tertia fere illius pars vacua & palmis confita sit, habet ad viginti millia domorum; quæ amplæ quidem sunt, sed negligenter structæ, cum raris aut nullis fenestris ad compita, & humiles, structæ fere è veteribus lateribus illis, qui in ambitu urbis ad aliquot milliaria è solo & ruinis antiquæ urbis eruuntur, è quo facile est colligere quanta olim fuerit.

Incolæ maiorem partem sunt Arabes, reliqui Turci, Curdi, Persæ: præter ducen-

centas aut trecentas familias Iudæo-
rum quarum duodecim aut quindecim
captivitate Babylonica superare vo-
lunt: Armeniorum Christianorum de-
cem; Nestorianorum octuaginta fa-
milias.

Indigenæ colore fere sunt candido,
formosi & urbani. Mares juxta ac fœ-
minæ splendido sunt amictu; fœminæ
formosæ & pulchris oculis, quæ peplo
velatæ prodeunt, ita ut videre possint,
ipsæ autem non videantur. Multa hic
balnea, peculiaria utrique sexui.

In medio urbis versus fluvium sunt
septem aut octo calles, utrimque offi-
cinis mercatorum & mechanicorum
obstiti, qui noctu grandibus catenis fer-
reis occluduntur: ad caput horum visi-
tur oratorium quoddam, ipsis *Pange-
Aly* (quasi dicas quinque digitos Aly,
quod hîc Alyn in pariete vestigia digi-
torum reliquisse somnient) in quo con-
sidet *Boluzo Baxi* (id est caput Bombar-
diorum) qui dat operam ne emen-
tes aut vendentes offendantur, & lites
inter contrahentes ortas, si potest, com-
ponit, aut remittit ad *Kabdyn*, id est,
judicem ordinarium; salutare plane in-
stitutum & quod plurimum custodiat
quietem publicam.

Urbs gaudet & aëre admodum puro
& salu-

& salubri: æstus hic maximus æstate, frigus hyeme modicum. Annonæ omnis generis summa hic est copia & vilitas. Ager fert multum gossypii & serici; unde in urbe supra quatuor milia textorum numerantur. Opulenta commercia exercet cum Persia, Indiaque & cum Syria. Habet quoque monetariam domum in qua aurei & argentei & ænei nummi cuduntur. Plurimi hic degunt aurifices & argentarii omnes Mahumetani; ut mirum sit quis *Botero* persuaserit id artificii genus Mahumetanis illicitum esse.

Plerique hanc urbem confundunt cum *Babylonia*, forte quia illius reliquæ non nisi unius diei itinere hinc distent, verum eos falli vel hoc argumento est, quod Babylon ad Euphraten sita fuerit, hæc ad Tygridem. Urbi huic principium dedit anno Hyxaræ cXLV; nostro 1566. *Abuiasfar* Kalifah, nimirum parti quæ jacet in Mesopotamia: restauravit, & alteram partem addidit *Almoftazer Bilah* f. *Almoftady Bilah* anno Hyxaræ cccclxxxvii, nostro 1695; nomen autem invenisse putatur à Baga Persis horto; quia primo tantum *Bagadaden*, id est, horti ibidem fuerunt.

Basla Bagaded tempore pacis in annuo

quo reditu possidet ducenta mill. sesquiquinor. sive 250000 ducat. quorum vix quadraginta millia expendit.

xiii Decemb. 1604. Bagadad digressi iter fecimus per Mesopotamiam versus occasum, & sesquileucam progressi in *Bax Dulab* (quæ vox sonat caput Antiliarum) vestigal solvimus Regi *Mexat-Aly & Ozem*:

Hinc xiv. profecti & tres leucas egressi per terras fertiles & fere planas, incidimus in ruinas civitatis *Karkuf*, cujus nihil restat integrum, præter mesquitam & duas parietinas: & terras fecundas, sed incultas ingressi, eo die septem leucas absolvimus & quievimus in campo *Aflyah*, toti illi districtui cognomine: toto hoc itinere visuntur multi ovium greges, multi apri, rupicapraeque & aquæductus collapsi, quibus solum rigari solebat.

xv. Ad corum conversi iter fecimus per planiciem, & secus alveum siccum, qui pluviis mensibus impleri solet & navigari ad Bagadad usque, demum sub noctem septem leucis absolutis conседimus in *Ashenhat*, loco amœno juxta alveum torrentis, sed tum siccum.

xvi. Septem leucas promovimus versus Corum per terras planissimas, & quievimus in loco aquarum inopi,
à vi.

à vicino loco appellant *Omerrus*: omnis aqua, quæ hisce locis reperitur, grossa est, foeda & male olens.

xvii. Relicto quasi trium leucarum intervallo, ad sinistram *Mexat-Sandahaiab* mesquita, & quinque leucis absolutis venimus *Ogolet Xequé Mahamed*, puteos nimirum juxta alveum amnis tum fere sicci; & sub vesperam octo leucis confectis quievimus in *Ogolet el Kelb*, loco aquarum indigo, qui tamen nomen accipit à puteis qui inde distant leucam unam grandem: Planities & bonitas soli hîc mirabilis, ut dolendum sit, ita incultum jacere.

xviii. Versus Corum processimus leucas pene sex, per terras bonas & planas (relictis ad dextram puteis aquæ fœtentis & crassæ, à quibus *Ogolet el Kelb* nomen accepit) & venimus *Gomegmen*, (ad oras alvei sicci) quæ saxis albis squamosis instar Chryso collæ renidet.

xix. Circiter octo leucas promovimus versus Corum per terras petrosas & desertas & quievimus in amœna valle, licet sicca, quæ Arabibus dicitur *Aburegemo*, aquæ hic sunt venenosæ.

xx. Versus eandem plagam leucas octo ad *Seylat* locum valde asperum & siccum.

xxi. Ver-

xxi. Versus Corum duas leucas, ad
alveum torrentis, tum siccum; alias
quatuor ad ripam Euphratæ; regio illa
Arabibus vocatur *Naçeria*, locus in
quo pernoctavimus *Zavvyhe*. Fluvius
hic labitur inter aquilonem & Africum,
latus passus quadringentos.

xxii. Iter fecimus secundum ripas
fluminis, per angustias montium, qui
hic fluvio incumbunt, *Medyk Naçerya*
vocant Arabes, & illis superatis ingressi
sumus terras fertiles & cultas, & paulo
declinantes à fluvio, pernoctavimus
in *Ved Garabah*, absolutis eo die leucis
septem.

xxiii. Post quinque leucarum iter,
per terras varias, superavimus montes
satis asperos, ad quorum radices labitur
Euphrates, & ea nocte ad ripas conse-
dimus, non sine metu latronum, qui
ibi valde frequentes grassantur.

xxiv. Transivimus, cum licentia,
flumen ad oppidum *Anam*, Arabes vo-
cant hanc regionem *Xam*; sicuti Me-
sopotamiam *Iaçirey*, id est, insulam
inter amnicam. Iter quod à *Bagadad*
huc usque egimus non est ordinarium
castrarum, quæ magis ad arctum pro-
grediuntur longiore itinere; sed hoc
nostrum magis securum est ideoque cre-
brius usurpatur.

X

Ana

Ana oppidum (quæ vox Arabibus pœnam sive molestiam sonat) jacet ad ripam Euphratæ; antiquissimum putatur utpote cujus sacra Scriptura meminerit lib. 2. Reg. cap xix. ubi *Ava* dicitur pro *Ana*. Adjacet utrique ripæ fluminis, vel cubito illius inter *Corum* & *Eurum* inflexo, in exigua insula (quales ibidem plures coluntur) quæ circiter milliare ambit, circumquaque muro cincta, jam ab ævo male accepto; ad cornu Septentrionale habet arcem, & præsidium centum Turcarum, & aliquot machinas bellicas; extra illam videntur plures ædes & palmæ atq; horti & forum; habuit & balneum publicum quum à Persis una cum *Bagadad* possideretur.

Flumen hîc labitur inter asperos & editos montes, sub quibus utrimque planicies jacet, in Mesopotamia quidem ducentos passus lata, in *Xam* à ducentis ad quingentos.

Oppidum tantum duos habet calles, ad utramque ripam singulos; pars quæ in Mesopotamia sita est rarius habitatur & fere à mechanicis, patet in longitudinem duo mill. altera in *Xam* patet duas leucas in longitudinem & est potissima oppidi pars. Ædes utrimque calli assident, fere quadratæ & plano tecto,

fecto, præter mesquitam quæ tegulis
tectæ est, quod in hisce partibus rarum.

Ager fert optimos fructus Europæos,
præsertim grandes olivas, & frumenta
omnis generis. Aër hic purissimus.

In utraque parte oppidi sunt circiter
quatuor millia ædium; quarum cxx
sunt Iudæorum Arabum; reliquæ Ma-
hometanorum qui hic divisi sunt in
duas factiones; alii enim sunt Indige-
næ, quorum majores superstitione co-
luerunt solem, quod & videntur in oc-
culto facere, alii sunt advenæ. Vtrisque
imperat Rex Arabs *Amir Hamed Abu-
riza* potentissimus totius *Arabistan*, sed
jam Turcarum Imperatori vectigalis.

Colligitur hic maxima copia dacty-
lorum: annona hic vilis est: non ha-
bent forum aliquod publicum, præter
macellum. Habet oppidum triginta
grandiores barcas, quibus flumen sur-
sum & deorsum navigant.

Oppidani fere candido sunt colore
& nitidi, amiciuntur communiter ca-
misis è pellibus ovillis usq; ad plantas,
quæ pro tempestatis ratione invertunt;
pluvio tempore hirtam partem foris
gestantes. Casilæ sive Caravanæ, à Tri-
poli, Aleppo & Damasco atque Baga-
dad hac iter agunt, licet non desint
etiam aliæ semitæ.

xiii. Ian. anno 1605. discessimus *Ana*, & ascendimus montes non tam editos, quam asperos, & difficillimo itinere unius leucæ confecto descendimus in terram magis planam, sed haud fecundiorē, & quievimus in *Telalyud*, id est, colle Iudæorum.

xxi. Ian. hinc promovimus versus occidentē per terras montuosas asperas & infœcundas quatuor leucas: tum perventum in planiciem campestrē, in cuius medio extant duo montes alti & rotundi à quorum figura hanc planiciem vocant *Rumam hen*, id est, duas granatas: & post trium leucarum iter confedimus in amœno quidem prato, sed aquarum inopi.

xxii. Versus occidentem digressi per terras partim planas partim montuosas, post quinque leucarum iter transivimus *Mausel*, quod vocant *Iubab* (quasi dicas puteum aquæ pluvix;) & alias tres leuc. progressi pernoctavimus in campo inaquoso quem vocant *Me-kazar Iubab*. Toto hoc itinere plurimi greges pecorum pascuntur.

xxiii. Iter fecimus versus Corum, donec ventum fuit ad alveum siccum torrentis, cuius fundum videre erat e petra viva candida instar marmoris, ita planum ac si arte fuisset excavatus: quem

quem transeuntes pernoctavimus ad radicem duorum montium, qui extant in media planicie & ab Arabibus vocantur *Aden then*, id est, duæ auriculæ, nimirum à figura. Absolvimus eo die leucas quinque.

xxiv. Versus occidentem sex leuc. ad flumen usque quod hic placide decurrit; *Mauzel* hoc vocant *Kahem* à turricula aut monumento, quod hic ripæ affidet. Arabes hic magnam, quondam urbem fuisse memorant, cujus tamen hodie nulla vestigia superant. Quum locus minus securus videretur, duas leucas processimus ad locum qui ipsis dicitur *Telulmana hyat*, id est, colles puteorum aquæ.

xxv. Versus Corum profecti à mane ad vesperam per terras varias situ & bonitate, venimus ad campos planos in quorum medio offendimus quadraginta Casas *Turcomannorum*, cum suis gregibus; hæ casæ ipsorum sunt rotundæ, tecta convexa, parietes è cannis & pellibus cincti, ita facti ut complicari & alio transferri possint. Ipsi autem sunt veri Turci qui è *Turquesian* olim profecti, hic confederunt per tribus, *Tayffu* dicunt ipsi, Arabes *Cabiley*, Tattari *Ordas*: homines robusti, & laborum tolerantes; foeminae quoque quæ

X 3

haud-

haudquaquam se abscondunt, validæ, quæ fere pecoris curam gerunt: locus dicitur *Mezenah*: nullæ hic aquæ.

xxvi. Versus arctum digressi post trium leucarum iter ingressi sumus amplissimam planiciem, instar convallis undiq; collibus cinctam, secat mediam alveus torrentis circiter quinquaginta aut sexaginta passus latus, tum siccus: hic alteram tribum Turcomannorum invenimus cum suis gregibus; locus vocatur *Muy al Mezenah* sive *Methe-nah* id est, aqua *Mesnah*. Et porro profecti sub vespere confedimus in campo plano, sed inaquoso; Arabibus *Tabahi Seguer* confectis eo die decem leucis.

xxvii. Versus Corum progressi per terras planissimas & optimas, post trium leucarum iter transivimus maximi amnis alveum siccum, Arabibus *Sebel*, juxta sunt aliquot putei aquæ optimæ; & sub vespere aliis quatuor leucis absolutis, confedimus in *Tubeba* loco arenoso, ubi aqua abundat.

xxviii. Versus arctum profecti per terras planissimas & feraces, leucas septem, pernoctavimus in loco inaquoso, *Ragem al Kayma*; nullos toto hoc itinere colles aut montes offendimus, solum è longinquo vidimus
unum

anum quem à tribu, quæ accolit, vo-
cant *Gibel al Bexar*.

xxix. Versus Corum, monte *Bexar*
ad dextram relicto, per similes terras,
septem leucas progressi consedimus
juxta decem aut duodecim casas Tur-
comannorum, loco inaquoso qui dici-
tur *Keresel Hel*.

xxx. Versus Corum promoventes
per similes terras; (in quibus plurimi
greges Turcomannorum vagantur;
tribus illorum dicitur *Beghdely*, longe
populosissima, & quæ octo millia equi-
tum possit educere, unde sola *Amiri* tri-
butum solvere detrectat) & loca quæ-
dam aspera, novem leucas: & perno-
ctavimus in *Naquib*, relicto ad sini-
stram amne magni nominis tum sicco,
quem vocant *Gadyr à ther*.

xxxi. Itidem versus Corum, per val-
lem spatiosam & planam inter montes
& colles, sub horam nonam venimus
Sukanam oppidum centum & quin-
quaginta casarum, inter fauces duo-
rum montium situm, ab Arabibus &
Turcomanis habitatum, nullis mœni-
bus cinctum, ubi omnium pene rerum
inopia est, præsertim lignorum; fœmi-
næ tamen hic visuntur formosissimæ.
Originem accepit ab arce prædiaria,
quæ adhuc in medio illius extat, sed ab

ævo pessime accepta ; nomen à fonte calido , cuius aquæ sulphur redolent , nam *Sukan* Arabibus est calens.

v. Februar. partim versus occidentem , partim versus arctum , per montes & loca difficilia atque aspera , sex leucas : ad *Taybah* , oppidum cinctum , supra ducentas & quinquaginta habens casas , è ruderibus antiqui oppidi Christianorum Francorum extructum , è quibus superest campanile , & columnæ aliquot marmoreæ templi , quæ jam mesquitæ inserviunt. Nomen accepit ab æris puritate & salubritate : habitatores sunt Arabes , maximam partem pastores aut agricolæ. Paret unâ cum *Sukana* Amiri domino Anæ.

vi. A *Taybah* versus arctum , per loca plana & pascua & nonnumquam montuosa , leucas octo ita ramen ut utrimque conspicerentur montes longo intervallo ; & sub vesperam confedimus loco inaquoso , qui ipsis dicitur *Habe Oie* , id est , trames tortus.

vii. Versus arctum , per varias terras , septem leucas ; pernoctavimus ad radices montium , juxta puteos pessimæ aquæ & foetidæ , quare hic locus vocatur *Abumentem* , quasi pater malarum aquarum.

viii. Versus arctum per terras planissimas.

missimas, relictis ad sinistram longo intervallo continuis montibus, in quorum uno rudera antiquæ civitatis Christianorum superesse narrant Arabes & Armenii; leucas quinque.

ix. Quum vix mediam leucam processissemus, impetum in nos fecerunt latrones Arabes trecenti, & ducentos camelos abripuerunt, & aliquot nostrorum spoliarunt, & pessime acceperunt.

x. Versus arctum, octo leucas, per optimas terras, licet non ita planas, & substitimus in *Drahem*, loco sic dicto à vicina quondam arce, inaquoso tamen.

xi. Aliquandiu per optimas terras profecti, usque ad radicem montis *Corna Zebad*; deinceps aliis montibus ad sinistram relictis secundum radices illorum ambivimus lacum grandem, patentem in ambitu triginta leucas. Nasquitur hic è fonte *Ahen-Dabad* juxta oppidum *Gebul*, quod jacet ad oppositam lacus ripam; hic lacus maximi est momenti, nam quum solum nitrosum sit & salsum, aquas salugine imbuit, quæ sole feriente in salem coguntur, ita ut æstate lacus equo transiri possit. Iter autem hoc admodum difficile est & periculosum. Pernoctavimus in pago

X 5

Acles

Acle ; à latronibus habitatur, qui tunc metu potentiorum , alio se subduxerant.

XII. Versus arctum , secus oram lacus , per optimas terras , relinquentes ad sinistram intervallo duarum & quatuor leucarum grandes montes : & trium leuc. itinere absoluto transivimus municipium trecentarum casarum , quod ruinis majoris & melioris oppidi superstructum fuisse apparebat, vocatur *Melhuah* à copia salis.

Huic tertiam leucæ partem vicinum est aliud municipium *Safyra* , centum & viginti ædium.

Porro duas leucas hinc profecti , incidimus in amnem limpidum , qui è duobus fontibus effluit, *Ahen-Macuba* vocant à juncis qui juxta nascuntur : haud procul hinc aditur municipium quingentarum ædium, *Tal. Aron* , à colle cui subjacet : hic moniti in *Gebrahim* (grande municipium id est , per quod transeundum erat eo die) trecentos *Seghmenes* qui à Bâla Aleppo secesserant conseditile ; iter maturavimus per agros cultos, usque ad *Tel Axarab* pagum III. ab Aleppo leucis ; atque hinc die inclinante Aleppum petentes , sole jam occidente civitatem sumus ingressi.

APPEN-

A P P E N D I X.

I O A N N I S B O T E R I

Relatio de Regno Persarum.

PERSIÆ, Persarumque nomen aliquanto tempore suppressum fuit, primum ab Arabibus (qui Persis subjugatis, ut eos ignavos redderent, lege sanxerunt, ne amplius Persæ, sed Saraceni dicerentur) deinde à Tartaris, primò ductu Chingis, postea Tamerlanis. Sed paulò ante nostra secula, pristinae gloriæ restituta est Persia, virtute Ismaëlis Sophi, le cuius origine aliqua tradere abs re non erit, quod ad consequendam notitiam status regnique Persiæ facere videntur. Cùm Mahumetes (à quo secta Mahumetana nomen habet) apud Arabes, divitiis suæ dominæ (à qua hæres institutus erat) & novo dogmate (quod in vulgus spargere incipiebat) nomen sibi parasset, duxit in secundam uxorem Aissam, cuiusdam Bubaci viri prædivitis, & magnæ existimationis filiam: illiusque & Omari & Ottomari, ejus parentum favore, collegit magnum Arabum numerum, cepitque titulo & prætextu religionis, multa oppida, quæ ei vicina erant, deditque eo tempore
Hali

Hali suo cognato, in uxorem Fatimam filiam ex priore uxore, vitæque decedens anno suæ ætatis 63. reliquit ei suam ditionem, constituitque eum caput suæ sectæ cum titulo Caliphæ. Bubacus ægrè ferens, quòd Mahumetes sibi (cujus favore magnus factus erat) ætate maturo, juvenem prætulisset, ejecit eum ditione, auxilio Omari & Ottomari, qui ipsum Calipham malebant, tum quòd eorum consanguineus esset, tum quòd ejus ætas jam grandior provectiorque, spem ipsi citò succedendi faceret, quod accidit, nam Bubaco successère ordine, dicti Omar & Ottomar. Omar à mancipio occisus fuit: Ottomaro in quadam rixa neci tradito, rediit Caliphæ dignitas ad Halim, sed eam quietè possidere non potuit: nam cepit contra eum arma Mavia, sub prætextu, quòd mortis sui patroni Ottomari conscius fuisset: curavitque eum occidi Cusæ, hæc civitas est in decursu Euphratis, infra Bagdet, diciturque ob id adhuc Massâdal, quod est domus Hali, qui ibi sepultus fuit. Hali mortuo dixerunt incolæ Cusæ, Calipham Ocen, filium Fatimæ, sed & hic loco deturbatus, & veneno necatus est à Mavia, qui se Calipham absolutè dixit, successitque ei Iazit filius. Ocen reliquit post se duodecim

decim filios, quorum unus Mahumetes Mahadin fuit, eum Mauri non mortuum esse ajunt, sed eum expectantes, dicunt quòd ad convertendum Orpem, reversurus sit: ob rem in Massadalla, in qua, secundum eorum stultitiam, conversionis initium futurum est, equus semper paratus est, qui magna cum pompa in templum, quod illi Moscheam dicunt, ducitur offerturque. Ex controversiis, quæ Halicum Bubaco, Omaro, Ottomaro & Mavia intercessere, remansere gravissimæ contentiones cum armorum, tum opinionum: volunt enim Persæ, Halim ex testamento Mahumetis, verum Calipham fuisse, sed Arabes favore tres primos prosequuntur. Cum circiter annum 1363. Mauri nullum Calipham haberent, quod ii finem habuissent, anno 1258. in Mustacen Mumbila (quem Allacu, Tartarorum Rex, occidit) surrexit in Persia quidam Baro, cui nomen erat Sophi, Dominus oppidi Ardevel, qui se sanguine Hali, per Musam Ceresin, ejus nepotem (unum ex duodecim filiis Ocen) genitum gloriabatur, in cujus memoriam mutavit formam Turbantis (gestamen capitis id est) adjunxitque duodecim acies, conciliavitque suæ sectæ nomen & æstimatione.

mationem : huic successit Guine , filius
Adar , cui Assambec in Syria & Persia
potentia celeberrimus Princeps, in uxo-
rem dedit suam filiam : sed ejus filius
Iacob beg , auctoritatem existimatio-
nemque Adar veritus , curavit eum oc-
cidi , deditque duos ejus filios , Ismaë-
lem & Solimannum , Capitaneo suc-
Amanzari , ei injungens , ut eos pone-
ret in Zaliga (is montibus munitus lo-
cus est) sed Amanzar sui domini cru-
delitatem detestatus , detulit pueros in
suam domum , curavitque eos cum suis
filiis liberaliter educari , cumque in le-
thalem morbum incidisset , veritus ne
adolescentes in discrimen venirent , de-
dit eis ducentos aureos , & equos , con-
sultuitque ut se ad domum matris con-
ferrent. Ismaël , qui natu maximus
erat , domum reversus , statim se patris
necem vindicare velle professus est , &
post aliquos felices successus , assumpsit
titulum protectoris rerum Hali , à quo
ipse originem ducebat , fecit Turban-
tem altiore , misitque legatos ad o-
mnes Principes Mahumetanos Orien-
tis , hortatusque est eos , ut & unà se-
ctam & insignia reciperent : hac via,
armorumque felicitate , fecit se toti
Orienti formidabilem , occiditq; Ocen,
qui se tunc Persiæ Regem inscribebat,
& de-

et decem ejus fratres, solus Marabecus
lapsus, imploravit in auxilium Seli-
um I. Regem Turcarum. Vicit Ismaël
magno prælio ad lacum Vay, Regem
Tartarorum Zagatajorum, volentique
persequi victoriam, transmittereque
suum exercitu fluvium Abbiano, dislua-
tum id fuit ab Astrologo, cui multum
fidebat, qui ei dixit, se quidem felices
successus in progrediendo videre, sed
nullum iter ad regrediendum apparere.
Reliquit Ismaël filiis amplissimum do-
minium, quod mari Caspio, sinu Per-
sico, lacu Siocco, fluminibus Tigri &
Oxo (ni malimus dicere Abiano) &
regno Cambajæ comprehenditur, quod
spacium est plus quàm 20 graduum, ab
Ortu ad Occasum, & 18 à Septentrione
ad Meridiem; continentur hoc spacio
multa amplaque regna, quæ quamvis
non omnia sub ejus dominio imme-
diate essent, agnoscebant tamen eum
pro supremo Principe, nempe Reges
Macram, Patani, Guadel, Ormuzii (cui
Ormuzo nunc Lusitani dominantur)
Georgiani sequebantur ejus insignia:
Ismaëlis erant multæ amplæque civita-
tes & nationes: Media, quæ nunc Ser-
van: Diarbecca quondam Mesopota-
mia: Cusistan, quam inhabitant Su-
siani: Farsistan, Persarum patria:
Stra-

Strava, quæ quondam dicta fuit Hircania: Parthia, quæ hodie Arac: Carmania, nunc Chermain: Sigestan, Carafan, Sablestan, Istigias, quarum antiqua nomina sunt Drangiana, Bactriana, Parapomifus, Margiana. Harum regionum aliarumque quarum nomina non edo, ea pars, quæ sinui Persico vicina est, affluit omnium rerum utilium copia, propter flumina, quæ ipsas intersecant: inter ea flumina nobilissimus est Bindimirus, cujus aquis multum utuntur illi populi, ducunt enim illas fossis aliisque quibusdam instrumentis, in suas possessiones, suo magno usui & commodo. Provinciæ mari Caspio vicinæ tum ob fluviorum oportunitatem, tum propter aëris temperiem, sunt ejusdem fertilitatis participes, qualis est illa pars, quam fluvius Pulimalon perlabitur (is se in lacum Burgianum condit) reliqua regionis pars sicca est, quare nec oppida, nec pagi ibi frequentes sunt, nisi iis locis, quæ fluvii aut lacus alicujus beneficium experiuntur. Ampliores ditioresque civitates Imperii Persici sunt Istigias, caput Bactrianæ, quæ inter amœniores Orientis censetur: Indion, caput Margianæ, in territorio tam uberi latoque, ut Antiochus Soter eam muro cingi fecit.

fecerit: Candahar, caput Parapomisi,
multique commercii propter concur-
sum mercatorum Indiæ & Cathajæ,
qui harum regionum opes eò ferunt:
Eri, caput Provinciæ Ariæ, quæ rosis
tam copiosa est, ut ab iis nomen cepe-
rit, Barbarus dicit eam xiii miliaribus
ambiri: Ispaam, caput Parthiæ, eam
aliqui illam esse volunt, quam antiqui
historici Ecatompylas dixere, tanti mo-
menti est, ut Persæ de ea hyperbolicè
dicant, eam medium orbem esse: Chir-
main est Metropolis Caramaniæ, cele-
bris propter excellentiam pannorum
aureorum, argenteorumque, qui illic
conficiuntur: Eor quoque nobilis civi-
tas est, nec ei inferior Cultra Susianæ
caput. Sed omnes cedunt, genuaque
quodammodo deosculantur (quo ad
pulchritudinem) civitati Siras, ad flu-
vium Bindimirum: fuit ea quondam
Metropolis Persarum (ut aliqui volunt)
dicebaturque Persepolis: Alexander
Magnus instinctu sui scorti tradidit eam
flammis: cùm autem ipsum postea
sui ferè puderet, fecit eam restaurari:
quamvis hodie non sit tantæ amplitu-
dinis, quantæ olim fuit, æstimatur ta-
men eam maximarum civitatû Orien-
tis unam esse, circuit cum suburbiis plus
minus xx milliaria, instruitque lx fo-
Y
corum

corum millia. Persis in proverbio est: Quando Siras erat Siras, tum Cairus erat ejus pagus: non habent tamen eam pro valde antiqua, nec accedunt eorum sententiæ, qui eam Metropolim Persarum faciunt. Taurisium & Casbin sunt quoque civitates nobiles, & præter amplitudinem, ostentant se propter aulam regiam.

Regimen.

FORMA Reipublicæ horum populorum non est æqualis alicui alteri populo Mahumetano, nec ullo loco inter hos, ea politica regendi forma viget, quæ apud Persas. Aliæ omnes excindunt ferè omnem nobilitatem, utunturque opera mancipiorum, occidunt fratres, aut excœcant eos, sed apud Persas habetur nobilitas in pretio: Reges tractant humaniter fratres, habent in sua ditione multos potentes, opibusque claros Principes, quæ omnia Ottomanii in suo imperio non ferunt. Equitatus apud Persas in pretio est & ingenuitas: musica & bonis literis delectantur, student poësi, evaduntque sua lingua excellentes: Astrologia quoque laudatur apud ipsos: hæc omnia contemnunt Turcæ. Mercatura manualiæque artes florent in Persia. Ut con-

concludam : Turcas superant civilitate
& humanitare.

Vires.

HVjus regni vires consistunt potiùs
in virtute quàm numero. Sunt ibi
tria militum genera : unum eorum est,
quos Rex semper habet stipendiarios,
& apud se : alterum est Timariottorum
(habet enim Rex magnum equitum
numerum, quibus stipendiorum loco,
certa loca attribuit; quod & Turca fa-
cit:) tertium est auxiliariorum, qui
ære suo merent : conscribuntur ex
Georgianis & Tartaris. Sed loquendo
de duobus primis generibus (quæ regno
Regique propria sunt) duo hæc mili-
tum genera sunt equites : ubi enim ar-
ma sunt in manibus nobilium, ibi pe-
ditatus vix ulla est ratio : ex eadem
causa sequitur, quòd Persæ viribus ma-
ritimis instructi non sunt : & quamvis
mare Caspium ab uno latere, sinus ve-
rò Persicus ab alio sit, nunquam tamen
classibus nec in uno, nec in alio mari
usi sunt. Mare Caspium quoque (quam-
vis octingenta miliaria longum sit, la-
tumque sexcenta) non transmittitur
aut navigatur, nisi juxta littora. Lusi-
tani imperant mari Persico, suis clas-
sibus, quas semper in Insula Ormuz
habent.

habent. Etsi Persia abundat metallis, temperatura excellentibus, præcipue Provincia Carazam: bellicorum tamen tormentorum nullum ferè usum habent, sicut nec muniendi, oppugnandi, obsidendi, servandi, defendendique loca, quòd hæ militiæ partes peditatui magis propriæ sunt, sicut equitatui proprium est, in patentibus campis iustis præliis configere, in quibus Persas multum valere, negari non potest. Ultra militiæ necessarias res, laborat militia Persica adhuc alio gravi malo, nempe discordia, quæ duabus ex rebus oriri solet: una est Principum potentia, cui plurimum superbia & contumacia conjuncta esse solet: alia est itinerum, & ducendi exercitus difficultas, quæ ex aquæ fluviorumq; navigabilium penuria nascitur. Flumina enim Persiæ non navigantur, aut tam parum navigantur, ut quod præstant, nullius ferè momenti sit: omnes in sinum Persicum influunt, aut in mare Caspium, ut regiones, quæ in medio jacent, relinquuntur aridæ, & aquæ inopes: quam ob rem vires regni jungi non possunt: regni enim dimidium siccum est, nec flumen aliquod hic est, quod toti regno serviat, sicut Ligeris Franciæ: Padus Longobardiæ: Vistula Poloniæ: Scaldis

dis Flandriæ, aliisq; aliis regnis faciunt. Terræ desertæ quoque hic sunt, quæ Provincias à se invicem disiungunt: montes etiam, qui eas à se invicem separant. Has ob res, mihi hoc regnum Hispaniæ simile videtur, ubi nec fluvii commercio utiles sunt, præterquàm in finibus provinciarum: & montes ac regiones, propter ariditatem incultæ sunt. Sed natura, ut commercia adjuvaret, commoditæque vitæ humanæ, in locis aqua navigabili indigis, prospiceret, dotavit Persiam, regionesque vicinas Camelis, qui ibi commodissimi sunt: ferunt enim onera graviora, quàm equi aut muli ferre possent, perdurantque diu in labore, ferunt onus mille pondo, continuabunt iter xl & pluribus diebus, & in locis siccis sabulosisque: sicut sunt Lybia, Arabia, Persia, in quibus aqua & pascua defunt, bibunt tantùm quinto die semel, & si opus sit, ferent sitim per decem & plures dies: quod ad pabulum attinet, onere levatis, datur pro pabulo modicum herbarum, spinarum, aut rami arborum. Non itaque ullum animal est, quod laborem diutius ferat, minorisque sit impensæ: propter has conditiones, accommodatissimum est regionibus aridis & siccis, Asiæ & Africæ, in quibus homi-

nes summa inopia aquæ & ciborum laborant: cùm enim Camelo parum sufficiat, potest tamen in aliorum usum, magnam commeatum quantitatem ferre. Tria sunt eorum genera: minoribus insident homines: mediocres duos gibbos habent, ferendisque mercibus valent: majores crassioresque onera mille pondo ferunt. Hæc de Camelis dixisse sufficiat. Quem equitum numerum Rex Persiæ educere possit, visum fuit bellis inter Ismaëlem & Selimum I. Regem Turcarum: inter Ismaëlem & Solimanum, & inter Codabendam & Amuratem III. gestis: nemo horum Regum habuit ullo in loco contra Turcas ultra xxx equitum millia, sed armis adèò instructos equites, ut multò majoris exercitus impetum non timerint: equites Persiæ, quibus suppetit res, quique ditiores inter ipsos sunt, armant se ferè in modum nostrorum cataphractorum, alii (qui duas ac tertias equitatus partes conficiunt) contenti sunt galea, lorica, scutoque: utunturque lancea arcuque alternativè. Sed dicamus pauca de redditibus, quibus auxilios conducere possit. Profiteor me præcise non scire, ad quam summam ejus redditus accedant, duo enim, qui dedita opera eò profecti sunt, ut explorarent, quæ

quæ Regis Persiæ opes sint, inter se dis-
sentiunt, diversa que loqui audiui: unus
ares, alius quinque aureorum milliones
annui redditus ei attribuit: hoc autem
dico, ex duobus argumentis colligi pos-
se, ipsum opulentum esse: unum est,
quòd Tamasus, ejus qui nunc regnat
pater, toto suo regno sustulit vestigalia
omnium exportatarum & importata-
rum mercium. Id vestigal reddebat LX
tomanorum millia, quæ conficiunt
millionem, & octingenta aureorum
millia: unus enim Tomanus valet XX
aureos: ut autem id faceret, induci non
potuisset, nisi alii redditus ei animos de-
disissent. Aliud argumentum est, quòd
Status Persiæ in septem Provincias di-
visi sunt, quarum ea, quæ Ipsam dici-
tur, reddit septingenta aureorum mil-
lia: tantundem dat Siras, nec tamen
inter ditiores censentur hæ duæ: eas
enim longè superant Corassan, Diar-
gument, quarum illa fodinis Cyrneo-
rum, metallorumque, hæ serici prædi-
ves est. Sed unde percipit suos redditus,
si se vestigalibus vectarum & evecta-
rum mercium spoliavit? Ex territoriis
sui domini: ex decimis fructuum: ex
fructibus minærarum: ex officinis:
unusquisque enim officinam aut taber-
nam quarumcunque rerum ponere

volens, certi quiddam Regi quotannis pendere debet: ex donis quoque particularium, & donationibus communitatum, confiscationibus, aliisque rebus talibus: adferunt quoque aliquid tributa Principum, coronæ subditorum, quales sunt Principes Far & Candaar, alique, quos suprà nominavimus.

Principes Finitimi.

AB Ortu Mogororum, à Septentrione Zagatajorum fines attingit Sophi: ab Occasu longissimo tractu, Persiæ conterminus est Turca: ad Meridiem habet regnum Ormuzii (cui corona Lusitanica dominatur.) Cum Mogoris nihil ferè negotii Persiæ Regi est, propter causas alias deductas: sicut enim Hispania & Francia se mutuò offendere non possunt, propter itinerum angustias, & asperitatem situum ad limites, quæ commeatum (qui exercituum sustentatio est) transvehi non sinunt, ita & inter confinia Indiæ & Cambajæ (à Mogoris occupata) & ditiones Persarum se interponunt montes & deserta, quæ non permittunt, ut iustis viribus se invicem hi Principes impetant. Pro maximo quoque obstaculo habendum est, quòd equitatus, in quo amborum vires sitæ sunt, in talibus loco-

locorum angustis explicari non potest: petunt tamen se invicem bello ad fines regnorum Cabul & Sablestam, quorum aliqui Principes Mogororum sibi dominium pararunt. Sophi immediate Magni Cham fines non attingit, quod aliqui Principes, & deinde magna deferta inter ipsos sint. Videtur ipsum pro termino sui Imperii sibi statuisse flumen Oxum, quod alii Abianum dicunt, id in Sablestam subtus montem Dalanguer, post longum cursum, in quo multum protenditur, propter frequentiam & amplitudinem fluminum quæ recipit, condit se in mare Caspium, dividitque à parte Septentrionali Sophum à Zagatai. Sophus nunquam ausus fuit hoc flumen transmittere, & cum Saba, Rex Zagatajorum, id transgressus esset, magno prælio ab Ismaële victus fuit. Cyrus, Rex Persarum, construxit pontem in hoc flumine, transduxitque exercitum adversus Tomirum, Scytharum reginam, quæ ipsum cum omnibus suis concidit. Turcæ conterminus est Sophi per totam imperii sui longitudinem occidentalem, nempe à mari Caspio, ad sinum Sauracensem usque, spacio ferè xv graduum. Ut verum fatear, non habet Persa hostem, à quo plus ei periculi ti-

mendum sit, cujusque vires ei plus me-
 tuendæ sint, quàm Turcam: quoties
 enim arma cum eo contulerunt Persæ,
 ferè semper aliquid perdiderunt: Ma-
 humetes II. vicit Vsluncassianum, eri-
 puitque imperium Trapezuntinum Da-
 vidi, qui se sub ejus umbram proteccio-
 nemque contulerat. Selimus I. supera-
 vit in locis campestribus Ismaëlem, eri-
 puitque ei Caramit (civitatem amplis-
 simam fortissimamque) Orsam, Mer-
 dim, totamque regionem, quam ipsi
 Alech nuncupant: Solimannus egit in
 fugam Tamasum, spoliavitque eum
 Bagdeto, & tota Mesopotamia. Ætate
 nostra, occupavit Amurathes id omne,
 quod inter Derbentum & Tarvisium
 jacer, quo in spacio est Georgia (cujus
 populorum pars maxima sequebatur
 partes Sophi) Servan: & munitis arci-
 bus (quas in Tiflis, Sumachia, & Eres
 magnis civitatibus, & in transitibus
 Cars, Tomanis & Lori ædificari fecit)
 reddidit paulatim sibi iter securum, ab
 Ezechia ad Orontem fluvium usque,
 qui trium dierum itinere ultra Tauri-
 sium fluit, in qua civitate (Taurisio)
 curavit ædificare magnam arcem, nec
 cogitat eam relinquere, sicut primùm
 Selimus, & deinde Solimannus fecere,
 sed vult ea arce, Taurisium tanquam
 freno

freno constrictam, in perpetuum retinere. Eo bello, quod ab anno 1567. in 91 annum usque duravit, mutarunt Turcæ suum belligerandi modum: cum enim huc usque suæ multitudini, virtutisque sui equitatus, peditatusque, copia tormentorum bellicorum, apparatuque bellico confisi, non curarint arces, munitionesque extruere, sed ut plurimum quidquid ceperant, exciderint, nec magni fecerint quod retinuerant (quod, ut verum dicatur, in campis fortis esse non possit, qui vires in loca munita dispartitur) hoc bello Persico necessitas coëgit Turcas (ut evitarent errores, in quos impegerant Selimus & Solimanus) se paulatim munire, fecerunt itaque castella in locis opportunis: ædificarunt civitatulas in præcipuis civitatibus, instruxeruntque eas magno tormentorum bellicorum, & militum numero, constititque eis id bellum magno. Quamvis autem Persa, improvisis assultibus, multa hominum millia in frustra dissecuerit, multaque eorum millia fame incommodisque perierint, tantum tamen terræ amisit, tum suæ propriæ, tum amicorum, quantum jam dictum est, & inter alia suam civitatem regiam Taurisium. Æstimaturque Turcam in ditione, quam sibi bello paravit,

vit,

vit, instituisse XL Timarriorum millia,
& quòd ei adhuc auri millio ex rediti-
bus ejus superfit. Persa non potest re-
sistere Turcæ in præliis campestribus, ei
enim peditatu, tormentis, & apparatu
bellico, & (quod summum est) obe-
dientia populi conferri non potest. Se-
limus primus, Solimannus, & Amura-
thes tertius nunquam contra Persas ar-
ma moverunt, nisi aut à rebellibus, aut
ipsorum discordiis invitati: Selimus ab
Marabecho, filio Ocen, Principe in Per-
sia potentissimo, in auxilium vocatus
fuit: Solimannus auxilio venit Elcaso,
Tamasi fratri, cui ex ambitione aut su-
spicione erat infensissimus. Turca itaq;
suo commodo usus est benevolentia,
qua Elcasus apud populum valebat,
ejusque auctoritate: Amurathes non
ante arma cepit adversus Persas, quàm
ex literis Vstaff Bassæ Vani civitatis, &
aliorum intellexisset, omnia contentio-
nibus flagrare apud Sultanos Persiæ, qui
inter se de Rege dissidebant: quidam
enim Ismaëlem, alii Ayner (qui ambo
Tamasi filii erant) volebant, & Peria-
cocona occidit suum fratrem Ismaëlem,
exclusoque Aynere, consequutus est co-
ronam Mahumetes Coda-benda. Exor-
ta sunt postea discordiæ inter Coda-
bendam & filium, & inter Turcamo-
nos

nos (familiam inter Persas potentissimam) & Regem , quæ Persis non minus nocuerunt quàm arma Turcica. Nullum negotium est Regi Persarum cum Lusitanis Ormuzii , quòd ipsi nec vires maritimæ (sine quibus id regnum recuperari non posset) sint , nec Lusitanis satis virium est , ut in mediterraneis regionibus sibi aliquid acquirere possint. Tamasus ipse , cùm aliquando instigaretur , ut expeditionem in Ormuzium susciperet , rogavit , quid ea in Insula cresceret , num frumentum , fruges , fructus , aut quid aliud boni ? cumque intellexisset fundum Insulæ sterilem , omniumque rerum esse inopem , sed commercio valdè conducere insulam , ideoque magni momenti esse , neglexit , irrisitque eos , dicens se suis populis remisisse nonaginta Tomanorum millia , talis reditus.

VIII. De

VIII.

De veteribus Persia Regibus.

Non abs re me facturum existimavi si veteres Persiæ Reges hic compendio commemoravero, qui in Persia proprie dicta & vicinis provinciis imperarunt.

Horum primum statuit Schikardus & alii *Ardshir Babekan*, qui Teixeræ est *Ardxir* & nostris Historicis *Artaxerxes* vel *Xerxes*. Quo cum Romani bellum gesserunt Alexandro Severo imperante, ut judicat Schikardus, licet Teixeræ scribat, Christo in terris versante regnasse, in quo haud dubio fallitur.

II. *Schabur* Teixeræ *Xabur Zabelketas* pro *Dhul Aktas* ut vult Schikardus: Nicephoro Calisto *Chosroes*; qui Valerianum Imp. captum jussit exco-
riari.

III. *Hormoz* Schikardo; Agathiæ *Ormisdas*. Teixera autem subjicit *Xupuri* fratrem Baharon regem Kermon.

IV. *Tos Tarich*, Schikardus putat legendum *Nors*, id est, *Narses*.

V. *Bahram* Tarich, Historic. nostris *Varanes*.

VI. *Hormoz* alter, Tarich. nostris *Hormisdates*.

VII. *Shah*

vii. *Shabur* alter ; nostris *Sapor* : crudelissimus in Christianos.

viii. *Bahram* alter. Tarich.

ix. *Shabur* tertius ; Tarich.

x. *Iazdigerd*, Romanis charus , suis exosus. Ut notat Schikardus. Hunc Teixera immediate subjungit *Baharon* Regi Kermon parenti nempe suo.

xi. *Babram* Cur, Tarich. Socrati *Babarabanes*. Teixera agnominat *Gur*, filium *Iazdigerd*. Et huic scribit fuisse ducem *Narsyn* qui à multis numeretur inter Reges Persiæ.

xii. *Iazdigerd* alter Tarich & Teixera : qui secundum Schikard. crudelissimus fuit in Christianos.

xiii. *Firu* Tarich & Pheruz Teixera. Aliis scriptoribus *Peroza*.

xiv. *Iala* vel *Balas* Tarich : Teixera *Belax* Procop. *Blases*, Agath. *Valens*.

xv. *Kobad* Tarich & Teixera ; nostris *Cabades*, *Cauades*, *Quadus*, *Coades* & *Chuadus*.

xvi. *Nushir-rauvvan* Tarich ; Teixera *Amixiron* vel *Nauxiruan* : quem nostri vocant *Cosroen* magnum ; Iustiniano Imp. coævus, ut scribit Schikardus.

xvii. *Hormoz* ultimus Tarich & Teixera, nostris *Hormisdas*.

xviii. *Chosrau* ben-*Hormoz* Tarich ; Teixera *Khozrrao* *Paruez* : qui licet

licet à Romanis in Regnum restitutus, tamen ingratiſſimus in illos fuit ; & plures provincias eripuit ; ſed poſtea ingenti clade fuit percuſſus ab Heraclio Imperat.

xix. *Scyruiab* vel *Syruiab* Tarich : Teixeræ *Kobad Xyruyhe* : noſtris *Syroes*, qui parricida ſex tantum menſibus reſnavit : Schikard.

xx. *Ardxir ben Scyruiab* Tarich. & Teixeræ ; qui vix quinquaginta diebus præfuit ſublatus à ſequentē Tyranno.

xxi. *Schariar* vel potius *Scaribar* ; noſtris appellatur *Sarbara*. Teixeræ *Xarear* tyrannus.

xxii. Deinceps (inquit Schikardus) ut in regno magna fuit confuſio, ita inter ſcriptores diſſenſio non minor, de numero & ordine ſucceſſorum. Græcis & Latinis vix bini reſtant uſque ad everſionem illius monarchiæ : Turcæ autem in Tarich ponunt quatuor : Arabes vulgo ſex : Perſæ vero apud Teixeram omnino ſeptem, quos velut indigenas hic ſequi tutius videtur : ſimul ut compleatur numerus xi Turrium Chofravo in ſomnio præviſarum. Teixeræ autem primo ponitur *Ioan Xir*, qui tertio regni menſe fuit oppreſſus.

xxiii. *Tuvvan-Doſt* Tarich ; Teixeræ *Turon-Doſt* ſœmina ; quæ poſt men-

mensum decimum sextum decessit, publico totius populi luctu.

XXIV. *Ianku-Car* Tarich : Elmacino *Gaschanfeda* filius patruī Kosravi. Teixeræ *Iasancedah*, statim exauthoratus.

XXV. *Azarmy* virgo filia Kosravi natu minima : Teixeræ *Azarmy-Doct* ; quæ præfuit annum unum, menses quatuor.

XXVI. *Kesere* filius Iasancedah Teixeræ ; quem Arabes non agnoscunt, præfuit enim tantum paucos dies , à suis cæsus.

XXVII. *Schariar* : Elmacino *Pheroch-Zad* filius Kosravi ; Teixeræ *Ferrog-Zad* nepos Khozrrao Paruez : intra mensem interemtus à suis.

XXVIII. *Iazdigerd* Tarich & Teixeræ ultimus ; qui à Chalifa Omare regno fuit exutus : hujus filia *Dara* nupsit Iudæo *Bostenai* : neptis autem illius ex filio *Phiruz* fuit mater Chalifæ *Iezid* filii *Walid* , penultimi de familia Ommiæ. Nepos quoque fuit Theophobus Christianus, ab Imp. Theophilo sublatus.

Post hunc (inquit Schikardus) neminem alium invenio de sanguine Persico , qui sit alicujus nominis usque ad piscatorem Puiah , qui nobis in volumine nostro novam lineam orditur ; unde xv Reges enascuntur omnes rerum gestarum magnitudine in Asia

Z.

cla.

clarissimi, Latinis Historiis ignoti; Hebræis in libro Iuchasin fol. 147. & seqq. obiter tacti.

Seriem Chalipharum Saracenorum hic prætereo usque ad Muṣṭadirum Billa f. Mutadidi & annum Hegiræ 295. nostrum 908. Sub hujus enim Chalfatu Persæ rursus proprios Reges acceperunt: quorum primus ab Almacino proditur *Mardavviquis* f. Ramazi, f. Mardansiahi. Qui occupavit Rayam, Kazvvinam, Abharan, Giorgianam & Tabristanam: Hamadanam; & inter hanc & Kazvvinam profligavit exercitum Muṣṭadiri anno Heg. 319. dein expugnavit Isfahanam; & denuo anno Heg. 321. profligavit exercitum Mahcanni, cepitque Amidam; potitusque est tota Perside.

*Reges Persiæ è familia Boja
sive Pubia.*

MUṢṬADIRUS successit Kahirus Billa & huic Arradis Billa ann. Heg. 322.

Sub hoc inclarescere cœperunt filii *Boja* (Schikardo *Puyah*, Teixeira *Abusvian*): fuit autem *Boja* (inquit Almacinus) piscator pauper, Dailamus, vixitque primum venatione piscium, cognominatus *Abusiugiayus*. Et videtur, uti ajunt, genus ducere à *Saburo Dulactaso* cogno-

cognominato *Kirmansiatro*, f. *Saburi*,
f. *Ardsyri* Regis Persarum. Habuit au-
tem *Bojæ* filios tres, *Alim Abulhasen-*
um, *Hasenum Abualim*, & *Achme-*
dem Abulhasenum. Quum autem *Mar-*
davvigus ad imperium pervenisset, ad-
junxit se illi *Ali Abulhassenus Amadud-*
daulas f. *Bojæ*, sed postea contra illum
rebellavit; & eripuit illi *Hamadanam*
& *Isfahanam*; crevitque imperium
ejus; adiit quoque *Cazerunam* urbem
Saburæ, eaque est potitus. Anno autem
Hegir. 323. nostro 934. occisus fuit *Mar-*
davvigus. Mansitque Persia in manu
1. *Amaduddaulæ*. Frater autem illius
Achmedes Minuiddaulas expugnavit
Ahvazam.

Moctafis Billa Chalifa.

Mustacfis Billa Chalifa. Hoc rerum
potiente cepit

II. *MuaZZuddaulas* minimus filiorum
Bojæ *Bagdadum*, & postea deposuit
Mustacfin.

Fadlus Abulcasimus Chalifa in spe-
ciem tantum.

Imperium enim revera obtinuit
MuaZZuddaulas.

III. Frater autem illius *Hasenus Ru-*
cnodaulas occupavit *Rayum*. Anno
Heg. 338. nostro 949. obiit *Amadud-*
daulas nulla relicta prole; & successit

Z 2

illi

illi Chalifa haud invito

iv. *Adaduddaulas* primogenitus *Rucnuddaulæ*.

Muaẓẓuddaules autem potitus est *Mausila* & tota *Diarebia* & obiit anno *Heg.* 356. nostro 966. postquam in *Ira-*
ca regnasset annos *xxi.* & successit illi
in imperio

v. *Bachtiarus Aẓẓuddaulas* filius, qui
Bagdadum amisit.

Taius Lilla f. Mutii Chalifa.

Bagdatum receptū ab *Adaduddaula.*

Rucnuddaulas f. Bojæ obiit anno
Heg. 366. nostro 976. assignaverat autē
ante obitum regna sua tribus suis filiis.

Fanachro Abusugaio Adaduddaula
Perfidem; Argianum & Carmaniam.

vi. *Abulmansori Muayidduddaula*
Rayum & Isfahanam.

vii. *Abulhaseno Fachruddaula* *Ha-*
madanam & Dainavvaram.

Adaduddaulas eripuit *Aẓẓuddaulæ*
Bagdadum, qui paulo post in prælio fuit
occisus anno *Hegiræ* 367. nostro 977.
& anno sequenti cepit *Mausilum*, *Di-*
arebiam & *Mayafarikinam* atque *Di-*
bekram, & primus fuit vocatus *Siahen-*
sih, id est, *Regum Rex.*

Muayidduddaulas potitus est *Gior-*
giana & Tabristana anno *Heg.* 371. no-
stro 981. Anno 982 obiit *Adaduddaulas*
Bagda.

Bagdadi, imperaverat autem eidem, Iracæ, Karmanix, Persidi, Ammanæ, Churistanæ, Mausilæ, Diarbecræ, Haranæ & Mambago. Et successit illi filius ipsius

VIII. *Marzubanus Abucalangiarus Samsamuddaulas.*

Obiit quoque eodem anno *Muayiduddaulas* & successit illi frater *Facruddaulas*.
IX. Anno autem 985 potitus est *Siarfuddaulas* f. *Adaduddaulæ* natu maximus Bagdado. Tenuitque Isfahanam, Rayam, Syrazum, urbes Dellamæ aliasque & contendens in Iracam occupavit Ahvvazam, Basram & Vvasitum & fratrem suum *Samsamuddaulam* condidit in carcerem.

X. Anno 989. obiit *Siarfuddaulas* & successit illi frater *Abunafrus Bahaiuddaulas*. Cadirus Billa n. Muftadiri Chalifa.

XI. Anno 997. obiit *Fachruddaulas* & successit illi in imperio Rayæ & ditionis ejus filius *Rustemus Maghduddaulas*.

Anno 998. occisus est *Samsamuddaulas*.

Anno 1000. occisus fuit *Abunafrus* f. *Azzuddaulæ* & potitus est *Bahaiuddaulas* lis quæ possederant duo filii *Azzuddaulæ*.

Anno 1012. obiit *Bahauddaulas* dominus Iracæ, & successit illi filius *Abu-
Sugaius*

xii. *Sultanodaulas* & fixit imperii sedem Syrazi, qui decessit anno 1023. & designavit sibi successorem filium

xiii. *Abucalangarus*; sed milites elegerunt patrum ipsius *Siarfuddaulan*.

Caymus Billarulla f. Cadiri Chalifa.

xiv. Anno 1030. *Ghalaluddaulas* f. *Bahauddaulæ* Rex factus Bagdadi, & obiit anno 1043. & successit illi filius

xv. *Abumansur Melecasizus*.

Anno 1048. obiit *Abucalangarus* & successit ei in regno

xvi. f. *Abunasus Melecrabimus*; ultimus regum Boytarum.

Anno enim 1055. in Bagdado imperare cœperunt *Salghuade*. Neque deinceps expresse Regum Persicorum mentio fit ab Almacino.

Habes itaque sedecim Reges è familia Boyæ secundum Almacinum.

Teixera autem parentem horum Principum vocat *Abusujan*, eique tribuit tres filios, *Emandudaulen* *Alin*, *Acem*, & *Akmet*.

i. A quorum majore *Ali* Persia fuerit occupata; à secundo autem

ii. *Acem* *Rocknadaule* *Hierak* & *Rey* & *Korason*.

iii. A mi-

III. A minore *Mohayzedudaule* Kermon & Bagdat; idque factum esse sub Chalifatu Mustafis.

Emadudaules obiit anno 949. & successorem sibi dixit filium fratris sui *Rocknadaulæ*

IV. *Azudaudaules*.

Rocknadaules obiit anno 979. & successit illi filius *Azudaudaules*, in regnum Hierak quod & ampliavit, occupando Geriom & Taburstan: qui obiit anno 983. & reliquit tres filios *Xerfadaulen*, *Xamsdaulen* & *Bahaoudaules*.

V. Quorū *Xerfadaula* obtigit Persia:

VI. Et *Xamsdaula* Bagdat, quem frater condidit in carcerem.

Xerfadaules obiit 990. & successit illi *Xamsdaules* qui à suis fuit cæsus in Xyras 991.

VII. Successit illi *Bahaoudaules* & obiit anno 1013.

VIII. Huic successit filius *Sultondaules*; possidebat autem & aliquot oppida in Diarbeck

IX. *Acem* f. *Bahaondaulæ*, aliter dictus *Moxarafdaules*: inter quos dissidium fuit ortum, sed post aliquot certamina convenit, ut *Moxarafdaules* gubernaret Hierack versus Arabiam: & *Sultandaules* *Ahvazam* & *Persiam*. Sed rursus discordes facti,

ita superior evasit *Moxarafdaules* ut
Xachenxa diceretur anno 1021.

x. Anno sequenti *Gelaladaules* factus est Rex Bagdadi.

Deinceps rursus convenit inter *Moxarafdaulen* & *Sultandaulen*, ut huic cederet Persia & Kermou, & illi Hierack Arabia: post biennium autem mortuus est *Sultandaulen* in Xyras anno 1025. cui successit filius

xi. *Abulganiar*, sed haud longe post à patruo

xii. *Abulfavare* fuit exclusus, relicta illi Ahvvaza; recuperavit tamen Xyras & deinceps regnavit in Persia.

Mortuo autem anno 1026 *Moxarafdaule* in Bagdat vocatus fuit

xiii. *Gelaladaules* è Basora, quo haud satis propere adveniente, regimen alteri fuit delatum: & quum armis regnum tentasset recuperare, fuit profligatus; & urbs à Turcis capta & direpta; sed rursus vocatus illam occupavit & retinuit, non sine discrimine ob seditiones Turcorum.

Irrupit eo tempore è Corasan *Mamud Gaŕnehy* in Persiam, & cepit Rey: quum autem *Abulganiar* patrum *Gelaladaulen* advocasset; ille cognatum non modo non juvit, sed & Ahvvazam occupavit & spoliavit. Orta interim discor-

discordia inter Turcos & Deilamanos, xiv. & *Malekazariz* f. Abumansur & n. Geladanla Turcis favente, supervenit *Abulganiar* & cepit Basoram atque *Wast*. *Abulfavares* autem qui rerum potiebatur in Kermou, movens in Persiam, obiit in itinere, quare nobiles advocarunt *Abulganiarem* eique paruerunt.

Mamud Gaznehy mortuo, successit illi filius *Mahamed*; verum unus illius, fratrum dictus *Masud* (quem pater Rey & Hispahan præfecerat;) movit contra ipsum, & à suis proditum cepit atque excæcavit; & victoria usus subjugavit Geriom & Tabarstan. Movit quoque in Indiam, contra suorum consilium; unde ipso absente Turci occuparunt Corasanam & magnam partem Persiæ: *Abulganiar* autem eripuit illi Tabarstan anno 1038. Reversus autem in Gazhineken, aliquoties improspere pugnavit, cum *Daud Saluck*; & rursus se recepit in Indiam; ubi milites illius duce *Nusta* fratrem ipsius cæcum contra illum extulerunt: à quo missus fuit ad arcem *Kobrakebir*. *Mahamed* autem cæcus, principatum resignavit filio suo *Hamed*, qui patrum iussit tolli. *Mamud* vero filius *Masud*, qui remanserat in *Balek* tam prospera

Z 5

for.

fortuna est usus, ut Hamedem profligaret, & cum plerisque ducibus captum occideret : neque de filiis patrui sui faceret reliquum præter unum *Abde Rhaim*. Non potuit autem pacifice frui regno suo, ob insolentiam Turcorum ; obiitque anno 1050. Suffectusque fuit illi à militibus frater *Ali ben Mansud* : sed *VVazir* quidam excitavit contra illum *Abde Rhaym* ; unde *Ali* tantis molitionibus impar cessit : *Abde Rhaym* quoque tantum detulit duci militiæ suæ *Toyorel* vel *Tokzel Bek*, ut tandem & regno & vita ab illo spoliaretur.

Anno 1044. *Ebrahim Nealy* Saliniquius dux Turcorum, Hierack Persiæ ingressus occupavit Amedon : & *Tokzelwek Rhey*.

Anno 1045. obiit *Gelaladaules* ; quum autem filius illius *Abumanfor* vocatus cunctaretur, subrogatus illi fuit *Abulganian* : qui ut Turcorum qui Persiam infestabant, animos sibi conciliaret, postulavit & accepit filio suo uxorem filiam *Dand* Saluquii cognatam *Tokzelbek* ; obiitque in Kermou anno 1049. quinque relinquens filios, *Abumanfor* *Fulad* *Sotun*, *Kozrao* *Feruz*, *Abu Taher*, *Abucayd* & *Aboaly Kay Kozrao*.

XV. *Sotun* primogenitus contendit
Xyras

Xyras sed exclusus fuit à fratre
xvi. *Feruz*, qui deinceps se fecit ap-
pellari *Malek Rhaym*, & varia fortuna
certavit cum fratre, ut plurimum supe-
rior & regni potens, habitabat autem
Bagdadi. Sed urbe capta à Tokzelbek,
in carcere periit. Neque tamen cessa-
vit bellum inter fratres *Abusayd* &
Mansur Sotun, donec *Abusayd* magno
prælio victus occumberet. *Mansur*que
à VVazire suo *Fasèle* captus in carcere
expiraret; invasitque *Fasél* Regnum
Persiæ.

xvii. *Aboaly* denique *Kaykoçrao*
dedit se sponte *Olobi Arsalom*; & obiit
anno 1095. postremus è familia Daula-
rum qui in Persia & hisce partibus re-
gnarunt.

Vides eundem pene numerum Re-
gum, sed nomina nonnihil diversa, &
annorum seriem quoque in Iuchasin,
cujus excerpta vidimus, nomina adhuc
longe sunt confusiora; itaque his Re-
gibus missis ad sequentes pergemus:
licet in eis non minor sit confusio:
nobis primò Almacinum sequi hic pro-
positum est.

Prip-

*Principes Salghucida qui rerum potitè
sunt Bagdadi & in Persia.*

ANno Heg. 430. nostro 1038. inquit Almacinus cœperunt Principes Salghucidæ ; & primus quidem ex iis inauguratus fuit *Aluhammed Abutalib Togrulbecus* ; cujus fratres erant *David Ghacarbeus, Firus & Arselanus*. Atque hi filii erant *Michaëlis* , f. Salghuci, f. Dacaci. Qui Dacacus vir fuit Turca, animosus & boni consilii & regiminis. Hic primus ex iis Islamismum est amplexus. Et Rex Turcarum (puta eorum qui Turkestan tenebant Tataris vicini & mari Caspio) consilio ejus utebatur, eumque sibi assûmebat, in bello suo inter Turcas. Moriens autem filium reliquit Salghucum jam adultum cui & R. Turcarum commisit regimen exercituum suorum ; sed cum deinde metueret sibi ab astutia ejus, statuit enim interficere, quod quum Salghuco sublevissêt, fugit ad regem *Ghabitæ Haronem Sahabuddavvam*, petiitque ab eo auxilium, ad oppugnandam regionem infidelium Turcarum ; unde is eum juvit numeroso exercitu, sed occisus fuit Salghucus ab infideli quodam, in prælio, jam natus annos centum & septem. Filium reliquit *Michaëlem*, cui
libe-

Iberi nati sunt illi, quorum nomina
iam commemoravimus. Commora-
bantur autem in Mauranahara. Et obe-
diverunt isti Michaëli quam plurimi
Turcæ; nullum imperatorem præter
ipsum agnoscentes. Cumque contin-
geret ut Princeps Mahmudus f. Sebu-
ctakini Rex Indiæ trajiceret fluvium
Ghaihonem, opem laturus VVararcha-
no R. Mauranaharæ, salutavit Michaël
R. Mahmudum, qui miratus est animū
illius & strenuitatem, quodque familia
ejus morem ipsi gereret: & ab eo petiit
ut apud se remaneret, fore ut cum re-
verteretur, committeret ei Chorasanam
contra hostes defendendam. At is id
recusavit, unde iratus Mahmudus, in
vincula eum conjecit & rediens, in iis
detinuit. Vnde sequuti sunt eum mili-
tes Michaëlis & familia ejus. Substite-
runtque in planicie Chorasana.

Obiit deinde Michaël & milites ejus
se conjunxerunt filio ejus Togrulbeco;
qui Masudum f. Mahmudis fudit, &
cepit Tufum oppidum; ac deinceps
Naifaburum; & subjugavit Chorasa-
nam. Denique venit Bagdadum ann.
Heg. 447. nostro 1055. & evertit regnū
Boitarum: & inauguratus fuit à Cha-
lifa anno 1057.

Anno sequenti rebellavit contra il-
lum

lum frater ipsius *Ibrahimus* (cujus tamen supra non meminit Almacinus) & abiit Rayam. Sed anno 1059. vicit & cepit atque strangulavit eum *Togrulbecus*: & dein reversus Bagdadum. Et ducta filia Chalifæ in uxorem decessit anno 1063. Rayæ. Et successit illi in regno filius fratris ejus

II. *Muhammed Olbarsalanus Adadudaulas* f. Davidis, qui post res fortiter gestas contra Christianos occisus fuit anno 1071. Milites surrogarunt in regnum filium ejus

III. *Gelaluddaulam Meliciahum*: qui patrem sepelivit Marvæ; & magno prælio vicit patrum suum *Marubilum*, atque cepit. Obiit anno 1092. Bagdadi, filios relinquens quatuor, *Mahmudum*, *Muhammedem*, *Barkiarucum* & *Singiarum*. Quorum

IV. *Mahmudus* patri successit in regno Bagdadi; sed fugavit illum frater

V. *Barkiarucus* anno 1094. sed & ipse superatus & ejectus fuit à

VI. *Muhammede Ghayatuddino*, sed Rex *Barkyarusus* in fratrem suum *Muhammedum* qui *Isfahana* erat movit, atque ibidem eum obsedit, sed ob pabuli & commeatus penuriam inde recessit. *Mahumedus* autem ipso digressio collegit militem; & prælio congressus cum

Bar-

Barkyaruco victus fuit & fugit in Arme-
niam, mansitque *Barkyaruco* imperium
Bagdadi. Obiit autem anno 1104. &
signavit regnum filio suo

II. *Gielaluddaula*. Sed venit *Muham-*
neds Bagdadum, atque ibidem impe-
rium ipsi fuit confirmatum. Obiit au-
tem anno 1117. *Isfahana*. Et configna-
vit regnum filio suo

VIII. *Mahmudo Abulcasemo* : in quo
desinit *Almacinus*.

Teixera ex annalibus Persicis hæc pau-
lo aliter digerit. Scribit enim *Togrul*
Becum à nobilibus fuisse occisum: & in
locum ejus substitutū *Ferroghzad* filium
Masud, qui varia prælia commisit cum
Rege *Turkestan*; & tandem fuit victus
ab *Olobe Arsalom* filio R. *Turkestan*. Et
post sextum regni annum decedens, re-
liquit regnum fratri suo *Ebrahim ben*
Masud, qui filio suo *Masud* accepit uxo-
rem filiam *Malek-Xa* R. *Turkestan*, cui
& obiens ann. 1089. reliquit regnum.

Masud è *Corasane* descendens in Per-
siam aliquoties diverso Marte pugnavit
cum *Almostarxed Billa Façele* Chalifa,
& tandem juxta *Tabriz* magno prælio
illum profligavit & captum occidit.

Almostarxed successit filius *Raxet*
Billa in Chalifatu; quem *Masud* proflig-
avit & captum occidit in *Hispahan*,
poti-

potitusque est Bagdado anno 1139. & haud dudum post obiit in Persia: & *Almuktasi* Billa patruus *Raxet* recuperavit magnam partem Persiæ. *Almuktasi* defuncto successit in Chalifatu *Almostancer Billa Issuf*: Mazudi autem in Gaznehen *Arsalon-Xa* primogenitus illius, quem frater *Baharon-Xa* tertio regni sui anno oppressit & occidit anno 1119. ipse autem obiit anno 1153. relinquens regnum filio suo *Koçrao-Xa*: verum *Saniar* Rex Corasan occupavit regnum illius; ipseque obiit in Lahor anno 1161. & successit illi filius *Koçrao Maleck*, qui magna parte Indiæ spoliatus à Sultano *Guayacadin Mahamed Gaury* obiit in Gaznehen anno 1169. in quo finem acceperunt Reges *Sabutaquy*.

Tatari quæ Persiæ imperarunt.

SUB Chalifatu autem *Almostancer Billa Mansur*, Tatari duce *Chinguyzkan* irruerunt in provincias Persiæ & magnam partem occuparunt: *Chinguyzkan* hic originem trahebat à Tataris dominis *Ketaokoran*.

Intravit autem in Maurenahar anno 1224. & occupavit deinceps *Gueilan*, *Rey* & *Nyxabur* cum innumera incolarum strage. & obiit in *Ketaokoran*
anno

anno 1228. Reliquit quatuor filios *Tulykhan* : *Chagataykhan* : *Okaraykhan* : & *Tulykhan* : quorum solus *Okaraykhan* tandem imperium patris obtinuit & omnem Persiam subjugavit præter Bagdad, qui obiit anno 1242. & reliquit filium *Gayukkhan* qui regni potens est factus anno 1246. Sed obiit anno 1247. & successit illi cognatus *Manchukhan* f. *Tulikan*. qui terras Persiæ concessit fratri suo *Vlahkukhan* & obiit anno 1260. *Vlahkukhan* subjugavit Hierak ; cepit Bagdad & mox Halebum atque Damascum. Et obiit in Meragah juxta Tabriz anno 1266. postquam regna sua divisisset inter tres filios ; primogenito *Habkaykhan* dedit Hierak, Mazandaron & Karason ; secundo *Hyaxemet* Armeniam , Aderbajon ; Tertio *Taudon* Diarbeck & Mesopotamiam. Reliquis duobus *Nicudar Oglan* & *Targahekhan* nullas terras assignavit.

Haybkaykhan obiit in Amadon anno 1282. & licet filios haberet successit illi frater *Nicudar Oglan* dictus *Hamedkhan*.

Hamedkhan primus Mahumetanis-
mum amplexus , obiit anno 1283. &
successit illi cognatus *Argonkhan* fil.
Haybkukhan qui obiit anno 1292. &

Aa

suc.

successit illi frater

Ganiatukhon : quem patruus *Baydukhan* vicit & occidit anno 1295. qui à ducibus *Gazun* f. *Arghonkhon* victus, occisus fuit in *Tabriz* anno 1296.

Gazun post res præclare gestas obiit in *Kazuin* anno 1305. & successit illi frater *Alyaptu*.

Alyaptu factus Mahumetanus sumfit nomen *Sulton Mahamedben Argon*; condidit *Sultaniam* anno 1306. ubi obiit anno 1317. successit

Sultan Abusayd filius illius, qui obiit anno 1337. post quem *Persia* in varias partes mansit distracta; donec venit *Teymurlangh*, cujus res gestas commemorare non est hujus loci. Obiit in *Anzar* provincia *Katayo* anno 1405. & habuit quatuor filios: primogenitus *Toon Guyr* obiit ante patrem & reliquit duos filios *Mahamed Sulton* & *Tir Mahamed*, quem *Teymur* moriens sibi successorem dixit in regnis *Gaznehen* & *Indiæ*, quem *Pir-Aly* postea occidit. Secundo genitus *Hamar-Xeque*, occisus in *Lorestan* vivente patre. Tertius *Mirunxa*, qui possedit *Hierakhen*, *Ader-Bajon* & terras *Damascum* usque; hunc occidit *Kara Illuf Turkimanus* in *Ader-Bajon* anno 1408. Quartus *Mirzah-Narok*, qui patri successit in Imperio,
affi-

affiduus comes expeditionum illius.
 Qui obiit anno 1447. restituto regno
 Ader-Bajon filio *Kara Issuf* qui dice-
 batur *Mirzah Ioonxa*. *Xarok* habuit
 quinque filios; quorum primogenito
Mirzah Ologhbeke dedit Turkestan &
 Maurehanar: Secundus *Ebrahem Sul-*
tan obierat ante patrem anno 1435.
 Quemadmodum & Tertius *Baesfangor*.
 Et quartus *Mirzah Soyorgat Mexkebon*.
 Atque quintus *Mirzah Mahamed*
Iugny.

Ologhbeke in prælio contra filium
Mirzah Abdelarise fuit cæsus an. 1450.
 filius autem post sex menses à militibus
 suis fuit occisus.

Mirza Abdula successit fratri *Abde-*
latifæ, quem *Sultan Abusayd R. Kora-*
son profligavit & occidit anno 1452.

Abusayd f. *Mahamed* f. *Mironxa*,
 f. *Teymur* deinceps regnavit in *Ba-*
daxon, *Gaznehen*, *Kabul*, *Sistom*,
Koarrazin. Anno autem 1468. *Mirzah*
Azembeck ben *Alybek* ben *Kara Ot-*
man occidit *Mirzah Ioonxa*: quem cum
Abusayd peteret, ab ipso fuit oppressus
 anno 1469. & successit illi filius *Mirzah*
Sulton Hamed: qui obiit anno 1495. cui
 in regno *Maurehanar* successit cognatus
Mirzah Babor: qui an. 1500. regno fuit
 exutus à *Xaybekhan* *Vzbequo*: sed po-

steri illius amplissima regna obtinuerunt in India.

*Reges Persiæ è familia Kara
Kuyonlu.*

K*Ara Mahamed Turkiman.* Hujus filius *Kara Issuf* occupavit Bagdad & Tabriz Sultaniam, Kazvin, Taron; obiit anno 1421. Habuit sex filios quorum primogenitus *Pyr-Budah-khan* obiit ante patrem; *Amir Scandar*: *Mirzah Ioonxa*; *Xa Mahamed*: qui Persiam tenuit annis xxiii. & occisus fuit anno 1431.

Amir Apsal, qui obiit ante patrem; *Abusayd* à fratre Scandar occisus.

Amir Scandar successit patri anno 1422. & fuit occisus à filio suo *Xakobad* anno 1438.

Ioonxa successit fratri, cui paruerunt Tabriz, Aderbajon, Hyerakhen, id est utraque Iraca, Parc, Kermou, & magna pars Syriæ. Fuitque cæsus ab *Azembek* anno 1468. successit illi *Azen Aly* filius, qui ad eundem modum cæsus fuit ab *Azembek* anno 1469. & extinctum fuit regnum familiæ hujus.

Reges

Reges Persiæ è familia Akuyonlu.

Azemбек qui & vulgo dicitur *Vsun* *Caſan* ſubjecit imperio ſuo utramque Iracam, Aderbajon, Parc, Kermon & plures provincias Perſiæ: obiit anno 1478. Habuit ſeptem filios; *Ogorlu Mahamed* qui ſtatim obiit poſt patrem: *Sultan Kalil*: *Iacub mirzah*: *Maſſiah mirzah*; *Iſſuf mirzah*; *Makſubed mirzah*; *Zeynelbek* in prælio contra Turcos occiſus fuit.

Sultan Kalil ſexto regni menſe fuit caſus à fratre ſuo *Makſudbek*. & ſucceſſit illi *Iacubbek* qui duodecimo regni ſui anno obiit juxta Tabriz anno 1492. ſucceſſit *Bayſangor* filius illius, qui regno fuit pulſus à *Roſtambek* filio *Makſudbek* anno 1493. qui quinto regni ſui anno proſtigatus fuit ab *Hagmedbek* filio *Ogorlu* & obiit in *Gorgeſtan*.

Hagmedbek; qui à duobus ſuis præſectis *Haybe Sulton* & *Kacembek* Perſiæ juxta Hiſpahan fuit ſuperatus & occiſus: & fuit ab iſſis ad imperium Perſiæ vocatus *Alvvan Bek*. *Iſſuf bek*: ſed oppoſuit ſe illi frater *Mahamed* Rex *Yafid*: & mox *Soltan Morad* qui *Mahameden* ſuperavit & occidit anno 1500.

A a 3

Sultan

374 DESCRIPT. PERSIAE.

Sultan *Morad* Rex *Parc* & *Hierak* & *Alvvan* dominus *Tabriz* & *Aderbajon* : convenerunt inter se ut quisque retineret quod possidebat. Verum *Xa Ismaël* filius *Aydar* primo profligavit *Alvvanum*, qui obiit anno 1502. & mox etiam Sultanum *Morad*, qui à militibus fuit occisus anno 1504. Atque ita exstinctum fuit regnum familiae *Akuyonlu*; & pervenit ad *Sophianos* de quibus ante diximus.

F I N I S.

INDEX

INDEX

Rerum maximè memorabilium.

A.

A Ba urbs.	47
Abas Rex Persarum.	188
Accurgar insula.	260
Actamar lacus.	237
Adana	196
Aderbigian provincia.	59
Agvvanes populi.	109
Ahvva oppidum.	224. 126
Aladaule regio.	195
Alhart castellum.	206
Amedon oppidum vide Hamadan.	39
Amida oppidum.	223
Amol oppidum.	112
Amus castellum.	206
Andrevi insula.	97
Anna oppidum.	259, 270, 327
Arase oppidum.	240, 267
Araxes fluvius.	232, 234
Ardevil oppidum.	56, 220, 247, 267
Ardoc fluvius.	261, 263
Armenga oppidum.	219
Armenii populi.	29
Arzeron.	270
Arzinga.	205, 276
Asanchiph.	217, 218
Asahr oppidum.	270
Askarmucran oppidum.	126, 123
Astachar oppidum.	45, 47
Ayt oppidum.	258, 270.

B.

Bachu oppidum.	247, 248
Bagdat oppidum.	129, 257, 291, 313
Baharen insula.	97, 285
Baiburth.	205
Baldac oppidum.	256, 269
Balck civitas.	115

A 2 4

Balcsc.

INDEX.

Baleſſe.	269
Balfara oppidum.	271, 284, 300
Baluches populi.	106
Barhen inſula.	97
Baſhra.	130
Baſora. 300. antiqua	303
Baugleatan.	260.
Bauvhtata inſula.	ibid.
Bazis oppidum.	45
Beduines populi.	304
Bery.	280
Beltan.	283
Biben oppidum	ibid.
Bildih oppidum.	268
Bindamir fluvius.	254
Bir oppidum.	214, 222, 269
Bithlis oppidum.	218, 230
Bochara oppidum.	116, 164
Bogar oppidum.	263
Bolt oppidum.	105
Bourac oppidum.	270
Bradamir fluvius.	54
Burengia oppidum.	105.

C.

Caffa urbs.	209
Calata urbs.	218
Canac fluvius.	233
Candahar.	108, 110, 286
Caramida.	216, 223, 224
Carbule fructus.	262
Carputh.	205
Carra.	223
Carrege inſula.	271
Cafbin oppidum.	245
Caffan.	206, 214, 248, 274
Carifa.	284
Creus oppidum.	205
Chan-ruz oppidum.	45
Charalet inſula.	265
Chelder montes.	232
Chexan oppidum.	198
Chiaſſi arx.	212
Chilminare.	47, 53, 202
Choore oppidum.	294
Choraſan provincia.	76
Choy oppidum.	88, 198, 207, 219
Chunſai oppidum.	234, 235
Chouſtan provincia.	123
Callan urbs.	104
Coim ycl Koi.	204
Comun.	

INDEX

Comum.	200, 248, 274
Conar fructus.	93
Coinarii populi.	205
Colmac provincia.	261
Cor fluvius.	267
Corbet oppidum.	290
Cormaba urbs.	122
Corna arx.	299
Cotachis.	211
Coyfalma urbs.	122
Cuerih oppidum.	202
Cusa oppidum.	332
Culistan.	210
Culperchean oppidum.	139
Curchi milites.	251
Curdi populi.	198, 226
Cufestan Sufiana.	255
Cyrus fluvius.	233.

D.

D Arac urbs.	104
Dedu arx.	216
Delimon five Delmon.	72
Demir-Capi.	238
Derbent oppidum.	208, 238, 266, 268
Diarbeck provincia.	212
Dier oppidum.	269
Doctarham oppidum.	287
Dorcka oppidum.	299
Dulgadir regio.	195
Duzim montes.	243
Dynæ fructus.	262

E.

E Den insula.	257
Elmadina urbs.	11, 118
Emoufada urbs.	281
Ere vide Hrey.	
Eres oppidum.	239
Esahul milites.	251
Euchar.	204
Euleus fluvius Sufianæ.	125

F.

F Arra oppidum vide Parra.	293
Fariab oppidum.	55
Falah urbs.	58
Feroes-Abad urbs.	59
Ferro fluvius.	271.

A a s

Gab.

INDEX.

G.

G Abbar oppidum.	269
Gamron vide & Gomron.	49
Garem oppidum.	52
Gaurisi qui sint.	30
Garkar oppidum.	72
Gazal animal.	141
Gazvchen provincia.	111
Gellan provinc. & oppid.	247, 268
Georgia provincia.	211
Getfy.	279
Gihon amnis.	111, 112
Giorgian provincia.	112
Giroft oppidum.	89, 90
Gizre oppidum.	217
Godanna oppidum.	288
Gomron oppidum.	49, 172
Gortide oppidum.	211
Gouen.	273
Govvra oppidum.	289
Guzan fluvius.	79
Grees oppidum.	287
Guadel vel Guader portus.	107
Gucylan provincia.	70
Gustan.	288

H.

H Abin fluvius.	86
Hamadaine.	292
Harmuz regnum.	92, 196
Regum Series.	101
Hausapaus.	273
Hela oppidum.	313
Hemda oppidum.	289
Hendemen fluvius.	105
Herat oppidum.	82
Heizis oppidum.	206
Hichan oppidum.	72
Mispahan. 23, 249. vide & Spahan.	
Hrey urbs.	79, 86, 200
Holvân urbs.	41
Hyerak provincia.	21

I.

I Aic amnis.	260
Iafd live Iesde.	36, 46, 200, 294
Ignis vulcus.	152
Imentes fluvius.	104
Iolfa oppidum.	225
Irack	

INDEX.

Irack provincia.
 Ismael Suphi.
 Ispahan. 24. vide & Hispahan.

127
 334, 335

K.

K Ahem oppidum. 78
 Kait arx. 263
 Kaitha urbs. 96
 Kard oppidum. 45
 Karda oppidum. 45
 Kargh insula. 97, 293
 Karkuf oppidum. 329
 Katifarres 97
 Kaxon oppidum. 32
 Kazvin urbs. 38
 Kazrum oppidum. 57
 Kerman provincia. 86
 Metropolis. 89
 Keys insula. 96
 Koah potio. 236, 314
 Kom urbs. 214
 Kuda oppidum. 72
 Kufa. 37, 127, 310
 Kurdestan provincia. 121.

L.

L Aar oppidum. 48, 50, 202
 Langarkanon. 72
 Langor oppidum. 286
 Lahazibent. 204
 Lara insula. 97, 297
 Larecq insula. 96
 Larines nummi. 302
 Left insula. 272
 Luna oppidum. 285

M.

M Acron regnum. 106
 Magdon. 299
 Manama municipium. 98
 Mandradan. 205
 Mangusiave. 261, 264
 Mandscate Curdorum pagus. 226
 Maraga oppidum. 69
 Marerichi oppidum. 213
 Marvvaruda. 84
 Mascate insula. 285
 Maumutaga. 220
 Maun pondus. 134
 Maurchanar provinci. 111
 Mazan.

INDEX

Mazandaran provinc. & urbs.	72
Medam urbs.	127
Media duplex.	236
Melboah oppidum.	330
Menilo oppidum.	170
Merdina.	196
Merend oppidum.	68, 219
Mexar oppidum.	77
Mexar Aly.	309, 310
Mexar Ozem.	311
Mex nah.	326
Mezayebh oppidum.	312
Mordari.	248
Mosul oppidum. 236. vel Musel.	291
Mucum ad mare Caspium.	67
Mulah Persarum.	142
Mus castellum.	206
Mussavv-Cofan.	291

N.

Nahaond urbs.	40
Nahziavan.	66
Naim oppidum.	203
Nasivan.	232, 235
Nazavon portus.	268
Nazeria.	321
Nechel.	272
Neriz.	58
Nethas oppidum.	214
Nezzereh urbs.	290
Nihhelus Arabes.	297
Ni'abur oppidum.	83
Nulleban.	292
Nyxabour provincia.	74

O.

Orfa urbs.	196, 215, 222
Ottas castellum.	207
Ormuzu descriptio.	100
Ourmia oppidum.	68
Oxus fluvius.	79, 261, 263.

P.

Pagen animal.	141
Pahanavent.	288
Parra oppidum.	283, 287
Persarum mores.	253
Phargana urbs.	85
Phasis fluvius.	209, 210
Oppidum.	210
Pastanes populi.	109
<u>Qucia</u>	

INDEX:

Q Veixome insula. 95, 195

R.

R Acca oppidum. 269
 Raghicân oppidum. 58
 Raxt urbs. 72
 Regh Ceyfadin. 298
 Rex arx. 212
 Rhey oppidum. 204
 Rey Schariar. 40
 Rexel arx. 298
 Rex Boghar. 264

S.

S Abberca oppid. Arabia. 291
 Sagiltan provincia. 103, 104
 Saluâs urbs. 68
 Samarcanda civitas. 116
 Samachi oppidum. 207, 220, 265
 Saoach oppidum. 37
 Sargom. 273
 Sarri. 204
 Saua. 37, 204
 Sauvva oppidum. 38
 Sayda oppidum. 308
 Sechi oppidum. 239
 Schave oppidum. 287
 Schel. 326
 Sellizure arx. 262
 Sena urbs. 214
 Sepeliendi ritus apud Persas. 146
 Serachich oppidum. 260
 Serragen. 300
 Sert oppidum. 197, 218
 Shabra oppidum. 266
 Shen oppidum. 274
 Shirvan provincia. 266
 Et oppidum. 64
 Sinda. 204
 Sitgian urbs Kermou. 89
 Siras oppidum. 58
 Sis oppidum. 228
 Siston provincia. 103
 Sultania. 40, 199, 213, 243
 Spahan. 199, 295
 Stahabanon. 57
 Strava ad mare Casp. 204, 316
 Strabath. 74
 Sukana oppidum. 327
 Sumachia. 236, vide Samachi.
 Surmah

INDEX.

Sarmah gemma.	28
Susa civitas.	124
Synuce fluvius.	290.

T.

Tauris urbs.	60, 61, 213, 240
Taybah oppidum.	328
Tedith.	221
Tegar farris species.	262
Tessu oppidum.	207
Thabs oppidum.	78
Thalekan oppidum.	84, 85
Theodosia urbs.	209
Thimar villa.	203
Thun oppidum.	78
Tocatum oppidum.	277
Tocharistana provincia.	84
Tossarkan oppidum.	295
Totovan.	218
Tremiga.	204
Tumen provincia.	265
Turcomania.	262, 295, 325
Turquestan regnum.	113, 114
Tus oppidum.	83
Tutia quid sit.	87

V.

VAn oppidum.	66, 219, 231
Vargau.	203
Vastan urbs.	198
Vilavven.	292
Vrgence oppidum.	262, 264
Vzbeck provincia.	115

VV.

VVAsfet oppidum.	123
------------------	-----

X.

X ^{pm} .	322
Xat el Arab.	299
Xays numani.	302

Y.

YEm fluvius.	261
Yeld. 284, 283. vide Iesde.	203

Z.

Zarang oppidum.	104
Zerister oppidum.	207

FINIS.

